

नमः अनन्तलब्धिनिधानाय भगवते इन्द्रभूतये ।
निःशेषनिर्ग्रन्थागमामरसरिद्धिमाचलभगवल्लीसुधर्मस्वामीसूत्रितं
गूर्जरभाषानुवादयुतं

❁ श्रीमद्भगवतीसूत्रम् ❁

(व्याख्याप्रज्ञप्तिः) (तृतीयो भागः)

प्रकाशकः—जामनगरवास्तव्यपंडित 'हीरालाल हंसराज' इत्यस्य 'श्री जैनभास्करोदय प्रेस'
इति मुद्रणालये मेनेजर बालचंद्र हीरालाल इत्येतेन मुद्रितम्

विक्रमसंवत्—१९९४

पण्यं रुप्यकत्रयम्
३-०-०

सने—१९३८

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥५७३॥

॥ अहम् ॥
श्रीमद्गणधरवरसुधर्मस्वामिप्रणीता ।

व्याख्याप्रज्ञप्तिः ।

श्रीभगवतीसूत्रम् भाग-३.

(मूल सूत्र अने तेना गुजराती भाषान्तर सहित)

(शतक ८.) उद्देशक १.

पोग्गल १ आसीविस २ रुक्ख ३ किरिय ४ आजीव ५ फासुग ६ मदत्ते ७ ।

पडिणीय ८ बंध ९ आराहणा य १० दस अट्ठमंमि सए ॥ ५७ ॥

[उद्देश संग्रह-] १ पुद्गल, २ आशीविष, ३ वृक्ष, ४ क्रिया, ५ आजीव, ६ प्रासुक, ७ अदत्त, ८ प्रत्यनीक, ९ बन्ध
अने १० आरधना-ए संबंधे दश उद्देशको आठमां शतकमां छे. ॥ ५७ ॥

८ शतके
उद्देशः १
॥५७३॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥५७४॥

[१ पुद्गलना परिणाम विषे प्रथम उद्देशक छे, २ आशीविषादि संबंधे बीजो उद्देशक छे, ३ वृक्षादि विषे त्रीजो उद्देशक छे, ४ कायिकीआदि क्रिया विषे चोथो उद्देशक छे, ५ आजीवक विषे पांचमो उद्देशक छे, ६ प्रासुकदानादि विषे छट्ठो उद्देशक छे, ७ अदत्तादान विषे सातमो उद्देशक छे, ८ प्रत्यनीक (गुर्वादिना विद्वेषी) विषे आठमो उद्देशक छे, ९ प्रयोगबन्धादिने विषे नवमो उद्देशक छे, अने १० आराधना इत्यादिने विषे दशमो उद्देशक छे.]

रायगिहे जाव एवं वयासी-कइविहा णं भंते ! पोग्गला पन्नत्ता ?, गोयमा ! तिविहा पोग्गला पन्नत्ता, तंजहा-पओगपरिणया मीससापरिणया बीससापरिणया । (सूत्रं ३०८] ॥

[प्र०] राजगृह नगरमां यावत् [गौतम] ए प्रमाणे बोल्या—हे भगवन् ! केटला प्रकारना पुद्गलो कइ छे ? [उ०] हे गौतम ! त्रण प्रकारना पुद्गलो कइ छे. ते आ प्रमाणे—१ प्रयोगपरिणत (प्रयोग एटले जीवना व्यापारथी शरीरादिरूपे परिणाम पामेला), २ मिश्रपरिणत (मिश्र-प्रयोग अने स्वभाव बन्नेना संबन्ध-थी परिणाम पामेला), अने ३ विस्रसापरिणत (विस्रसा-स्वभाव-थी परिणमेला.) ॥ ३०८ ॥

पओगपरिणया णं भंते ! पोग्गला कइविहा पन्नत्ता ?, गोयमा ! पंचविहा पन्नत्ता, तंजहा-एगिंदियपओगपरिणया बेइंदियपओगपरिणया जाव पंचिंदियपओगपरिणया । एगिंदियपओगपरिणया णं भंते ! पोग्गला कइविहा पन्नत्ता?, गोयमा ! पंचविहा, पं०, तंजहा-पुढविकाइयएगिंदियपयोगपरिणया जाव वणस्सइकाइयएगिंदियपयोगपरिणया । पुढविकाइयएगिंदियपओगपरिणया णं भंते ! पोग्गला कइविहा पन्नत्ता ?, गोयमा !

८ शतके
उद्देशः १
॥५७४॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥५७५॥

दुविहा पन्नत्ता, तंजहा-सुहृमपुढविकाइयएगिंदियपओगपरिणया य बादरपुढविकाइयएगिंदियपयोगपरिणया य, आउकाइयएगिंदियपओगपरिणया एवं चेव, एवं दुपयओ भेदो जाव वणस्सइकाइया य । बेइंदियपयोगपरिणयाणं पुच्छा, गोयमा ! अणेगविहा पन्नत्ता, तंजहा-, एवं तेइंदियचउरिंदियपओगपरिणयावि । पंचिदियपयोगपरिणयाणं पुच्छा, गोयमा ! चउवविहा पन्नत्ता, तंजहा-नेरइयपंचिंदियपयोगपरिणया तिरिक्ख०, एवं मणुस्स० देवपंचिंदिय०, नेरइयपंचिंदियपओग० पुच्छा, गोयमा ! सत्तविहा पन्नत्ता, तंजहा-रयणप्पभापुढवि-नेरइयपयोगपरिणयावि जाव अहेसत्तमपुढविनेरइयपंचिंदियपयोगपरिणयावि,

[प्र०] हे भगवन् ! प्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना क्हा छे ? [उ०] हे गौतम ! पांच प्रकारना क्हा छे; ते आ प्रमाणे एकेन्द्रियप्रयोगपरिणत (एकेन्द्रिय जीवना व्यापारवडें परिणाम पामेला), बेइन्द्रियप्रयोगपरिणत, यावत् पंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो. [प्र०] हे भगवन् ! एकेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना क्हा छे ? [उ०] हे गौतम ! पांच प्रकारना क्हा छे. ते आ प्रमाणे-पृथिवीकायिकएकेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो, यावत् वनस्पतिकायिकएकेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो. [प्र०] हे भगवन् ! पृथिवीकायिकएकेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना क्हा छे ? [उ०] हे गौतम ! बे प्रकारना क्हा छे, ते आ प्रमाणे-सूक्ष्मपृथिवीकायिकएकेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो, अने बादरपृथिवीकायिकएकेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो, ए प्रमाणे अप्कायिकएकेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो (बे प्रकारे) जाणवा, ए प्रमाणे यावत् वनस्पतिकायिकप्रयोगपरिणत पुद्गलो पण बे प्रकारना जाणवा. [प्र०] हे भगवन् ! बेइन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना छे ? [उ०] हे गौतम ! ते अनेक प्रकारना

८ शतके
उद्देशः १
॥५७५॥

વ્યાख्या-
પ્રજ્ઞાસિઃ
॥૫૭૬॥

કહ્યા છે. એ પ્રમાણે તેહન્દ્રિય અને ચત્તરિન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો પણ જાણવા. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે ચાર પ્રકારના કહ્યા છે. તે આ પ્રમાણે—નારકપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત, તિર્યચપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત, એ પ્રમાણે મનુષ્યપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત અને દેવપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નૈરયિકપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! નૈરયિકપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો સાત પ્રકારના કહ્યા છે; તે આ પ્રમાણે—રત્નપ્રભાપૃથિવીનૈરયિકપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત, અને યાવત્ નીચે સપ્તમનરકપૃથિવીનૈરયિકપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો.

તિરિક્ષ્વજોણિયપંચિંદિયપઓગપરિણયાણં પુચ્છા, ગોયમા ! તિવિહા પન્નત્તા, તંજહા—જલચરપંચિંદિયતિરિક્ષ્વજોણિયં થલચરતિરિક્ષ્વજોણિયપંચિંદિયં, સ્વહચરતિરિક્ષ્વપંચિંદિયં, જલચરતિરિક્ષ્વજોણિયપઓગપુચ્છા, ગોયમા ! દુવિહા પન્નત્તા, તંજહા—સંમુચ્છિમજલચરં ગઽભવક્કંતિયજલચરં, થલચરતિરિક્ષ્વં પુચ્છા, ગોયમા ! દુવિહા પન્નત્તા, તંજહા—ચત્તપ્પયથલચરં પરિસપ્પથલચરં, ચત્તપ્પયથલચરં પુચ્છા, ગોયમા ! દુવિહા પન્નત્તા, તંજહા—સંમુચ્છિમચત્તપ્પયથલચરં ગઽભવક્કંતિયચત્તપ્પયથલચરં, એવં એણં અભિલાવેણં પરિસપ્પા દુવિહા પન્નત્તા, તંજહા—ઉરપરિસપ્પા ય ઋયપરિસપ્પા ય, ઉરપરિસપ્પા દુવિહા પન્નત્તા, તંજહા—સંમુચ્છિમા ય ગઽભવક્કંતિયા ય, એવં ઋયપરિસપ્પાવિ, એવં સ્વહચરાવિ ।

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તિર્યચયોનિકપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તિર્યચયોનિકપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો ત્રણ પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—જલચરતિર્યચયોનિકપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત, સ્થલચરતિ-

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૧
॥૫૭૬॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥५७७॥

र्यचयोनिकपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत अने खेचरतिर्यचयोनिकपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो. [प्र०] हे भगवन् ! जलचरतिर्यचयोनिक-
पंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना कह्या छे ? [उ०] हे गौतम ! जलचरतिर्यचयोनिकपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो
वे प्रकारना कह्या छे; ते आ प्रमाणे—संमूर्छिमजलचरतिर्यचपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत अने गर्भजजलचरतिर्यचपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत.
[प्र०] हे भगवन् ! स्थलचरतिर्यचयोनिकप्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना कह्या छे ? [उ०] हे गौतम ! स्थलचरतिर्यचयोनि-
कपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो वे प्रकारना कह्या छे; ते आ प्रमाणे—चतुष्पदस्थलचरपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत अने परिसर्पस्थलचरति-
र्यचपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत. [प्र०] हे भगवन् ! चतुष्पदस्थलचरतिर्यचयोनिकपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना कह्या
छे ? [उ०] हे गौतम ! चतुष्पदस्थलचरतिर्यचपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो वे प्रकारना कह्या छे; ते आ प्रमाणे—संमूर्छिमच-
तुष्पदस्थलचरतिर्यचपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत अने गर्भजचतुष्पदस्थलचरतिर्यचपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत. ए प्रमाणे ए अभिलाप (पाठ)
वडे परिसर्पो वे प्रकारना कह्या छे—उरपरिसर्प अने भुजपरिसर्पो. उरपरिसर्पो वे प्रकारना कह्या छे—संमूर्छिम अने गर्भज. ए प्रमाणे
भुजपरिसर्पो अने खेचरो (पक्षीओ) पण वे प्रकारना कह्या छे.

मणुस्सपंचिंदियपयोगपुच्छा, गायमा ! दुविहा पन्नत्ता, तंजहा—संमूर्छिममणुस्स० गढभवक्कंतियमणुस्स० ।
देवपंचिंदियपयोगपुच्छा, गायमा ! चउव्विहा पन्नत्ता, तंजहा—भवणवासिदेवपंचिंदियपयोग० एवं जाव वेमाणिया ।
भवणवासिदेवपंचिंदियपुच्छा, गायमा ! दसविहा पन्नत्ता, तंजहा—असुरकुमारा जाव श्रणियकुमारा, एवं पणं
अभिलावेणं अट्टविहा वाणमंतरा पिसाया जावगंधव्वा, जोइसिया पंचविहा पन्नत्ता, तंजहा—चंदविमाणजोतिसिय

८ शतके
उद्देशः १
॥५७७॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥५७८॥

जाव ताराविमाणजोतिसिधदेव० वेमाणिया दुविहा पन्नत्ता, तंजहा-कप्पोववन्नग० कप्पातीतगवेमाणिय०, कप्पोवगा दुवालसविहा पणत्ता, तंजहा-सोहम्मकप्पोवग० जाव अच्चुयकप्पोवगवेमाणिया । कप्पातीत०, गो०! दुविहा पणत्ता, तंजहा-गेवेज्जकप्पातीतवे० अणुत्तरोववाइयकप्पातीतवे०, गेवेज्जकप्पातीतगा नवविहा पणत्ता, तंजहा-हेट्टिम २ गेवेज्जगकप्पातीतगवे० जाव उवरिम२गेविज्जगकप्पातीय० ।

[प्र०] हे भगवन् ! मनुष्यपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! मनुष्यपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो बे प्रकारना कहा छे. ते आ प्रमाणे—संमूर्छिममनुष्यप्रयोगपरिणत अने गर्भजमनुष्यपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत. [प्र०] हे भगवन् ! देवपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! देवपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो चार प्रकारना कहा छे, ते आ प्रमाणे—भवनवासिदेवपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत, अने यावत् वैमानिकदेवपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो. [प्र०] हे भगवन् ! भवनवासिदेवपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! दश प्रकारना कहा छे. ते आ प्रमाणे—अमुरकुमारप्रयोगपरिणत, यावत् स्तनितकुमारप्रयोगपरिणत. ए प्रमाणे ए अभिलापवडे आठ प्रकारना वानव्यंतरो, पिशाचो यावत् गान्धर्वा कहेवा, ज्योतिषिको पांच प्रकारना कहा छे; ते आ प्रमाणे—चन्द्रविमानज्योतिषिकदेव, यावत् ताराविमानज्योतिषिकदेव. वैमानिक देवो बे प्रकारना कहा छे; ते आ प्रमाणे—कल्पोपपन्नकवैमानिकदेव अने कल्पातीतवैमानिक देव. कल्पोपपन्नकवैमानिक बार प्रकारना कहा छे; सौधर्मकल्पोपन्नक, यावत् अच्युतकल्पोपन्नक. कल्पातीतवैमानिको हे गौतम ! बे प्रकारे कहा छे; ते आ प्रमाणे—ग्रैवेयककल्पातीतवैमानिक देव अने अनुत्तरौपपातिककल्पातीत वैमानिक देव. ग्रैवेय-

८ शतके
उद्देशः १
॥५७८॥

व्याख्या-

प्रज्ञप्तिः

॥५७९॥

ककल्पातीत वैमानिक देवो नव प्रकारे क्हा छे; ते आ प्रमाणे-अधस्तन अधस्तन (नीचेनी त्रिकमां नीचे रहेला) ग्रैवेयककल्पातीत वैमानिक देवो, यावत् उपर उपर (उपरनी त्रिकमां उपरना) ग्रैवेयक कल्पातीत देवो.

अणुत्तरोववाइयकल्पातीतगवेमाणियदेवपंचिंदियपयोगपरिणया णं भंते ! पोग्गला कइविहा पण्णत्ता ?, गोयमा ! पंचविहा पण्णत्ता, तंजहा-विजयअणुत्तरोववाइय० जाव परिण० जाव मच्चवट्टसिद्धअणुत्तरोववाइयदेवपंचिंदिय जाव परिणया ॥ सुहुमपुढविकाइयएगिंदियपयोगपरिणया णं भंते ! पोग्गला कइविहा पण्णत्ता ?, गोयमा ! दुविहा पण्णत्ता, [केई अपज्जत्तगं पढमं भणंति पच्छा पज्जत्तगं,] पज्जत्तग-सुहुमपुढविकाइय जाव परिणया य अपज्जत्तसुहुमपुढविकाइय जाव परिणया य, बादरपुढविकाइयएगिंदिय० जाव वणस्सडकाइया, एक्केक्का दुविहा पोग्गला-सुहुमा य बादरा य, पज्जत्तगा अपज्जत्तगा य भाणियच्चा । बेइंदियपयोगपरिणया णं पुच्छा, गोयमा ! दुविहा पन्नत्ता, तंजहा-पज्जत्तगबेंदियपयोगपरिणया य अपज्जत्तग जाव परिणया य, एवं तेइंदियावि, एवं चउरिंदियावि । रयणप्पभापुढविनेरइय० पुच्छा, गोयमा ! दुविहा पन्नत्ता, तंजहा-पज्जत्तगरयणप्पभापुढवि जाव परिणया य अपज्जत्त गजावपरिणया य, एवं जाव अहेसत्तमा ।

[प्र०] अनुत्तरोपपातिककल्पातीतवैमानिकदेवपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना क्हा छे ? [उ०] हे गौतम ! पांच प्रकारना क्हा छे, ते आ प्रमाणे-विजयअनुत्तरोपपातिकदेवप्रयोगपरिणत, यावत् सर्वार्थसिद्धअनुत्तरोपपातिकदेवपंचेन्द्रियप्रयो-

८ शतके

उद्देशः १

॥५७९॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥५८०॥

गपरिणत (दं. १.) [प्र०] हे भगवन् ! सूक्ष्मपृथिवीकायिकएकेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना कढा छे ? [उ०] हे गौतम ! वे प्रकारना कढा छे; ते आ प्रमाणे-पर्याप्तसूक्ष्मपृथिवीकायिकएकेन्द्रियप्रयोगपरिणत अने अपर्याप्तसूक्ष्मपृथिवीकायिकएकेन्द्रियप्रयोगपरिणत. आ स्थले (बीजी वाचनामां) कोइ अपर्याप्तने प्रथम कहे छे. अने पछी पर्याप्तने कहे छे. ए प्रमाणे बादरपृथिवीकायिकएकेन्द्रिय यावत् वनस्पतिकायिक कहेवा. ते बधा बबे प्रकारे छे-सूक्ष्म अने बादर, तथा पर्याप्त अने अपर्याप्त. [प्र०] हे भगवन् ! वेइन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना कढा छे ? [उ०] हे गौतम ! वे प्रकारना कढा छे; ते आ प्रमाणे-पर्याप्तवेइन्द्रियप्रयोगपरिणत अने अपर्याप्तवेइन्द्रियप्रयोगपरिणत. ए प्रमाणे त्रीइन्द्रियो अने चउरिन्द्रियो पण जाणवा. [प्र०] हे भगवन् ! रत्नप्रभापृथिवीनैरयिकप्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना कढा छे ? [उ०] हे गौतम ! वे प्रकारना कढा छे; ते आ प्रमाणे-पर्याप्तरत्नप्रभापृथिवीनैरयिकप्रयोगपरिणत अने अपर्याप्तरत्नप्रभापृथिवीनैरयिकप्रयोगपरिणत. ए प्रमाणे यावत् नीचे सातमी नरकपृथ्वी सुधी जाणवुं.

संमुच्छिन्नमजलयरतिरिक्खपुच्छा, गोयमा! दुविहा पन्नत्ता, तंजहा-पज्जत्तग० अपज्जत्तग०, एवं गग्गभवक्कंति-यावि, संमुच्छिन्नमचउप्पयथलयरा, एवं चेव गग्गभवक्कंतिया य, एवं जाव संमुच्छिन्नमखहयरगग्गभवक्कंतिया य एक्केक्के पज्जत्तगा य अपज्जत्तगा य भाणियव्वा। संमुच्छिन्नमणुस्सपंचिंदियपुच्छा, गोयमा! एगविहा पन्नत्ता, अपज्जत्तगा चेव। गग्गभवक्कंतियमणुस्सपंचिंदियपुच्छा, गोयमा ! दुविहा पन्नत्ता, तंजहा-पज्जत्तगग्गभवक्कंतियावि अपज्जत्तगग्गभवक्कंतियावि। असुरकुमारभवणवासिदेवाणं पुच्छा, गोयमा ! दुविहा पन्नत्ता, तंजहा-पज्जत्तगअसुर०

८ शतके
उद्देशः १
॥५८०॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥५८१॥

वाणं पुच्छा, गोयमा ! दुविहा पन्नत्ता, तंजहा-पज्जत्तगअसुरकुमार०अपज्जत्तगअसुर०, एवं जाव थणियकुमारा
पज्जत्तगा अपज्जत्तगा य, एवं एएणं अभिलावेणं द्यएणं भेदेणं पिसाया य जाव गंधव्वा, चंदा जाव तारा-
विमाणा०, सोहम्मकप्पोवगा जाव अच्चुओ, हिट्ठिमहिट्ठिमगेविज्जगकप्पातीय जाव उवरिमउवरिमगेविज्ज०,
विजयअणुत्तरो० जाव अपराजिय०

[प्र०] हे भगवन् ! संमूर्छिमजलचरतिर्यचयोनिकप्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! बे
प्रकारना कहा छे; ते आ प्रमाणे-पर्याप्तसंमूर्छिमजलचरप्रयोगपरिणत अने अपर्याप्तप्रयोगपरिणत. ए प्रमाणे गर्भज जलचरो पण
जाणवा. ए प्रमाणे संमूर्छिम तथा गर्भज चतुष्पदस्थलचर जीवो जाणवा, ए प्रमाणे यावत् संमूर्छिम तथा गर्भज खेचरो पण जाणवा;
ते दरेकना पर्याप्त अने अपर्याप्त बे भेदो कहेवा. [प्र०] हे भगवन् ! संमूर्छिममनुष्यपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रका-
रना कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! ते एक प्रकारना कहा छे, ते आ प्रमाणे-अपर्याप्तसंमूर्छिममनुष्यपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत. [प्र०]
हे भगवन् ! गर्भजमनुष्यपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! बे प्रकारना कहा छे, ते आ
प्रमाणे—पर्याप्तगर्भजप्रयोगपरिणत अने अपर्याप्तगर्भजप्रयोगपरिणत. [प्र०] हे भगवन् ! असुरकुमारभवनवासिदेवप्रयोगपरिणत
पुद्गलो केटला प्रकारना कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! बे प्रकारना कहा छे; ते आ प्रमाणे-पर्याप्तअसुरकुमारप्रयोगपरिणत
अने अपर्याप्तअसुरकुमारप्रयोगपरिणत; ए प्रमाणे यावत् स्तनितकुमारो पर्याप्त अने अपर्याप्त जाणवा. ए प्रमाणे ए अभिलापवडे
बे भेदो पिशाचो यावत् गांधर्वोना जाणवा. तेमज चन्द्रो यावत् ताराविमानो. सौधर्मकलोपपन्नक, यावत् अच्युत कलोपपन्नक,

८ शतके
उद्देशः १
॥५८१॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥५८२॥

तथा नीचे नीचेनीं प्रैवेयक कल्पातीत यावत् उपर उपरना प्रैवेयकल्पातीतदेवप्रयोगपरिणत, विजयअनुत्तरौपपातिक, यावत् अपराजितअनुत्तरौपपातिक.

सव्वट्ठसिद्धकल्पातीयपुच्छा, गोयमा ! दुविहा पन्नत्ता, तंजहा-पज्जत्तसव्वट्ठसिद्धअणुत्तरो० अपज्जत्तगसव्वट्ठ जाव परिणयावि, २ दंडगा ॥ जे अपज्जत्ता सुहुमपुढवीकाइयएगिंदियपयोगपरिणया ते ओरालियतेयाकम्मगसरीरप्पयोगपरिणया, जे पज्जत्ता सुहुम० जाव परिणया ते ओरालियतेयाकम्मगसरीरप्पयोगपरिणया, एवं जाव चउरिंदिया पज्जत्ता, नवरं जे पज्जत्तबादरवाउकाइयएगिंदियपयोगपरिणया ते ओरालियवेउव्वियतेयाकम्मसरीर जाव परिणता, सेसं तं चेव, जे अपज्जत्तरयणप्पभापुढविनेरइयपंचिंदियपयोगपरिणया ते वेउव्वियतेयाकम्मसरीरप्पयोगपरिणया, एवं पज्जत्तयावि, एवं जाव अहेसत्तमा । जे अपज्जत्तगसंमुच्छिमजलयरजावपरिणया ते ओरालियतेयाकम्मासरीर जाव परिणया एवं पज्जत्तगावि, गम्भवक्कंतिया अपज्जत्तया एवं चेव, पज्जत्तयाणं एवं चेव, नवरं सरीरगाणि चत्तारि जहा बादरवाउकाइयाणं पज्जत्तगाणं, एवं जहा जलचरेसु चत्तारि आलावगा भाणिया एवं चउप्पयउरपरिसप्पभुयपरिसप्पखहयरेसुवि चत्तारि आलावगा भाणियव्वा । जे संमुच्छिममणुस्सपंचिंदियपयोगपरिणया ते ओरालियतेयाकम्मासरीर जाव परिणया, एवं गम्भवक्कंतियावि अपज्जत्तगावि, पज्जत्तगावि एवं चेव, नवरं सरीरगाणि पंच भाणियव्वाणि, जे अपज्जत्ता असुरकुमारभवनवासि जहा नेरइया तहेव, एवं पज्जत्तगावि, एवं दुय-

८ शतके
उद्देशः १
॥५८२॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥५८३॥

एणं भेदेणं जाव थणियकुमारा, एवं पिसाया जाव गंधव्वा, चंदा जाव ताराविमाणा, सोहम्मो कप्पो जाव अच्चुओ, हेट्ठिम २ गेवेज्जावउवरिम २ गेवेज्ज०, विजयअणुत्तरोववाइए जाव सब्बट्ठसिद्धअणु०, एक्केकेणं दुयओ भेदो भाणियव्वो जाव जे पज्जत्ता सब्बट्ठसिद्धअणुत्तरोववाइया जाव परिणया ते वेउट्ठिवयतेयाकम्मासरीरपयोगपरिणया, दडगा ३ ॥

[प्र०] हे भगवन् ! सर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपातिककल्पातीतदेवप्रयोगपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! ते बे प्रकारना कहा छे; ते आ प्रमाणे-पर्याप्तसर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपातिक; यावत् अपर्याप्तसर्वार्थसिद्धप्रयोगपरिणत. ए [प्रमाणे बे दंडको जाणवा.] जे पुद्गलो अपर्याप्तसूक्ष्मपृथिवीकायएकेन्द्रियप्रयोगपरिणत छे ते औदारिक, तैजस अने कर्मणशरीरप्रयोगपरिणत छे; अने जे पुद्गलो पर्याप्तसूक्ष्मपृथिवीकायएकेन्द्रियप्रयोगपरिणत छे ते औदारिक, तैजस अने कर्मणशरीरप्रयोगपरिणत छे. ए प्रमाणे यावत् चउरिन्द्रिय पर्याप्ता जाणवा, परन्तु विशेष ए छे के जे पुद्गलो पर्याप्तबादरवायुकायिकएकेन्द्रियप्रयोगपरिणत छे ते औदारिक, वैक्रिय, तैजस अने कर्मणशरीरप्रयोगपरिणत छे, बाकीनुं सर्व पूर्वे कहा प्रमाणे जाणवुं. जे पुद्गलो अपर्याप्तस्वप्नपृथिवीनारकपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत छे ते वैक्रिय, तैजस अने कर्मणशरीरप्रयोगपरिणत छे. ए प्रमाणे पर्याप्तनारको पण जाणवा. ए प्रमाणे यावत् सप्तम पृथिवी सुधी जाणवुं. जे पुद्गलो अपर्याप्तसंमूर्द्धिमजलचरप्रयोगपरिणत छे ते औदारिक, तैजस, अने कर्मणशरीर यावत् परिणत छे. ए प्रमाणे पर्याप्ता [संमूर्द्धिम जलचर] पण जाणवा. गर्भजअपर्याप्त अने गर्भजपर्याप्त पण एमज जाणवा. परन्तु विशेष ए छे के पर्याप्तबादरवायुकायिकनी पेठे तेओने चार शरीर होय छे. ए प्रमाणे जेम जञ्चरोमां चार आलापक कहेला

८ शतके
उद्देशः १
॥५८३॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥५८४॥

छे तेम चतुष्पद, उरपरिसर्प, भुजपरिसर्प अने खेचरोमां पण चार आलापक कहेवा, जे पुद्गलो संमूर्छिममनुष्यपंचेन्द्रियप्रयोगपरिणत छे, ते औदारिक, तैजस अने कर्मणशरीरप्रयोगपरिणत छे; ए प्रमाणे गर्भज अपर्याप्ता जाणवा, पर्याप्ता पण एमज जाणवा. परन्तु विशेष ए के तेओने पांच शरीर कहेवां. जेम नैरयिको संबन्धे कहुं, तेम अपर्याप्त असुरकुमारभवनवासि देवो संबन्धे पण जाणवुं, तेम पर्याप्ता संबन्धे पण जाणवुं ए प्रकारे ए बे भेदवडे यावत् स्तनितकुमारो पण जाणवा. ए प्रमाणे पिशाचो अने यावत् गधांवां जाणवा. चंद्रो यावत् तारा विमानो, सौधर्मकल्प यावत् अच्युतकल्प, नीचेनी त्रिकमां नीचेना ग्रैवेयक यावत् उपरनी त्रिकमां उपरना ग्रैवेयक अने विजयअनुत्तरौपपातिक यावत् सर्वार्थसिद्ध. अनुत्तरौपपातिकना प्रत्येके ववे भेद कहेवा; यावत् जे पुद्गलो अपर्याप्तसर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपातिक यावत् [पर्याप्त सर्वार्थसिद्ध अनुत्तरौपपातिक] प्रयोगपरिणत छे, ते वैक्रिय, तैजस अने कर्मण-शरीरप्रयोगपरिणत छे. ए प्रमाणे त्रण दंडक कहा.

जे अपज्जत्ता सुहुमपुढविकाइयएगिंदियपयोगपरिणता ते फासिंदियपयोगपरिणया, जे पज्जत्ता सुहुमपुढविकाइया एवं चेव, जे अपज्जत्ता बादरपुढविकाइया एवं चेव, एवं पज्जत्तगावि, एवं चउक्कएणं भेदेणं जाव वणस्सइकाइया, जे अपज्जत्ता बेइंदियपयोगपरिणया ते जिंभिंदियफासिंदियपयोगपरिणया, जे पज्जत्ता बेइंदिया एवं चेव, एवं जाव चउरिंदिया, नवरं एक्केकं इंदियं वड्ढेयव्वं जाव अपज्जत्ता रयणप्पभापुढविनेरइयपंचिंदियपयोगपरिणया ते सोइंदियचक्खिंदियघाणिंदियजिंभिंदियफासिंदियपयोगपरिणया एवं पज्जत्तगावि, एवं सव्वे भाणियव्वा, तिरिक्खजोणियमणुस्सदेवा जाव जे

८ शतके
उद्देशः १
॥५८४॥

વ્યાખ્યા-
પ્રજ્ઞાસિઃ
॥૬૮૫॥

પજ્ઞતા સઽવદ્દસિદ્ધઅણુત્તરોવવાહ્ય જાવ પરિણયા તે સૌહંદિયચર્ચિન્દિય જાવ પરિણયા ૪ ॥

જે પુદ્ગલો અપર્યાપ્તસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકાકેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે તે સ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે, જે પુદ્ગલો પર્યાપ્તસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકાકેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે તે એ પ્રમાણે [સ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત] છે. જે પુદ્ગલો અપર્યાપ્તબાદરપૃથિવીકાયિકપ્રયોગપરિણત છે તે પણ એજ પ્રકારે છે. જે પુદ્ગલો પર્યાપ્તબાદરપૃથિવીકાયિકપ્રયોગપરિણત છે તે પણ એવાજ છે. એ પ્રમાણે ચાર ભેદો યાવદ્ વનસ્પતિકાયિકોના જાણવા. જે પુદ્ગલો અપર્યાપ્તભેદેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે તે જિહ્વાઇન્દ્રિય અને સ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે. જે પર્યાપ્તભેદેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે તે એ પ્રમાણે જાણવા. એ પ્રકારે યાવત્ ચતુરિન્દ્રિય જીવો જાણવા; પરન્તુ એક એક ઇન્દ્રિય વધારવી [અથાત્ ત્રીઇન્દ્રિયજીવોને સ્પર્શેન્દ્રિય, રસેન્દ્રિય અને ઘ્રાણેન્દ્રિય કહેવી, અને ચતુરિન્દ્રિયજીવોને એક ચક્ષુરિન્દ્રિય વધારવી.] યાવત્ જે પુદ્ગલો અપર્યાપ્તરક્તપ્રભાપૃથિવીનારકપંચેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે તે શ્રોત્રેન્દ્રિય, ચક્ષુરિન્દ્રિય, ઘ્રાણેન્દ્રિય, જિહ્વેન્દ્રિય અને સ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે. એ પ્રમાણે પર્યાપ્તનારકપ્રયોગપરિણત પુદ્ગલો પણ જાણવા. સર્વ તિર્યચયોનિકો, મનુષ્યો અને દેવો પણ એ પ્રકારે કહેવા. યાવત્ જે પુદ્ગલો પર્યાપ્તસર્વાર્થસિદ્ધઅણુત્તરૌપપાતિકદેવપ્રયોગપરિણત છે તે શ્રોત્રેન્દ્રિય ચક્ષુરિન્દ્રિય ઇત્યાદિ યાવત્ પરિણત છે. [દં. ૪]

જે અપજ્ઞતા સુહુમપુઢવિકાહ્યઅંગિન્દિયઓરાલિયતેયકમ્માસરીરપ્પયોગપરિણયા તેફાસિન્દિયપયોગપરિણયા જે પજ્ઞતા સુહુમ૦ એવં ચેવ બાદર૦, અપજ્ઞતા એવં ચેવ, એવં પજ્ઞત્તગાવિ, એવં એણં અભિલાવેણં જસ્સ જહંદિયાણિ સરીરાણિ ય તાણિ ભાણિયઢ્વાણિ, જાવ જે ય પજ્ઞતા સઽવદ્દસિદ્ધઅણુત્તરોવવાહ્ય જાવ દેવપંચિન્દિયવેડઢ્વિયતેયા-

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૧
॥૬૮૫॥

વ્યાખ્યા-
પ્રજ્ઞાપ્તિઃ
॥૫૮૬॥

કમ્માસરીરપયોગપરિણયા તે સોઈંદિયચ્ચિંસ્વદિય જાવ ફાસિંદિયપયોગપરિણયા ૫ ॥

જે પુદ્ગલો અપર્યાપ્તસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકાકેન્દ્રિય ઔદારિક, તૈજસ અને કાર્મણશરીરપ્રયોગપરિણત છે તે સ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે. જે પુદ્ગલો પર્યાપ્તસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકપ્રયોગપરિણત છે તે એ પ્રમાણે [સ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત] છે. અપર્યાપ્તબાદરપૃથિવીકાયિક અને પર્યાપ્તબાદરપૃથિવીકાયિક પળ એ પ્રમાણે જાણવા. એ પ્રકારે એ અભિલાપ (પાઠ) વડે જેને જેટલી ઇન્દ્રિયો અને શરીરો હોય તેને તેટલાં કહેવાં. યાવત્ જે પુદ્ગલો પર્યાપ્તસર્વાર્થસિદ્ધઅનુત્તરૌપપાતિકદેવપશ્ચેન્દ્રિય વૈક્રિય, તૈજસ અને કાર્મણશરીરપ્રયોગપરિણત છે તે શ્રોત્રેન્દ્રિય, ચક્ષુરિન્દ્રિય યાવત્ સ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે. [દં ૫]

જે અપજ્જતા સુહુમપુઢવિકાઈયણિંદિયપયોગપરિણયા તે વન્નઓ કાલવન્નપરિણયાવિ નીલંલોહિયંહાલિદં સુક્કિલ્લંગંધઓ સુભિગંધપરિણયાવિ દુભિગંધપરિણયાવિ, રસઓ તિત્તરસપરિણયાવિ કઢુયરસપરિણયાવિ કસાયરસપં અંબિલરસપં મહુરરસપં, ફાસઓ કવ્વલ્લપાસપરિં જાવ લુક્કલ્લપાસપરિં, સંઠાણઓ પરિમંડલ-સંઠાણપરિણયાવિ વટ્ટં તંસં ચડરંસં આયતસંઠાણપરિણયાવિ, જે પજ્જતા સુહુમપુઢવિં એવં ચેવ, એવં જહાણુપુ-વ્વીએ નેયવં જાવ જે પજ્જતા સંવ્વટ્ઠસિદ્ધઅણુત્તરોદવાઈય જાવ પરિણયાવિ તે વન્નઓ કાલવન્નપરિણયાવિ જાવ આયયસંઠાણપરિણયાવિ ૬ ॥

જે પુદ્ગલો અપર્યાપ્તસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકાકેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે તે વર્ણથી કાઠાવર્ણે, નીલવર્ણે, રક્તવર્ણે, પીતવર્ણે અને શુક્લવર્ણે પળ પરિણત છે; ગન્ધથી સુરભિગન્ધ અને દુરભિગન્ધપણે પળ પરિણત છે. રસથી તિત્તરસ, કઢુકરસ, કષાયરસ, અમ્લરસ અને મધુ-

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૧
॥૫૮૬॥

८ शतके
उद्देशः ?
॥५८७॥

વ્યાખ્યા-
પ્રજ્ઞપ્તિઃ
॥૫૮૮॥

સંઠાણપરિણયાવિ, જે પજ્ઞત્તા સુહુમપુઢવિ એવં ચેવ, એવં જહાણુપુઢ્વીએ જસ્સ જહ્ ઇંદિયાણિ તસ્સ તત્તિયાણિ ભાણિયન્વાણિ જાવ જે પજ્ઞત્તા સન્વટ્ઠસિદ્ધઅણુત્તરજાવદેવપંચિંદિયસોંદિય જાવ ફાસિંદિયપયોગપરિણયાવિ તે વન્નઓ કાલવન્નપરિણયાવિ જાવ આયયસંઠાણપરિણયાવિ ૮ ॥

જે પુદ્ગલો અપર્યાપ્તસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકએકેન્દ્રિયસ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે તે વર્ણથી કાલાવર્ણે પરિણત છે, યાવત્ આયતસં-
સ્થાનરૂપે પળ પરિણત છે. જે પુદ્ગલો પર્યાપ્તસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિક એકેન્દ્રિયસ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે તે પળ એ પ્રમાણે જાણવા. એ
પ્રકારે સર્વ અનુક્રમે જાણવું, જેને જેટલી ઇન્દ્રિયો હોય તેને તેટલી કહેવી; યાવત્ જે પુદ્ગલો પર્યાપ્તસર્વાર્થસિદ્ધઅનુત્તરોપપાતિકદેવ-
પંચેન્દ્રિય શ્રોત્રેન્દ્રિય યાવત્ સ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે તે વર્ણથી કાલાવર્ણે પરિણત છે, યાવત્ આયતસંસ્થાનપણે પરિણત છે [દં ૮]

જે અપજ્ઞત્તા સુહુમપુઢવિકાઙ્કરિયેગિંદિયઓરાલિયતેયાકમ્માફાસિંદિયપયોગપરિણયા તે વન્નઓ કાલવ-
ન્નપરિણયાવિ જાવ આયતસંઠાયપ્પ, જે પજ્ઞત્તા સુહુમપુઢવિ. એવં ચેવ, એવં જહાણુપુઢ્વીએ જસ્સ જહ્ સરીરાણિ
ઈંદિયાણિ ય તસ્સ તહ્ ભાણિયન્વાણિ જાવ જે પજ્ઞત્તા સન્વટ્ઠસિદ્ધઅણુત્તરોવવાઙ્કરિય જાવ દેવપંચિંદિયવેડવિ-
યતેયાકમ્મા સોંદિય જાવ ફાસિંદિયપયોગપરિ. તે વન્નઓ કાલવન્નપરિ. જાવ આયયસંઠાણપરિણયાવિ,
એવં એ નવ દંડગા ૯ ॥ (સૂત્ર ૩૦૯) ॥

જે પુદ્ગલો અપર્યાપ્તસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિકએકેન્દ્રિય ઔદારિક, તૈજસ અને કાર્મણ, અને સ્પર્શેન્દ્રિયપ્રયોગપરિણત છે તે વર્ણથી
કાલાવર્ણે પળ પરિણત છે, યાવત્ આયતસંસ્થાનપણે પળ પરિણત છે. જે પર્યાપ્તસૂક્ષ્મપૃથિવીકાયિક-[એકેન્દ્રિય ઔદારિક, તૈજસ અને

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૧
॥૫૮૮॥

न्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥५८९॥

कर्मण तथा स्पर्शेन्द्रियप्रयोगपरिणत छे ते पण] ए प्रमाणे जाणव्वा. ए प्रकारे अनुक्रमे सर्व जाणवुं. जेने जेटलां शरीर अने इन्द्रियो होय तेने तेटलां कहेवां, यावत् जे पुद्गलो पर्याप्तसर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपातिकदेवपंचेन्द्रिय-वैक्रिय, तैजस अने कर्मण तथा श्रोत्रेन्द्रिय यावत् स्पर्शेन्द्रियप्रयोगपरिणत छे ते वर्णथी कालावर्णे अने यावत् आयतसंस्थानपणे पण परिणत छे. ए प्रमाणे ए नव दंडको कह्या. ॥ ३०९ ॥

मीसापरिणया णं भंते ! पोग्गला कतिविहा पण्णत्ता !, गोयमा ! पंचविहा पण्णत्ता, तंजहा-एगिंदिय-मीसापरिणया जाव पंचिंदियमीसापरिणया, एगिंदियमीसापरिणया णं भंते ! पोग्गला कतिविहा पण्णत्ता !, गोयमा ! एवं जहा पओगपरिणएहिं नव दंडगा भणिया एवं मीसापरिणएहिवि नव दंडगा भाणियव्वा, तहेव सव्वं निरवसेसं, नवरं अभिलावो मीसापरिणया भाणियव्वं, सेसं तं चेव, जाव जे पज्जत्ता सव्वट्टसिद्धअणुत्तर जाव आययसंठाणपरिणयावि ॥ (सूत्रं ३१०) ॥

[प्र०] हे भगवन् ! मिश्रपरिणत पुद्गलो केटला प्रकारना कह्या छे ? [उ०] हे गौतम ! पांच प्रकारना कह्या छे; ते आ प्रमाणे एकेन्द्रियमिश्रपरिणत अने यावत् पंचेन्द्रियमिश्रपरिणत. [प्र०] हे भगवन् ! एकेन्द्रियमिश्रपरिणतपुद्गलो केटला प्रकारना छे ? [उ०] हे गौतम ! जेम प्रयोगपरिणत पुद्गलो संबन्धे नव दंडक कह्या तेम मिश्रपरिणतपुद्गलो संबन्धे पण नव दंडक कहेवा, तेम बाकीनुं सर्व कहेवुं, परन्तु विशेष ए छे के [प्रयोग परिणतने स्थाने] 'मिश्रपरिणत' एवो पाठ कहेवो. बाकी बधुं ते प्रमाणे जाणवुं. यावत् जे पुद्गलो पर्याप्तसर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपातिकप्रयोगपरिणत छे ते आयतसंस्थानरूपे पण परिणत छे. ॥ ३१० ॥

८ शतके
उद्देशः १
॥५८९॥

વ્યાખ્યા-
પ્રજ્ઞાપ્તિઃ
॥૫૯૦॥

વીસસાપરિણયા ણં ભંતે ! પોગ્ગલા કતિવિહા પન્નત્તા ?, ગોયમા ! પંચવિહા પન્નત્તા. તંજહા-વન્નપરિણયા ગંધપરિણયા રસપરિણયા ફાસપરિણયા સંઠાણપરિણયા, જે વન્નપરિણયા તે પંચવિહા પન્નત્તા, તંજહા-કાલવન્નપરિણયા જાવ સુક્કિલ્લવન્નપરિણયા, જે ગંધપરિણયા તે દુવિહા પન્નત્તા, તંજહા-સુઙ્ઘિગંધપરિણયાવિ દુઙ્ઘિગંધપરિણયાવિ, એવં જહા પન્નવણાપદે તહેવ નિરવસેસં જાવ જે સંઠાણઓ આયતસંઠાણપરિણયા તે વન્નઓ કાલવન્નપરિણયાવિ જાવ લુક્કલ્લપાસપરિણયાવિ ॥ (સૂત્રં ૩૧૧) ॥

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વીસસાપરિણત (સ્વભાવથી પરિણામને પ્રાપ્ત થયેલા) પુદ્ગલો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પાંચ પ્રકારના કહ્યા છે; તે આ પ્રમાણે-વર્ણપરિણત, ગંધપરિણત, રસપરિણત, સ્પર્શપરિણત અને સંસ્થાનપરિણત. જે વર્ણપરિણત પુદ્ગલો છે તે પાંચ પ્રકારના કહ્યા છે; તે આ પ્રમાણે-કાલાવર્ણરૂપે પરિણત, યાવત્ શુક્લવર્ણરૂપે પરિણત. જે ગંધપરિણત છે તે બે પ્રકારના છે; તે આ પ્રમાણે-સુગંધપરિણત અને દુર્ગંધપરિણત. એ પ્રમાણે જેમ પ્રજ્ઞાપના પદમાં કહ્યું છે તેમ સર્વ જાણવું. યાવત્ જે (પુદ્ગલો) સંસ્થાનથી આયતસંસ્થાનરૂપે પરિણત છે તે વર્ણથી કાલાવર્ણરૂપે પણ પરિણત છે, યાવત્ રૂક્ષસ્પર્શરૂપે પણ પરિણત છે. ॥ ૩૧૧ ॥

એમે ભંતે ! દઢ્ઢે કિં પયોગપરિણે મીસાપરિણે વીસસાપરિણે ?, ગોયમા ! પયોગપરિણે વા મીસાપરિણે વા વીસસાપરિણે વા । જહ પયોગપરિણે કિં મળપ્પયોગપરિણે વહપ્પયોગપરિણે કાયપ્પયોગપરિણે ?, ગોયમા ! મળપ્પયોગપરિણે વા વહપ્પયોગપરિણે વા કાયપ્પયોગપરિણે વા, જહ મળપ્પયોગપરિણે કિં સચ્ચમળપ્પયોગપરિણે મોસમળપ્પયોગં સચ્ચામોસમળપ્પયોગં અસચ્ચામોસમળપ્પયોગં ?, ગોયમા !

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૧
॥૫૯૦॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥५९१॥

सच्चमणप्पयोगपरिणए वा मोसमणप्पयोग० वा सच्चामोसमणप्प० वा असच्चामोसमणप्प० वा, जइ सच्चमण-
प्पओगप० किं आरंभसच्चमणप्पयो० अणारंभसच्चमणप्पयोगपरि० सारंभसच्चमणप्पयोग० असारंभसच्चमण०
समारंभसच्चमणप्पयोगपरि० असमारंभसच्चमणप्पयोगपरिणए ?, गोयमा ! आरंभसच्चमणप्पओगपरिणए वा
जाव असमारंभसच्चमणप्पयोगपरिणए वा,

[प्र०] हे भगवन् ! एक द्रव्यं शुं प्रयोगपरिणत होय, मिश्रपरिणत होय के विस्रसापरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! एक
द्रव्य प्रयोगपरिणत होय, मिश्रपरिणत होय के विस्रसापरिणत पण होय. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते [एकद्रव्य] प्रयोगपरिणत होय
तो शुं मनःप्रयोगपरिणत होय, वाक्यप्रयोगपरिणत होय, के कायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते मनःप्रयोगपरिणत होय,
वाक्यप्रयोगपरिणत होय के कायप्रयोगपरिणत होय. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एकद्रव्य मनःप्रयोगपरिणत होय तो शुं सत्यमनः
प्रयोगपरिणत होय, मृषामनःप्रयोगपरिणत होय; सत्यमृषामनःप्रयोगपरिणत होय के असत्यामृषामनःप्रयोगपरिणत होय ? [उ०]
हे गौतम ! ते सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, मृषामनःप्रयोगपरिणत होय, सत्यमृषामनःप्रयोगपरिणत होय के असत्यामृषामनःप्रयो-
गपरिणत होय. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एकद्रव्य सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय तो शुं आरंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, अनारंभ-
सत्यमनः प्रयोगपरिणत होय, संरंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, असंरंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, समारंभसत्यमनःप्रयोगपरि-
णत होय के असमारंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते आरंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, यावत् असमारंभ-
सत्यमनःप्रयोगपरिणत पण होय.

८ शतके
उद्देशः १
॥५९१॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥५९२॥

जइ मोसमणप्पयोगपरिणए किं आरंभमोसमणप्पयोगपरिणए वा? एवं जहा सच्चेणं तहा मोसेणवि, एवं सच्चा-
मोसमणप्पओगपरिणएणवि, एवं असच्चासमोसमणप्पयोगेणवि। जइ वहप्पयोगपरिणए किं सच्चवहप्पयोगपरिणए
मोसवयप्पयोगपरिणए० एवं जहा मणप्पयोगपरिणए तहा वयप्पयोगपरिणएवि जाव असमारंभवयप्पयोगपरिणए
वा। जइ कायप्पयोगपरिणए किं ओरालियसरीरकायप्पयोगपरिणए ओरालियमीमासरीरकायप्पयो० वेउव्वि-
यसरीरकायप्पयो० वेउव्वियमीमासरीरकायप्पयोगपरिणए आहारगसरीरकायप्पओगपरिणए आहारकमीसा-
सरीरकायप्पयोगपरिणए कम्मासरीरकायप्पओगपरिणए?, गोयमा ! ओरालियसरीरकायप्पओगपरिणए वा जाव
कम्मासरीरकायप्पओगपरिणए वा, जइ ओरालियसरीरकायप्पओगपरिणए किं एगिंदियओरालियसरीरकायप्प-
ओगपरिणए एवं जाव पंचिंदियओरालिय जाव परि०? गोयमा ! एगिंदियओरालियसरीरकायप्पओगपरिणए वा
बेंदियजाव परिणए वा जाव पंचिंदिय जाव परिणए वा,

[प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य मृषामनःप्रयोगपरिणत होय तो शुं आरंभमृषामनःप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] ए प्रमाणे
जेम सत्यमनःप्रयोगपरिणतने विषे कहुं तेम मृषामनःप्रयोगपरिणत विषे जाणवुं. ए प्रमाणे सत्यमृषामनःप्रयोगने विषे अने असत्या-
मृषामनःप्रयोगने विषे पण जाणवुं. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य वाक्यप्रयोगपरिणत होय तो शुं सत्यवाक्यप्रयोगपरिणत
होय ? [उ०] ए प्रमाणे जेम मनःप्रयोगपरिणतने विषे कहुं, तेम वचनप्रयोगपरिणतने विषे पण जाणवुं, यावत् असमारंभवचनप्र-
योगपरिणत होय. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य कायप्रयोगपरिणत होय तो शुं १ औदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय, २

८ शतके
उद्देशः १
॥५९२॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥५९३॥

औदारिक मिश्रशरीरकायप्रयोगपरिणत होय, ३ वैक्रियशरीरकायप्रयोगपरिणत होय, ४ वैक्रियमिश्रशरीरकायप्रयोगपरिणत होय, ५ आहारकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय, ६ आहारकमिश्रशरीरकायप्रयोगपरिणत होय के ७ कर्मणशरीरप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते एक द्रव्य औदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत पण होय, यावत् कर्मणशरीरकायप्रयोगपरिणत पण होय. [प्र०] जो ते (एक द्रव्य) औदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय तो शुं एकेन्द्रियऔदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय, बेइन्द्रियऔदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय, के यावत् पंचेन्द्रियऔदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते एक द्रव्य एकेन्द्रियऔदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय, बेइन्द्रियकायप्रयोगपरिणत होय, यावत् पंचेन्द्रियऔदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय.

जइ एगिंदियओरालियसरीरकायप्पओगपरिणए किं पुढविकाइयएगिंदिय जाव परिणए जाव वणस्सइकाइयएगिंदियओरालियमरीरकायप्पओगपरिणए वा ?, गोयमा ! पुढविकाइयएगिंदियपयोग जाव परिणए वा जाव वणस्सइकाइयएगिंदिय जाव परिणए वा, जइ पुढविकाइयएगिंदियओरालियसरीर जाव परिणए किं सुहुमपुढविकाइय जाव परिणए बायरपुढविकाइयएगिंदिय जाव परिणए ?, गोयमा ! सुहुमपुढविकाइयएगिंदिय जाव परिणए वा बायरपुढविकाइय जाव परिणए वा, जइ सुहुमपुढविकाइय जाव परिणए किं पज्जत्तसुहुमपुढवि जाव परिणए अपज्जत्तसुहुमपुढवी जाव परिणए ?, गोयमा ! पज्जत्तसुहुमपुढविकाइय जाव परिणए वा अपज्जत्तसुहुमपुढविकाइय जाव परिणए वा, एवं बादरोवि, एवं जाव वणस्सइकाइयाणं चउक्कओ भेदो, बेइंदियतेइंदियचउरिंदियाणं दुयओ भेदो पज्जत्तगा य

८ शतके
उद्देशः १
॥५९३॥

ध्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥५९४॥

अपञ्जत्तगा थ । जइ पंचिंदियओरालियसरीरकायप्पओगपरिणए किं तिरिक्खजोणियपंचिंदियओरालियसरी-
रकायप्पओगपरिणए मणुस्सपंचिंदिय जाव परिणए ? गोयमा ! तिरिक्खजोणिय जाव परिणए वा मणु-
स्सपंचिंदिय जाव परिणए वा, जइ तिरिक्खजोणिय जाव परिणए किं जलचरतिरिक्खजोणिय जाव परि-
णए वा थलचर० खहचर०, एवं चउक्कओ भेदो जाव खहचराणं ।

[प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य एकेन्द्रियऔदारिकशरीरकप्रयोगपरिणत होय तो शुं पृथिवीकायिकएकेन्द्रियऔदारिकशरी-
रकायप्रयोगपरिणत होय के यावत् वनस्पतिकायिकएकेन्द्रियऔदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! पृथिवीका-
यिकएकेन्द्रियकायप्रयोगपरिणत होय के यावत् वनस्पतिकायिकएकेन्द्रियकायप्रयोगपरिणत होय. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक
द्रव्य पृथिवीकायिकएकेन्द्रियऔदारिकशरीरप्रयोगपरिणत होय शुं सूक्ष्मपृथिवीकायिक-एकेन्द्रियकायप्रयोगपरिणत होय के बादरपृ-
थिवीकायिकएकेन्द्रियकायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! सूक्ष्मपृथिवीकायिकएकेन्द्रियकायप्रयोगपरिणत होय के बादरपृ-
थिवीकायिकएकेन्द्रियकायप्रयोगपरिणत होय. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य सूक्ष्मपृथिवीकायिककायप्रयोगपरिणत होय तो
शुं पर्याप्तसूक्ष्मपृथिवीकायिककायप्रयोगपरिणत होय, के अपर्याप्तसूक्ष्मपृथिवीकायिककायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम !
पर्याप्तसूक्ष्मपृथिवीकायिककायप्रयोगपरिणत होय के अपर्याप्तसूक्ष्मपृथिवीकायिककायप्रयोगपरिणत होय. ए प्रमाणे बादरपृथिवी-
कायिको जाणवा. ए प्रमाणे यावत् वनस्पतिकायिकना चार भेद (सूक्ष्म, बादर, पर्याप्त अने अपर्याप्त) अने बेइन्द्रिय, त्रीइन्द्रिय,
अने चउरिन्द्रिय जीवोना बे भेद पर्याप्त अने अपर्याप्त जाणवा. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य पंचेन्द्रियऔदारिकशरीरप्रयो-

८ शतके
उद्देशः १
॥५९४॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥५९५॥

गपरिणत होय तो शुं तिर्यच्योनिकपंचेन्द्रियऔदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय के मनुष्यपंचेन्द्रियऔदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! तिर्यच्योनिकऔदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय के मनुष्यपंचेन्द्रियऔदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य तिर्यच्योनिककायप्रयोगपरिणत होय तो शुं जलचरतिर्यच्योनिककायप्रयोगपरिणत होय के स्थलचर अने खेचरयोनिककायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] पूर्व प्रमाणे यावत् खेचरोना [संमूर्छिम, गर्भज, पर्याप्त अने अपर्याप्त] चार भेदो जाणवा.

जइ मणुस्सपंचिंदिय जाव परिणए किं संमुच्छिममणुस्सपंचिंदिय जाव परिणए गवभवक्कंतियमणुस्स जाव परिणए ?, गोयमा ! दोसुवि, जइ गवभवक्कंतियमणुस्स जाव परिणए किं पज्जत्तगवभवक्कंतिय जाव परिणए अपज्जत्तगवभवक्कंतियमणुस्सपंचिंदियओरालियसरीरकायप्पयोगपरिणए ?, गोयमा ! पज्जत्तगवभवक्कंतिय जाव परिणए वा अपज्जत्तगवभवक्कंतिय जाव परिणए ? । जइ ओरालियमीसासरीरकायप्पओगपरिणए किं एगिंदियओरालियमीसासरीरकायप्पओगपरिणए बेइंदियजावपरिणए जाव पंचिंदियओरालिय जाव परिणए ?, गोयमा ! एभिंदियओरालिय एवं जहा ओरालियसरीरकायप्पयोगपरिणएणं आलावगो भणिओ तहा ओरालियमीसासरीरकायप्पओगपरिणएणवि आलावगो भाणियव्वो, नवरं बायरवाउक्काइयगवभवक्कंतियपंचिंदियतिरिक्खजोणियगवभवक्कंतियमणुस्साणं एणसि णं पज्जत्तापज्जत्तगाणं, सेसाणं अपज्जत्तगाणं २ । जइ वेउव्वियसरीरकायप्पयोगपरिणए किं एगिंदियवेउव्वियसरीरकायप्पओगपरिणए जाव पंचिंदियवेउव्वियसरीर जाव-

८ शतके
उद्देशः १
॥५९५॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥५९६॥

परिणए !, गोयमा ! एगिंदिय जाव परिणए वा पंचिंदिय जाव परिणए वा,

[प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य मनुष्यपंचेन्द्रियकायप्रयोगपरिणत होय तो शुं समूहममनुष्यपंचेन्द्रियकायप्रयोगपरिणत होय के गर्भजमनुष्यपंचेन्द्रियकायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते (एक द्रव्य) [समूहम अने गर्भज] मनुष्यकायप्रयोगपरिणत होय. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य गर्भजमनुष्यकायप्रयोगपरिणत होय तो शुं पर्याप्तगर्भजमनुष्यकायप्रयोगपरिणत होय के अपर्याप्तगर्भजमनुष्यपंचेन्द्रियऔदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! पर्याप्तगर्भजमनुष्यकायप्रयोगपरिणत होय के अपर्याप्तगर्भजमनुष्यकायप्रयोगपरिणत होय. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य औदारिकमिश्रशरीरकायप्रयोगपरिणत होय तो शुं एकेन्द्रियऔदारिकमिश्रशरीरकायप्रयोगपरिणत होय, वेइन्द्रियऔदारिकमिश्रकायप्रयोगपरिणत होय के यावत् पंचेन्द्रियऔदारिकमिश्रकायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! एकेन्द्रियऔदारिकमिश्रकायप्रयोगपरिणत होय. जेम 'औदारिकशरीरकायप्रयोगपरिणत' नो आलापक कहवो तेम 'औदारिकमिश्रशरीरकायप्रयोगपरिणत' नो पण आलापक कहवो. परन्तु विशेष ए छे के 'औदारिकमिश्रकायप्रयोगपरिणत' नो आलापक बादरवायुकायिक, गर्भजपंचेन्द्रियतिर्यच अने गर्भजमनुष्य पर्याप्ता अपर्याप्ता एओने अने ते शिवाय बाकीना अपर्याप्ता जीवोने कहवो. [प्र०] हे भगवन् ! जो एक द्रव्य वैक्रियशरीरकायप्रयोगपरिणत होय तो शुं एकेन्द्रियवैक्रियशरीरकायप्रयोगपरिणत होय के यावत् पंचेन्द्रियवैक्रियशरीरकायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते एकेन्द्रियवैक्रियकायप्रयोगपरिणत होय के पंचेन्द्रियवैक्रियकायप्रयोगपरिणत होय.

जइ एगिंदिय जाव परिणए किं वाउक्काइयएगिंदिय जाव परिणए अवाउक्काइयएगिंदिय जाय परिणए !,

८ शतके
उद्देशः १
॥५९६॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥५९७॥

गोयमा ! वाउक्काइयएगिंदिय जाव परिणए. नो अवाउक्काइय जाव परिणए, एवं एएणं अभिलावेणं जहा ओगाहणसंठाणे वेउव्वियसरीरं भणियं तथा इहवि भाणिवव्वं जाव पज्जत्तसव्वट्टसिद्धअणुत्तरोववातियकप्पातीयवेमाणियदेवपंचिंदियवेउव्वियसरीरकायप्पओगपरिणए वा अपज्जत्तसव्वट्टसिद्ध० कायप्पयोगपरिणए वा ३ । जइ वेउव्वियमीसासरीरकायप्पयोगपरिणए किं एगिंदियमीसासरीरकायप्पओगपरिणए वा जाव पंचिंदियमीसासरीरकायप्पयोगपरिणए वा ?, एवं जहा वेउव्वियं तथा वेउव्वियमीसंगंपि, नवरं देवनेरइयाणं अपज्जत्तगाणं, सेसाणं पज्जत्तगाणं तहेव जाव नो पज्जत्तसव्वट्टसिद्धअणुत्तरो जाव पओग०, अपज्जत्तसव्वट्टसिद्धअणुत्तरोववातियदेवपंचिंदियवेउव्वियमीसामरीरकायप्पओगपरिणए ४ । जइ आहारगसरीरकायप्पओगपरिणए किं मणुस्साहारगसरीरकायप्पओगपरिणए अमणुस्साहारग जाव प०?, एवं जहा ओगाहणसंठाणे जाव इड्ढिपत्तअपमत्तसंजयसम्महिट्ठिपज्जत्तगसंखेज्जवासाउय जाव परिणए, नो अणिड्ढिपत्तअपमत्तसंजयसम्महिट्ठिपज्जत्तसंखेज्जवासाउय जाव प० ।

[प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य एकेन्द्रियवैक्रियकायप्रयोगपरिणत होय तो शुं वायुकायिकएकेन्द्रियवैक्रियकायप्रयोगपरिणत होय के वायुकायिक शिवाय एकेन्द्रियकायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते एक द्रव्य वायुकायिकएकेन्द्रियकायप्रयोगपरिणत होय, पण वायुकायिक शिवाय एकेन्द्रियकायप्रयोगपरिणत न होय. ए प्रमाणे ए अभिलाप (पाठ) थी प्रज्ञापना सूत्रना 'अवगाहनासंस्थान' पदने विषे वैक्रियशरीरसंबन्धे कथुं छे तेम अहीं पण कहेवुं; यावत् पर्याप्तसर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपातिककल्पातीत-

८ शतके
उद्देशः १
॥५९७॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥५९८॥

वैमानिकदेवपंचेन्द्रियवैक्रियशरीरकायप्रयोगपरिणत होय के अपर्याप्तसर्वार्थसिद्धवैक्रियकायप्रयोगपरिणत होय. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य वैक्रियमिश्रशरीरकायप्रयोगपरिणत होय तो शुं एकेन्द्रियवैक्रियमिश्रशरीरकायप्रयोगपरिणत होय के यावत् पंचेन्द्रिय-वैक्रियमिश्रशरीरकायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! जेम वैक्रियशरीरप्रयोगसंबन्धे कहुं, तेम वैक्रियमिश्रकायप्रयोगसंबन्धे पण कहेवुं; परन्तु विशेष ए छे के वैक्रियमिश्रकायप्रयोग देव अनं नैरयिक अपर्याप्ताने अने बाकीना बधा पर्याप्ताने कहेवो; यावत् पर्याप्तसर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपातिकवैक्रियमिश्रकायप्रयोगपरिणत न होय, पण अपर्याप्तसर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपातिकदेवपंचेन्द्रियवैक्रिय-मिश्रशरीरकायप्रयोगपरिणत होय. (४.) [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य आहारकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय तो शुं मनुष्याहारकशरीरकायप्रयोगपरिणत होय के अमनुष्याहारककायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ए प्रमाणे जेम प्रज्ञापना-सूत्रना 'अवगाहनासंस्थान' पदने विषे कहुं छे तेम जाणवुं; यावत् ऋद्धिभास-आहारकलब्धिमान् प्रमत्त साधु सम्यग्दृष्टि पर्याप्त संख्येयवर्षायुष्वाळा मनुष्याहारककायप्रयोगपरिणत होय, पण ऋद्धिने-आहारकलब्धिने-अप्राप्त प्रमत्त संयत सम्यग्दृष्टि संख्यातव-र्षायुष्वाळा मनुष्याहारककायप्रयोगपरिणत न होय. (५.)

जइ आहारगमीसासरीरकायप्पयोगप० किं मणुस्साहारगमीसासरीर० एवं जहा आहारगं तहेव मीसगंपि निरवसेसं भाणियव्वं ६ । जइ कम्मासरीरकायप्पओगप० किं एगिंदियकम्मासरीरकायप्पओगप० जाव पांचिंदियकम्मासरीर जाव प० ? गोयमा ! एगिंदियकम्मासरीरकायप्पओ० एवं जहा ओगाहणसंठाणे कम्मगस्स भेदो तहेव इहावि जाव पज्जत्तसव्वद्वसिद्धअणुत्तरोववाइय जाव देवपांचिंदियकम्मासरीरकायप्पयोगपरिणए अपज्जत्तसव्वद्वसिद्ध-

८ शतके
उद्देशः १
॥५९८॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥५९९॥

अणु० जाव परिणए वा ७ ॥ जइ मीसापरिणए किं मणमीसापरिणए वयमीसापरिणए कायमीसापरिणए ?, गोयमा ! मणमीसापरिणए वा वयमीसा० वा कायमीसापरिणए वा, जइ मणमीसापरिणए किं सच्चमणमीसापरिणए वा मोसमणमीसापरीणए वा जहा पओगपरिणए तहा मीसापरिणएवि भाणियव्वं निरवसेसं जाव पज्जत्तसव्वट्ठसिद्धअणुत्तरोववाइय जाव देवपंचिदियकम्मासरीरगमीसापरिणए वा अपज्जत्तसव्वट्ठसिद्धअणु० जाव कम्मासरीरमीसापरिणए वा ।

[प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य आहारकमिश्रशरीरकायप्रयोगपरिणत होय तो शुं मनुष्याहारकमिश्रशरीरकायप्रयोगपरिणत होय ? इत्यादि. [उ०] हे गौतम ! जेम आहारकशरीरसंबन्धे कहुं तेम आहारकमिश्रसंबन्धे पण कहेवुं. (६.) [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य कर्मणशरीरप्रयोगपरिणत होय तो शुं एकेन्द्रियकर्मणशरीरकायप्रयोगपरिणत होय के यावत् पंचेन्द्रियकर्मणशरीरकायप्रयोगपरिणत होय ! [उ०] हे गौतम ! ते एक द्रव्य एकेन्द्रियकर्मणशरीरकायप्रयोगपरिणत होय. ए प्रमाणे जेम प्रज्ञापना सूत्रना 'अवगाहनासंस्थान' पदने विषे कहुं छे तेम अहीं पण जाणवुं, यावत् पर्याप्तसर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपातिकदेवपंचेन्द्रियकर्मणशरीरकायप्रयोगपरिणत होय, के अपर्याप्तसर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपातिककर्मणकायप्रयोगपरिणत होय. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य मिश्रपरिणत होय तो शुं मनोमिश्रपरिणत होय, वचनमिश्रपरिणत होय, के कायमिश्रपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते मनोमिश्रपरिणत वचनमिश्रपरिणत होय, के कायमिश्रपरिणत होय. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य मनोमिश्रपरिणत होय तो शुं सत्यमनोमिश्रपरिणत होय, मृषामनोमिश्रपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! जेम प्रयोगपरिणत पुद्गलो संबन्धे कहुं तेम

८ शतके
उद्देशः १
॥५९९॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६००॥

मिश्रपरिणतसंबन्धे सर्व कहेवुं, यावत् पर्याप्तसर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपातिकदेवपंचेन्द्रियकर्मणशरीरमिश्रपरिणत होय, के अपर्याप्तसर्वार्थसिद्धअनुत्तरौपपातिककर्मणशरीरमिश्रपरिणत होय.

जइ बीससापरिणए किं वन्नपरिणए गंधपरिणए रसपरिणए फासपरिणए संठाणपरिणए ?, गोयमा ! वन्नपरिणए वा गंधपरिणए वा रसपरिणए वा फासपरिणए वा संठाणपरिणए वा, जइ वन्नपरिणए किं कालवन्नपरिणए नील जाव सुक्खिल्लवन्नपरिणए ?, गोयमा ! कालवन्नपरिणए जाव सुक्खिल्लवन्नपरिणए, जइ गंधपरिणए किं सुब्भगंधपरिणए दुब्भगंधपरिणए ?, गोयमा ! सुब्भगंधपरिणए वा दुब्भगंधपरिणए वा, जइ रसपरिणए किं तित्तरसपरिणए ? ५, पुच्छा, गोयमा ! तित्तरसपरिणए वा जाव महुररसपरिणए वा जइ फासपरिणए किं कक्खडफासपरिणए जाव लुक्खफासपरिणए ?, गोयमा ! कक्खडफासपरिणए वा जाव लुक्खफासपरिणए वा, जइ संठाणपरिणए पुच्छा, गोयमा ! परिमंडलसंठाणपरिणए वा जाव आययसंठाणपरिणए वा ॥ (सूत्रं ३१२) ॥

[प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य विस्रसापरिणत-स्वभावपरिणत होय तो शुं ते वर्णपरिणत होय, गंधपरिणत होय, रसपरिणत होय, स्पर्शपरिणत होय के संस्थानपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते वर्णपरिणत होय, गंधपरिणत होय, रसपरिणत होय, स्पर्शपरिणत होय, अने संस्थानपरिणत पण होय. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य वर्णपरिणत होय तो शुं काळावर्णपणे परिणत होय, नीलवर्णपणे परिणत होय के यावत् शुक्लवर्णपणे परिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते काळावर्णपणे परिणत होय, यावत्

८ शतके
उद्देशः ?
॥६००॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६०१॥

शुक्लवर्णपणे पण परिणत होय. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते एक द्रव्य गंधपणे परिणत होय तो शुं सुगंधपणे परिणत होय के दुर्गंध-
पणे परिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते सुगंधपणे परिणत होय अने दुर्गंधपणे पण परिणत होय. [प्र०] जो ते एक द्रव्य रस-
परिणत होय तो शुं तिक्तरसपरिणत होय ? इत्यादि. [उ०] हे गौतम ! ते तिक्तरसपरिणत होय यावत् मधुररसपणे परिणत होय.
[प्र०] हे भगवन् ! जो एक द्रव्य स्पर्शपरिणत होय तो ते शुं कर्कशपरिणत होय के यावत् रूक्षस्पर्शपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम !
ते कर्कशस्पर्शपणे परिणत होय, यावत् रूक्षस्पर्शपणे परिणत होय. [प्र०] हे भगवन् ! एक द्रव्य संस्थानपरिणत होय तो शुं ते
परिमंडलसंस्थानपणे परिणत होय के यावत् आयतसंस्थानपणे परिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते परिमंडलसंस्थानपणे परिणत
होय के यावत् आयतसंस्थानपणे पण परिणत होय. ॥ ३१२ ॥

दो भंते ! दत्त्वा किं पयोगपरिणया मीसापरिणया वीससापरिणया ?, गोयमा ! पओगपरिणया वा ?
मीसापरिणया वा २ वीससापरिणया वा ३ अहवा एगे पओगपरिणए एगे मीसापरिणए ४ अह-
वेगे पओगप० एगे वीससापरि० ५ अहवा एगे मीसापरिणए एगे वीससापरिणए, एवं ६। जइ पओगपरि-
णया किं मणप्पयोगपरिणया वइप्पयोग० कायप्पयोगपरिणया ?, गोयमा ! मणप्पयो० वइप्पयोगप० काय-
प्पयोगपरिणया वा, अहवेगे मणप्पयोगप० एगे वयप्पयोगप०, अहवेगे मणप्पयोगपरिणए एगे कायप०, अहवेगे
वयप्पयोगप० एगे कायप्पओगपरि०, जइ मणप्पयोगप० किं सच्चमणप्पयोगप० ४ ?, गोयमा ! सच्चमणप्पयो-
गपरिणया वा जाव असच्चासमणप्पयोगप० ? अहवा एगे सच्चमणप्पयोगपरिणए एगे मोसमणप्पओगप-

८ शतके
उद्देशः १
॥६०१॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६०२॥

रिणए १ अहवा एगे सच्चमणप्पओगप० एगे सच्चामोसमणप्पओगपरिणए २ अहवा एगे सच्चमणप्पयोगपरिणए एगे असच्चामोसमणप्पओगपरिणए ३ अहवा एगे मोसमणप्पयोगप० एगे सच्चामोसमणप्पयोगप० ४ अहवा एगे मोसमणप्पयोगप० एगे असच्चामोसमणप्पयोगप० ५ अहवा एगे सच्चामोसमणप्पओगप० एगे असच्चामोसमणप्पओगप० ६ ।

[प्र०] हे भगवन् ! बे द्रव्यो शुं प्रयोगपरिणत होय, मिश्रपरिणत होय के विस्रसापरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते प्रयोगपरिणत होय, मिश्रपरिणत होय के विस्रसापरिणत पण होय. १ अथवा एक द्रव्य प्रयोगपरिणत होय अने बीजुं मिश्रपरिणत होय. २ अथवा एक द्रव्य प्रयोगपरिणत होय अने बीजुं विस्रसापरिणत होय. ३ अथवा एक द्रव्य मिश्रपरिणत होय अने बीजुं विस्रसापरिणत होय. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते बे द्रव्यो प्रयोगपरिणत होय तो शुं मनःप्रयोगपरिणत होय, वचनप्रयोगपरिणत होय के कायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते बे द्रव्यो मतःप्रयोगपरिणत होय, वचनप्रयोगपरिणत होय अने कायप्रयोगपरिणत होय. १ अथवा एक द्रव्य मनःप्रयोगपरिणत होय अने बीजुं वचनप्रयोगपरिणत होय. २ अथवा एक मनःप्रयोगपरिणत होय अने बीजुं कायप्रयोगपरिणत होय. ३ अथवा एक वचनप्रयोगपरिणत होय अने बीजुं कायप्रयोगपरिणत होय. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते बे द्रव्यो मनःप्रयोगपरिणत होय तो शुं सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, असत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, सत्यमृषामनःप्रयोगपरिणत होय के असत्यामृषामनःप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय के यावत् असत्यामृषामनःप्रयोगपरिणत होय. १ अथवा एक सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय अने बीजुं मृषामनःप्रयोगपरिणत होय. २ अथवा एक

८ शतके
उद्देशः १
॥६०२॥

વ્યાખ્યા-
પ્રજ્ઞાસિઃ
॥૬૦૩॥

સત્યમનઃપ્રયોગપરિણત હોય અને વીજું સત્યમૃષામનઃપ્રયોગપરિણત હોય. ૩ અથવા એક સત્યમનઃપ્રયોગપરિણત હોય અને વીજું અસત્યામૃષામનઃપ્રયોગપરિણત હોય. ૪ અથવા એક મૃષામનઃપ્રયોગપરિણત હોય અને વીજું સત્યમૃષામનઃપ્રયોગપરિણત હોય. ૫ અથવા એક મૃષામનઃપ્રયોગપરિણત હોય અને વીજું અસત્યામૃષામનઃપ્રયોગપરિણત હોય. ૬ અથવા એક સત્યમૃષામનઃપ્રયોગપરિણત હોય અને વીજું અસત્યામૃષામનઃપ્રયોગપરિણત હોય.

જહ સચ્ચમણપ્પઓગપ૦ કિં આરંભસચ્ચમણપ્પયોગપરિણયા જાવ અસમારંભસચ્ચમણપ્પયોગપ૦ ?, ગોયમા ! આરંભસચ્ચમણપ્પયોગપરિણયા વા જાવ અસમારંભસચ્ચમણપ્પયોગપરિણયા વા, અહવા એગે આરંભસચ્ચમણપ્પયોગપ૦ એગે અણારંભસચ્ચમણપ્પયોગપ૦ એવં એણં ગમણં દુયસંજોણં નેયઢ્ઢં, સઢ્ઢે સંયોગા જત્થ જત્તિયા ઉઢ્ઢંતિ તે ખાણિયઢ્ઢા જાવ સઢ્ઢઢ્ઢસિદ્ધગત્તિ । જહ મીસાપ૦ કિં મણમીસાપરિ૦ એવં મીસાપરિ૦ વિ૦ । જહ વીસસાપરિણયા કિં વણ્ણપરિણયા ગંધપ૦ એવં વીસસાપરિણયાવિ જાવ અહવા એગે ચઉરંસસંઠાણપરિ૦ એગે આયયસંઠાણપરિણે વા ॥ તિન્નિ ખંતે ! દઢ્ઢા કિં પયોગપરિણયા મીસાપ૦ વીસસાપ૦?, ગોયમા ! પયોગપરિણયા વા મીસાપરિણયા વા વીસસાપરિણયા વા ? અહવા એગે પયોગપરિણે દો મીસાપ૦ ૧ અહવેગે પયોગપરિણે દો વીસસાપ૦ ૨ અહવા દો પયોગપરિણયા એગે મીસસાપરિણે ૩ અહવા દો પયોગપ૦ એગે વીસસાપ૦ ૪ અહવા એગે મીસાપરિણે દો વીસસાપ૦ ૫ અહવા દો મીસસાપ૦ એગે વીસસાપ૦ ૬ અહવા એગે પયોગપ૦ એગે મીસાપરિ૦ એગે વીસાસાપ૦ ૭ ।

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૧
॥૬૦૩॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६०४॥

[प्र०] हे भगवन् ! जो बे द्रव्यो सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय तो शुं १ आरंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, २ अनारंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, ३ संरंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, ४ असंरंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, समारंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय के ६ असमारंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते बे द्रव्यो आरंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, यावत् असमारंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय. १ अथवा एक द्रव्य आरंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय अने बीजुं अनारंभसत्यमनःप्रयोगपरिणत होय. ए प्रमाणे ए रीते द्विक संयोगो करवा. ज्यां जेटला द्विकसंयोगो थाय त्यां ते सघळा कहेवा; यावत् सर्वार्थसिद्धवैमानिकदेव सुधी कहेवुं. [प्र०] हे भगवन् ! जो बे द्रव्यो मिश्रपरिणत होय तो शुं ते मनोमिश्रपरिणत होय ? इत्यादि. [उ०] हे गौतम ! प्रयोगपरिणत संबन्धे कहुं तेम मिश्रपरिणतसंबन्धे कहेवुं. [प्र०] हे भगवन् ! जो बे द्रव्यो विस्त्रसापरिणत होय तो शुं ते वर्णपणे परिणत होय, गन्धपणे परिणत होय ? इत्यादि [उ०] हे गौतम ! ए रीते पूर्वे कह्या प्रमाणे विस्त्रसापरिणतसंबन्धे पण जाणवुं, यावत् एक द्रव्य समचतुरस्रसंस्थानपणे परिणत होय अने बीजुं आयतसंस्थानपणे पण परिणत होय. [प्र०] हे भगवन् ! त्रण द्रव्यो शुं प्रयोगपरिणत होय, मिश्रपरिणत होय, के विस्त्रसःपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते (त्रणे द्रव्यो) प्रयोगपरिणत होय, मिश्रपरिणत होय अने विस्त्रसापरिणत पण होय. १ अथवा एक द्रव्य प्रयोगपरिणत होय अने बे मिश्रपरिणत होय, २ अथवा एक प्रयोगपरिणत होय अने बे विस्त्रसापरिणत होय, ३ अथवा बे प्रयोगपरिणत होय अने एक मिश्रपरिणत होय, ४ अथवा बे प्रयोगपरिणत होय अने एक विस्त्रसापरिणत होय, ५ अथवा एक मिश्रपरिणत होय, ५ अथवा एक मिश्रपरिणत होय अने बे विस्त्रसापरिणत होय. ६ अथवा बे मिश्रपरिणत होय अने एक विस्त्रसापरिणत होय. ७ अथवा एक प्रयोगपरिणत एक मिश्रपरिणत अने एक विस्त्रसापरिणत होय.

८ शतके
उद्देशः १
॥६०४॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६०५॥

जइ पयोगप० किं मणप्पयोगपरिणया वइप्पयोगप० कायप्पयोगप०?, गोयमा ! मणप्पयोगपरिणया वा एवं एकगसंयोगो दुयासंयोगो तियासंयोगो भाणियब्बो, जइ मणप्पयोगपरि० किं सच्चमणप्पयोगपरिणया वा ४?, गोयमा! सच्चमणप्पयोगपरिणया वा जाव असच्चा मोसमणप्पयोगपरिणया वा ४, अहवा एगे सच्चमणप्पयोगपरिणए दो मोसमणप्पयोगपरिणया वा, एवं दुयासंयोगो तियासंयोगो भाणियब्बो, एत्थवि तहेव जाव अहवा एगे तंस-संठाणपरिणए वा एगे चउरंससंठाणपरिणए वा एगे आययसंठाणपरिणए वा ॥ चत्तारि भंते! दब्बा किं पओग-परिणया ३?, गोयमा! पयोगपरिणया वा मीसापरिणया वा वीससापरिणया वा. अहवा एगे पओगपरिणए तिन्नि मीसापरिणया १ अहवा एगे पओगपरिणए तिन्नि वीससापरिणया २ अहवा दो पयोगपरिणया दो मीसापरिणया ३ अहवा दो पयोगपरिणया दो वीससापरिणया ४ अहवा तिन्नि पओगपरिणया एगे मीससापरिणए ५ अहवा तिन्नि पओगपरिणया एगे वीससापरिणए ६ अहवा एगे मीससापरिणए तिन्नि वीससापरिणया ७ अहवा दो मीसापरिणया दो वीससापरिणया ८ अहवा तिन्नि मीसापरिणया एगे वीससापरिणए ९ अहवा एगे पओग-परिणए एगे मीसापरिणए दो वीससापरिणया १ अहवा एगे पयोगपरिणए दो मीसापरिणया एगे वीससापरिणए २ अहवा दो पयोगपरिणया एगे मीसापरिणए एगे वीससापरिणए ३ ।

[प्र०] जो ते व्रणे द्रव्यो प्रयोगपरिणत होय तो शुं मनःप्रयोगपरिणत होय; वचनप्रयोगपरिणत होय के कायप्रयोगपरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते मनःप्रयोगपरिणत पण होय. ए प्रमाणे एकसंयोग, द्विकसंयोग अने त्रिकसंयोग कहेवो. [प्र०] जो ते

८ शतके
उद्देशः १
॥६०५॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६०६॥

त्रणे द्रव्यो मनःप्रयोगपरिणत होय तो शुं सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय ? (इत्यादि ४ प्रश्न.) [उ०] हे गौतम ! सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय, अथवा यावत् असत्यामृषामनःप्रयोगपरिणत होय. अथवा एक सत्यमनःप्रयोगपरिणत होय अने बे मृषामनःप्रयोगपरिणत होय. ए प्रमाणे अहीं पण द्विकसंयोग अने त्रिकसंयोग कहेवो. यावत् अथवा एक त्र्यस्र (त्रिकोण) संस्थानपणे परिणत होय, एक समचतुरस्र (चोरस) संस्थानपणे परिणत होय अने एक आयतसंस्थानपणे परिणत होय. [प्र०] हे भगवन् ! चार द्रव्यो शुं प्रयोगपरिणत होय, मिश्रपरिणत होय के विस्रसापरिणत होय ? [उ०] हे गौतम ! ते (चारे द्रव्यो) प्रयोगपरिणत होय, मिश्रपरिणत होय के विश्रसापरिणत होय. १ अथवा एक प्रयोगपरिणत होय अने त्रण मिश्रपरिणत होय. २ अथवा एक प्रयोगपरिणत होय अने त्रण विस्रसापरिणत होय. ३ अथवा बे प्रयोगपरिणत होय अने बे मिश्रपरिणत होय. ४ अथवा बे प्रयोगपरिणत होय अने बे विस्रसापरिणत होय. ५ अथवा त्रण प्रयोगपरिणत होय अने एक मिश्रपरिणत होय. ६ अथवा त्रण प्रयोगपरिणत होय अने एक विस्रसापरिणत होय. ७ अथवा एक मिश्रपरिणत होय अने त्रण विस्रसापरिणत होय. ८ अथवा बे मिश्रपरिणत होय अने बे विस्रसापरिणत होय. ९ अथवा त्रण मिश्रपरिणत होय अने एक विस्रसापरिणत होय. १० अथवा एक प्रयोगपरिणत होय एक मिश्रपरिणत होय अने बे विस्रसापरिणत होय. ११ अथवा एक प्रयोगपरिणत होय बे मिश्रपरिणत होय अने एक विस्रसापरिणत होय. १२ अथवा बे प्रयोगपरिणत होय अने एक मिश्रपरिणत होय एक विस्रसापरिणत होय.

जइ पयोगपरिणया किं मणप्पयोगपरिणया ३?, एवं एएणं कमेणं पंच छ सत्त जाव दस संखेज्जा असंखेज्जा अणंता य दब्बा भाणियब्बा (एक्कगसंजोगेण) दुयासजोएणं तियासंजोएणं जाव दससंजोएणं एक्कारसंजोएणं

८ शतके
उद्देशः १
॥६०६॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६०७॥

बारससंजोएणं उवजुंजिऊणं जत्थ जत्तिया संजोगा उट्ठंतिते सव्वे भाणियव्वा, एए पुण जहा नवमसए पवेसणए भणिहामो तहा उवजुंजिऊण भाणियव्वा जाव असंखेज्जा अणंता एवं चेव, नवरं एक्कं पदं अब्भहियं, जाव अहवा अणंता परिमंडलसंठाणपरिणया जाव अणंता आययसंठाणपरिणया ॥ (सूत्रं ३१३) ॥

[प्र०] हे भगवन् ! जो ते चार द्रव्यो प्रयोगपरिणत होय तो शुं मनःप्रयोगपरिणत होय ? (वचनप्रयोगपरिणत होय के काय-प्रयोगपरिणत होय ?) [उ०] हे गौतम ! सर्व पूर्वनी पेठे जाणवुं; ए क्रमवडे पांच, छ, सात यावत् दश, संख्याता, असंख्याता, अने अनंत द्रव्योना द्विकसंयोग, त्रिकसंयोग, यावत् दशसंयोग बारसंयोग, उपयोगपूर्वक कहेवां अने ज्यां जेटला संयोगो थाय त्यां ते सर्व कहेवा. ए बधा संयोगो नवम शतकना प्रवेशकमां जे प्रकारे कहीशुं तेम उपयोगपूर्वक विचारीने कहेवा, यावत् असंख्येय अने अनंत द्रव्योनो परिणाम ए प्रमाणे जाणवो, परन्तु एक पद अधिक करीने कहेवुं; यावत् अथवा अनंत द्रव्यो परिमंडलसंस्थानपणे परिणत होय, यावत् अनंत द्रव्यो आयतसंस्थानपणे परिणत होय. ॥ ३१३ ॥

एएसि णं भंते ! पोग्गलाणं पयोगपरिणयाणं मीसापरिणयाणं वीससापरिणयाणं य कयरे २ हितो जाव विसेसाहिया वा ?, गोयमा ! सव्वत्थोवा पोग्गला पयोगपरिणया, मीसापरिणया अणंतगुणा, वीससापरिणया अणन्तगुणा । सेवं भंते ! सेवं भंते ! त्ति ॥ (सूत्रं ३१४) ॥ अट्ठमसयस्स पढमो उद्देशो सम्मत्तो ॥ ८-१ ॥

[प्र०] हे भगवन् ! प्रयोगपरिणत, मिश्रपरिणत अने विस्रसापरिणत ए पुद्गलोमां कया पुद्गलो कोनाथी यावद् विशेषाधिक होय छे ? [उ०] हे गौतम ! सर्वथी थोडा पुद्गलो प्रयोगपरिणत छे, तेथी मिश्रपरिणत अनंतगुण छे, अने तेथी विस्रसापरिणत

८ शतके
उद्देशः १
॥६०७॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६०८॥

अनंतगुण छे. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे. (एम कही भगवान् गौतम यावत् विहरे छे) ॥ ३१४ ॥
भगवत् सुधर्मस्वामीप्रणीत श्रीमद् भगवतीसूत्रना आठमा शतकमां प्रथम उद्देशानो मूलार्थ संपूर्ण थयो.

उद्देशक २.

कतिविहा णं भंते ! आसीविसा पन्नत्ता ?, गोयमा ! दुविहा आसीविसा पन्नत्ता, तंजहा-जातिआसी-
विसा य कम्मआसीविसा य, जाइआसीविसा णं भंते ! कतिविहा पन्नत्ता ?, गोयमा ! चउन्विहा पन्नत्ता,
तंजहा--विच्छुयजातिआसीविसे मंडुक्कजाइआसीविसे उरगजातिआसीविसे मणुस्सजातिआसीविसे,
विच्छुयजातिआसीविसस्स णं भंते ! केवतिए विसए पन्नत्ते ?, गोयमा ! पभू णं विच्छुयजातिआसीविसे
अद्धभरहप्पमाणमेत्तं बोदिं विसेणं विसपरिगयं विसट्टमाणं पकरेत्तए, विसए से विसट्टयाए, नो चेव णं संप-
त्तीए करेंसु वा करेंति वा करिस्संति वा १, मंडुक्कजातिआसीविसपुच्छा, गोयमा ! पभू णं मंडुक्कजातिआसीविसे
भरहप्पमाणमेत्तं बोदिं विसेणं विसपरिगयं सेसं तं चेव जाव करेस्संति वा २, एवं उरगजातिआसीविसस्सवि,
नवरं जंबुद्दीवप्पमाणमेत्तं बोदिं विसेणं विसपरिगयं सेसं तं चेव जाव करेस्संति वा ३, मणुस्सजाति आसीविस-
स्सवि एवं चेव, नवरं समयखेत्तप्पमाणमेत्तं बोदिं विसेण विसपरिगयं सेसं तं चेव जाव करेस्संति वा ४ ।

[प्र०] हे भगवन् ! आशीविषो केटला प्रकारना कहा छे ? [उ०] हे गौयम ! आशीविषो वे प्रकारना कहा छे; ते आ प्रमाणे-

८ शतके
उद्देशः २
॥६०८॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६०९॥

जातिआशीविष अने कर्माशीविष. [प्र०] हे भगवन् ! जातिआशीविषो केटला प्रकारना कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! ते चार प्रकारना कहा छे; ते आ प्रमाणे-१ वृश्चिकजातिआशीविष, २ मंडूकजातिआशीविष, ३ उरगजातिआशीविष अने ४ मनुष्यजातिआशीविष. [प्र०] हे भगवन् ! वृश्चिकजातिआशीविषना विषनो केटलो विषय कह्यो छे?-अर्थात् वृश्चिकजातिआशीविषोना विषनुं सामर्थ्य केटलुं छे ? [उ०] हे गौतम ! वृश्चिकजातिआशीविष अर्धभरतक्षेत्र प्रमाण शरीरने विषवडे विदलित-नाश-करवा विषथी व्याप्त करवा समर्थ छे. एटलुं तेना विषनुं सामर्थ्य छे, पण संप्राप्ति-संबन्धवडे तेओए तेम कर्तुं नथी, तेओ करता नथी, अने करशे पण नहि. [प्र०] मंडूकजातिआशीविषना विषनो केटलोविषय छे ? [उ०] हे गौतम ! मंडूकजातिआशीविष पोताना विषथी भरतक्षेत्र-प्रमाण शरीरने व्याप्त करवा समर्थ छे. बाकी सर्व पूर्वनी पेठे जाणवुं. यावत् संप्राप्तिवडे तेम करशे नहि. ए प्रमाणे उरगजातिआशीविष संबन्धे पण जाणवुं, परन्तु विशेष ए छे के ते उरगजातिआशीविष जंबूद्वीपप्रमाण शरीरने पोताना विषथी व्याप्त करवा समर्थ छे; बाकी सर्व पूर्ववत् जाणवुं; यावत् संप्राप्तिथी तेम करशे नहि. ए प्रमाणे मनुष्यजातिआशीविष संबन्धे पण जाणवुं, परन्तु एटलो विशेष छे के ते मनुष्यक्षेत्रप्रमाण शरीरने पोताना विषथी व्याप्त करवा समर्थ छे. बाकी सर्व पूर्ववत् जाणवुं; यावत् संप्राप्तिथी तेम करशे नहि.

जइ कम्मआसीविसे किं नेरइयकम्मासीविसे तिरिक्खजोणियकम्मआसीविसे मणुस्सकम्मआसीविसे देवकम्मआसीविसे ?, गोयमा ! नो नेरइयकम्मासीविसे, तिरिक्खजोणियकम्मआसीविसेवि मणुस्सकम्मआ० देवकम्मआसी०, जइ तिरिक्खजोणियकम्मआसीविसे किं एगिंदियतिरिक्खजोणियकम्मआसीविसे जाव पंचि-

८ शतके
उद्देशः २
॥६०९॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६१०॥

दियतिरिक्खजोणियकम्मासीविसे ?, गोयमा ! नो एगिंदियतिरिक्खजोणियकम्मासीविसे जाव नो चउरिं-
दियतिरिक्खजोणियकम्मासीविसे, पंचिंदियतिरिक्खजोणियकम्मासीविसे, जइ पंचिंदियतिरिक्खजोणियजाव-
कम्मासीविसे किं संमुच्छिमपंचेदियतिरिक्खजोणियजावकम्मासीविसे गबभवकंतियपंचिंदियतिरिक्खजो-
णियकम्मासीविसे ?, एवं जहा वेउब्बियसरीरस्स भेदो जाव पज्जत्तासंखेज्जवासाउयगबभवकंतियपंचिंदियति-
रिक्खजोणियकम्मासीविसे, नो अपज्जत्तासंखेज्जवासाउयजावकम्मासीविसे । जइ मणुस्सकम्मासीविसे किं
संमुच्छिममणुस्सकम्मासीविसे गबभवकंतियमणुस्सकम्मासीविसे ?, गोयमा ! णो संमुच्छिममणुस्सकम्मा-
सीविसे, गबभवकंतियमणुस्सकम्मासीविसे, एवं जहा वेउब्बियसरीरं जाव पज्जत्तासंखेज्जवासाउयकम्मभूमग-
गबभवकंतियमणुस्सकम्मासीविसे, नो अपज्जत्ता जाव कम्मासीविसे ।

[प्र०] हे भगवन् ! जो कर्माशीविष छे तो शुं नैरयिक कर्माशीविष छे, तिर्यचयोनिक कर्माशीविष छे, मनुष्य कर्माशीविष छे
के देव कर्माशीविष छे ? [उ०] हे गौतम ! नैरयिक कर्माशीविष नथी, पण तिर्यचयोनिक कर्माशीविष छे, मनुष्य कर्माशीविष छे
अने देवकर्माशीविष छे. [प्र०] हे भगवन् ! जो तिर्यचयोनिक कर्माशीविष छे तो शुं एकेन्द्रिय तिर्यचयोनिक कर्माशीविष छे के
यावद् पंचेन्द्रिय तिर्यचयोनिक कर्माशीविष छे ? [उ०] हे गौतम ! एकेन्द्रिय तिर्यचयोनिकथी आरंभी यावत् चतुरिन्द्रिय तिर्यच-
योनिकपर्यन्त कर्माशीविष नथी, पण पंचेन्द्रिय तिर्यचयोनिक कर्माशीविष छे. [प्र०] हे भगवन् ! जो पंचेन्द्रिय तिर्यचयोनिक कर्मा-
शीविष छे तो शुं समूह्मि पंचेन्द्रिय तिर्यचयोनिक कर्माशीविष छे के गर्भजपंचेन्द्रिय तिर्यचयोनिक कर्माशीविष छे ? [उ०] हे

८ शतके
उद्देशः २
॥६१०॥

व्याख्या-

प्रज्ञप्तिः

॥६११॥

गौतम ! जेम वैक्रियशरीरसंबन्धे जीवभेद कह्यो छे तेम यावत् संख्यातवर्षना आयुष्यवाळा गर्भज कर्मभूमिमां उत्पन्न थयेला पंचेन्द्रिय तिर्यचयोनिक् कर्माशीविष होय छे, पण अपर्याप्त असंख्यातवर्षना आयुष्यवाळा यावत् कर्माशीविष नथी. [प्र०] हे भगवन् ! जो मनुष्य कर्माशीविष छे, तो शुं समूच्छिम मनुष्य कर्माशीविष छे के गर्भज मनुष्य कर्माशीविष छे ? [उ०] हे गौतम ! समूच्छिम मनुष्य कर्माशीविष नथी, पण गर्भज मनुष्य कर्माशीविष छे. जेम वैक्रियशरीरसंबन्धे जीवभेद कह्यो छे ते प्रमाणे यावत् पर्याप्त संख्यातवर्षना आयुष्यवाळा कर्मभूमिमां उत्पन्न थयेला गर्भज मनुष्य कर्माशीविष छे पण अपर्याप्त असंख्यात वर्षना आयुष्यवाळा कर्माशीविष नथी.

जइ देवकम्मासीविसे किं भवणवासीदेवकम्मासीविसे जाव वेमाणियदेवकम्मासीविसे?, गोयमा ! भवणवासीदेवकम्मासीविसे वाणमंतर० जोतिसिय० वेमाणियदेवकम्मासीविसे, जइ भवणवासिदेवकम्मासीविसे से किं असुरकुमार भवणवासिदेवकम्मासीविसे जाव थणियकुमार जाव कम्मासीविसे ?, गोयमा ! असुरकुमार भवणवासिदेवकम्मासी विसेविजाव थणियकुमार० आसीविसेवि, जइ असुरकुमार जाव कम्मासीविसे किं पज्जत्त असुरकुमार जाव कम्मासीविसे अपज्जत्त असुरकुमार भवणवासि कम्मासीविसे?, गोयमा ! नो पज्जत्त असुरकुमार जाव कम्मासीविसे अपज्जत्त असुरकुमार भवणवासि जाव कम्मासीविसे, एवं थणियकुमाराणं, जइ वाणमंतरदेवकम्मासीविसे किं पिसायवाणमंतर० एवं सव्वेसिपि अपजत्तगाणं, जोइसियाणं सव्वेसिं अपजत्तगाणं, जइ वेमाणियदेवकम्मासीविसे किं कप्पोवगवेमाणियदेवकम्मासीविसे कप्पातीयवेमाणियदेवकम्मासीविसे ?, गोयमा ! कप्पोवगवे-

८ शतके
उद्देशः २

॥६११॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६१२॥

माणियदेवकम्मासीविसे नो कप्पातीयवेमाणियदेवकम्मासीविसे,

[प्र०] हे भगवन् ! जो देव कर्माशीविष छे तो शुं भवनवासी देव कर्माशीविष छे के यावत् वैमानिकदेव कर्माशीविष छे ? [उ०] हे गौतम ! भवनवासी देव कर्माशीविष छे, वानव्यंतर देव, ज्योतिष्क देव अने वैमानिकदेव पण कर्माशीविष छे. [प्र०] हे भगवन् ! जो भवनवासी देव कर्माशीविष छे तो शुं असुरकुमार भवनवासी देव कर्माशीविष छे के यावत् स्तनितकुमार भवनवासी देव कर्माशीविष छे ? [उ०] हे गौतम ! असुरकुमार भवनवासी देव पण कर्माशीविष छे, यावत् स्तनितकुमार भवनवासी देव पण यावत् कर्माशीविष छे. [प्र०] हे भगवन् ! जो असुरकुमार यावत् कर्माशीविष छे तो शुं पर्याप्त असुरकुमार भवनवासी देव कर्माशीविष छे के अपर्याप्त असुरकुमार भवनवासी देव कर्माशीविष छे ? [उ०] हे गौतम ! पर्याप्त असुरकुमार भवनवासी देव कर्माशीविष नथी, पण अपर्याप्त असुरकुमार भवनवासी देव कर्माशीविष छे, ए प्रमाणे यावत् स्तनितकुमारो सुधी जाणवुं. [प्र०] जो वानव्यंतर देवो कर्माशीविष छे तो शुं पिशाच वानव्यंतर देवो कर्माशीविष छे ? इत्यादि. [उ०] हे गौतम ! तेओ बधा अपर्याप्तावस्थामां कर्माशीविष छे, तेम सघळा ज्योतिष्को पण अपर्याप्तावस्थामां कर्माशीविष छे. [प्र०] हे भगवन् ! जो वैमानिक देव कर्माशीविष छे तो शुं कल्पोपपन्नक वैमानिक देव कर्माशीविष छे के कल्पातीत वैमानिक देव कर्माशीविष छे ? [उ०] हे गौतम ! कल्पोपपन्नक वैमानिक देव कर्माशीविष छे, पण कल्प तीत वैमानिक देव कर्माशीविष नथी.

जइ कप्पोवगवेमाणियदेव कम्मासीविसे किं मोहम्मकप्पोव० जाव कम्मासीविसे अच्छुयकप्पोवग जाव कम्मासीविसे ?, गोयमा ! सीहम्मकप्पोवग वेमाणियदेवकम्मासीविसेवि जाव सहस्सारकप्पोवगवेमाणियदेव-

८ शतके
उद्देशः २
॥६१२॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६१३॥

कम्मासीविसेवि, नो आणयकप्पोवग जाव नो अच्चुयकप्पोवगवेमाणियदेव०, जइ सोहम्मकप्पोवग जाव कम्मासीविसे किं पज्जत्तमोहम्मकप्पोवगवेमाणिय० अपज्जत्तगसोहम्मग०?, गोयमा? नो पज्जत्तसोहम्मकप्पोवगवेमाणिय०, अपज्जत्तसोहम्मकप्पोवगवेमाणियदेवकम्मासीविसे, एवं जाव नो पज्जत्तसहस्सारकप्पोवगवेमाणिय जाव कम्मासीविसे, अपज्जत्तमहस्सारकप्पोवगजावकम्मासीविसे ॥ (सूत्रं ३१५) ॥

[प्र०] जो कल्पोपपन्नक वैमानिक देव कर्माशीविष छे, तो शुं सौधर्मकल्पोपपन्नक यावत् कर्माशीविष छे के यावत् अच्युत-कल्पोपपन्नक देव कर्माशीविष छे ? [उ०] हे गौतम ! सौधर्मकल्पोपपन्नक वैमानिक देव कर्माशीविष छे. यावत् सहस्सारकल्पोपपन्नक वैमानिक देव कर्माशीविष छे; पण आनतकल्पोपपन्नक. यावत् अच्युतकल्पोपपन्नक वैमानिक देव कर्माशीविष नथी. [प्र०] हे भगवन् ! जो सौधर्मकल्पोपपन्नक वैमानिक देव कर्माशीविष छे, तो शुं पर्याप्त सौधर्मकल्पोपपन्नक वैमानिक देव कर्माशीविष छे के अपर्याप्त सौधर्मकल्पोपपन्नक वैमानिक देव कर्माशीविष छे ? [उ०] हे गौतम ! पर्याप्त सौधर्मकल्पोपपन्नक वैमानिक देव कर्माशीविष नथी, पण अपर्याप्त सौधर्मकल्पोपपन्नक वैमानिक देव यावत् कर्माशीविष छे; ए प्रमाणे यावत् पर्याप्त सहस्सारकल्पोपपन्नक देव यावत् कर्माशीविष नथी. पण अपर्याप्त सहस्सारकल्पोपपन्नक देव यावत् कर्माशीविष छे. ॥ ३१५ ॥

दस ठाणाइं छउमत्थे सच्चभावेण न जाणइ न पासइ, तंजहा-धम्मत्थिकायं १ अधम्मत्थिकायं २ आगा-सत्थिकायं ३ जीवं असरीरपडिबद्धं ४ परमाणुपोग्गल ५ सहं ६ गंधं ७ वातं ८ अयं जिणे भविस्सइ वा ण वा भविस्सइ ९ अयं सच्चदुक्खाणं अंतं करेस्सति वा न वा करेस्सइ १०॥ एयाणि चेव उप्पन्ननाणदंसणधरे अरहा

८ शतके
उद्देशः २
॥६१३॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६१४॥

जिणे केवली सच्चभावेणं जाणइ पासइ, तंजहा-धम्मत्थिकायं जाव करेस्सति वा न वा करेस्सति ॥(सूत्रं ३१६)॥

छन्नस्थ (ज्ञानी) सर्वभावथी-प्रत्यक्ष ज्ञानथी आ दश वस्तुओने जाणतो नथी, तेम जोतो नथी, ते आ प्रमाणे-धर्मास्तिकाय, अधर्मास्तिकाय, आकाशास्तिकाय, शरीररहित, (मुक्ति) जीव, परमाणुपद्वल, शब्द, गंध, वायु, आ जीव जिन थशे के नहि ? अने आ जीव सर्व दुःखोनो अन्त करशे के नहि ? ए दश स्थानोने उत्पन्न ज्ञान-दर्शनने धारण करनार अर्हन्. जिन, केवली सर्वभावथी साक्षात् ज्ञानथी जाणे छे अने जुए छे. जेमके धर्मास्तिकाय, यावत् आ जीव सर्वदुःखोनो अंत करशे के नहि. ॥ ३१६ ॥

कतिविहे णं भंते ! नाणे पन्नत्ते ?, गोयमा ! पंचविहे नाणे पन्नत्ते, तंजहा-आभिणिबोहियनाणे सुयनाणे ओहिनाणे मणपज्जवनाणे केवलनाणे, से किं तं आभिणिबोहियनाणे ?, आभिणिबोहियनाणे चउव्विहे पन्नत्ते, तंजहा-उग्गहो ईहा अवाओ धारणा, एवं जहा रायप्पसेणइए णाणाणं भेदो तहेव इहवि भाणियव्वो जाव सेत्तं केवलनाणे ॥ अन्नाणे णं भंते ! कतिविहे पण्णत्ते ?, गोयमा ! तिविहे पण्णत्ते, तंजहा-मइअन्नाणे सुयअन्नाणे विभंगन्नाणे । से किं तं मइअन्नाणे ?, २ चउव्विहे पण्णत्ते, तंजहा-उग्गहो जाव धारणा । से किं तं उग्गहे ?, २ दुविहे पण्णत्ते, तंजहा-अत्थोग्गहे य वंजणोग्गहे य, एवं जहेव आभिणिबोहियनाणं तहेव, नवरं एगट्टियवज्जं जाव नोइंदियधारणा, सेत्तं धारणा, सेत्तं मइअन्नाणे । से किं तं सुयअन्नाणे ?, २ जं इमं अन्नाणिएहिं भिच्छदिट्ठिएहिं जहा नदीए जाव चत्तारि वेदा संगोवंगा, सेत्तं सुयअन्नाणे ।

[प्र०] हे भगवन् ! ज्ञान केटला प्रकारे कहुं छे ? [उ०] हे गौतम ! ज्ञान पांच प्रकारे कहुं छे. ते आ प्रमाणे-अभिनिबोधि-

८ शतके
उद्देशः २
॥६१४॥

વ્યાખ્યા-
પ્રશ્નસિઃ
॥૬૧૬॥

કજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, મનઃપર્યવજ્ઞાન અને કેવલજ્ઞાન. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આમિનિબોધિક જ્ઞાન કેટલા પ્રકારે છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! આમિનિબોધિક જ્ઞાન ચાર પ્રકારે છે, તે આ પ્રમાણે-અવગ્રહ, ઈદા, અપાય અને ધારણા. જેમ 'રાજપ્રશ્નીય' સૂત્રમાં જ્ઞાનોના પ્રકાર કહ્યા છે તેમ અહીં પણ કહેવા; યાવત્ 'એ પ્રમાણે કેવલજ્ઞાન કહ્યું' ત્યાં સુધી કહેવું. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અજ્ઞાન કેટલા પ્રકારે કહ્યું છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! અજ્ઞાન ત્રણ પ્રકારે કહ્યું છે, તે આ પ્રમાણે-મતિઅજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન અને વિભંગજ્ઞાન. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મતિઅજ્ઞાન કેટલા પ્રકારે કહ્યું છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! મતિઅજ્ઞાન ચાર પ્રકારનું છે, તે આ પ્રમાણે-અવગ્રહ, યાવત્ ધારણા. [પ્ર૦] અવગ્રહ કેટલા પ્રકારે છે ? [ઉ૦] અવગ્રહ બે પ્રકારનો કહ્યો છે. તે આ પ્રમાણે-અર્થાવગ્રહ અને વ્યંજનાગ્રહ-એ પ્રમાણે જેમ નંદીસૂત્રમાં આમિનિબોધિકજ્ઞાન સંબંધે કહ્યું છે તેમ અહીં પણ જાણવું. પરન્તુ ત્યાં આમિનિબોધિકજ્ઞાન પ્રસંગે અવગ્રહાદિના એકાર્થિક સમાનાર્થક શબ્દો કહેલા છે તે શિવાય યાવત્ નોદ્દિન્દ્રિયધારણા સુધી કહેવું, એ પ્રમાણે ધારણા કહી. એ પ્રમાણે મતિઅજ્ઞાન કહ્યું. [પ્ર૦] શ્રુતઅજ્ઞાન કેવા પ્રકારનું છે ? [ઉ૦] 'જે અજ્ઞાની એવા મિથ્યાદૃષ્ટિઓએ પ્રરુપ્યું છે'-ઇત્યાદિ નંદીસૂત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ સાંગોપાંગ ચાર વેદ તે શ્રુતઅજ્ઞાન, એ પ્રમાણે શ્રુતઅજ્ઞાન કહ્યું.

સે કિં તં વિભંગનાણે ?, ૨ અણેગવિદ્ધે પળ્લત્તે, તંજહા-ગામસંઠિં નગરસંઠિં જાવ સંનિવેસસંઠિં દીવસંઠિં સમુદસંઠિં વાસસંઠિં વાસહરસંઠિં પઢ્વયસંઠિં રુઢ્વસંઠિં ધૂમસંઠિં હયસંઠિં ગયસંઠિં નરસંઠિં કિંનરસંઠિં કિંપુરિસસંઠિં મહોરગગંધવ્વસંઠિં ઉસમસંઠિં પસુપસયવિહગવાનરણાણાસંઠાણસંઠિં પળ્લત્તે ॥ જીવા ણં ભંતે ! કિં નાળી અન્નાણી ?, ગોયમા ! જીવા નાળીવિ અન્નાણીવિ, જે

૮ શતકે
ઉદ્દેશ : ૨
॥૬૧૬॥

યાલ્યા-
પ્રજ્ઞતિઃ
॥૬૧૬॥

નાળી તે અત્યેગતિયા દુન્નાળી અત્યેગતિયા તિન્નાળી અત્યેગતિયા ચડનાળી અત્યેગતિયા ઇગનાળી, જે દુન્નાળી તે આભિણિબોહિયનાળી ય સુયનાળી ય, જે તિન્નાળી તે આભિણિબોહિયનાળી સુયનાળી ઓહિનાળી અહવા આભિણિબોહિયનાળી સુયનાળી મળપજ્જવનાળી, જે ચડનાળી તે આભિણિબોહિયનાળી સુયનાળી, ઓહિનાળી મળપજ્જવનાળી, જે ઇગનાળી તે નિયમા કેવલનાળી, જે અન્નાળી તે અત્યેગતિયા દુઅન્નાળી અત્યેગતિયા તિઅન્નાળી, જે દુઅન્નાળી તે મહઅન્નાળી ય સુયઅન્નાળી ય, જે તિયઅન્નાળી તે મહઅન્નાળી સુયઅન્નાળી વિભંગનાળી ।

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વિભંગજ્ઞાન કેટલા પ્રકારનું કહું છે ? [ઉ૦] વિભંગજ્ઞાન અનેક પ્રકારનું કહું છે, તે આ પ્રમાણે—ગ્રામને આકારે, વર્ષ (ભારતાદિક્ષેત્ર) ને આકારે, વર્ષધર્મવર્તને આકારે, પર્વતને આકારે, વૃક્ષના આકારે, સ્તૂપના આકારે, ઘોડાના આકારે, હાથીના આકારે, મનુષ્યના આકારે, કિંનરના આકારે, કિંપુરુષના આકારે, મહોરગના આકારે, ગંધર્વના આકારે, વૃષભના આકારે, પશુ, પસય, પક્ષી અને વાનરના આકારે—૯ પ્રમાણે અનેક આકારે વિભંગજ્ઞાન કહેલું છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શું જીવો જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જીવો જ્ઞાની પણ છે અને અજ્ઞાની પણ છે. જે જીવો જ્ઞાની છે તેમાં કેટલાક એક જ જ્ઞાનવાળા, કેટલાક ત્રણ જ્ઞાનવાળા, કેટલાક ચાર જ્ઞાનવાળા અને કેટલાક એક જ જ્ઞાનવાળા છે, જે એ જ જ્ઞાનવાળા છે તે મતિજ્ઞાન અને શ્રુતજ્ઞાનવાળા જે ત્રણ જ્ઞાનવાળા છે તે મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અને અવધિજ્ઞાનવાળા છે, અથવા મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન અને મનઃપર્યવજ્ઞાનવાળા છે, જે ચારજ્ઞાનવાળા છે તે મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન અને મનઃપર્યવજ્ઞાનવાળા છે. જે એક જ જ્ઞાનવાળા છે તે અવશ્ય એક કેવલજ્ઞા-

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૨
॥૬૧૬॥

વ્યાખ્યા-
પ્રજ્ઞસિઃ
॥૬૧૭॥

નવાળા છે. જે જીવો અજ્ઞાની છે તેમાં કેટલાક બે અજ્ઞાનવાળા અને કેટલાક ત્રણ અજ્ઞાનવાળા છે. જે બે અજ્ઞાનવાળા છે તે મતિઅજ્ઞાન, અને શ્રુતઅજ્ઞાનવાળા છે, અને જેઓ ત્રણ અજ્ઞાનવાળા છે તેઓ મતિઅજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન, અને વિભંગજ્ઞાનવાળા છે.

નેરહ્યા ણં મંતે ! કિં નાણી અન્નાણી ?, ગોયમા ! નાણીવિ અન્નાણીવિ, જે નાણી તે નિયમા તિન્નાણી, તંજહા-આભિણિબોહિં સુયનાં ઓહિનાં, જે અન્નાણી તે અત્થેગતિયા દુઅન્નાણી અત્થેગતિયા તિઅન્નાણી, એવં તિન્નિ અન્નાણાણિ ભયણાણે । અસુરકુમારા ણં મંતે ! કિં નાણી અન્નાણી ?, જહેવ નેરહ્યા તહેવ તિન્નિ નાણાણિ નિયમા, તિન્નિ અન્નાણાણિ ભયણાણે, એવં જાવ થણિયકું । પુઠવિક્કાહ્યા ણં મંતે ! કિં નાણી અન્નાણી ?, ગોયમા ! નો નાણી, અન્નાણી, જે અન્નાણી તે નિયમા દુઅન્નાણી-મહાઅન્નાણી ય સુયઅન્નાં, એવં જાવ વણસ્સહકાં । બેહંદિયાણં પુચ્છા, ગોયમા ! નાણીવિ અન્નાણીવિ, જે નાણી તે નિયમા દુઅન્નાણી, તંજહા-આભિણિબોહિયનાણી ય સુયનાણી ય, જે અન્નાણી તે નિયમા દુઅન્નાણી, તં આભિણિબોહિયઅન્નાણી સુયઅન્નાણી, એવં તેહંદિયચ્ચંડરિંદિયવિ. પંચંદિયતિરિક્કજોં પુચ્છા, ગોયમા ! નાણીવિ અન્નાણીવિ, જે નાણી તે અત્થેં દુઅન્નાણી, અત્થેં તિન્નાં, એવં તિન્નિ નાણાણિ તિન્નિ અન્નાણાણિ ય ભયણાણે । મણુસ્સા જહા જીવા તહેવ પંચ નાણાણિ તિન્નિ અન્નાણાણિ ભયણાણે । વાણમંતં જહા નેં, જોહસિયવેમાણિયાણં તિન્નિ નાણા તિન્નિ અન્નાણા નિયમા । સિદ્ધા ણં મંતે ! પુચ્છા, ગોયમા ! નાણી, નો અન્નાણી, નિયમા દુઅન્નાણી કેવલનાણી (સૂત્રં ૩૧૭) ॥

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૨
॥૬૧૭॥

યાહ્યા-
પ્રજ્ઞાતિ:
॥૬૧૮॥

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નારકો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! નારકો જ્ઞાની પણ છે અને અજ્ઞાની પણ છે. તેમાં જે જ્ઞાની છે તે અવશ્ય ત્રણ જ્ઞાનવાળા હોય છે, તે આ પ્રમાણે—મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન અને અવધિજ્ઞાનવાળા છે. જે અજ્ઞાની છે તેમાં કેટલાક બે અજ્ઞાનવાળા છે અને કેટલાક ત્રણ અજ્ઞાનવાળા છે. એ પ્રમાણે ત્રણ અજ્ઞાનો ભજના (વિકલ્પે) હોય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અસુરકુમારો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] જેમ નૈરયિકો કહ્યા તેમ અસુરકુમારો જાણવા. અર્થાત્ જેઓ જ્ઞાની છે તેઓ અવશ્ય ત્રણ જ્ઞાનવાળા હોય છે, અને જેઓ અજ્ઞાની છે તેઓ ભજના ત્રણ અજ્ઞાનવાળા હોય છે. એ પ્રમાણે યાવત્ સ્તનિતકુમારો સુધી જાણવું. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પૃથિવીકાયિકો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની નથી પણ અજ્ઞાની છે, અને તે અવશ્ય બે અજ્ઞાનવાળા છે, મતિઅજ્ઞાની અને શ્રુતઅજ્ઞાની. એ પ્રમાણે યાવત્ વનસ્પતિકાયિક સુધી જાણવું. [પ્ર૦] વેદિન્દ્રિય જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની પણ છે અને અજ્ઞાની પણ છે. જેઓ જ્ઞાની છે તેઓ અવશ્ય બે જ્ઞાનવાળા છે, તે આ પ્રમાણે—મતિજ્ઞાની અને શ્રુતજ્ઞાની. જેઓ અજ્ઞાની છે તે અવશ્ય બે અજ્ઞાનવાળા છે; તે આ પ્રમાણે—મતિઅજ્ઞાની અને શ્રુતઅજ્ઞાની. એ પ્રમાણે ત્રીન્દ્રિય અને ચત્તરિન્દ્રિય જીવો સંબંધે પણ જાણવું. [પ્ર૦] પંચેન્દ્રિયતિર્યચયોનિકો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની છે અને અજ્ઞાની પણ છે, જેઓ જ્ઞાની છે તેમાં કેટલાક બે જ્ઞાનવાળા, અને કેટલાક ત્રણ જ્ઞાનવાળા છે, એ પ્રમાણે ત્રણ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન ભજના (વિકલ્પે) જાણવાં. જીવોની પેઠે મનુષ્યોને પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન ભજના હોય છે. નૈરયિકોને કહ્યું (સ્વ. ૨૫.) તેમ વાનવ્યતરોને જાણવું. જ્યોતિષિકો અને વૈમાનિકોને અવશ્ય ત્રણ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સિદ્ધો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સિદ્ધો જ્ઞાની છે પણ અજ્ઞાની નથી. તેઓ અવશ્ય

૮ શતકે
ઉદ્દેશ: ૨
॥૬૧૮॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६१९॥

एकं केवलज्ञानवाच्या छे. ॥ ३१७ ॥

निरयगइया णं भंते ! जीवा किं नाणी अन्नाणी ?, गोयमा ! माणीवि अन्नाणीवि, तिन्नि नाणाइं नियमा, तिन्नि अन्नाणाइं भयणाए । तिरियगइया णं भंते ! जीवा किं नाणी अन्नाणी ?, गोयमा ! दो नाणा दो अन्नाणा नियमा । मणुस्सगइया णं भंते ! जीवा किं नाणी अन्नाणी ?, गोयमा ! तिन्नि नाणाइं भयणाए, दो अन्नाणाइं नियमा, देवगतिया जहा निरयगतिया । सिद्धगतिया णं भंते ! जहा सिद्धा १ ॥ सइंदिया णं भंते ! जीवा किं नाणी अन्नाणी ?, गोयमा ! चत्तारि नाणाइं, तिन्नि अन्नाणाइं भयणाए । एणिंदिया णं भंते ! जीवा किं नाणी० ?, जहा पुढविकाइया बेइंदियतेइंदियचउरिंदियाणं दो नाणा दो अन्नाणा नियमा । पंचिंदिया जहा सइंदिया । अणिंदिया णं भंते ! जीवा किं नाणी०?, जहा सिद्धा २ ॥ सकाइया णं भंते ! जीवा किं नाणी अन्नाणी ?, गोयमा ! पंच नाणाणि, तिन्नि अन्नाणाइं भयणाए । पुढविकाइया जाव वणस्सइकाइया नो नाणी, अन्नाणी, नियमा दुअन्नाणी, तंजहा-मतिअन्नाणी य सुयअन्नाणी य, तसकाइया जहा सकाइया ।

[प्र०] हे भगवन् ! निरयगतिक-मरकगतियां जता जीवो शुं ज्ञानी होय छे के अज्ञानी होय छे ? [उ०] हे गौतम ! ते ज्ञानो पण होय छे अने अज्ञानी पण होय छे, (जेओ ज्ञानी छे) तेओने अवश्य व्रण ज्ञान होय छे अने (जे अज्ञानी छे तेओने) व्रण अज्ञान भजनाए होय छे. [प्र०] हे भगवन् ! तिर्यचगतिक-तिर्यचगतिमां जता जीवो शुं ज्ञानी होय छे के अज्ञानी होय छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओने अवश्य बे ज्ञान अने बे अज्ञान होय छे. [प्र०] हे भगवन् ! मनुष्यगतिक-मनुष्यगतिमां जता जीवो-शुं ज्ञानी

८ शतके
उद्देशः २
॥६१९॥

याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६२०॥

होय के अज्ञानी होय? [उ०] हे गौतम! तेओने भजनाए (विकल्पे) त्रण ज्ञान होय छे अने अवश्य बे अज्ञान होय छे. देवग-
तिक-देवगतिमां जता जीवो-निरयगतिनी पेठे (सू० ३१.) जाणवा. [प्र०] हे भगवन्! सिद्धिगतिमां जता जीवो शुं ज्ञानी होय
के अज्ञानी होय? [उ०] हे गौतम! तेओ सिद्धोनी पेठे (सू० ३०.) जाणवा. [प्र०] हे भगवन्! सेन्द्रिय-इन्द्रियवाळा-जीवो शुं
ज्ञानी होय के अज्ञानी होय? [उ०] हे गौतम! तेओने भजनाए चार ज्ञान अने त्रण अज्ञान होय छे. [प्र०] हे भगवन्! एकेन्द्रिय
जीवो शुं ज्ञानी होय के अज्ञानी होय? [उ०] हे गौतम! पृथिवीकायिकनी पेठे (सू० २७.) (एकेन्द्रिय जीवो) जाणवा. बेइ-
न्द्रिय, त्रीन्द्रिय, चउरिन्द्रिय जीवोने अवश्य बे ज्ञान अने बे अज्ञान होय छे. पंचेन्द्रिय जीवो सेन्द्रिय जीवोनी पेठे (सू० ३५.)
जाणवा. [प्र०] हे भगवन्! अनिन्द्रिय-इन्द्रियरहित-जीवो शुं ज्ञानी होय के अज्ञानी होय? तेओ सिद्धनी पेठे (सू० ३०.) जाणवा.
[प्र०] हे भगवन्! सकायिक जीवो शुं ज्ञानी होय के अज्ञानी होय? [उ०] हे गौतम! तेओने पांच ज्ञान अने त्रण अज्ञान भजनाए
होय छे. पृथिवीकायिक यावत् वनस्पतिकायिक जीवो ज्ञानी नथी पण अज्ञानी होय छे, अने ते अवश्य बे अज्ञानवाळा होय छे,
ते आ प्रमाणे-मतिअज्ञानवाळा अने श्रुतअज्ञानवाळा. त्रसकायिक जीवो सकायिक जीवोनी पेठे जाणवा.

अकाइया णं भंते! जीवा किं नाणी०?, जहा सिद्धा ३ ॥ सुहुमा णं भंते! जीवा किं नाणी०? जहा पुढविका-
इया। बादरा णं भंते! जीवा किं नाणी०? जहा सकाइया। नोसुहुमानोबादरा णं भंते! जीवा० जहा सिद्धा ४ ॥
पज्जत्ता णं भंते! जीवा किं नाणी०?, जहा सकाइया। पज्जत्ता णं भंते! नेरइया किं नाणी०?, तिननि नाणा,
तिनि अज्ञाणा नियमा, जहा नेरइए एवं जाव थणियकुमारा। पुढविकाइया जहा एगिंदिया, एवं जाव चउरि-

८ शतकें
उद्देशः २
॥६२०॥

વ્યાખ્યા-
પ્રજ્ઞાસિઃ
॥૬૨૧॥

દિયા । પજ્ઞત્તા ણં મંતે ! પંચિદિયતિરિક્કલજોણિયા કિં નાણી અન્નાણી ?, તિન્નિ નાણા તિન્નિ અન્નાણા ભયણા । મણુસ્સા જહા સકાહ્યા । વાણમંતરા જોહસિયા વેમાણિયા જહા નેરહ્યા । અપજ્ઞત્તા ણં મંતે ! જીવા કિં નાણી ૦ ૨?, તિન્નિ નાણા, તિન્નિ અન્નાણા ભયણા । અપજ્ઞત્તા ણં મંતે ! નેરતિયા કિં નાણી અન્નાણી?, તિન્નિ નાણા નિયમા, તિન્નિ અન્નાણા ભયણા, એવં જાવ થણિયકુમારા । પુઠ્ઠવિક્કાહ્યા જાવ વણસ્મહકાહ્યા જહા ઈર્ગિદિયા ।

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કાયરહિત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સિદ્ધોની પેઠે (સૂ૦ ૩૦) તેઓ જાણવા. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સૂક્ષ્મ જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] પૃથિવીકાયિકોની પેઠે (સૂ૦ ૨૭.) જાણવા. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વાદરજીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સકાયિક જીવોની પેઠે (સૂ૦ ૩૮.) જાણવા. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નોસૂક્ષ્મ નોવાદર જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] સિદ્ધોની પેઠે (સૂ૦ ૩૦.) જાણવા. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પર્યાપ્ત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] સકાયિક જીવોની પેઠે (સૂ૦ ૩૮.) જાણવા. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પર્યાપ્ત નૈરયિકો શું જ્ઞાની છે ? કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓને ત્રણ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન અવશ્ય હોય છે. જેમ નૈરયિકો માટે કહ્યું તેમ યાવત્ સ્તનિ-તકુમાર દેવો માટે જાણવું. પૃથિવીકાયિકો એકેન્દ્રિયની પેઠે (સૂ૦ ૩૬.) જાણવા. એ પ્રમાણે યાવત્ ચતુર્િન્દ્રિય જીવો જાણવા. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પર્યાપ્ત પંચેન્દ્રિય તિર્યચ્યોનિકો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓને ત્રણ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન ભજનાય હોય છે, મનુષ્યો સકાયિકની પેઠે (સૂ૦ ૩૮) જાણવા. વાનવ્યંતરો, ય્યોત્તિષિકો અને વૈમાનિકો નૈયિકની પેઠે (સૂ૦ ૨૫.) જાણવા. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અપર્યાપ્ત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓને ત્રણ જ્ઞાન અને

૮ સતકે
ઉદ્દેશ: ૨
॥૬૨૧॥

याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६२२॥

त्रण अज्ञान भजनाए छे. [प्र०] हे भगवन् ! अपर्याप्त नेरयिको शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओने अवश्य त्रण ज्ञान छे अने भजनाए त्रण अज्ञान छे, ए प्रमाणे यावत् स्तनितकुमार देवो जाणवा. जेम एकेन्द्रियो संबन्धे (सू० ३६.) कहं तेम अपर्याप्त पृथिवीकायिकथी आरंभी वनस्पतिकायिक पर्यन्त कहेवुं.

बेंदियाणं पुच्छा, दो नाणा दो अन्नाणा णियमा, एवं जाव पंचिंदियतिरिक्खजोणियाणं । अपज्जत्तगा णं भंते ! मणुस्सा किं नाणी अन्नाणी ?, तिन्नि नाणाइं भयणाए, दो अन्नाणाइं नियमा, वाणमंतरा जहा नेरइया, अपज्जत्तगा जोइसियवेमाणिया णं तिन्नि नाणा, तिन्नि अन्नाणा नियमा । नोपज्जत्तगानो अपज्जत्तगा णं भंते ! जीवा किं नाणी० ?, जहा सिद्धा ५ ॥ निरयभवत्था णं भंते ! जीवा किं नाणी अन्नाणी ?, जहा निरयगतिया । तिरियभवत्था णं भंते ! जीवा किं नाणी अन्नाणी ?, तिन्नि नाणा, तिन्नि अन्नाणा भयणाए । मणुस्सभवत्था णं० जहा सकाइया । देवभवत्था णं भंते ! जहा निरयभवत्था । अभवत्था जहा सिद्धा ६ ॥ भवसिद्धिया णं भंते ! जीवा किं नाणी० ?, जहा सकाइया, । अभवसिद्धियाणं पुच्छा, गोयमा ! नो नाणी, अन्नाणी, तिन्नि अन्नाणाइं भयणाए । नोभवसिद्धियानो अभवसिद्धिया णं भंते ! जीवा० जहा सिद्धा ७ ॥ सन्नीणं पुच्छा जहा सइंदिया, असन्नी जहा इंदिया, नोसन्नीनो असन्नी जहा सिद्धा ८ ॥ (सूत्रं ३१८) ॥

[प्र०] अपर्याप्त बेइन्द्रिय जीवो ज्ञानी के अज्ञानी ? [उ०] तेओने बे ज्ञान अने बे अज्ञान अवश्य होय छे. ए प्रमाणे यावत् पंचेन्द्रिय तिर्यच्योनिक सुधी जाणवुं. [प्र०] हे भगवन् ! अपर्याप्त मनुष्य शुं ज्ञानी होय छे के अज्ञानी होय छे ? [उ०] हे गौतम !

८ शतके
उद्देशः २
॥६२२॥

ધ્યાત્ર્યા-
પ્રજ્ઞસિઃ
॥૬૨૩॥

તેઓને ત્રણ જ્ઞાન ભજનાઈ હોય છે અને અવશ્ય બે અજ્ઞાન હોય છે. નૈરયિકોની પેઠે (સૂ. ૪૭.) વાનચ્યંતરોને જાણવા. તથા અપર્યાપ્ત જ્યોતિષિકો અને વૈમાનિકોને ત્રણ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન અવશ્ય હોય છે. [પ્ર.૦] હે ભગવન્ ! નોપર્યાપ્ત અને નોઅપર્યાપ્ત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ.૦] હે ગૌતમ ! તેઓ સિદ્ધોની પેઠે (સૂ. ૩૦.) જાણવા. [પ્ર.૦] હે ભગવન્ ! નિરયમ્ભવસ્ય જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ.૦] હે ગૌતમ ! તેઓ નિરયમ્ભવસ્ય જીવો પેઠે (સૂ. ૩૧.) જાણવા. [પ્ર.૦] હે ભગવન્ ! તિર્યગ્મ્ભવસ્ય જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ.૦] હે ગૌતમ ! તેઓને ત્રણ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન ભજનાઈ છે. [પ્ર.૦] હે ભગવન્ ! મનુષ્યવસ્ય જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ.૦] હે ગૌતમ ! તેઓ સ્કાયિકની પેઠે (સૂ. ૩૮.) જાણવા [પ્ર.૦] હે ભગવન્ ! દેવમ્ભવસ્ય જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ.૦] હે ગૌતમ ! તેઓ નિરયમ્ભવસ્યની પેઠે (સૂ. ૫૧.) જાણવા. અમ્ભવસ્ય-મ્ભવમાં નહિ રહેનારા (શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ.૦] હે ગૌતમ ! તેઓ) સિદ્ધોની પેઠે (સૂ. ૩૦.) જાણવા. [પ્ર.૦] હે ભગવન્ ! મ્ભવસિદ્ધિક-મ્ભવ્ય જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ.૦] હે ગૌતમ ! તેઓ સ્કાયિકની પેઠે (સૂ. ૩૮.) જાણવા. [પ્ર.૦] હે ભગવન્ ! અમ્ભવસિદ્ધિક અમ્ભવ્ય જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ.૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની નથી પણ અજ્ઞાની છે, અને તેઓને ત્રણ અજ્ઞાન ભજનાઈ હોય છે. [પ્ર.૦] હે ભગવન્ ! નોમ્ભવસિદ્ધિક નોઅમ્ભવસિદ્ધિક જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ.૦] હે ગૌતમ ! તેઓ સિદ્ધોની પેઠે (સૂ. ૩૦.) જાણવા. [પ્ર.૦] હે ભગવન્ ! સંજ્ઞિજીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ.૦] હે ગૌતમ ! તેઓ સેન્દ્રિયની પેઠે (સૂ. ૩૫.) જાણવા. અસંજ્ઞિજીવો બેન્દ્રિયની પેઠે (સૂ. ૨૮.) જાણવા. નોસંજ્ઞિ-નોઅસંજ્ઞિ જીવો સિદ્ધોની પેઠે (સૂ. ૩૦.) જાણવા. ॥ ૩૧૮ ॥

૮ સ્તકે
ઉદ્દેશઃ ૨
॥૬૨૩॥

याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६२४॥

कइविहा णं भंते ! लद्धी पण्णत्ता ?, गोयमा ! दसविहा लद्धी पण्णत्ता, तंजहा-नाणलद्धी १ दंमणलद्धी २ चरित्तलद्धी ३ चरित्ताचरित्तलद्धी ४ दाणलद्धी ५ लाभलद्धी ६ भोगलद्धी ७ उवभोगलद्धी ८ विरियलद्धी ९ इंदियलद्धी १० । णाणलद्धी णं भंते ! कइविहा पण्णत्ता ?, गोयमा ! पंचविहा पण्णत्ता, तंजहा-आभिणिबो-
हियणाणलद्धी जाव केवलणाणलद्धी ॥ अन्नाणलद्धी णं भंते ! कतिविहा पण्णत्ता ?, गोयमा ! तिविहा पण्णत्ता, तंजहा-मइअन्नाणलद्धी सुयअन्नाणलद्धी विभंगणाणलद्धी ॥ दंसणलद्धी णं भंते ! कतिविहा पण्णत्ता ?, गोयमा ! तिविहा पण्णत्ता, तंजहा-सम्मदंसणलद्धी मिच्छादंसणलद्धी सम्मामिच्छादंसणलद्धी ॥ चरित्तलद्धी णं भंते ! कतिविहा पण्णत्ता ?, गोयमा ! पंचविहा पण्णत्ता, तंजहा-सामाइयचरित्तलद्धी छेदोवट्ठावणियलद्धी परिहारविसुद्धलद्धी सुहुमसंपरागलद्धी अहक्खायचरित्तलद्धी ॥ चरित्ताचरित्तलद्धी णं भंते ! कतिविहा पण्णत्ता ? गोयमा ! एगागारा पण्णत्ता, एवं जाव उवभोगलद्धी एगागारा पण्णत्ता ॥ वीरियलद्धी णं भंते ! कतिविहा पण्णत्ता ?, गोयमा ! तिविहा पण्णत्ता, तंजहा-बालवीरियलद्धी पंडियवीरियलद्धी बालपंडियवीरियलद्धी ।

[प्र०] हे भगवन् ! लब्धि केंटला प्रकारे कही छे ? [उ०] हे गौतम ! लब्धि दश प्रकारे कही छे, ते आ प्रमाणे-१ ज्ञान-लब्धि, २ दर्शनलब्धि, ३ चारित्रलब्धि, ४ चारित्राचारित्रलब्धि, ५ दानलब्धि, ६ लाभलब्धि, ७ भोगलब्धि, ८ उपभोगलब्धि, ९ वीर्यलब्धि, अने १० इन्द्रियलब्धि. [प्र०] हे भगवन् ! ज्ञानलब्धि केंटला प्रकारनी कही छे ? [उ०] हे गौतम ! ज्ञानलब्धि पांच प्रकारनी कही छे, ते आ प्रमाणे-आभिनिबोधिकज्ञानलब्धि, यावत् केवलज्ञानलब्धि. [प्र०] हे भगवन् ! अज्ञानलब्धि केंटला प्रका-

८ शतके
उद्देशः २
॥६२४॥

વ્યાખ્યા-
પ્રજ્ઞપ્તિઃ
॥૬૨૫॥

કહી છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! અજ્ઞાનલબ્ધિ ત્રણ પ્રકારની કહી છે, તે આ પ્રમાણે—મતિઅજ્ઞાનલબ્ધિ, શ્રુતઅજ્ઞાનલબ્ધિ અને વિશં-
ગજ્ઞાનલબ્ધિ. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દર્શનલબ્ધિ કેટલા પ્રકારની કહી છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! દર્શનલબ્ધિ ત્રણ પ્રકારની કહી છે, તે
આ પ્રમાણે—સમ્યક્દર્શનલબ્ધિ, મિથ્યાદર્શનલબ્ધિ અને સમ્યક્મિથ્યાદર્શનલબ્ધિ. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ચારિત્રલબ્ધિ કેટલા પ્રકારની
કહી છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ચારિત્રલબ્ધિ પાંચ પ્રકારની કહી છે, તે આ પ્રમાણે—૧ સામાયિકચારિત્રલબ્ધિ, ૨ હેદોપસ્થાનીયચા-
રિત્રલબ્ધિ, ૩ પરિહારવિશુદ્ધિકચારિત્રલબ્ધિ, ૪ સૂક્ષ્મસંપરાયચારિત્રલબ્ધિ અને ૫ યથાભ્યાસચારિત્રલબ્ધિ. [પ્ર૦] હે ભગવન્ !
ચારિત્રાચારિત્રલબ્ધિ કેટલા પ્રકારની કહી છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! એક પ્રકારની કહી છે, એ પ્રમાણે [દાનલબ્ધિ,] યાવત્ ઉપભો-
ગલબ્ધિ પણ એક પ્રકારની કહી છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વીર્યલબ્ધિ કેટલા પ્રકારની કહી છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! વીર્યલબ્ધિ ત્રણ
પ્રકારની કહી છે, તે આ પ્રમાણે—બાલવીર્યલબ્ધિ પંડિતવીર્યલબ્ધિ અને બાલપંડિતવીર્યલબ્ધિ.

હંદિયલદ્વીપં મંતે ! કતિવિહા પળ્લનત્તા?, ગોયમા! પંચવિહા પળ્લનત્તા, તંજહા—સોહંદિયલદ્વીપં જાવ ફાસિંદિ-
યલદ્વીપં ॥ નાળલદ્વિયા પં મંતે! જીવા કિં નાળી અન્નાળી?, ગોયમા! નાળી, નો અન્નાળી, અત્થેગતિયા દુન્નાળી, એવં
પચ્ચ નાળાહં મયળાણ તસ્સ અલદ્વિયા પં મંતે! જીવા કિં નાળી અન્નાળી?, ગોયમા! નો નાળી, અન્નાળી, અત્થેગતિયા
દુઅન્નાળી, તિન્નિ અન્નાળાણિ મયળાણ આભિણિવોહિયળાળલદ્વિયા પં મંતે! જીવા કિં નાળી અન્નાળી?, ગોયમા!
નાળી, નો અન્નાળી, અત્થેગતિયા દુન્નાળી, ચત્તારિ નાળાહં મયળાણ તસ્સ અલદ્વિયા પં મંતે! જીવા કિં નાળી
અન્નાળી ?, ગોયમા ! નાળીવિ અન્નાળીવિ, જે નાળી તે નિયમાણનાળી કેવલનાળી, જે અન્નાળી તે અત્થેગતિયા

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૨
॥૬૨૫॥

યાલ્યા-
પ્રજ્ઞાપ્તિઃ
॥૬૨૬॥

દુઅન્નાણી, તિન્નિ અન્નાણાઈં મયણાણ, એવં સુયનાણલદ્વીયાવિ, તસ્સ અલદ્વીયાવિ જહા આભિણિબોહિયનાણસ્સ અલદ્વીયા । ઓહિનાણલદ્વીયા ણં પુચ્છા, ગોયમા ! નાણી, નો અન્નાણી, અત્થેગદ્ધયા તિન્નાણી, અત્થેગતિયા ચડનાણી, જે તિન્નાણી તે આભિણિબોહિયનાણી સુયનાણી ઓહિનાણી, જે ચડનાણી તે આભિણિબોહિયનાણી સુયં ઓહિં મળપજ્જવનાણી ।

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઇન્દ્રિયલબ્ધિ કેટલા પ્રકારની કહી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ઇન્દ્રિયલબ્ધિ પાંચ પ્રકારની કહી છે, તે આ પ્રમાણે-શ્રોત્રેન્દ્રિયલબ્ધિ યાવત્ સ્પર્શેન્દ્રિયલબ્ધિ. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્ઞાનલબ્ધિવાળા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની છે પણ અજ્ઞાની નથી. કેટલા એક બેજ્ઞાનવાળા છે; એ પ્રમાણે તેઓને પાંચ જ્ઞાન ભજનાણ હોય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્ઞાનલબ્ધિરહિત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની નથી પણ અજ્ઞાની છે. કેટલાએક બેઅજ્ઞાનવાળા છે, અને તેઓને ત્રણ અજ્ઞાન ભજનાણ હોય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આભિનિબોધિકજ્ઞાનલબ્ધિવાળા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની હોય છે, પણ અજ્ઞાની નથી. કેટલાએક બેજ્ઞાનવાળા છે, તેઓને ચાર જ્ઞાન ભજનાણ હોય છે. (એટલે કેટલાએક ત્રણ જ્ઞાનવાળા અને કેટલાએક ચાર જ્ઞાનવાળા હોય છે.) [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આભિનિબોધિકજ્ઞાનલબ્ધિરહિત જીવો જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની પણ છે અને અજ્ઞાની પણ છે. જેઓ જ્ઞાની છે તેઓ અવશ્ય એક કેવલજ્ઞાની છે; જેઓ અજ્ઞાની છે તેમાં કેટલાક બેઅજ્ઞાનવાળા છે અને કેટલાક ત્રણ અજ્ઞાનવાળા છે; એટલે તેઓને ભજનાણ ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે. એ શ્રુતજ્ઞાનલબ્ધિવાળા પણ જાણવા. શ્રુતજ્ઞાનલબ્ધિરહિત જીવો આભિનિબોધિકલબ્ધિરહિત જીવોની પેઠે જાણવા.

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૨
॥૬૨૬॥

વ્યાખ્યા-
પ્રશ્નસિઃ
॥૬૨૭॥

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અવધિજ્ઞાનલબ્ધિવાળા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની છે, પણ અજ્ઞાની નથી. તેઓમાં કેટલાક ત્રણ જ્ઞાનવાળા છે અને કેટલાક ચારજ્ઞાનવાળા છે; જેઓ ત્રણજ્ઞાનવાળા છે તેઓ આભિનિબોધિક, શ્રુતજ્ઞાન અને અવધિજ્ઞાનવાળા છે. જેઓ ચારજ્ઞાનવાળા છે તેઓ આભિનિબોધિકજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન અને મનઃપર્યવજ્ઞાનવાળા છે.

તસ્સ અલદ્વીયા ણં મંતે ! જીવા કિં નાણીં, ગોયમા ! નાણીવિ અન્નાણીવિ, એવં ઓહિનાણવજ્ઞાઈં ચત્તારિ નાણાઈં તિન્નિ અન્નાણાઈં ભયણાણં । મણપજ્જવનાણલદ્વિયા ણં પુચ્છા, ગોયમા ! નાણી, નો અન્નાણી, અત્થેગતિયા તિન્નાણી અત્થેગતિયા ચડનાણી, જે તિન્નાણી તે આભિનિબોધિયનાણી સુયણાણી મણપજ્જવનાણી, જે ચડનાણી તે આભિનિબોધિયનાણી સુયનાણી મણપજ્જવનાણી, જે ચડનાણી તે આભિનિબોધિયનાણી સુયનાણી ઓહિનાણી મણપજ્જવનાણી, તસ્સ અલદ્વિયા ણં પુચ્છા, ગોયમા ! નાણીવિ અન્નાણીવિ, મણપજ્જવનાણવજ્ઞાઈં ચત્તારિ નાણાઈં, તિન્નિ અન્નાણાઈં ભયણાણં । કેવલનાણલદ્વિયા ણં મંતે ! જીવા કિં નાણીં અન્નાણીં ?, ગોયમા ! નાણી, નો અન્નાણી, નિયમા એગણાણી કેવલનાણી, તસ્સ અલદ્વિયાણં પુચ્છા, ગોયમા ! નાણીવિ અન્નાણીવિ, કેવલનાણવજ્ઞાઈં ચત્તારિ નાણાઈં, તિન્નિ અન્નાણાઈં ભયણાણં ॥ અન્નાણલદ્વિયા ણં પુચ્છા, ગોયમા ! નો નાણી, અન્નાણી, તિન્નિ અન્નાણાઈં ભયણાણં, તસ્સ અલદ્વિયાણં પુચ્છા, ગોયમા ! નાણી, નો અન્નાણી, પંચનાણાઈં ભયણાણં જહા અન્નાણસ્સ લદ્વિયા અલદ્વિયા ય મણિયા એવં મહાઅન્નાણસ્સ સુયઅન્નાણસ્સ ય લદ્વિયા અલદ્વિયા ય માણિયવ્વા, વિભંગનાણલદ્વિયાણં તિન્નિ અન્નાણાઈં નિયમા, તસ્સ અલદ્વિયાણં પંચ નાણાઈં ભયણાણં, દો અન્નાણાઈં નિયમા ? ॥

૮ શતકે
ઉદ્દેશ: ૨
॥૬૨૭॥

ચાલ્યા-
પ્રજ્ઞાપિ:
॥૬૨૮॥

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અવધિજ્ઞાનલબ્ધિરહિત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની પણ છે અને અજ્ઞાની પણ છે, એ પ્રમાણે તેઓને અવધિજ્ઞાન શિવાય ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન ભજનાઈ હોય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મનઃપર્યવજ્ઞાનલબ્ધિવાળા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની છે, પણ અજ્ઞાની નથી; તેમાં કેટલાક ત્રણ જ્ઞાનવાળા છે અને કેટલાક ચાર જ્ઞાનવાળા છે. જે ત્રણ જ્ઞાનવાળા છે તેઓ આભિનિબોધિકજ્ઞાની, શ્રુતજ્ઞાની અને મનઃપર્યવજ્ઞાની છે, અને જેઓ ચાર જ્ઞાનવાળા છે તેઓ આભિનિબોધિકજ્ઞાની, શ્રુતજ્ઞાની, અવધિજ્ઞાની અને મનઃપર્યવજ્ઞાની છે. [પ્ર૦] મનઃપર્યવજ્ઞાનલબ્ધિરહિત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની પણ છે અને અજ્ઞાની પણ છે, તેઓને મનઃપર્યવજ્ઞાન શિવાય ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન ભજનાઈ છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેવલજ્ઞાનલબ્ધિવાળા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની છે પણ અજ્ઞાની નથી. તેઓ અવશ્ય એક કેવલજ્ઞાનવાળા છે. [પ્ર૦] કેવલજ્ઞાનલબ્ધિરહિત જીવો જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની પણ છે અને અજ્ઞાની પણ છે. તેઓને કેવલજ્ઞાન શિવાય ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન ભજનાઈ હોય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અજ્ઞાનલબ્ધિવાળા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની નથી, પણ અજ્ઞાની છે. તેઓને ત્રણ અજ્ઞાન ભજનાઈ હોય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અજ્ઞાનલબ્ધિરહિત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની છે પણ અજ્ઞાની નથી; તઆન પાંચ જ્ઞાન ભજનાઈ હોય છે. હેમ અજ્ઞાનલબ્ધિવાળા અને અજ્ઞાનલબ્ધિરહિત જીવો કહ્યા તેમ મતિઅજ્ઞાન અને શ્રુતઅજ્ઞાનલબ્ધિવાળા અને તે લબ્ધિથી રહિત જીવો કહેવા. (એટલે અજ્ઞાનલબ્ધિવાળાની પેટે (સૂ૦ ૭૭) મતિઅજ્ઞાન અને શ્રુતઅજ્ઞાનલબ્ધિવાળા જીવો જાણવા, અને અજ્ઞાનલબ્ધિરહિત જીવોની પેટે (સૂ૦ ૭૮) મત્યજ્ઞાન

૮ શતકે
ઉદ્દેશ: ૨
॥૬૨૮॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६२९॥

अने श्रुतज्ञानलब्धिरहित जीवो जाणवा.) विभंगज्ञानलब्धिरहित जीवोने अवश्य त्रण अज्ञान होय छे, अने विभंगज्ञानलब्धिरहित जीवोने भजनाए पांच ज्ञान के अवश्य वे अज्ञान होय छे.

दंसणलद्धिया णं भंते ! जीवा किं नाणी अन्नाणी ?, गोयमा ! नाणीवि अन्नाणीवि, पंच नाणाइं तिन्नि अन्नाणाइं भयणाए, तस्स अलद्धिया णं भंते ! जीवा किं नाणी अन्नाणी ?, गोयमा ! तस्स अलद्धिया नत्थि । सम्महंसणलद्धियाणं पंच नाणाइं भयणाए, तस्स अलद्धियाणं तिन्नि अन्नाणाइं भयणाए, मिच्छादंसणलद्धिया णं भंते ! पुच्छा, तिन्नि अन्नाणाइं भयणाए, तस्स अलद्धियाणं पंच नाणाइं तिन्नि य अन्नाणाइं भयणाए, सम्मामिच्छादंसणलद्धिया य अलद्धिया य जहा मिच्छादंसणलद्धी अलद्धी तहेव भाणियव्वं २॥ चरित्तलद्धिया णं भंते ! जीवा किं नाणी अन्नाणी ?, गोयमा ! पंच नाणाइं भयणाए, तस्स अलद्धियाणं मणपज्जवनाणवज्जाइं चत्तारि नाणाइं तिन्नि य अन्नाणाइं भयणाए, सामाइयचरित्तलद्धिया णं भंते ! जीवा किं नाणी अन्नाणी ? गोयमा ! नाणी, केवलवज्जाइं चत्तारि नाणाइं भयणाए, तस्स अलद्धियाणं पंच नाणाइं तिन्नि य अन्नाणाइं भयणाए, एवं जहा सामाइयचरित्तलद्धिया अलद्धिया य भणिया एवं जाव अहक्खायचरित्तलद्धिया अलद्धिया य भाणियव्वा, नवरं अहक्खायचरित्तलद्धिया पंच नाणाइं भ० ३ ।

[प्र०] हे भगवन् ! दर्शनलब्धिरहित जीवो शुं ज्ञानी छे के अज्ञानी छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ ज्ञानी पण छे अने अज्ञानी पण छे. (जेओ ज्ञानी छे) तेओने पांच ज्ञान, अने (जेओ अज्ञानी छे तेओने) त्रण अज्ञान भजनाए होय छे. [प्र०] हे भगवन् !

८ शतके
उद्देशः २
॥६२९॥

વ્યાખ્યા-
પ્રજ્ઞાપ્તિઃ
॥૬૩૦॥

દર્શનલબ્ધિરહિત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! દર્શનલબ્ધિરહિત જીવો હોતા નથી. સમ્યગ્દર્શનલબ્ધિવાળા જીવોને ભજનાઈ પાંચ જ્ઞાન હોય છે, અને સમ્યગ્દર્શનલબ્ધિરહિત જીવોને ભજનાઈ ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મિથ્યા દર્શનલબ્ધિવાળા જીવો જ્ઞાની હોય કે અજ્ઞાની ? [૩૦] તેઓને ત્રણ અજ્ઞાન ભજનાઈ હોય છે. મિથ્યા દર્શનલબ્ધિરહિત (સમ્યગ્દષ્ટિ અને મિશ્રદષ્ટિ) જીવોને પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન ભજનાઈ હોય છે. સમ્યગ્મિથ્યાદર્શનલબ્ધિવાળા (મિશ્રદષ્ટિ) જીવો મિથ્યાદર્શનલબ્ધિવાળાની પેઠે જાણવા. સમ્યગ્મિથ્યાદર્શનલબ્ધિરહિત જીવો જેમ મિથ્યાદર્શનલબ્ધિરહિત જીવો કહ્યા તે પ્રમાણે જાણવા. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ચારિત્રલબ્ધિવાળા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓને પાંચ જ્ઞાન ભજનાઈ હોય છે. ચારિત્રલબ્ધિરહિત જીવોને મનઃપર્યવજ્ઞાન શિવાય ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન ભજનાઈ હોય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સામાયિકચારિત્રલબ્ધિવાળા જીવો શું જ્ઞાની હોય કે અજ્ઞાની હોય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની હોય છે. તેઓને કેવલજ્ઞાન શિવાય ચાર જ્ઞાન ભજનાઈ હોય છે. સામાયિકચારિત્રજ્ઞાનલબ્ધિરહિત જીવોને પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન ભજનાઈ હોય છે. એ પ્રમાણે જેવી રીતે સામાયિકચારિત્રલબ્ધિવાળા અને સામાયિકચારિત્રલબ્ધિરહિત જીવો કહ્યા તેમ યાવત્ યથાખ્યાતચારિત્રલબ્ધિવાળા અને યથાખ્યાતચારિત્રલબ્ધિરહિત જીવો કહેવા. પરન્તુ યથાખ્યાતચારિત્રલબ્ધિવાળાને પાંચ જ્ઞાન ભજનાઈ જાણવા.

ચરિત્તાચરિત્તલલ્લિયા પંચં મંતે! જીવા કિં નાણી અન્નાણી?, ગોયમા! નાણી, નો અન્નાણી, અત્થેગહયા દુણ્ણાણી અત્થેગતિયા તિન્નાણી, જે દુન્નાણી તે આભિણિવોહિયનાણી ય સુચનાણી ય, જે તિન્નાણી તે આભિં સુચનાં ઓહિનાં, તસ્સ અલં પંચ નાણાં તિન્નિ અન્નાણાં ભયણાં ॥ દાણલલ્લિયણં પંચ નાણાં તિન્નિ અન્નાણાં

૮ શતકે
ઉદ્દેશ: ૨
॥૬૩૦॥

વ્યાખ્યા-
પ્રજ્ઞાસિઃ
॥૬૩૧॥

ભયનાળ, તસ્સ અ૦ પુચ્છા, ગોયમા ! નાળી, નો અન્નાળી, નિયમા એગનાળી કેવલનાળી ૫। એવં જાવ વીરિયસ્સ લઢ્ઢી અલઢ્ઢી ય ભાણિયઢ્ઢા, બાલવીરિયલઢ્ઢિયાળં તિન્નિ નાળાઈં તિન્નિ અન્નાળાઈં ભયનાળ, તસ્સ અલઢ્ઢિયાળં પંચ નાળાઈં ભયનાળ, પંઢિયવીરિયલઢ્ઢીયાળં પંચ નાળાઈં ભયનાળ, તસ્સ અલઢ્ઢિયાળં મળપજ્જવનાળવજ્ઞાઈં ણાળાઈં અન્નાળાણિ તિન્નિ ય ભયનાળ, બાલપંઢિયવીરિયલઢ્ઢિયાળં ભંતે ! જીવા૦ તિન્નિ નાળાઈં ભયનાળ, તસ્સ અલઢ્ઢિયાળં પંચ નાળાઈં તિન્નિ અન્નાળાઈં ભયનાળ ૧. ॥

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ચારિત્રાચારિત્ર (દેશચારિત્ર) લઢ્ઢિવાળા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની છે પણ અજ્ઞાની નથી; તેમાં કેટલાક વેજ્ઞાનવાળા અને કેટલાક ત્રણજ્ઞાનવાળા છે. જેઓ વેજ્ઞાનવાળા છે તેઓ આભિનિબોધિક જ્ઞાન અને શ્રુતજ્ઞાનવાળા છે, જેઓ ત્રણ જ્ઞાનવાળા છે તેઓ આભિનિબોધિકજ્ઞાની, શ્રુતજ્ઞાની અને અવધિજ્ઞાની છે. ચારિત્રાચારિત્ર (દેશચારિત્ર) લઢ્ઢિરહિત જીવોને ભજનાળ પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે. દાનલઢ્ઢિવાળાને પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન ભજનાળ હોય છે. [પ્ર૦] દાનલઢ્ઢિરહિત જીવો જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની છે અને તેઓ અવશ્ય એકકેવલજ્ઞાનવાળા છે. એ પ્રમાણે યાવત્ વીર્યલઢ્ઢિવાળા અને વીર્યલઢ્ઢિરહિત જીવો કહેવા. બાલવીર્યલઢ્ઢિવાળા જીવોને ત્રણ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન ભજનાળ હોય છે. બાલવીર્યલઢ્ઢિરહિત જીવોને ભજનાળ પાંચ જ્ઞાન હોય છે. પંઢિતવીર્યલઢ્ઢિવાળા જીવોને પણ ભજનાળ પાંચ જ્ઞાન હોય છે. પંઢિતવીર્યલઢ્ઢિરહિતને મનઃપર્યવજ્ઞાન શિવાય ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન ભજનાળ હોય છે. બાલપંઢિતવીર્યલઢ્ઢિવાળાને ભજનાળ ત્રણ જ્ઞાન હોય છે, અને બાલપંઢિતવીર્યલઢ્ઢિરહિત જીવોને પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન ભજનાળ હોય છે.

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૨
॥૬૩૧॥

વ્યાख्या-
પ્રજ્ઞાપ્તિઃ
॥૬૩૨॥

ઈંદિયલદ્વિયાણં મંતે ! જીવા કિં નાણી અન્નાણીઃ, ગોયમા ! ચત્તારિ ણાણાં તિન્નિ ય અન્નાણાં મયણાણ, તસ્સ અલદ્વિયાણં પુચ્છા, ગોયમા ! નાણી, નો અન્નાણી, નિયમા એગનાણી કેવલનાણી, સોઈંદિયલદ્વિયાણં જહા ઈંદિયલદ્વિયા, તસ્સ અલદ્વિયાણં પુચ્છા, ગોયમા ! નાણીવિ અન્નાણીવિ, જે નાણી તે અત્થેગતિયા દુન્નાણી અત્થેગતિયા એગનાણી, જે દુન્નાણી તે આભિણિબોહિયનાણી સુયનાણી જે એગનાણી તે કેવલનાણી, જે અન્નાણી તે નિયમા દુઅન્નાણી, તંજહા-મહાઅન્નાણી ય સુયઅન્નાણી ય, ચક્કિંસવદિય ઘાણિંદિયાણં લદ્વિયાણં અલદ્વિયાણ ય જહેવ સોઈંદિયસ્સ, જિઠ્ઠિંમદિયલદ્વિયાણં ચત્તારિ ણાણાં તિન્નિ ય અનાણાણિ મયણાણ, તસ્સ અલદ્વિયાણં પુચ્છા, ગોયમા ! નાણીવિ અન્નાણીવિ, જે નાણી તે નિયમા એગનાણી કેવલનાણી, જે અન્નાણી તે નિયમા દુઅન્નાણી, તંજહા-મહાઅન્નાણી ય સુયઅન્નાણી ય, ફાસિંદિયલદ્વિયાણં અલદ્વિયાણં જહા ઈંદિયલદ્વિયા ય અલદ્વિયા ય ॥ (સૂત્રં ૩૧૯) ॥

[પ્ર૦] હે મહાવર ! ઇન્દ્રિયલબ્ધિવાળા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ મે મજના એ ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે. [પ્ર૦] ઇન્દ્રિયલબ્ધિરહિત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની છે, પણ અજ્ઞાની નથી. તે અવશ્ય એક કેવલજ્ઞાનવાળા છે. શ્રોત્રેન્દ્રિયલબ્ધિવાળા ઇન્દ્રિયલબ્ધિવાળાની પેઠે (મૂ૦ ૮૬.) જાણવા. [પ્ર૦] શ્રોત્રેન્દ્રિયલબ્ધિરહિત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની પણ છે, અને અજ્ઞાની પણ છે. જેઓ જ્ઞાની છે તેઓમાં કેટલાક એકજ્ઞાનવાળા છે. જેઓ બેજ્ઞાનવાળા છે તેઓ આભિણિબોધિકજ્ઞાની અને શ્રુતજ્ઞાની છે; અને જેઓ એકજ્ઞાની છે તેઓ એક-

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૨
॥૬૩૨॥

વ્યાખ્યા-
પ્રજ્ઞાસિઃ
॥૬૩૩॥

કેવલજ્ઞાની છે, જેઓ અજ્ઞાની છે તેઓ અવશ્ય બે અજ્ઞાનવાળા છે. જેમકે મતિઅજ્ઞાની અને શ્રુતઅજ્ઞાની. નેત્રેન્દ્રિય અને ઘ્રાણેન્દ્રિયલ-
બ્ધિવાળાને શ્રોત્રેન્દ્રિયલબ્ધિવાળાની પેઠે (સૂ. ૮૭.) ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન જાણવા; નેત્રેન્દ્રિય અને ઘ્રાણેન્દ્રિયલબ્ધિરહિત
જીવોને શ્રોત્રેન્દ્રિયલબ્ધિરહિત જીવોની પેઠે બે જ્ઞાન, બે અજ્ઞાન અને એક કેવલજ્ઞાન હોય છે. જિહ્વેન્દ્રિયલબ્ધિવાળાને ચાર જ્ઞાન અને
ત્રણ અજ્ઞાન ભજનાઈ હોય છે. [પ્ર.] જિહ્વેન્દ્રિયલબ્ધિરહિત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની? [ઉ.] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની પણ છે,
અને અજ્ઞાની પણ છે. જેઓ જ્ઞાની છે તેઓ અવશ્ય એક કેવલજ્ઞાની છે, જેઓ અજ્ઞાની છે તેઓ અવશ્ય બે અજ્ઞાનવાળા છે; તે આ
પ્રમાણે-મતિઅજ્ઞાની અને શ્રુતઅજ્ઞાની. સ્પર્શેન્દ્રિયલબ્ધિવાળાને ઇન્દ્રિયલબ્ધિવાળાની પેઠે (સૂ. ૮૬. ભજનાઈ ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ
અજ્ઞાન જાણવા. સ્પર્શેન્દ્રિયલબ્ધિરહિત જીવોને ઇન્દ્રિયલબ્ધિરહિત જીવોની પેઠે (સૂ. ૮૭.) એક કેવલજ્ઞાન હોય છે. ॥ ૩૧૯ ॥

સાગારોવડત્તા પં મંતે! જીવા કિં નાળી અન્નાળી ?, પંચ નાળાઈં તિન્નિ અન્નાળાઈં ભયળાઈ ॥ આભિણિ-
બોહિયનાળસાગારોવડત્તા પં મંતે! ચત્તારિ ણાળાઈં ભયળાઈ ॥ એવં સુયનાળસાગારોવડત્તાવિ । ઓહિનાળસા-
ગારોવડત્તા જહા ઓહિનાળલદ્વિયા, મળપજ્જવનાળસાગારોવડત્તા જહા મળપજ્જવનાળલદ્વિયા, કેવલનાળસાગા-
રોવડત્તા જહા કેવલનાળલદ્વિયા, મહાઅન્નાળસાગારોવડત્તાળ તિન્નિ અન્નાળાઈં ભયળાઈ, એવં સુયઅન્નાળસાગારો-
વડત્તાવિ. વિભંગનાળસાગારોવડત્તાળ તિન્નિ અન્નાળાઈં નિયમા ॥ અળાગારોવડત્તા પં મંતે! જીવા કિં નાળી
અન્નાળી ?, પંચ નાળાઈં તિન્નિ અન્નાળાઈં ભયળાઈ, એવં ચક્કુદંસળઅચક્કુદંસળઅળાગારોવડત્તાવિ, નવરં
ચત્તારિ ણાળાઈં તિન્નિ અન્નાળાઈં ભયળાઈ, ઓહિદંસળઅળાગારોવડત્તાળ પુચ્છા, ગોચમા ! નાળીવિ અન્નાળીવિ,

૮ સ્તકે
ઉદ્દેશઃ ૨
॥૬૩૩॥

વ્યાख्या-
પ્રજ્ઞાપ્તિઃ
॥૬૩૪॥

જે નાળી તે અત્યેગતિયા તિન્નાળી અત્યેગતિયા ચડનાળી, જે તિન્નાળી તે આભિણિબોહિય૦ સુયનાળી ઓહિ-
નાળી, જે ચડનાળી તે આભિણિબોહિયણનાળી જાવ મળપજ્જવનાળી, જે અન્નાળી તે નિયમા તિઅન્નાળી, તંજહા-
મહાઅન્નાળી સુયઅન્નાળી વિભંગનાળી, કેવલદંસણઅણાગારોવડત્તા જહા કેવલનાળલદ્વિયા ॥

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સાકારઉપયોગવાળા જીવો શું જ્ઞાની હોય કે અજ્ઞાની હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓને પાંચ જ્ઞાન અને
ત્રણ અજ્ઞાન ભજના (વિકલ્પે) હોય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આભિણિબોધિકસાકારોપયોગવાળા જીવો શું જ્ઞાની હોય કે અજ્ઞાની
હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓને ભજના ચાર જ્ઞાન હોય છે. એ પ્રમાણે શ્રુતજ્ઞાનસાકારોપયોગવાળા જીવો પણ જાણવા. અવધિજ્ઞા-
નસાકારોપયોગવાળા જીવોને અવધિજ્ઞાનલબ્ધિવાળાની પેઠે (સૂ૦ ૭૧.) (ત્રણ કે ચાર જ્ઞાન) જાણવા. મનઃપર્યવજ્ઞાનસાકારોપ-
યોગવાળા જીવોને મનઃપર્યવજ્ઞાનલબ્ધિવાળાની પેઠે (સૂ૦ ૭૩) મતિ, શ્રુત અને મનઃપર્યવ એ ત્રણ જ્ઞાન, કે અવધિસહિત ચાર જ્ઞાન
જાણવા. કેવલજ્ઞાનસાકારોપયોગવાળા જીવો કેવલજ્ઞાનલબ્ધિવાળાની પેઠે (સૂ૦ ૭૫.) એક કેવલજ્ઞાન સહિત જાણવા. મતિઅજ્ઞા-
નસાકારોપયોગવાળા જીવોને ભજના ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે. એ પ્રમાણે શ્રુતઅજ્ઞાનસાકારોપયોગવાળા જીવો પણ જાણવા. વિભંગજ્ઞા-
નસાકારોપયુક્ત જીવોને અવશ્ય ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અનાકારોપયોગવાળા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ?
[ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓને પાંચ જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન ભજના હોય છે. એ પ્રમાણે ચક્ષુર્દર્શન અને અચક્ષુર્દર્શનઅનાકારોપયોગવાળા
જીવો પણ જાણવા. પરંતુ તેઓને ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન ભજના હોય છે. [પ્ર૦] અવધિર્દર્શનઅનાકારોપયોગવાળા જીવો શું
જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓ જ્ઞાની પણ છે અને અજ્ઞાની પણ છે, જેઓ જ્ઞાની છે તેઓમાં કેટલાક ત્રણ

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૨
॥૬૩૪॥

આભ્યા-
પ્રશ્નસિ:
॥૬૩૫॥

જ્ઞાનવાળા અને કેટલાક ચાર જ્ઞાનવાળા છે. જેઓ ત્રણ જ્ઞાનવાળા છે તેઓ આભિનિબોધિક, શ્રુતજ્ઞાની અવધિજ્ઞાની છે; જેઓ ચાર જ્ઞાનવાળા છે તેઓ આભિનિબોધિકજ્ઞાની, યાવત્ મનઃપર્યાયજ્ઞાની છે. જેઓ અજ્ઞાની છે તેઓ અવશ્ય ત્રણ અજ્ઞાનવાળા છે. તે આ પ્રમાણે—મતિઅજ્ઞાની, શ્રુતઅજ્ઞાની, અને વિભંગજ્ઞાની. કેવલદર્શનઅનાકારોપયોગવાળા જીવો કેવલજ્ઞાનલબ્ધિવાળા પેટે (સૂ. ૭૫.) એક કેવલજ્ઞાનયુક્ત જાણવા.

સયોગી ણં ભંતે ! જીવા કિં નાળી જહા સકાઈયા, એવં મળજોગી વહજોગી કાયજોગીવિ, અજોગી જહા સિદ્ધા ॥ સલેસ્સા ણં ભંતે ! જહા સકાઈયા, કળહલેસ્સા ણં ભંતે ! જહા સહંદિયા, એવં જાવ પમ્હલેસ્સા, સુક્કલેસ્સા જહા સલેસ્સા, અલેસ્સા જહા સિદ્ધા ॥ સકસાઈ ણં ભંતે ! જહા સહંદિયા, એવં જાવ લોહકસાઈ, અકસાઈ ણં ભંતે ! પંચ નાળાઈં મયળા ॥ સવેદગા ણં ભંતે ! જહા સહંદિયા, એવં હત્થિવેદગાવિ, એવં પુરિસવેયગા એવં નપુંસકવે, અવેદગા જહા અકસાઈ ॥ આહારગા ણં ભંતે ! જીવા જહા સકસાઈ, નવરં કેવલનાળંપિ, અળાહારગા ણં ભંતે ! જીવા કિં નાળી અન્નાળી ?, મળપજ્ઞવનાળવજ્ઞાઈં નાળાઈં અન્નાળાણિ ય તિન્નિ મયળા ॥ (મૂત્રં ૩૨૦) ॥

[પ્ર.૦] હે ભગવન્ ! સયોગી જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ.૦] તેઓ સકાયિકની પેટે (સૂ. ૩૮.) જાણવા. એ પ્રમાણે મનયોગી, વચનયોગી અને કાયયોગી પણ જાણવા. અયોગી—યોગરહિત જીવો સિદ્ધોની પેટે (સૂ. ૩૦.) જાણવા. [પ્ર.૦] હે ભગવન્ ! લેશ્યાવાળા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ.૦] હે ગૌતમ ! તેઓ સકાયિકની પેટે (સૂ. ૩૮.) જાણવા. [પ્ર.૦] કૃષ્ણલેશ્યાવાળા જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ.૦] તેઓ સેન્દ્રિય જીવોની પેટે (સૂ. ૩૫.) જાણવા. એ પ્રમાણે યાવત્

૮ શતકે
ઉદ્દેશ: ૨
॥૬૩૫॥

વ્યાખ્યા-
પ્રજ્ઞાપ્તિઃ
॥૬૩૬॥

પદ્મલેશ્યાવાલા જીવો પળ જાણવા. શુક્લેશ્યાવાલા સલેશ્યની પેટે (સૂ૦ ૧૫.) જાણવા અને અલેશ્ય-લેશ્યાવિનાના જીવો સિદ્ધોની પેટે (સૂ૦ ૩૦.) જાણવા. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સકષાયી ! જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] સૈન્દ્રિય જીવોની પેટે (સૂ૦ ૩૫.) જાણવા. એ પ્રમાણે યાવત્ લોભકષાયી જીવો જાણવા. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અકષાયી જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] તેઓને પાંચ જ્ઞાન ભજનાળ હોય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વેદસહિત જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] તેઓ સહિન્દ્રિય જીવોની પેટે (સૂ૦ ૩૫.) જાણવા. એ પ્રમાણે સ્ત્રીવેદી, પુરુષવેદી અને નપુંસકવેદી જીવો જાણવા, તથા વેદરહિત જીવો અકષાયી જીવોની પેટે (સૂ૦ ૧૮.) જાણવા. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આહારક જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] તેઓ સકષાયી જીવોની પેટે (સૂ૦ ૧૭) જાણવા. પરન્તુ વિશેષ એ છે કે તેઓને કેવલજ્ઞાન (અધિક) હોય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અનાહારક જીવો શું જ્ઞાની છે કે અજ્ઞાની છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેઓને મનઃપર્યવજ્ઞાન સિવાયના ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન ભજનાળ હોય છે. ॥ ૩૨૦ ॥

આભિણિબોહિયનાણસ્સ પં મંતે ! કેવતિએ વિસએ પન્નત્તે ?, ગોયમા ! સે સમાસઓ ચડવ્વિહે પન્નત્તે, તંજહા-દઘ્વઓ ચેત્તઓ કાલઓ ભાવઓ, દઘ્વઓ પં આભિણિબોહિયનાણી આએસેણં સઘ્વદઘ્વાઈં જાણઈ પાસઈ, ચેત્તઓ આભિણિબોહિયનાણી આએસેણં સઘ્વચેત્તં જાણઈ પાસઈ, એવં કાલઓવિ, એવં ભાવઓવિ । સુયનાણ-સ્સ પં મંતે ! કેવતિએ વિસએ પણ્ણત્તે ?, ગોયમા ! સે સમાસઓ ચડવ્વિહે પણ્ણત્તે, તંજહા-દઘ્વઓ ૪, દઘ્વઓ પં સુયનાણી ઉવડત્તે સઘ્વદઘ્વાઈં જાણતિ પાસતિ, એવં ચેત્તઓવિ કાલઓવિ, ભાવઓ પં સુયનાણી ઉવડત્તે સઘ્વભાવે જાણતિ પાસતિ । ઓહિનાણસ્સ પં મંતે ! કેવતિએ વિસએ પન્નત્તે ?, ગોયમા ! સે સમાસઓ ચડ-

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૨
॥૬૩૬॥

ધ્યાત્યા-
પ્રજ્ઞાસિઃ
॥૬૩૭॥

વિવહે પળ્લત્તે, તંજહા-દઢ્વઓઃ, દઢ્વઓ ણં ઓહિનાળી રૂવિદઢ્વાઈં જાણઈ પાસઈ જહા નંદીએ જાવ ભાવઓ । મળપજ્જવનાળસ્સ ણં ભંતે ! કેવતિએ વિસએ પળ્લત્તે ?, ગોયમા ! સે સમાસઓ ચડવિવહે પળ્લત્તે, તંજહા-દઢ્વ-
ઃ, દઢ્વઓ ણં ઉડ્ડુમતી અળંતે અળંતપદેસિએ જહા નંદીએ જાવ ભાવઓ । કેવલનાળસ્સ ણં ભંતે ! કેવતિએ વિસએ પળ્લત્તે ?, ગોયમા ! સે સમાસઓ ચડવિવહે પળ્લત્તે, તંજહા-દઢ્વઓ ચેત્તઓ કાલઓ ભાવઓ, દઢ્વઓ ણં કેવલનાળી સઢ્વદઢ્વાઈં જાણઈ પાસઈ, એવં જાવ ભાવઓ ॥ મઈઅન્નાળસ્સ ણં ભંતે ! કેવતિએ વિસએ પળ્લત્તે ?, ગોયમા ! સે સમાસઓ ચડવિવહે પળ્લત્તે, તંજહા-દઢ્વઓ ચેત્તઓ કાલઓ ભાવઓ, દઢ્વઓ ણં મઈઅન્નાળી મઈઅન્નાળપરિગયાઈં દઢ્વાઈં જાણઈ, જાવ ભાવઓ મઈઅન્નાળી મઈઅન્નાળપરિગએ ભાવે જાણઈ પાસઈ ।

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આભિનિબોધિક જ્ઞાનનો વિષય કેટલો કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! આભિનિબોધિક જ્ઞાનનો વિષય સંક્ષેપથી ચાર પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે-દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાલથી અને ભાવથી. દ્રવ્યથી આભિનિબોધિકજ્ઞાની આદેશવડે (સામાન્યરૂપે) સર્વ દ્રવ્યોને જાણે અને જુએ, ક્ષેત્રથી આભિનિબોધિકજ્ઞાની આદેશવડે સર્વ ક્ષેત્રને જાણે અને જુએ; એ પ્રમાણે કાલથી અને ભાવથી પણ જાણવું. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શ્રુતજ્ઞાનનો વિષય કેટલો કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે સંક્ષેપથી ચાર પ્રકારનો કહ્યો છે. તે આ પ્રમાણે-દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાલથી અને ભાવથી. દ્રવ્યથી ઉપયુક્ત (ઉપયોગ સહિત) શ્રુતજ્ઞાની સર્વ દ્રવ્યોને જાણે અને જુએ, છે. એ પ્રમાણે ક્ષેત્રથી અને કાલથી પણ જાણવું, ભાવથી ઉપયુક્ત શ્રુતજ્ઞાની સર્વ ભાવોને જાણે છે અને જુએ, છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અવધિજ્ઞાનનો વિષય કેટલો કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સંક્ષેપથી ચાર પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે-દ્રવ્યથી,

૮ સતકે
ઉદ્દેશઃ ૨
॥૬૩૭॥

વ્યાખ્યા-
પ્રજ્ઞાતિઃ
॥૬૩૮॥

ક્ષેત્રથી, કાલથી અને ભાવથી; દ્રવ્યથી અવધિજ્ઞાની રૂપિ દ્રવ્યોને જાણે છે અને દેખે છે-ઇત્યાદિ જેમ નંદીસૂત્રમાં કહ્યું છે તેમ યાવત્ ભાવ સુધી જાણવું. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મનઃપર્યવજ્ઞાનનો વિષય કેટલો કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સંક્ષેપથી ચાર પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે-દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી કાલથી અને ભાવથી. દ્રવ્યથી ઋજુમતિમનઃપર્યવજ્ઞાની (મનપણે પરિણત) અનંતપ્રદેશિક અનન્ત સ્કંધોને જાણે અને દેખે-ઇત્યાદિ જેમ નંદીસૂત્રમાં કહ્યું છે તેમ અહીં જાણવું, યાવત્ ભાવથી જાણે છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેવલજ્ઞાનનો વિષય કેટલો કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે સંક્ષેપથી ચાર પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે-દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાલથી અને ભાવથી. દ્રવ્યથી કેવલજ્ઞાની સર્વ દ્રવ્યોને જાણે છે અને જુદા છે, એ પ્રમાણે યાવત્ ભાવથી (કેવલજ્ઞાની સર્વ ભાવોને જાણે છે અને જુદા છે.) [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મતિઅજ્ઞાનનો વિષય કેટલો કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે ચાર પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે-દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાલથી અને ભાવથી. દ્રવ્યથી મતિઅજ્ઞાની મતિઅજ્ઞાનના વિષયને પ્રાપ્ત દ્રવ્યોને જાણે છે અને જુદા છે; એ પ્રમાણે યાવત્ ભાવથી મતિઅજ્ઞાની મતિઅજ્ઞાનના વિષયભૂત ભાવોને જાણે છે અને જુદા છે.

સુચઅન્નાણસ્સ ણં ભંતે ! કેવતિણ વિસણ પળ્લણ્ણત્તે. ગોયમા ! સે સમાસઓ ચડવ્વિહે પળ્લણ્ણત્તે, તંજહા-દઘ્વઓ ૪, દઘ્વઓ ણં સુચઅન્નાણી સુચઅન્નાણપરિગયાહં દઘ્વાહં આઘવેતિ પન્નવેતિ પરુવેહ, એવં સેત્તઓ કાલઓ, ભાવઓ ણં સુચઅન્નાણી સુચઅન્નાણપરિગણ ભાવે આઘવેતિ તં ચેવ । વિભંગનાણસ્સ ણં ભંતે ! કેવતિણ વિસણ પળ્લણ્ણત્તે, ગોયમા ! સે સમાસઓ ચડવ્વિહે પળ્લણ્ણત્તે, તંજહા-દઘ્વઓ ૪, દઘ્વઓ ણં વિભંગનાણી વિભંગનાણપરિગયાહં દઘ્વાહં જાણહ પાસહ. એવં જાવ ભાવઓ ણં વિભંગનાણી વિભંગનાણપરિગણ ભાવે જાણહ પાસહ ॥(સૂત્રં ૩૨૧)॥

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૨
॥૬૩૮॥

વ્યાખ્યા-
પ્રજ્ઞાસિઃ
॥૬૩૯॥

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શ્રુતઅજ્ઞાનનો વિષય કેટલો કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે સંક્ષેપથી ચાર પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે-દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાલથી અને ભાવથી. દ્રવ્યથી શ્રુતઅજ્ઞાની શ્રુતઅજ્ઞાનના વિષયભૂત દ્રવ્યોને કહે છે, જણાવે છે અને પ્રરૂપે છે; એ પ્રમાણે ક્ષેત્રથી અને કાલથી જાણવું. ભાવથી શ્રુતઅજ્ઞાની શ્રુતઅજ્ઞાનના વિષયભૂત ભાવોને કહે છે, જણાવે છે અને પ્રરૂપે છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વિભંગજ્ઞાનનો વિષય કેટલો કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે સંક્ષેપથી ચાર પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે-દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાલથી અને ભાવથી; દ્રવ્યથી વિભંગજ્ઞાની વિભંગજ્ઞાનના વિષયભૂત દ્રવ્યોને જાણે છે અને જુએ છે, એ પ્રમાણે યાવત્ ભાવથી વિભંગજ્ઞાની વિભંગજ્ઞાનના વિષયભૂત ભાવોને જાણે છે અને જુએ છે. ॥ ૩૨૧ ॥

નાળી પાં મંતે ! નાળીતિ કાલઓ કેવલિરં હોઈ ?, ગોયમા ! નાળી દુલિહે પન્નત્તે, તંજહા-સાહૃવા અપજ્જવસિં સાહૃવા સપજ્જવસિં, તત્થ પાં જે સે સાહૃવા સપજ્જવસિં સે જહન્નેણં અંતોમુહુત્તં ઉક્કોસેણં છાવટ્ઠિં સાગરોવમાહં સાતિરેગાહં । આભિણિબોહિયનાળી પાં મંતે ! આભિણિબોહિયં એવં નાળી આભિણિબોહિયનાળી જાવ કેવલનાળી । અન્નાળી મહઅન્નાળી સુયઅન્નાળી વિભંગનાળી, એસિં દમણહવિ સંચિટ્ઠના જહા કાયટ્ઠિર્હૃ ॥ અંતરં સઘ્વં જહા જીવાભિગમે ॥ અપ્પાચહુગાણિ તિન્નિ જહા બહુવત્તઘ્વયા ॥ કેવતિયા પાં મંતે ! આભિણિબોહિયનાળપજ્જવા પળગત્તા ?, ગોયમા ! અળંતા આભિણિબોહિયનાળપજ્જવા પળગત્તા, કેવતિયા પાં મંતે ! સુયનાળપજ્જવા પળગત્તા ?, એવં ચેવ, એવં જાવ કેવલનાગસ્સ । એવં મહઅન્નાણસ્સ સુયઅન્નાણસ્સ, કેવતિયા પાં મંતે ! વિભંગનાળપજ્જવા પળગત્તા ?, ગોયમા ! અળંતા વિભંગનાળપજ્જવા પળગત્તા ।

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૨
॥૬૩૯॥

ધ્યાલ્યા-
પ્રજ્ઞતિઃ
॥૬૪૦॥

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્ઞાની જ્ઞાનીપણે કાલથી વ્યાંસુધી રહે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જ્ઞાની બે પ્રકારના કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે-
સાદિ સપર્યવસિત અને સાદિઅપર્યવસિત. તેમાં જે જ્ઞાની સાદિપર્યવસિત છે તે જઘન્યથી અન્તર્મુદ્ધૂત સુધી અને ઉત્કૃષ્ટથી કાંઈક અધિક
છાસઠ સાગરોપમ સુધી જ્ઞાનીપણે રહે છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આભિનિબોધિકજ્ઞાની, આભિનિબોધિકજ્ઞાનીપણે કાલથી કેટલા કાલ
સુધી રહે ? [ઉ૦] એ પ્રમાણે જ્ઞાની આભિનિબોધિકજ્ઞાની, યાવત્ કેવલજ્ઞાની, અજ્ઞાની, મતિઅજ્ઞાની, શ્રુતઅજ્ઞાની અને વિભંગજ્ઞાની-
એ દશનો જ્ઞાનીપણે સ્થિતિકાલ પ્રજ્ઞાપનાસૂત્રના અઢારમાં કાયસ્થિતિપદમાં કહ્યા પ્રમાણે જાણવો; અને જીવાભિગમસૂત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે
એ દશનું પરસ્પર અન્તર જાણવું તેમજ પ્રજ્ઞાપનાસૂત્રનાં બહુવક્તવ્યતા પદમાં કહ્યા પ્રમાણે ત્રણે જ્ઞાની, અજ્ઞાની અને ઉભયના અલ્પબહુત્વો
જાણવા. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આભિનિબોધિકજ્ઞાનના કેટલા પર્યાયો કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! આભિનિબોધિકજ્ઞાનના અનન્ત
પર્યાયો કહ્યા છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શ્રુતજ્ઞાનના કેટલા પર્યાયો કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પૂર્વ પ્રમાણે (અનન્ત પર્યાયો) જાણવા.
એ પ્રમાણે યાવત્ કેવલજ્ઞાનના પર્યાયો જાણવા, તેમ મતિઅજ્ઞાન અને શ્રુતઅજ્ઞાનના પણ પર્યાયો જાણવા. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વિભંગ-
જ્ઞાનના કેટલા પર્યાયો કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! વિભંગજ્ઞાનના અનન્ત પર્યાયો કહ્યા છે.

एएसि णं भंते ! आभिनिबोहियनाणपज्जवाणं सुयनाणं ओहिनाणं मणपज्जवनाणं केवलनाणपज्जवाणं य
कयरे २ जाव विसेसाहिया वा ? गोयमा ! सव्वथोवा मणपज्जवनाणपज्जवा ओहिनाणपज्जवा अणंतगुणा सुयनाण-
पज्जवा अणंतगुणा आभिनिबोहियनाणपज्जवा अणंतगुणा केवलनाणपज्जवा अणंतगुणा । एसि णं भंते ! मइअ-
ज्ञाणपज्जवाणं सुयअज्ञाणं विभंगनाणपज्जवाणं य कयरे २ जाव विसेसाहिया वा ? गोयमा ! सव्वथोवा विभंग-

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૨
૬૪૦

વ્યાખ્યા-
પ્રજ્ઞાપ્તિઃ
॥૬૪૧॥

નાણપજ્જવા સુયઅન્નાણપજ્જવા અણંતગુણા મહઅન્નાણપજ્જવા અણંતગુણા ॥ એસિ પં મંતે ! આભિણિબોહિય-
નાણપજ્જવાણં જાવ કેવલનાણપં મહઅન્નાણપં સુયઅન્નાણપં વિભંગનાણપં કયરે ૨ જાવ વિસેસાહિયા વા ?
ગોયમા ! સન્વત્થોવા મણપજ્જવનાણપજ્જવા વિભંગનાણપજ્જવા અણંતગુણા ઓહિનાણપજ્જવા અણંતગુણા સુય-
અન્નાણપજ્જવા અણંતગુણા સુયનાણપજ્જવા વિસેસાહિયા મહઅન્નાણપજ્જવા અણંતગુણા આભિણિબોહિયનાણપ-
જ્જવા વિસેસાહિયા કેવલનાણપજ્જવા અણંતગુણા । સેવં મંતે ! સેવં મંતે ! ત્તિ ॥ (સૂત્રં ૩૨૨) ॥ અટ્ટમસ્સ
સયમ્સ વિતિઓ ઉદ્દેસો ॥ ૮-૨ ॥

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ (પૂર્વે કહેલા) આભિણિબોધિકજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, મનઃપર્યવજ્ઞાન અને કેવલજ્ઞાનના પર્યાયોમાં
કોના પર્યાયો કોનાથી યાવદ્ વિશેષાધિક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! મનઃપર્યવજ્ઞાનના પર્યાયો સૌથી થોડા છે, તેથી અવધિજ્ઞાનના
પર્યાયો અનંતગુણ છે, તેથી શ્રુતજ્ઞાનના પર્યાયો અનંત છે તેથી અનંતગુણ આભિણિબોધિકજ્ઞાનના પર્યાયો છે, અને તેથી અનંતગુણ
કેવલજ્ઞાનના પર્યાયો છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ મતિઅજ્ઞાન શ્રુતઅજ્ઞાન અને વિભંગજ્ઞાનના પર્યાયોમાં કોના પર્યાયો કોના પર્યાયોથી
યાવદ્ વિશેષાધિક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વથી થોડા વિભંગજ્ઞાનના પર્યાયો છે, તેથી અનંતગુણ શ્રુતઅજ્ઞાનના પર્યાયો છે, અને
તેથી અનંતગુણ મતિઅજ્ઞાનના પર્યાયો છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ આભિણિબોધિકજ્ઞાનના યાવત્ કેવલજ્ઞાનના તથા મતિઅજ્ઞાન, શ્રુત-
અજ્ઞાન, અને વિભંગજ્ઞાનના પર્યાયોમાં કોના પર્યાયો કોના પર્યાયોથી યાવત્ વિશેષાધિક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સૌથીથોડા મનઃ-
પર્યાયજ્ઞાનના પર્યાયો છે, તેથી અનંતગુણ વિભંગજ્ઞાનના પર્યાયો છે, તેથી અનંતગુણ અવધિજ્ઞાનના પર્યાયો છે. તેથી અનંતગુણ શ્રુત-

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૨
॥૬૪૧॥

ધ્યાવ્યા-
પ્રજ્ઞાસિઃ
॥૬૪૨॥

અજ્ઞાનના પર્યાયો છે, તેના કરતાં શ્રુતજ્ઞાનના પર્યાયો વિશેષાધિક છે, તેથી મતિઅજ્ઞાનના પર્યાયો અનંતગુણ છે, તેથી મતિજ્ઞાનના પર્યાયો વિશેષાધિક છે અને તેના કરતાં કેવલજ્ઞાનના પર્યાયો અનંતગુણ છે. હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે, હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે. એમ કહી ભગવાન્ ગૌતમ ! યાવત્ વિહરે છે. ॥૩૨૨॥

ભગવત્ સુધર્મસ્વામીપ્રણીત શ્રીમદ્ ભગવતીશ્વરના આઠમા શતકમાં બીજા ઉદ્દેશાનો મૂલાર્થ સંપૂર્ણ થયો.

ઉદ્દેશક ૩.

કહવિહા પં મંતે ! રુક્ષા પન્નત્તા !, ગોયમા ! તિવિહા રુક્ષા પન્નત્તા, તંજહા-સંખેજ્જીવિયા અસંખેજ્જીવિયા અણંતજીવિયા । સે કિં તં સંખેજ્જીવિયા !, સંખેં અણેગવિહા પન્નત્તા, તંજહા-તાલે તમાલે તક્કલિ તેતલિ જહા પન્નવણાણ જાવ નાલિણી, જે યાવન્ને તહપ્પગારા, સેત્તં સંખેજ્જીવિયા । સે કિં તં અસંખેજ્જીવિયા !, અસંખેજ્જીવિયા દુવિહા પન્નત્તા, તંજહા-એગટ્ટિયા ય બહુબીયગા ય, સે કિં તં એગટ્ટિયા !, ૨ અણેગવિહા પન્નત્તા, તંજહા-નિંબંબજંબું. એવં જહા પન્નવણાણ જાવ ફલા બહુબીયગા, સેત્તં બહુબીયગા, સેત્તં અસંખેજ્જીવિયા । સે કિં તં અણંતજીવિયા !, અણંતજીવિયા અણેગવિહા પન્નત્તા, તંજહા-આલુણ મૂલણ સિંગવેરે, એવં જહા સત્તમસણ જાવ સીડણ્હે સિંડંદી મુસુંદી, જે યાવન્ને તં, સેત્તં અણંતજીવિયા ॥ (સૂત્રં ૩૨૩) ॥

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વૃક્ષો કેટલા પ્રકારના કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! વૃક્ષો ત્રણ પ્રકારના કહ્યા છે; તે આ પ્રમાણે-સંખ્યાત-

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૩
॥૬૪૨॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६४३॥

जीववाळा, असंख्यातजीववाळा अने अनंतजीववाळा. [प्र०] हे भगवन्! संख्यातजीववाळा वृक्षो केटला प्रकारे छे? [उ०] हे गौतम! संख्यातजीववाळा वृक्षो अनेक प्रकारना क्हा छे, ते आ प्रमाणे-ताड, तमाल, तक्कलि, तेतलि-इत्यादि 'प्रज्ञापना' सूत्रमां क्हा प्रमाणे यावत् नालियेरी पर्यन्त जाणवा. ए सिवाय तेवा प्रकारना बीजा वृक्षो पण संख्यातजीववाळा जाणवा. ए प्रमाणे संख्यातजीवी वृक्षो क्हा. [प्र०] हे भगवन्! असंख्यातजीववाळा वृक्षो केटला प्रकारना छे? [उ०] हे गौतम! असंख्यातजीववाळा वृक्षो बे प्रकारना क्हा छे; ते आ प्रमाणे-एकबीजवाळा अने बहुबीजवाळा. [प्र०] हे भगवन्! एकबीजवाळा वृक्षो केटला प्रकारे छे? [उ०] हे गौतम! एकबीजवाळा वृक्षो अनेक प्रकारना क्हा छे; ते आ प्रमाणे-निंब, आम्र, जांबू-इत्यादि प्रज्ञापनासूत्रना 'प्रज्ञापना' नामे प्रथमपदमां क्हा प्रमाणे यावत् बहुबीजवाळा फलो सुधी जाणवां, ए प्रमाणे असंख्यातजीवी वृक्षो क्हा. [प्र०] हे भगवन्! अनंतजीववाळा वृक्षो केटला प्रकारे छे? [उ०] हे गौतम! अनंतजीववाळा वृक्षो अनेक प्रकारना क्हा छे, ते आ प्रमाणे-आलु (बटाटा) शृंगबेर (आदु) इत्यादि सप्तम शतकमां क्हा प्रमाणे यावत् सिउंठी मुसुंठी सुधी जाणवा. जे बीजा पण तेवा प्रकारना वृक्षो छे तेओ पण (अनंतजीववाळा) जाणवा. ए प्रमाणे अनंतजीववाळा वृक्षो क्हा. ॥ ३२३ ॥

अह भंते ! कुम्मे कुम्मावलिया गोहे गोहावलिया गोणे गोणावलिया मणुस्से मणुस्सावलिया महिसे महिसावलिया एएसि णं दुहा वा तिहा वा संखेज्जहावि छिन्नाणं जे अंतरा तेवि णं तेहिं जीवपएसेहिं फुडा ?, हंता फुडा । पुरिसे णं भंते ! (जं अंतरं) ते अंतरे हत्थेण वा पादेण वा अंगुलियाए वा सलागाए वा कट्टेण वा कलिंवेण वा आमुसमाणे वा संमुसमाणे वा आलिहमाणे वा विलिहमाणे वा अन्नपरेण वा तिकखेणं सत्थजाएणं आच्छिद-

८ शतके
उद्देशः ३
॥६४३॥

ध्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६४४॥

माणे वा विच्छिन्नमाणे वा अगणिकाणं वा समोदहमाणे तेसिं जीवपएसाणं किंचि आबाहं वा विबाहं वा उप्पा-
यइ छविच्छेदं वा करेइ ?, णो तिण्ठे समठ्ठे, नो खलु तत्थ सत्थं संकमइ ॥ (सूत्रं ३२४) ॥

[प्र०] हे भगवन् ! काचबो, काचबानी श्रेणि, गोधा (घो) गोधानी श्रेणी, गाय गायनी श्रेणि, मनुष्य, मनुष्यनी श्रेणि, महिष (पाडो) महिषनी श्रेणि ए बधाना बे, त्रण के संख्याता खंड कर्पा होय तो तेओनी वच्चेनो भाग शुं जीवप्रदेशथी स्पृष्ट-
स्पर्शयेलो होय ? [उ०] हे गौतम ! हा, स्पृष्ट होय. [प्र०] हे भगवन् ! कोइ पुरुष (ते काचबादिना खंडोना) अन्तराल-वच्चेना भागने हाथथी, पगथी, आंगळीथी, सळीथी, काष्ठथी अने नाना लाकडाथी स्पर्श करतो, विशेष स्पर्श करतो, थोडुं विशेष आकर्षण करतो, अथवा कोइपण तीक्ष्ण शस्त्रना समूहथी छेदतो, अधिक छेदतो, अग्नि वडे बाळतो, ते जीवप्रदेशोने थोडी के अधिक पीडा उत्पन्न करे, या तेना कोइ अवयवोनो छेद करे ? [उ०] हे गौतम ! ए अर्थ यथार्थ नथी, केमके जीव प्रदेशोने शस्त्र असर करतुं नथी. ॥ ३२४ ॥

कति णं भंते ! पुढवीओ पणत्ताओ ?, गोयमा ! अट्ट पुढवीओ पन्नत्ताओ, तंजहा-रयणप्पभा जाव अहे सत्तमा पुढवी ईसिपन्भारा । इमा णं भंते ! रयणप्पभापुढवी किं चरिमा अचरिमा ?, चरिमपंद निरवसेसं भाणियव्वं जाव वेमाणिया णं भंते ! फासचरिमेणं किं चरिमा अचरिमा ?, गोयमा ! चरिमावि अचरिमावि । सेवं भंते ! २ भग० गो० ॥ (सूत्रं ३२५) ॥ ८-३ ॥

[प्र०] हे भगवन् ! पृथ्वीओ केटली कही छे ? [उ०] हे गौतम ! आठ पृथिवीओ कही छे, ते आ प्रमाणे-रत्नप्रभा, यावत्

८ शतके
उद्देशः ३
॥६४४॥

વ્યાખ્યા-
પ્રશ્નસિઃ
॥૬૪૫॥

અધઃસત્તમપૃથિવી અને ઈષ્ટપ્રાગ્ભારા (સિદ્ધશિલાઃ) [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આ રત્નપ્રમા પૃથિવી શું ચરમ-પ્રાન્તવર્તી છે કે અચરમ-મધ્યવર્તી છે ? इत्यादि. [उ०] अहीं (प्रज्ञापना सूत्रनुं) ' चरम ' पद सधलुं कहेवुं. यावत् [प्र०] हे भगवन् ! वैमानिको स्पर्श चरमवडे शुं चरम छे के अचरम छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ चरम पण छे अने अचरम पण छे. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे. एम कही भगवान् गौतम यावत् विचरे छे. ॥ ३२५ ॥

भगवत् सुधर्मस्वामीप्रणीत श्रीमद् भगवतीसूत्रना आठमा शतकमां त्रीजा उद्देशानो मूलार्थ संपूर्ण थयो.

उद्देशक ४.

રાયગિહે જાવ એવં વ્યાસી-કતિ ણં મંતે ! કિરિયાઓ પન્નત્તાઓ ?, ગોયમા ! પંચ કિરિયાઓ પન્નત્તાઓ, તંજહા-કાઙ્યા અહિગરણિયા, એવં કિરિયાપદં નિરવસેસં માણિયન્વં જાવ માયાવત્તિયાઓ કિરિયાઓ વિસે-સાહિયાઓ, સેવં મંતે ! સેવં મંતેત્તિ ભગવં ગોયમે ॥ (સૂત્રં ૩૨૬) ॥ ૮-૪ ॥

[પ્ર૦] રાજગૃહ નગરમાં યાવત્ (ગૌતમ) એ પ્રમાણે બોલ્યા કે હે ભગવન્ ! કેટલી ક્રિયાઓ કહી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પાંચ ક્રિયાઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે-કાયિકી, અધિકરણિકી-એ પ્રમાણે અહીં (પ્રજ્ઞાપના સૂત્રનું બાવીસમું) સઘલું ક્રિયાપદ યાવત્ ' માયાપ્રત્યયિક ક્રિયાઓ વિશેષાધિક છે ' ત્યાંસુધી કહેવું, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે (એમ કહી ભગવાન્ ગૌતમ યાવત્ વિહરે છે.) ॥ ૩૨૬ ॥

भगवत् सुधर्मस्वामीप्रणीत श्रीमद् भगवतीसूत्रना आठमा शतकमां चोथा उद्देशानो मूलार्थ संपूर्ण थयो.

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૪
॥૬૪૫॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६४६॥

उद्देशक ५.

राषगिहे जाव एवं बयासी-आजीविया णं भंते ! थेरे भगवंते एवं बयासी-समणोवासगस्स णं भंते ? सामाइयकडस्स समणोवस्सए अच्छमाणस्स केइ भंडे अवहरेज्जा, से णं भंते ! तं भंडं अणुगवेसमाणे किं सयं भंडं अणुगवेसइ परायगं भंडं अणुगवेसइ ?, गोयमा ! सयं भंडं अणुगवेसति, नो परायगं भंडं अणुगवेसइ, तस्स णं भंते ! तेहिं सीलव्वयगुणवेरमणपच्चक्खाणपोसहोववासेहिं से भंडे अभंडे भवति ?, हंता भवति ॥ से केणं खाइ णं अट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ सयं भंडं अणुगवेसइ, नो परायगं भंडं अणुगवेसइ ? गोयमा ! तस्स णं एवं भवति-णो मे हिरन्ने नो मे सुवन्ने नो मे कंसे नो मे दूसे नो मे विउलधणकणगरयणमणिमोत्तियसंखसिलप्पवालरत्तरयणमादीए संतसारसावदेज्जे, ममत्तभावे पुण से अपरिण्णाए भवति, से तेणट्टेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ-सयं भंडं अणुगवेसइ, नो परायगं भंडं अणुगवेसइ ॥ समणोवासगस्स णं भंते ! सामाइयकडस्स समणोवस्सए अच्छमाणस्स केति जायं चरेज्जा, से णं भंते ! किं जायं चरइ अजायं चरइ ?, गोयमा ! जायं चरइ, नो अजायं चरइ, तस्स णं भंते ! तेहिं सीलव्वयगुणवेरमणपच्चक्खाणपोसहोववासेहिं सा जाया अजाया भवइ ?, हंता भवइ, से केणं खाइ णं अट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ-जायं चरइ, नो अजायं चरइ ?, गोयमा ! तस्स णं एवं भवइ-णो मे माता णो मे पिता णो मे भाया णो मे भगिणी णो मे भज्जा णो मे पुत्ता णो मे धूया नो मे सुण्हा, पेज्जबंधणे पुण से अबोच्छिन्ने भवइ, से तेणट्टेणं गोयमा ! जाव नो अजायं चरइ ॥ (सूत्रं ३२७) ॥

८ शतके
उद्देशः ५
॥६४६॥

પ્રત્યાખ્યા-
શ્રવણસિઃ
૩૬૪૭૫

[પ્ર૦] રાજગૃહ નગરમાં યાવત્ ગૌતમે ઈ પ્રમાણે કહ્યું કે-હે ભગવન્! આજીવિકોષ (ગોશાલકના શિષ્યોષ) સ્થવિર ભગવન્તોને આ પ્રમાણે કહ્યું હતું-હે ભગવન્! જેણે સામાયિક કર્યું છે એવા શ્રમણના ઉપાશ્રયમાં બેઠેલા શ્રમણોપાસકના માંડ-વસ્ત્રાદિ વસ્તુનું કોઈ અપહરણ કરે, તો હે ભગવન્! (સામાયિક સમાપ્ત થયા પછી) તે વસ્તુનું અન્વેષણ કરતો તે શ્રાવક શું પોતાના માંડને શોધે છે કે પારકા માંડને શોધે? [ઉ૦] હે ગૌતમ! તે શ્રાવક પોતાના માંડને શોધે છે, પણ પારકા માંડને શોધતો નથી. [પ્ર૦] હે ભગવન્! તે શીલવ્રત, ગુણવ્રત, વિરમવ્રત, પ્રત્યાખ્યાન અને પૌષધોપવાસવડે તે શ્રાવકનું (અપહૃત) માંડ તે અમાંડ થાય? [ઉ૦] હે ગૌતમ! હા, અમાંડ થાય. [પ્ર૦] હે ભગવન્! (જો અમાંડ થાય તો) એમ શા હેતુથી કહો છો કે (તે શ્રમણોપાસક) પોતાના માંડને શોધે છે, પણ પારકા માંડને શોધતો નથી? [ઉ૦] હે ગૌતમ! (સામાયિક કરનાર) તે શ્રાવકના મનમાં એવો પરિણામ હોય છે કે-‘મારે હિરણ્ય નથી, મારે સુવર્ણ નથી, મારે કાંસું નથી, મારે વસ્ત્ર નથી, અને મારે વિપુલ, ધન, કનક, રત્ન, મણિ, મોતી, શંખ, પરવાલા, રક્ત રત્નો-ઇત્યાદિ વિદ્યમાન સારભૂત દ્રવ્ય નથી, પરન્તુ તેણે મમત્વ ભાવનું પ્રત્યાખ્યાન કર્યું નથી, તે હેતુથી હે ગૌતમ! એમ કહેવાય છે કે તે પોતાના માંડને ગવેષે છે, પણ પારકા માંડને ગવેષતો નથી. [પ્ર૦] હે ભગવન્! જેણે સામાયિક કર્યું છે એવા, શ્રમણના ઉપાશ્રયમાં રહેલા શ્રમણોપાસકની સ્ત્રીને કોઈ પુરુષ સેવે તો શું તે તેની સ્ત્રી સેવે છે કે અસ્ત્રીને-અન્યની સ્ત્રીને સેવે? [ઉ૦] હે ગૌતમ! તે પુરુષ તેની સ્ત્રીને સેવે છે પણ અન્યની સ્ત્રીને સેવતો નથી. [પ્ર૦] હે ભગવન્! તે શીલવ્રત, ગુણવ્રત, વિરમણ-વ્રત, પ્રત્યાખ્યાન અને પૌષધોપવાસવડે (તે શ્રાવકની) સ્ત્રી અસ્ત્રી (અન્યસ્ત્રી) થાય? [ઉ૦] હા, થાય. [પ્ર૦] હે ભગવન્! તો એમ શા હેતુથી કહો છો કે તેની સ્ત્રીને સેવે છે પણ અસ્ત્રી (અન્યસ્ત્રી) ને સેવતો નથી? [ઉ૦] હે ગૌતમ! (શીલવ્રતાદિ વડે)

૮ સતકે
ઉદ્દેશ: ૫
॥૬૪૭॥

ध्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६४८॥

ते श्रावकानां मनसां एवं हीय छे के-‘ मारे माता नथी, पिता नथी, भाई नथी, बहेन नथी, स्त्री नथी, पुत्रो नथी, पुत्री नथी, अने स्नुषा (पुत्रवधू) नथी, वरन्तु तेने प्रेमबन्धन जुट्युं नथी, ते हेतुथी हे मौतम ! ते पुरुष तेनी स्त्रीमे सेवे छे, पण अन्य स्त्रीने सेवतो नथी. ॥ ३२७ ॥

समणोच्चासगस्स णं भंते ! पुट्ठामेव धूलए पाण्डाइवाए अपक्खक्खाए भवइ, से णं भंते ! पच्छा पच्चाइक्ख-
माणे किं करेति ?, गोयमा ! तीयं पडिक्कमइ पडुप्पन्नं संवरेइ अणागयं पच्चक्खाति ॥ तीयं पडिक्कममाणे किं तिविहं
तिविहेणं पडिक्कमति १ तिविहं दुविहेणं पडिक्कमति २ तिविहं एगविहेणं पडिक्कमति ३ दुविहं तिविहेणं पडि-
क्कमति ४ दुविहं दुविहेणं पडिक्कमति ५ दुविहं एगविहेणं पडिक्कमति ६ एगविहं तिविहेणं पडिक्कमति ७ एक-
विहं दुविहेणं पडिक्कमति ८ एकविहं एकविहेणं पडिक्कमति ९, गोयमा ! तिविहं तिविहेणं पडिक्कमति तिविहं
दुविहेण वा पडिक्कमति तं चेव जाव एकविहं वा एकविहेणं पडिक्कमति, तिविहं वा तिविहेणं पडिक्कममाणे न
करेति न कारवेति करेत्तं णाणुजाणइ मणसा वयसा कायसा १, तिविहं दुविहेणं पडि० न क० न का० करेत्तं
णाणुजाणइ मणसा वयसा २, अहवा न करेइ न का० करेत्तं णाणुजा० मणसा कायसा ३, अह न करेइ ३ वयसा
कायसा ४, तिविहं एगविहेणं पडि० न करेति ३ मणसा ५, अहवा न करेइ ३ वयसा ६, अहवा न करेइ ३
कायसा ७, दुविहं ति० प० न करेइ न का० मणसा वयसा कायसा ८, अहवा न करेइ करेत्तं णाणुजाणइ मण०
वय० काय० ९, अहवा न कारवेइ करेत्तं णाणुजा० मणसा वयसा कायसा १०, दु० दु० प० न क० न का० म०

८ सतके
उद्देशः ५
॥६४८॥

ध्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥३४९॥

व० ११, अहवा न क० न का० म० कायसा १२, अहवा न क० न का० वयसा कायसा १३, अहवा न करेइ करेतं नाणुजाणइ मणसा वयसा १४, अहवा न करे० करेतं नाणुजाणइ मणसा कायसा १५, अहवा न करेति करेतं नाणुजाणति वयसा कायसा १६, अहवा न कारवेति करेतं नाणुजाणति मणसा वयसा १७, अहवा न कारवेइ करेतं नाणुजाणइ मणसा कायसा १८, अहवा न कारवेति करेतं नाणुजाणइ वयसा कायसा १९, दुविहं एगविहेणं पडिक्कममाणे न करेति न कारवेति मणसा २०, अहवा न करेति न कारवेति वयसा २१, अहवा न करेति न कारवेति कायसा २२, अहवा न करेति करेतं नाणुजाणइ मणसा २३, अहवा न करेइ करेतं नाणुजाणइ वयसा २४, अहवा न करेइ करेतं नाणुजाणए कायसा २५, अहवा न कारवेइ करेतं नाणुजाणइ मणसा २६, अहवा न कारवेइ करेतं नाणुजाणइ वयसा २७, अहवा न कारवेइ करेतं नाणुजाणइ कायसा २८, एगविहं तिविहेणं पडि० न करेति मणसा वयसा कायसा २९, अहवा न कारवेइ मण० वय० कायसा ३०, अहवा करेतं नाणुजा० मणसा ३१, एगविहं दुविहेणं पडिक्कममाणे न करेति मणसा वयसा ३२, अहवा न करेति मणसा कायसा ३३, अहवा न करेइ वयसा कायसा ३४, अहवा न कारवेति मणसा वयसा ३५, अहवा न कारवेति मणसा कायसा ३६, अहवा न कारवेइ वयसा कायसा ३७, अहवा करेतं नाणुजा० मणसा वयसा ३८, अहवा करेतं नाणुजा० मणसा कायसा ३९, अहवा करेतं नाणुजाणइ वयसा कायसा ४०, एगविहं एगविहेणं पडिक्कममाणे न करेति मणसा ४१, अहवा न करेति वयसा ४२, अहवा न करेति कायसा ४३, अहवा न कारवेति

८ शतके
उद्देशः ५
॥६४९॥

ધ્યાખ્યા-
પ્રજ્ઞાસિઃ
॥૬૫૦॥

મળસા ૪૪, અહવા ન કારવેતિ વયસા ૪૫, અહવા ન કારવેઈ કાયસા ૪૬, અહવા કરેતં નાણુજાણઈ મળસા ૪૭
અહવા કરેતં નાણુજા ૦ વયસા ૪૮ અહવા કરેતં નાણુજાણઈ કાયસા ૪૯ ।

[પ્ર૦] હે મગવન્ ! જે શ્રમણોપાસકને પૂર્વે સ્થૂલ પ્રાણાતિપાતનું પ્રત્યાખ્યાન હોતું નથી, તે પછીથી તેનું પ્રત્યાખ્યાન કરતો શું કરે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! અતીત કાલે કરેલ પ્રાણાતિપાતને પ્રતિક્રમે-નિન્દે, પ્રત્યુત્પન્ન (વર્તમાન) પ્રાણાતિપાતનો સંવર-રોધ કરે, અને અનાગત (ભવિષ્ય) પ્રાણાતિપાતનું પ્રત્યાખ્યાન કરે. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! અતીત કાલના પ્રાણાતિપાતને પ્રતિક્રમતો તે શ્રમણોપાસક શું ? ત્રિવિધે ત્રિવિધે પ્રતિક્રમે, ૨ ત્રિવિધ દ્વિવિધે ૩ ત્રિવિધ એકવિધે, ૪ દ્વિવિધ ત્રિવિધે, ૫ દ્વિવિધ દ્વિવિધે, ૬ દ્વિવિધ એકવિધે, ૭ એકવિધ ત્રિવિધે, ૮ એકવિધ દ્વિવિધે, કે ૯ એકવિધ એકવિધે પ્રતિક્રમે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ૧ ત્રિવિધ ત્રિવિધે પ્રતિક્રમે, ૨ ત્રિવિધ દ્વિવિધે ત્રિવિધે-ઇત્યાદિ પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ ૯ એકવિધ એકવિધે પ્રતિક્રમે. ત્રિવિધ ત્રિવિધે પ્રતિક્રમતો મન, વચન અને કાયથી કરતો નથી, કરાવતો નથી અને કરનારને અનુમોદન આપતો નથી; ૨ દ્વિવિધ ત્રિવિધે પ્રતિક્રમતો મન અને વચનથી કરતો નથી, કરાવતો નથી અને કરનારને અનુમોદન આપતો નથી; ૩ અથવા મન અને કાયથી કરતો નથી, કરાવતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી; ૪ અથવા વચન અને કાયથી કરતો નથી, કરાવતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી; ૫ ત્રિવિધ એકવિધે પ્રતિક્રમતો મનથી કરતો નથી, કરાવતો નથી, અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી; ૬ અથવા વચનથી કરતો નથી, કરાવતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી; ૭ અથવા કાયથી કરતો નથી, કરાવતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી; ૮ દ્વિવિધ ત્રિવિધે પ્રતિક્રમતો મન, વચન અને કાયથી કરતો નથી અને કરાવતો નથી; ૯ અથવા મન, વચન

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૫
॥૬૫૦॥

ધ્યાન્યા-
પ્રજ્ઞાસિઃ
॥૩૫૧॥

અને કાયથી કરતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી; ૧૦ અથવા મન, વચન અને કાયથી કરાવતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી; ૧૧ દ્વિવિધ દ્વિવિધે પ્રતિક્રમતો મન અને વચનથી કરતો નથી અને કરાવતો નથી, ૧૨ અથવા મન અને કાયથી કરતો નથી અને કરાવતો નથી, ૧૩ અથવા વચન અને કાયથી કરતો નથી અને કરાવતો નથી, ૧૪ અથવા મન અને વચનથી કરતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૧૫ અથવા મન અને કાયથી કરતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૧૬ અથવા વચન અને કાયથી કરતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૧૭ અથવા મન અને વચનથી કરાવતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૧૮ અથવા મન અને કાયથી કરાવતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૧૯ અથવા વચન અને કાયથી કરાવતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી; ૨૦ દ્વિવિધ એકવિધે પ્રતિક્રમતો મનથી કરતો નથી અને કરાવતો નથી, ૨૧ અથવા વચનથી કરતો નથી અને કરાવતો નથી, ૨૨ અથવા કાયવડે કરતો નથી અને કરાવતો નથી, ૨૩ અથવા મનવડે કરતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૨૪ અથવા વચનવડે કરતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૨૫ અથવા કાયવડે કરતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૨૬ અથવા મનવડે કરાવતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી, ૨૭ અથવા વચનથી કરાવતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી ૨૮ અથવા કાયવડે કરાવતો નથી અને કરનારને અનુમતિ આપતો નથી; ૨૯ એકવિધ ત્રિવિધે પ્રતિક્રમતો મન, વચન અને કાયથી કરતો નથી, ૩૦ અથવા મન, વચન અને કાયથી કરાવતો નથી, ૩૧ અથવા મન, વચન અને કાયથી કરનારને અનુમતિ આપતો નથી; ૩૨ એકવિધ દ્વિવિધે પ્રતિક્રમતો મન અને વચનથી કરતો નથી, ૩૩ અથવા મન અને કાયથી કરતો નથી, ૩૪ અથવા વચન અને કાયથી કરાવતો નથી, ૩૫ અથવા

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૫
॥૬૫૧॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६५२॥

मन अने वचनथी करावतो नथी, ३६ अथवा मन अने कायथी करावतो नथी, ३७ अथवा वचन अने कायथी करावतो नथी, ३८ अथवा मन अने वचनथी करनारने अनुमति आपतो नथी, ३९ अथवा मन अने कायथी करनारने अनुमति आपतो नथी, ४० अथवा वचन अने कायथी करनारने अनुमति आपतो नथी; ४१ एकविध एकविधे प्रतिक्रमतो मनथी करतो नथी, ४२ अथवा वचनथी करतो नथी, ४३ अथवा कायथी करतो नथी; ४४ अथवा मनथी करावतो नथी. ४५ अथवा वचनथी करावतो नथी, ४६ अथवा कायथी करावतो नथी, ४७ अथवा मनथी करनारने अनुमति आपतो नथी, ४८ अथवा वचनथी करनारने अनुमति आपतो नथी, ४९ अथवा कायथी करनारने अनुमति आपतो नथी.

पडुप्पन्नं संवरेमाणे किं तिविहं तिविहेणं संवरेइ ?, एवं जहा पडिक्कममाणेणं एगूणपन्नं भंगा भणिया एवं संवरमाणेणवि एगूणपन्नं भंगा भाणियव्वा । अणागयं पच्चक्खमाणे किं तिविहं तिविहेणं पच्चक्खाइ ? एवं ते चेव भंगा एगुणपन्ना भाणियव्वा जाव अहवा करेत्तं नाणुजाणइ कायसा ॥ समणोवासगस्स णं भंते ! पुब्बामेव थूलमुसावाए अपच्चक्खाए भवइ, से णं भंते ! पच्छा पच्चाइक्खमाणे एवं जहा पाणाइवायस्स सीयालं भंगसयं भणियं तथा मुसावायस्सवि भाणियव्वं । एवं अदिन्नादाणस्सवि, एवं थूलगस्स मेहुणस्सवि, थूलगस्स परिग्गहस्सवि जाव अहवा करेत्तं नाणुजाणइ कायसा ॥ एए खलु एरिसगा समणोवासगा भवंति, नो खलु एरिसगा आजीवियोवासगा भवंति ॥ (सूत्रं ३२८) ॥

[प्र०] प्रत्युत्पन्न (वर्तमान) प्राणातिपातनो संवर (रोध) करतो (भ्रमणोपासक) शुं त्रिविध त्रिविधे संवर करे ? इत्यादि.

८ शतके
उद्देशः ५
॥६५२॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६५३॥

[उ०] जेम प्रतिक्रमता ओगणपचास भांगा कहा, तेम संवर करतां पण ओगणपचास भांगा कहेवा. [प्र०] अनागत प्राणातिपातनुं प्रत्याख्यान करतो (श्रमणोपासक) शुं त्रिविध त्रिविधे प्रत्याख्यान करे? इत्यादि. [उ०] पूर्वे कहा प्रमाणे ओगणपचास भांगा यावत् 'अथवा कायवडे करनारने अनुमति आपतो नथी' त्यांसुधी कहेवा. [प्र०] हे भगवन् ! जे श्रमणोपासके पहेलां स्थूल मृषावा-
वादनुं प्रत्याख्यान कर्युं नथी, पछीथी हे भगवन् ! ते स्थूलमृषावादनुं प्रत्याख्यान करतो शुं करे? [उ०] जेम प्राणातिपातना एकसो सुडताळीश भांगा कहा, तेम मृषावादना पण एकसो सुडतालीश भांगा कहेवा, ए प्रमाणे (स्थूल) अदत्तादानना, स्थूल मैथुनना अने स्थूल परिग्रहना पण भांगाओ यावत् 'अथवा कायथी करनारने अनुमति आपतो नथी' त्यांसुधी जाणवा. आ आवा प्रकारना श्रमणोपासको होय छे, पण आवा प्रकारना आजीविकना (गोशालना) उपासको होता नथी. ॥ ३२८ ॥

आजीवियसमयस्स णं अयमट्ठे पण्णत्ते अक्खीणपडिभोइणो सन्वे सत्ता से हंता छेत्ता भेत्ता लुंप्पित्ता विलुं-
पित्ता उहवइत्ता आहारमाहारेंति, तत्थ खलु इमे दुवालस आजीवियोवासगा भवंति, तंजहा-ताले १ तालपलंबे
२ उव्विहे ३ संविहे ४ अवविहे ५ उदए ६ नामुदए ७ णमुदए ८ अणुवालए ९ संखवालए १० अयंबुले ११ कायरए
१२, इत्थेते दुवालस आजीवियोवासगा अरिहंतदेवतागा अम्मापिउसुस्सूसगा पंचफलपडिकंता, तंजहा-उंबरेहिं
वडेहिं बोरेहिं सतरेहिं पिलखूहिं, पलंडुल्हसणकंदमूलविवज्जगा अणिल्लंछिएहिं अणक्कभिन्नेहिं गोणेहिं तसपाण-
विवज्जिएहिं चित्तेहिं वित्तिं कप्पेमाणे विहरंति, एएवि ताव एवं इच्छंति, किमंग पुण जे इमे समणोवासगा
भवंति जेसि नो कप्पंति इमाइं पन्नरस कम्मादाणाइं सयं करेत्तए वा कारवेत्तए वा करेंतं वा अन्नं न समणुजा-

८ शतके
उद्देशः ५
॥६५३॥

ધ્યાલ્યા-
પ્રજ્ઞાપ્તિઃ
॥૬૫૪॥

નેત્તે, તંજહા-ઙ્ગાલકમ્મે વળકમ્મે સાડીકમ્મે માડીકમ્મે ફોડીકમ્મે દંતવાળિજ્જે લક્ખવાળિજ્જે કેસવાળિજ્જે રસ-
વાળિજ્જે વિસવાળિજ્જે જંતપીલળકમ્મે નિહ્લંછળકમ્મે દવગ્ગિદાવળયા સરહદતલાયપરિસોસળયા અસતીપોસળયા,
હચેતે સમળોવાસળા સુક્કા સુક્કાભિજાતીયા ભવિયા ભવિત્તા કાલમાસે કાલં કિચ્ચા અન્નયરેસુ દેવલોપ્પસુ દેવત્તાએ ઉ-
વવત્તારો ભવંતિ ॥ (સૂત્રં ૩૨૯) ॥

આજીવિક (ગોશાલક) ના સિદ્ધાંતનો આ અર્થ છે- 'દરેક જીવો અક્ષીળપરિભોગી-સચિત્તાહારી છે, તેથી તેઓ (લાકડી વગે-
રેથી) હળીને (તરવાર વગેરેથી) હેદીને, (શૂલાદિથી) મેદીને, (પાંચ વગેરેના કાપવાવડે) લોપ કરીને (ચામડી ઉતારવાથી) વિલોપીને
અને વિનાશ કરીને ખાય છે. (અર્થાત્ બીજા જીવો હનનાદિર્મા તત્પર છે) પણ આજીવિકના મતમાં આ બાર આજીવિકોપાસકો કહ્યા
છે, તે આ પ્રમાણે-૧ તાલ, ૨ તાલપ્રલંબ, ૩ ઉદ્વિધ, ૪ સંવિધ. ૫ અવવિધ, ૬ ઉદય, ૭ નામોદય, ૮ નર્મોદય, ૯ અનુપાલક,
૧૦ શંખપાલક, ૧૧ અયંબુલ અને ૧૨ કાતર-એ બાર આજીવિકના ઉપાસકો છે, તેઓનો દેવ અર્હત્ (ગોશાલક) છે, માતાપિતાની
સેવા કરનારા તેઓ આ પાંચ પ્રકારના ફલને ખાતા નથી; તે આ પ્રમાણે-૧ ઉંબરાના ફલ, ૨ વડના ફલ, ૩ ચોર, ૪ સનરનાં ફલ
અને ૫ પીંપઝાના ફલ, તેઓ ઢુંગઝી, લસળ અને કંદમૂલના વિવર્જક (ત્યાગી) છે. તેઓ અનિર્લોહિત (સ્વસી નહિ કરાયલા), નહિ
નાથેલા (નાક વિંધેલા) એવા બઢદોવડે ત્રસપ્રાણીની હિંસા વિવર્જિત વ્યાપારવડે આજીવિકા કરે છે. જ્યારે એ ગોશાલકના શ્રાવકો
પણ એ પ્રકારે ધર્મને હચ્છે છે, તો પછી જે આ શ્રમળોપાસકો છે તેઓને માટે શું કહેવું? જેઓને આ પંદર કર્માદાનો સ્વયં કરવાને,
બીજા પાસે કરાવવાને અને અન્ય કરનારને અનુમતિ આપવાને કલ્પતાં નથી, તે કર્માદાનો આ પ્રમાણે છે-? અંગારકર્મ, ૨ વનકર્મ,

૮ શંતકે
ઉદ્દેશઃ ૫
॥૬૫૪॥

વ્યાખ્યા-
પ્રજ્ઞાસિઃ
॥૬૫૫॥

૩ શકટકર્મ, ૪ માટકર્મ, ૫ સ્ફોટકર્મ, ૬ દંતવાણિજ્ય, ૭ લાક્ષાવાણિજ્ય, ૮ કૈશવાણિજ્ય, ૯ રસવાણિજ્ય, ૧૦ વિષવાણિજ્ય, ૧૧ યંત્રપીલનકર્મ, ૧૨ નિર્લાંછનકર્મ, ૧૩ દવાગ્રિદાપન, ૧૪ સરોવર, દ્રહ અને તલાવનું શોષણ અને ૧૫ અસતીપોષણ. એ શ્રમણો-પાસકો શુક્લ-પવિત્ર, અને પવિત્રતાપ્રધાન થઈને મરણસમયે કાલ કરીને કોઈપણ દેવલોકમાં દેવપણે ઉત્પન્ન થાય છે. ॥ ૩૨૯ ॥

કતિવિહા ણં ભંતે ! [દેવા] દેવલોગા પળ્લણ્ણત્તા?, ગોયમા ! ચડ઼્ઢિવિહા દેવલોગા પળ્લણ્ણત્તા તંજહા-ભવણ્ણવા-સિવાણમંતરજોહસવેમાણિયા, સેવં ભંતે ૨ ॥ (સૂત્રં ૩૩૦) ॥ અટ્ટમસયસ્સ પંચમો ॥ ૮-૫ ॥

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેટલા પ્રકારના દેવલોકો કહ્યા છે? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ચાર પ્રકારના દેવલોકો કહ્યા છે. તે આ પ્રમાણે-ભવનવાસી, વાનવ્યંતર, જ્યોતિષ્ક અને વૈમાનિક. હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે, હે ભગવન્ ! તે એ પ્રમાણે છે. (એમ કહીને યાવત્ ભગવાન્ ગૌતમ વિહરે છે.) ॥ ૩૩૦ ॥

ભગવત્ સુધર્મસ્વમીપ્રણીત શ્રીમદ્ ભગવતીસૂત્રના આઠમા શ્લોકમાં પાંચમા ઉદ્દેશનો મૂલાર્થ સંપૂર્ણ થયો.

ઉદ્દેશક ૬.

સમણોવાસગસ્સ ણં ભંતે ! તહારૂવં સમણં વા માહણં વા ફાસુણ્ણસણિજ્ઞેણં અસણપાણગ્ગાહમસાહમેણં પહિ-લાભેમાણસ્સ કિં કજ્જતિ ?, ગોયમા ! એગંતસો નિજ્જરા કજ્જહિ, નત્થિ ય સે પાવે કમ્મે કજ્જતિ । સમણોવાસગસ્સ ણં ભંતે ! તહારૂવં સમણં વા માહણં વા અફાસુણ્ણં અણેસણિજ્ઞેણં અસણપાણજાવપહિલાભેમાણસ્સ કિં કજ્જહિ?,

૮ શ્લોકે
ઉદ્દેશઃ ૫
॥૬૫૫॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६५६॥

गोयमा ! बहुतरिया से निज्जरा कज्जइ, अप्पतराए से पावे कम्मे कज्जइ । समणोवासगस्स णं भंते ! तहारूवं
अस्संजयअविरयपडिहयपच्चक्खायपावकम्मं फासुएण वा अफासुएण वा एसणिज्जेण वा अणेसणिज्जेण वा असण-
पाण जाव किं कज्जइ?, गोयमा ! एगंतसो से पावे कम्मे कज्जइ, नत्थि से काइ निज्जरा कज्जइ ॥ (सूत्रं ३३१) ॥

[प्र०] हे भगवन् ! तेवा प्रकारना (उत्तम) श्रमण या ब्राह्मणने प्रासुक अचित्त अने एषणीय (निर्दोष) अशन, पान, खादिम
तथा स्वादिम आहारवडे प्रतिलाभता-सत्कार करता-श्रमणोपासकने शुं (फल) थाय ? [उ०] हे गौतम ! एकांत निर्जरा थाय, पण
तेने पाप कर्म न थाय. [प्र०] हे भगवन् ! तेवा प्रकारना श्रमण या ब्राह्मणने अप्रासुक (सचित्त) अने अनेषणीय (सदोष) अश-
नादिवडे प्रतिलाभता श्रमणोपासकने शुं (फल) थाय ? [उ०] हे गौतम ! घणी निर्जरा थाय, अने अत्यन्त अल्प पापकर्म थाय.
[प्र०] हे भगवन् ! तेवा प्रकारना विरतिरहित, अप्रतिहत अने अप्रत्याख्यान पापकर्मवाळा असंयतने प्रासुक अथवा अप्रासुक, एष-
णीय अथवा अनेषणीय अशनादिवडे प्रतिलाभता श्रमणोपासकने शुं फल थाय ? [उ०] हे गौतम ! एकांत पापकर्म थाय, पण
कांइ निर्जरा न थाय. ॥ ३३१ ॥

निग्गंथं च णं गाहावइकुलं पिंडवायपडियाए अणुप्पविट्ठं केई दोहिं पिंडेहिं उवनिमंतेज्जा-एगं आउसो !
अप्पणा भुंजाहि, एगं थेराणं दलयाहि, से य तं पिण्डं पडिग्गहेज्जा, थेरा य से अणुगवेसियव्वा सिया, जत्थेव
अणुगेवसमाणे थेरे पासिज्जा तत्थेवाणुप्पदायव्वे सिया, नो चेव णं अणुगवेसमाणे थेरे पासिज्जा तं नो अप्पणा
भुंजेज्जा, नो अन्नेसिं दावए, एगंते अणावाए अचित्ते बहुफासुए थंडिल्ले पडिल्लेहेत्ता पमज्जित्ता परिट्ठावेयव्वे सि-

८ शतके
उद्देशः ६
॥६५६॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६५७॥

या । निग्गंथं च णं गाहावइकुलं पिंडवायपडियाए अणुप्पविट्ठं केति तिहिं पिंडेहिं उवनिमंतेज्जा-एगं आउसो !
अप्पणा भुंजाहि, दो थेराणं दलयाहि, से य ते पडिग्गहेज्जा, थेरा य से अणुगवेसेयन्वा सेसं तं चेव जाव परि-
ट्ठावेयन्वे सिया, एवं जाव दसहिं पिंडेहिं उवनिमंतेज्जा, नवरं एगं आउसो ! अप्पणा भुंजाहि, नव थेराणं दलयाहि
सेसं तं चेव जाव परिट्ठावेयन्वे सिया । निग्गंथं च णं गाहावइ जाव केइ दोहिं पडिग्गहेहिं उवनिमंतेज्जा-एगं
आउसो ! अप्पणा पडिभुंजाहि, एगं थेराणं दलयाहि, से य तं पडिग्गहेज्जा, तहेव जाव तं नो अप्पणा
पडिभुंजेज्जा, नो अन्नोसिं दावए, सेसं तं चेव जाव परिट्ठावेयन्वे सिया, एवं जाव दसहिं पडिग्गहेहिं, एवं जहा
पडिग्गहवत्तव्वया भणिया एवं गोच्छगरयहरणचोलपट्टगकंबललट्ठीसंधारगवत्तव्वया य भाणियन्वा जाव दसहिं
संधारणहिं उवनिमंतेज्जा जाव परिट्ठावेयन्वे सिया ॥ (सूत्रं ३३२) ॥

गृहस्थना घरे आहार ग्रहण करवानी इच्छाथी प्रवेश करेला निर्ग्रन्थने कोइ गृहस्थ बे पिंड (आहार) ग्रहण करवा माटे उपनि-
मंत्रण करे के-हे आयुष्मन् ! एक पिंड तमे खाजो, अने बीजो पिंड स्थविरोने आपजो. पछी ते निर्ग्रन्थ ते (बन्ने) पिंडने ग्रहण
करे अने ते स्थविरोनी शोध करे; तपास करतां ज्यां स्थविरोने जुए त्यांज ते पिंड तेने आपे, जो कदाच शोधतां स्थविरोने न जुए
तो ते पिंड पोते खाय नहीं अने बीजाने आपे नहीं, पण एकान्त, अनापात-ज्यां कोइ आवे नहि एवी अचित्त अने बहु प्रासुक
स्थंडिल (भूमि) ने जोइने, प्रमार्जीने त्यां परठवे. [प्र०] गृहस्थना घरे आहार ग्रहण करवाना इरादाथी प्रवेश करेला निर्ग्रन्थने
कोइ गृहस्थ त्रण पिंड ग्रहण करवाने उपनिमंत्रण करे के-हे आयुष्मन् ! एक पिंड तमे खाजो अने बीजा बे पिंड स्थविरोने आपजो.

८ शतके
उद्देशः ६
॥६५७॥

ધ્યાવ્યા-
પ્રજ્ઞાસિઃ
॥૬૫૮॥

પછી તે નિર્ગ્રંથ તે પિંડોને ગ્રહણ કરે, અને સ્થવિરોની તપાસ કરે. બાકીનું પૂર્વસૂત્રની પેઠે જાણવું, યાવત્ પરઠવે, એ પ્રમાણે યાવત્ દશ પિંડોને ગ્રહણ કરવાને ઉપનિમંત્રણ કરે, પરન્તુ એમ કહે કે હે આયુષ્મન્ ! એક પિંડ તમે સ્વાજો અને બાકીના નવ પિંડ સ્થવિરોને આપજો, બાકી બધું પૂર્વની પેઠે જાણવું, યાવત્ પરઠવે. [પ્ર૦] નિર્ગ્રંથ યાવત્ ગૃહપતિના કુલમાં પ્રવેશ કરે અને કોઈ ગૃહસ્થ બે પાત્રવડે તેને ઉપનિમંત્રણ કરે કે-હે આયુષ્મન્ ! એક પાત્રનો તમે ઉપભોગ કરજો અને બીજું પાત્ર સ્થવિરોને આપજો. તે બન્ને પાત્રોને ગ્રહણ કરે, બાકીનું તે પ્રમાણે જાણવું, યાવત્ પોતે તે પાત્રનો ઉપયોગ ન કરે અને બીજાને આપે નહીં, બાકીનું પૂર્વની પેઠે જાણવું, યાવત્ તે પાત્રને પરઠવે. એ પ્રમાણે યાવત્ દસ પાત્ર સુધી કહેવું, જે પ્રમાણે પાત્રની વક્તવ્યતા કહી છે તેમ ગુચ્છા, રજોહરણ, ચોલપટ્ટ, કંબલ, દંડ અને સંસ્તારકની વક્તવ્યતા કહેવી, યાવત્ દશ સંસ્તારકવડે ઉપનિમંત્રણ કરે, યાવત્ તેને પરઠવે. ॥ ૩૩૨ ॥

નિર્ગંગ્થેણ ય ગાહાવઙ્કુલં પિંડવાયપડિયાએ પવિટ્ટેણં અન્નયરે અકિચ્છદ્વાણે પડિસેવિએ, તસ્સ ણં એવં ભવતિ-
इहेव ताव अहं एयस्स ठाणस्स आलोएमि पडिक्कमामि निंदामि गरिहामि विउट्टामि विसोहेमि अकरणयाए
અબ્બુટ્ટેમિ આહારિહં પાયચ્છિત્તં તવોકમ્મં પડિવજ્જામિ, તઓ પચ્છા થેરાણં અંતિયં આલોએસ્સામિ જાવ તવો-
કમ્મં પડિવજ્જિસ્સામિ, સે ય સંપટ્ટિઓ અસંપત્તે થેરા ય પુઞ્વામેવ અમુહા સિયા સે ણં ભંતે ! કિં આરાહએ વિ-
રાહએ ?, ગોયમા ! આરાહએ, નો વિરાહએ ૧, સે ય સંપટ્ટિએ અસંપત્તે અપ્પણા વ પુઞ્વામેવ અમુહા સિયા, સે
ણં ભંતે ! કિં આરાહએ વિરાહએ ?, ગોયમા ! આરાહએ, નો વિરાહએ ૨, સે ય સંપટ્ટિએ અસંપત્તે અપ્પણા ય પુઞ્વા-
મેવ થેરા ય કાલં કરેજ્જા સે ણં ભંતે ! કિં આરાહએ વિરાહએ ?, ગોયમા ! આરાહએ, નો વિરાહએ ૩, સે ય સંપટ્ટિએ

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૬
॥૬૫૮॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६५९॥

असंपत्ते अर्पणा य पुत्रवामेव कालं करेज्जा से णं भंते ! किं आराहए विराहए?, गोयमा ! आराहए, नो विराहए ४,
[प्र०] कोई निर्ग्रन्थे गृहपतिना घरे आहार ग्रहण करवाना इरादार्थी प्रवेश करता कोई अकृत्य स्थाननुं प्रतिसेवन कयु होय,
पछी ते निर्ग्रन्थना मनमां एम थाय के-“प्रथम हुं अहींज आ अकार्य स्थाननुं आलोचन. प्रतिक्रमण, निन्दा अने गर्हा करुं, (तेना
अनुबन्धने) छेहुं, विशुद्ध करुं, पुनः न करवां माटे तैयार थाउं, अने यथायोग्य प्रायश्चित्तरूप तप कर्मनो स्वीकार करुं. त्यापछी
स्थविरोनी पासे जहने आलोचना करीश, यावत् तपकर्मनो स्वीकार करीश.” (एम विचारी) ते निर्ग्रन्थ स्थविरोनी पासे जवा नीकळे
अने त्यां प्होंच्या पहेलां ते स्थविरो (वातादि दोषना प्रकोपथी) मूक थइ जाय-बोली न शके अर्थात् प्रायश्चित्त न आपी शके तो
हे भगवन् ! शुं ते निर्ग्रन्थ आराधक छे के विराधक छे ? [उ०] हे गौतम ! ते निर्ग्रन्थ आराधक छे पण विराधक नथी. (१) [प्र०]
हवे ते निर्ग्रन्थ स्थविरोनी पासे जाय अने त्यां प्होंच्या पहेलां ते (निर्ग्रन्थ) मूक थइ जाय तो हे भगवन् ! शुं ते निर्ग्रन्थ आराधक
छे के विराधक छे ? [उ०] हे गौतम ! ते निर्ग्रन्थ आराधक छे पण विराधक नथी. (२) [प्र०] ते निर्ग्रन्थ स्थविरोनी पासे जवा
नीकळे अने ते प्होंच्या पहेलां ते स्थविरो काल करे तो हे भगवन् ! ते निर्ग्रन्थ आराधक छे के विराधक छे ? [उ०] हे गौतम !
ते निर्ग्रन्थ आराधक छे पण विराधक नथी. (३) [प्र०] हवे स्थविरोनी पासे जवा निकळेलो ते निर्ग्रन्थ स्थविरोनी पासे प्होंच्या
पहेला पोते काल करी जाय तो हे भगवन् ! शुं ते आराधक छे के विराधक छे ? [उ०] हे गौतम ! ते निर्ग्रन्थ आराधक छे
पण विराधक नथी. (४)

से य संपट्टिए संपत्ते थेरा य अमुहा सिया, से णं भंते ! किं आराहए विराहए?, गोयमा ! आराहए, नो वि-

८ शतके
उद्देशः ६
॥६५९॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६६०॥

राहए, सेय संपट्टिए संपत्ते अप्पणा य, एवं संपत्तेणवि चत्तारि आलावगा भाणियव्वा जहेव असंपत्तेणं । निग्गंथेण य बहिया वियारभूमि वा विहारभूमि वा निक्खंतेणं अन्नयरे अकिच्चट्टाणे पडिसेविए, तस्स णं एवं भवति-इहेव ताव अहं एवं एत्थवि एते चेव अट्ठ आलावगा भाणियव्वा जाव नो विराहए । निग्गंथेण य गामाणुगामं दूइज्जमाणेणं अन्नयरे अकिच्चट्टाणे पडिसेविए तस्स णं एवं भवति इहेव ताव अहं एत्थवि ते चेव अट्ठ आलावगा भाणियव्वा जाव नो विराहए ॥ निग्गंथीए य गाहावइकुलं पिंडवायपडियाए अणुपविट्ठाए अन्नयरे अकिच्चट्टाणे पडिसेविए तीसे णं एवं भवइ, इहेव ताव अहं एयस्स ठाणस्स आलोएमि जाव तवोकम्मं पडिवज्जामि तओ पच्छा पवत्तिणीए अंतियं आलोएस्सामि जाव पडिवज्जिस्सामि, सा य संपट्टिया असंपत्ता पवत्तिणी य अमुहा सिया, सा णं भंते ! किं आराहिया विराहिया ?, गोयमा ! आराहिया, नो विराहिया, सा य संपट्टिया जहा निग्गंथस्स तिन्नि गमा भणिया एवं निग्गंथीएवि तिन्नि आलावगा भाणियव्वा जाव आराहिया, नो विराहिया ॥

[प्र०] ते निर्ग्रन्थ स्थविरोनी पासे जवा नीकळे अने प्होंचता वार ते स्थविरो मूक थइ जाय, तो हे भगवन् ! शुं ते निर्ग्रन्थ आराधक छे के विराधक छे ? [उ०] हे गौतम ! ते निर्ग्रन्थ आराधक छे पण विराधक नथी. हवे ते निर्ग्रन्थ स्थविरोनी पासे जाय अने त्यां प्होंचता वार ते (निर्ग्रन्थ) मूक थइ जाय तो शुं ते निर्ग्रन्थ आराधक छे के विराधक छे ? इत्यादि संप्राप्त (प्होंचेला) निर्ग्रन्थना चार आलापक असंप्राप्त (नहि प्होंचेला) निर्ग्रन्थनी पेठे कहेवा. कोई निर्ग्रन्थे बहार निहारभूमि के विहारभूमि तरफ जतां कोई एक अकृत्यस्थाननुं प्रतिसेवन कर्तुं होय, पछी तेने एम थाय के 'हुं प्रथम अहीं तेनुं आलोचनादि करुं'-इत्यादि पूर्वनी

८ शतके
उद्देशः ६
॥६६०॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६६१॥

पेठे अहीं पण तेज आलापक कहेवा, यावत् ते निर्ग्रन्थ विराधक नथी. निर्ग्रन्थे ग्रामानुग्रामविहार करतां कोई एक अकृत्यस्थाननुं प्रतिसेवन कर्युं होय, पछी तेने एम थाय के, हुं प्रथम तेनुं आलोचनादि करुं-इत्यादि पूर्ववत् अहीं पण तेज आठ आलापक कहेवा, यावत् 'ते निर्ग्रन्थ विराधक नथी.' [प्र०] कोई साध्वीए आहार ग्रहण करवाना इरादाथी गृहपतिना घरे प्रवेश करता कोईएक अकृत्यस्थाननुं प्रतिसेवन कर्युं, पछी तेने एम थाय के हुं प्रथम आ अकृत्यस्थाननुं आलोचनकरुं, यावत् तपकर्मनो स्वीकार करुं. तयार-पछी प्रवर्तिनी (वृद्ध साध्वी) नी पासे आलोचना करीश, यावत् तपकर्मनो स्वीकार करीश, (एम विचारी) ते साध्वी ते प्रवर्तिनीनी पासे जवा निकळे, अने त्यां प्होंच्या पडेलां ते प्रवर्तिनी हुंगी थइ जाय, तो हे भगवन् ! शुं ते साध्वी आराधक छे के विराधक छे? [उ०] हे गौतम ! ते साध्वी आराधक छे पण विराधक नथी, जेम निर्ग्रन्थने त्रण आलापको कह्या छे तेम ' ते साध्वी जवा नीकळे ' इत्यादि त्रण आलापको साध्वीने कहेवा. यावत् 'ते आराधक छे पण विराधक नथी.'

से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ-आराहए, नो विराहए ?, गोयमा ! से जहानामए-केइ पुरिसे एगं महं उन्नालोमं वा गयलोमं वा सणलोमं वा कप्पासलोमं वा तणसूयं वा दुहा वा तिहा वा संखेज्जहा वा छिंदित्ता अगणिकायंसिपक्खिवेज्जा से नूणं गोयमा ! छिज्जमाणे छिन्ने पक्खिप्पमाणे पक्खित्ते दज्झमाणे दड्ढेत्ति वत्तव्वं सिया ?, हंता भगवं ! छिज्जमाणे छिन्ने जाव दड्ढेत्ति वत्तव्वं सिया, से जहा वा केइ पुरिसे वत्थं अहतं वा धोतं वा तंतुग्गयं वा मंजिट्ठादोणीए पक्खिवेज्जा से नूणं गोयमा ! उक्खिप्पमाणे उक्खित्ते पक्खिप्पमाणे पक्खित्ते रज्जमाणे रत्तेत्ति वत्तव्वं सिया ?, हंता भगवं ! उक्खिप्पमाणे उक्खित्ते जाव रत्तेत्ति वत्तव्वं सिया, से तेणट्टेणं

८ शतके
उद्देशः ६
॥६६१॥

ध्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६६२॥

गोयमा ! एवं वुच्चइ—आराहए, नो विराहए ॥ (सूत्रं ३३३) ॥

[प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे आप शा हेतुथी कहो छो के तेओ आराधक छे पण विराधक नथी ? [उ०] हे गौतम ! जेम कोइ एक पुरुष एक मोटा ऊनना, गर्जना लोमना, शणना रेसाना, कपासना रेसाना, तृणना अग्रभागना बे, त्रण के संख्यात छेद-ककडा-करी तेने अग्निमां नाखे तो हे गौतम ! ते छेदातां छेदायेलुं, अग्निमां नंखाता नंखायेलुं, बळतां बळेले एम कहेवाय ? हे भगवन् ! हा, छेदातां छेदायेलुं, यावत् बळतां बळेले कहेवाय, अथवा कोइ पुरुष नवुं, धोएलुं के तन्त्र-साळथी तरत उतरेलुं कपडुं मजीठना रंगनी कुंडीमां नाखे तो हे गौतम ! ते उंचेथी नांखता उंचेथी नंखायेलुं, नांखतां नंखायेलुं, रंगातां रंगायेलुं एम कहेवाय ? हा, भगवन् ! ते उंचेथी नांखतां उंचेथी नंखायेलुं, यावत् रंगातां रंगायेलुं कहेवाय; ते हेतुथी हे गौतम ! एम कहेवाय छे के [आरधना माटे तैयार थयेलो] ते आराधक छे पण विराधक नथी. ॥ ३३३ ॥

पर्इवस्स णं भंते ! झियायमाणस्स किं पदीवे झियाति लट्ठी झियाइ वत्ती झियाइ तेले झियाइ दीवचंपए झियाइ जोती झियाइ ?, गोयमा ! नो पदीवे झियाइ जाव नो पदीवचंपए झियाइ, जोई झियाइ॥ आगारस्स णं भंते ! झियायमाणस्स किं आगारे झियाइ कुड्डा वा झियाइ कडणा झि० धारणा झि० बलहरणे झि० वंसा० मल्ला झि० वग्गा झियाइ छित्तरा झियाइ छाणे झियाति जोती झियाति ?, गोयमा ! नो अगारे झियाति, नो कुड्डा झियाति जाव नो छाणे झियाति, जोती झियाति ॥ (सूत्रं ३३४) ॥

[प्र०] हे भगवन् ! बळता दीवामां शुं बळे छे ? शुं दीवो बळे छे, दीपयष्टि-दीवी बळे छे, वाट बळे छे, तेल बळे छे, दीवानुं

८ शतके
उद्देशः ६
॥६६२॥

વ્યાख्या-
પ્રશ્નસિઃ
॥૬૬૩॥

ઢાકણું બઢે છે, કે જ્યોતિ-દીપશિસ્તા બઢે છે? [૩૦] હે ગૌતમ ! દીવો બઢતો નથી, યાવત્ દીવાનું ઢાંકણું બઢતું નથી, પળ જ્યોતિ બઢે છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! બઢતા ઘરમાં શું બઢે છે? શું ઘર બઢે છે, મીંતો બઢે છે, ત્રાટી બઢે છે, ધારણ (મોમની નીચેના સ્તંભો) બઢે છે, મોમ બઢે છે, વાંસો બઢે છે, મલ્લો (મીંતોના આધાર થાંભલા) બઢે છે, છીંદરીઓ બઢે છે, છાપરું બઢે છે, છાદન-ડામ વગેરેનું ઢાંકણ બઢે છે કે જ્યોતિ-અગ્નિ બઢે છે? [૩૦] હે ગૌતમ ! ઘર બઢતું નથી, મીંતો બઢતી નથી, યાવત્ ઢામ વગેરેનું છાદન બઢતું નથી, પળ જ્યોતિ બઢે છે. ॥ ૩૩૪ ॥

જીવે ણં મંતે ! ઓરાલિયસરીરાઓ કતિકિરિયે ?, ગોયમા ! સિયતિકિરિયે સિય ચડકિરિયે સિય પંચકિરિયે સિય અકિરિયે ॥ નેરહ્યે ણં મંતે ! ઓરાલિયસરીરાઓ કતિકિરિયા (એ) ?, ગોયમા ! સિય તિકિરિયે સિય ચડકિરિયે સિય પંચકિરિયે । અસુરકુમારે ણં મંતે ! ઓરાલિયસરીરાઓ કતિકિરિયે ? એવં ચેવ, એવં જાવ વેમાણિયે, નવરં મણુસ્સે જહા જીવે । જીવે ણં મંતે ! ઓરાલિયસરીરેહિંતો કતિકિરિયે ?, ગોયમા ! સિય તિકિરિયે જાવ સિય અકિરિયે ।

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એક જીવ (પરકીય) એક ઔદારિક શરીરને આશ્રયી કેટલી ક્રિયાવાલો હોય? [૩૦] હે ગૌતમ ! કદાચ ત્રણ ક્રિયાવાલો, કદાચ ચાર ક્રિયાવાલો, કદાચ પાંચ ક્રિયાવાલો, અને કદાચ અક્રિય (ક્રિયા રહિત) હોય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એક નારક (પરકીય) એક ઔદારિક શરીરને આશ્રયી કેટલી ક્રિયાવાલો હોય? [૩૦] હે ગૌતમ ! કદાચ ત્રણ ક્રિયાવાલો, કદાચ ચાર ક્રિયાવાલો અને કદાચ પાંચ ક્રિયાવાલો હોય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એક અસુરકુમાર (પરકીય) એક ઔદારિક શરીરને આશ્રયી

૮ શતકે
ઉદ્દેશ: ૬
॥૬૬૩॥

ध्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६६४॥

केटली क्रियावाळो होय? [उ०] हे गौतम ! पूर्वनी पेठे (त्रण, चार के पांच क्रियावाळो होय) ए प्रमाणे यावत् वैमानिको जाणवा. परन्तु मनुष्यो जीवोनी पेठे जाणवा. [प्र०] हे भगवन् ! एक जीव (परकीय) औदारिक शरीरोने आश्रयी केटली क्रियावाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! ते कदाच त्रण क्रियावाळो होय, यावत् कदाच अक्रिय होय.

नेरइए णं भंते! ओरालियसरीरेहिंतो कतिकिरिए?, एवं एसो जहा पढमो दंडओ तहा इमोवि अपरिएसो भाणियव्वो जाव वेमाणिए, नवरं मणुस्से जहा जीवे । जीवा णं भंते! ओरालियसरीराओ कतिकिरिया?, गोयमा ! सिय तिकिरिया जाव सिय अकिरिया, नेरइया णं भंते ! ओरालियसरीराओ कतिकिरिया?, एवं एसोवि जहा पढमो दंडओ तहा भाणियव्वो जाव वेमाणिया, नवरं मणुस्सा जहा जीवा । जीवा णं भंते ! ओरालियसरीरेहिंतो कतिकिरिया?, गोयमा ! तिकिरियावि चउकिरियावि पंचकिरियावि अकिरियावि, नेरइया णं भंते ! ओरालियसरीरेहिंतो कइकिरिया?, गोयमा ! तिकिरियावि चउकिरियावि पंचकिरियावि एवं जाव वेमाणिया, नवरं मणुस्सा जहा जीवा ॥

[प्र०] हे भगवन् ! एक नैरयिक (पर संबन्धी) औदारिक शरीरोने आश्रयी केटली क्रियावाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! जेम आ प्रथम दंडक (सू. १८) कळो छे तेम आ सघळा दंडको पण यावत् वैमानिक सुधी कहेवा, परन्तु मनुष्यो जीवोनी पेठे जाणवा. [प्र०] हे भगवन् ! जीवो (परसंबन्धी) एक औदारिक शरीरने आश्रयी केटली क्रियावाळा होय ? [उ०] हे गौतम ! कदाच त्रण क्रियावाळा होय, यावत् कदाच क्रियारहित होय. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिको (पर संबन्धी) औदारिक शरीरने आश्रयी केटली क्रियावाळा होय ? [उ०] हे गौतम ! जेम प्रथम दंडक (सू. १८) कळो छे तेनी पेठे यावत् वैमानिक सुधी आ दंडक पण कहेवो,

८ शतके
उद्देशः ६
॥६६४॥

ધ્યાત્યા-
પ્રજ્ઞાસિ:
॥૬૬૫॥

પણ મનુષ્યો જીવોની પેઠે કહેવા. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જીવો ઔદારિક શરીરોને આશ્રયી કેટલી ક્રિયાવાળા હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કદાચ ત્રણ ક્રિયાવાળા પળ હોય, ચાર ક્રિયાવાળા પળ હોય, પાંચ ક્રિયાવાળા પળ હોય અને ક્રિયારહિત પળ હોય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નૈરયિકો (પરકીય) ઔદારિક શરીરોને આશ્રયી કેટલી ક્રિયાવાળા હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ત્રણ ક્રિયાવાળા પળ હોય, ચાર ક્રિયાવાળા પળ હોય, અને પાંચ ક્રિયાવાળા પળ હોય. એ પ્રમાણે યાવત્ વૈમાનિકો જાણવા. પણ મનુષ્યો જીવોની પેઠે જાણવા.

જીવે પાં મંતે ! વેડવિવ્યસરીરાઓ કતિકિરિયે ?, ગોયમા ! સિય તિકિરિયે સિય ચડકિરિયે સિય અકિરિયે, નેરહિયે પાં મંતે ! વેડવિવ્યસરીરાઓ કતિકિરિયે ?, ગોયમા ! સિય તિકિરિયે સિય ચડકિરિયે, એવં જાવ વેમાણિયે, નવરં મણુસે જહા જીવે, એવં જહા ઓરાલિયમરીરાણં ચત્તારિ દંડગા મણિયા તહા વેડવિવ્યસરીરેણવિ ચત્તારિ દંડગા મણિયન્વા, નવરં પંચમકિરિયા ન મન્નહિ, સેસં તં ચેવ, એવં જહા વેડવિવ્યં તહા આહારગંપિ તેયગંપિ કમ્મગંપિ મણિયન્વા, એકેકે ચત્તારિ દંડગા મણિયન્વા જાવ વેમાણિયા પાં મંતે ! કમ્મગસરીરેહિંતો કહિકિરિયા ?, ગોયમા ! તિકિરિયાવિ ચડકિરિયાવિ, સેવં મંતે ! સેવં મંતે ! ॥ (સૂત્રં ૩૩૫) ॥ અટ્ટમસયસ્સ છટ્ઠો ઉહેસઓ સમત્તો ॥ ૮-૬ ॥

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જીવ (પરકીય) વૈક્રિયશરીરને આશ્રયી કેટલી ક્રિયાવાળો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કદાચ ત્રણ ક્રિયાવાળો, કદાચ ચાર ક્રિયાવાળો અને કદાચ અક્રિય હોય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નૈરયિક (પરસંબન્ધી) વૈક્રિય શરીરને આશ્રયીને કેટલી ક્રિયાવાળો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કદાચ ત્રણ ક્રિયાવાળો અને કદાચ ચાર ક્રિયાવાળો હોય. એ પ્રમાણે યાવત્ વૈમાનિક સુધો

૮ સતકે
ઉદ્દેશ: ૬
॥૬૬૫॥

ધ્યાત્વ્યા-
પ્રજ્ઞતિઃ
॥૬૬૬॥

જાણવું, પણ મનુષ્યને જીવની પેટે જાણવો. એ પ્રમાણે જેમ ઔદારિક શરીરના ચાર દંડક કહ્યા, તેમ વૈક્રિય શરીરના પણ ચાર દંડક કહેવા, પરન્તુ તેમાં પાંચમી ક્રિયા ન કહેવી. બાકીનું પૂર્વની પેટે જાણવું. એ પ્રમાણે જેમ વૈક્રિય શરીર સંબંધે કહ્યું, તેમ આહારક, તૈજસ અને કાર્મણ શરીર સંબંધે પણ કહેવું. એક એકના ચાર દંડક કહેવા, યાવત્ [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વૈમાનિકો કાર્મણ શરીરોને આશ્રયી કેટલી ક્રિયાવાળા હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ત્રણ ક્રિયાવાળા પણ હોય અને ચાર ક્રિયાવાળા પણ હોય. હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે. (એમ કહી યાવત્ ભગવાન્ ગૌતમ વિહરે છે.) ॥ ૩૩૫ ॥

ભગવત્ સુધર્મસ્વામીપ્રણીત શ્રીમદ્ ભગવતીસૂત્રના આઠમા શતકમાં છઠ્ઠા ઉદ્દેશાનો મૂલાર્થ સંપૂર્ણ થયો.

ઉદ્દેશક ૭.

તેણં કાલેણં ૨ રાયગિહે નગરે વન્નઓ, ગુણસિલે ચેહ્ણ વન્નઓ, જાવ પુઠ્ઠવિસિલાવટ્ઠઓ, તસ્સ ણં ગુણસિલસ્સ ચેહ્ણસ્સ અદૂરસામંતે બહ્વે અન્નઉત્થિયા પરિવસંતિ, તેણં કાલેણં ૨ સમણે ભગવં મહાવીરે આદિગરે જાવ સમોસઢે જાવ પરિસા પઢિગયા, તેણં કાલેણં ૨ સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ બહ્વે અંતેવાસી થેરા ભગવંતો જાતિસંપન્ના કુલસંપન્ના જહા બિતિયસે જાવ જીવિયાસામરણભયવિપ્પમુક્કા સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ અદૂરસામંતે ઉડ્ઢંજાણૂ અહોસિરા જ્ઞાણકોટ્ટોવગયા સંજમેણં તવસા અપ્પાણં ભાવેમાણા જાવ વિહરંતિ, તણં તેણં તે અન્નઉત્થિયા જેણેવ થેરા ભગવંતો તેણેવ ઉવાગચ્છંતિ ૨ ત્તા તે થેરે ભગવંતે એવં વગાસી-તુન્ને ણં અજ્ઞો ! તિ-

૮ શતકે
ઉદ્દેશકઃ ૭
॥૬૬૬॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६६७॥

विहं तिविहेणं अस्संजयअविरयअप्पडिहय जहा सत्तमसए बितिए उद्देमए जाव एगंतबाले यावि भवह, तए णं ते थेरा भगवंतो ते अन्नउत्थिए एवं वयासी-केण कारणेणं अज्जो ! अम्हे तिविहं तिविहेणं अस्संजयअविरय जाव एगंतबाला यावि भवामो !, तए णं ते अन्नउत्थिया ते थेरे भगवंते एवं वयासी-तुब्भे णं अज्जो ! अदिन्नं गेण्हह अदिन्नं भुंजह अदिन्नं सातिज्जह, तए णं ते तुब्भे अदिन्नं गेण्हमाणा अदिन्नं भुंजमाणा अदिन्नं सातिज्ज-नाणा तिविहं तिविहेणं अस्संजयअविरय जाव एगंतबाला यावि भवह,

ते काले अने ते समये राजगृह नामे नगर हतुं. वर्णन. गुणसिलक चैत्य हतुं. वर्णन. यावत् पृथिवीशिलापट्टक हतो. ते गुण-सिलक चैत्यनी आसपास थोडे दूर घणा अन्यतीर्थिको रहे छे. ते काले ते समये श्रमण भगवान् महावीर. तीर्थनी आदिना करनारा यावत् समोसर्पा, यावत् परिषद् विसर्जित थइ. ते काले-ते समये श्रमण भगवंत महावीरना घणा शिष्यो, स्थविर भगवंतो जाति-संपन्न, कुलसंपन्न-इत्यादि जेम बीजा शतकमां वर्णव्या छे तेवा, यावत् जीवितनी आशा अने मरणना भयथी रहित हता. अने श्रमण भगवंत महावीरनी आसपास उंचा ढींचण करी नीचे मस्तक नमावी, ध्यानरूप कोष्ठने प्राप्त थयेला, तेओ संयम अने तपवडे आत्माने भावित करता यावत् विहरे छे. तयारपछी ते अन्यतीर्थिको ज्यां स्थविर भगवंतो छे त्यां आवे छे, अने त्यां आवीने तेओए ते स्थविर भगवंतोने एम कहुं के-‘हे आया ! तमे त्रिविधे त्रिविधे असंयत, अविरत अने अप्रतिहत पापकर्मवाळा छो’ इत्यादि जेम सातमा शतकना बीजा उद्देशकमां कथा प्रमाणे यावत् एकांत बाल-अज्ञ छो. तयारवाद ते स्थविर भगवंतोए ते अन्यतीर्थिकोने एम कहुं के, हे आयों ! अमे क्या कारणथी त्रिविधे त्रिविधे असंयत, अविरत यावत् एकांत बाल छीए. तयारवाद ते अन्यतीर्थिकोए ते

८ शतके
उद्देशः ७
॥६६७॥

ધ્યાત્વ્યા-
પ્રજ્ઞાતિઃ
॥૬૬૮॥

સ્થવિર ભગવંતોને એમ કહ્યું કે, હે આર્યો ! તમે અદત્ત (કોઈએ નહીં આપેલ) પદાર્થનું ગ્રહણ કરો છો, અદત્ત પદાર્થને સ્વાઓ છો અને અદત્તનો સ્વાદ લો છો અર્થાત્ (ગ્રહણાદિકની) અનુમતિ આપો છો, તૈયી અદત્તનું ગ્રહણ કરતા, અદત્તને જમતા અને અદત્તની અનુમતિ આપતા તમે ત્રિવિધે ત્રિવિધે અસંયત, અને અવિરત યાવન્ એકાંત બાલ પણ છો.

તેણે પાં તે થેરા ભગવંતો તે અન્નઉત્થિયે એવં વયાસી-કેણ કારણેણં અજ્ઞો ! અમ્હે અદિન્નં ગેણ્હામો અદિન્નં મુંજામો અદિન્નં સાતિજ્ઞામો ?, જણે પાં અમ્હે અદિન્નં ગેણ્હમાણા જાવ અદિન્નં સાતિજ્ઞમાણા તિવિહં તિવિહેણં અસ્સંજય જાવ એગંતબાલા યાવિ ભવામો ?, તેણે પાં અન્નઉત્થિયા તે થેરે ભગવંતે એવં વયાસી-તુમ્હા પાં અજ્ઞો ! દિજ્ઞમાણે અદિન્ને પડિગ્ગહેજ્ઞમાણે અપડિગ્ગહિયે નિસ્સરિજ્ઞમાણે અણિસદ્દે, તુમ્હે પાં અજ્ઞો ! દિજ્ઞમાણં પડિગ્ગહગં અસંપત્તં એત્થ પાં અંતરા કેહ અવહરિજ્ઞા, ગાહાવહિસ્સ પાં તં મંતે !, નો સ્વલ્લુ તં તુમ્હે, તેણે પાં તુમ્હે અદિન્નં ગેણ્હહ જાવ અદિન્નં સાતિજ્ઞહ, તેણે પાં તુમ્હે અદિન્નં ગેણ્હમાણા જાવ એગંતબાલા યાવિ ભવહ, તેણે પાં તે થેરા ભગવંતો તે અન્નઉત્થિયે એવં વયાસી-નો સ્વલ્લુ અજ્ઞો ! અમ્હે અદિન્નં ગિણ્હામો અદિન્નં મુંજામો અદિન્નં સાતિજ્ઞામો, અમ્હે પાં અજ્ઞો ! દિન્નં ગેણ્હામો દિન્નં મુંજામો દિન્નં સાતિજ્ઞામો તેણે પાં અમ્હે દિન્નં ગેણ્હમાણા દિન્નં મુંજમાણા દિન્નં સાતિજ્ઞમાણા તિવિહં તિવિહેણં સંજયવિરયપડિહય જહા મત્તમસે જાવ એગંતપંડિયા યાવિ ભવામો, તેણે પાં તે અન્નઉત્થિયા તે થેરે ભગવંતે એવં વયાસી-કેણ કારણેણં અજ્ઞો ! તુમ્હે દિન્નં ગેણ્હહ જાવ દિન્નં સાતિજ્ઞહ, જણે પાં તુમ્હે દિન્નં ગેણ્હમાણા જાવ એગંતપંડિયા યાવિ ભવહ ?,

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૭
॥૬૬૮॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६६९॥

त्यारबाद ते स्थविर भगवंतोए ते अन्यतीर्थिकोने एम कहुं के, हे आर्यो! क्या कारणथी अमे अदत्तनुं ग्रहण करीए छीए, अदत्तनुं भोजन करीए छीए अने अदत्तनी अनुमति आपीए छीए के जेथी अदत्तने ग्रहण करता, यावत् अदत्तनी अनुमति आपता अमे त्रिविध त्रिविधे असंयत, यावत् एकांत बाल छीए ? त्यारबाद ते अन्यतीर्थिकोए ते स्थविर भगवंतोने एम कहुं के, हे आर्यो ! तमारा मतमां अपातुं होय ते आपेलुं नथी, ग्रहण करातुं होय ते ग्रहण करायेलुं नथी, (पात्रमां) नंखातुं होय ते नंखायेलुं नथी. हे आर्यो ! तमने आपवामां आवतो पदार्थ ज्यांसुधी पात्रमां पड्यो नथी, तेवामां वचमांथीज ते पदार्थने कोइ अपहरण करे तो ते गृहपतिना पदार्थनुं अपहरण थयुं एम कहेवाय, पण तमारा पदार्थनुं अपहरण थयुं एम न कहेवाय, तेथी तमे अदत्तनुं ग्रहण करो छो, यावत् अदत्तनी अनुमति आपो छो, माटे अदत्तनुं ग्रहण करता तमे यावत् एकांत अज्ञ छो. त्यारपछी ते स्थविर भगवंतोए ते अन्यतीर्थिकोने एम कहुं के हे आर्यो ! अमे अदत्तनुं ग्रहण करता नथी, अदत्तनुं भोजन करता नथी अने अदत्तनी अनुमति पण आपता नथी, हे आर्यो ! अमे दत्तनुं-आपेल पदार्थनुं ग्रहण करीए छीए, दत्तनुं भोजन करीए छीए, अने दत्तनी अनुमति आपीए छीए, माटे दत्तनुं ग्रहण करता, दत्तनुं भोजन करता अने दत्तनी अनुमति आपता अमे त्रिविध त्रिविधे संयत, विरत अने पापकर्मनो नाश करवावाळा सप्तम शतकमां कक्षा प्रमाणे यावत् एकांत पंडित छीए. त्यारबाद ते अन्यतीर्थिकोए ते स्थविर भगवंतोने एम कहुं के, हे आर्यो ! तमे क्या कारणथी दत्तनुं ग्रहण करो छो, यावत् दत्तनी अनुमति आपो छो, जेथी दत्तनुं ग्रहण क ता तमे यावत् एकांत पंडित छो ?

तए णं ते थेरा भगवंतो ते अन्नउत्थिए एवं वयासी-अम्हे णं अज्जो ! दिज्जमाणे दिन्ने पडिग्गहेज्जमाणे पडिग्गहिए निसिरिज्जमाणे निसट्ठे, जेणं अम्हे णं अज्जो ! दिज्जमाणं पडिग्गहं असंपत्तं एत्थ णं अंतरा

८ शतके
उद्देशः ७
॥६६९॥

ધ્યાત્યા-
પ્રજ્ઞાતિઃ
॥૬૭૦॥

કેઈ અવહરેજ્ઞા અમ્હાણં તં, જો સ્વલુ તં ગાહાવહસ્સ, જણં અમ્હે દિન્નં મુંજામો દિન્નં સાતિજ્ઞામો તણં અમ્હે દિન્નં ગેણહમાણા જાવ દિન્નં સાતિજ્ઞમાણા તિવિહં તિવિહેણં સંજય જાવ ઇગંતપંડિયા યાવિ ભવામો, તુજ્ઞેણં અજ્ઞો અપ્પણા ચેવ તિવિહં તિવિહેણં અસ્સંજય જાવ ઇગંતબાલા યાવિ ભવહ, તણં તે અન્નઉત્થિયા તે થેરે ભગવંતે ઇવં વયાસી-કેણ કારણેણં અજ્ઞો ! અમ્હે તિવિહં જાવ ઇગંતબાલા યાવિ ભવામો ?, તણં તે થેરા ભગવંતો તે અન્નઉત્થિય ઇવં વયાસી-તુજ્ઞેણં અજ્ઞો ! અવિન્નં ગેણહ ૩, તણં અજ્ઞો તુજ્ઞે અવિન્નં ગે ૦ જાવ ઇગંત ૦,

તે પછી તે સ્થવિર ભગવંતોણ તે અન્યતીર્થિકોને ઇ પ્રમાણે કહ્યું કે, હે આર્યો ! અમારા મતમાં અપાતું તે અપાયેલું, ગ્રહણ કરાતું તે ગ્રહણ કરાયેલું, અને (પાત્રમાં) નંચાતું તે નંચાયેલું છે, જેથી હે આર્યો ! અમને દેવાંતો પદાર્થ જ્યાંસુધી પાત્રમાં નથી પડ્યો તેવામાં વચમાં કોઈ તે પદાર્થનો અપહાર કરે તો તે અમારા પદાર્થનો અપહાર થયો ઇમ કહેવાય, પણ તે ગૃહપતિના પદાર્થનો અપહાર થયો ઇમ ન કહેવાય, માટે અમે દત્તનું ગ્રહણ કરીએ છીએ, દત્તનું ભોજન કરીએ છીએ, અને દત્તની અનુમતિ આપીએ છીએ, તેથી દત્તનું ગ્રહણ કરતા, યાવત્ દત્તની અનુમતિ આપતા અમે ત્રિવિધ ત્રિવિધે સંયત, યાવત્ ઇકાંત પંડિત પણ છીએ. હે આર્યો ! તમે પોતેજ ત્રિવિધ ત્રિવિધે અસંયત યાવત્ ઇકાંત બાલ છો. ત્યારબાદ તે અન્યતીર્થિકોણ તે સ્થવિર ભગવંતોને ઇમ કહ્યું કે, હે આર્યો ! કયા કારણથી અમે ત્રિવિધ ત્રિવિધે યાવત્ ઇકાંત બાલ છીએ ? ત્યારબાદ તે સ્થવિર ભગવંતોણ તે અન્યતીર્થિકોને ઇમ કહ્યું કે, હે આર્યો ! તમે અદત્તનું ગ્રહણ કરો છો, અદત્તનું ભોજન કરો છો અને અદત્તની અનુમતિ આપો છો માટે અદત્તનું ગ્રહણ કરતા તમે યાવત્ ઇકાંત બાલ છો.

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૭
॥૬૭૦॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६७१॥

तए णं ते अन्नउत्थिया ते थेरे भगवंते एवं वयासी-केण कारणेणं अम्हे अदिन्नं गेण्हामो जाव एगंतवा० ? तए णं ते थेरे भगवंते ते अन्नउत्थिए एवं वयासी-तुज्जे णं अज्जो दिज्जमाणे अदिन्नं तं चेव जाव गाहावइस्स णं, णो खलु तं तुज्जे, तए णं तुम्हे अदिन्नं गेण्हह, तं चेव जाव एगंतबाला यावि भवह । तए णं ते अन्नउ० ते थेरे भ० एवं व०-तुज्जे णं अज्जो ! तिविहं तिविहेणं असंजय जाव एगंतवा० भवह तए णं ते थेरा भ० ते अन्नउत्थिए एवं वयासी-केण कारणेणं अम्हे तिविहं तिविहेणं जाव एगंतबाला यावि भवामो ?, तए णं ते अन्नउत्थिया ते थेरे भगवंते एवं वयासी-तुज्जे णं अज्जो ! रीयं रीयमाणा पुढविं पेचेह अभिहणह वत्तेह लेसेह संघाएह संघट्टेह परितावेह किलामेह उद्वेह, तए णं तुज्जे पुढविं पेचेमाणा जाव उवद्वेमाणा तिविहं तिविहेणं असंजय अविरय जाव एगंतबाला यावि भवह,

त्यारपछी ते अन्यतीर्थिकोए ते स्थविर भगवंतोने एम कहुं के, हे आर्यो ! अमे क्या कारणथी अदत्तनुं ग्रहण करीए छीए, यावत् एकांत बाल छीए? त्यारबाद ते स्थविर भगवंतोए ते अन्यतीर्थिकोने एम कहुं के, हे आर्यो ! तमारा मतमां अपातुं ते अपायेहुं नथी-इत्यादि पूर्वनी पेठे कहेवुं. यावत् ते वस्तु गृहपतिनी छे, पण तमारी नथी, मांटे तमे अदत्तनुं ग्रहण करो छो, यावत् पूर्व प्रमाणे तमे एकांत बाल छो. त्यारपछी ते अन्यतीर्थिकोए ते स्थविर भगवंतोने एम कहुं के, हे आर्यो ! तमे त्रिविध त्रिविधे असंयत यावत् एकांत बाल छो. त्यारबाद ते स्थविर भगवंतोए ते अन्यतीर्थिकोने एम कहुं के, हे आर्यो ! अमे क्या कारणथी त्रिविध त्रिविधे यावत् एकांत बाल छीए ? त्यारपछी ते अन्यतीर्थिकोए ते स्थविर भगवंतोने एम कहुं के, हे आर्यो ! तमे गति करत पृथिवीना जीवने

८ शतके
उद्देशः ७
॥६७१॥

ક્યાલ્યા-
પ્રજ્ઞાસિઃ
॥૬૭૨॥

દંબાવો છો, ઢળો છો, પાદાભિઘાત કરો છો, શ્લિષ્ઠ (સંઘર્ષિત) કરો છો, સહત-એકઠા કરો છો, સંઘટ્ટિત-સ્પર્શિત, કરો છો, પરિતા-
પિત કરો છો, ક્રાંત કરો છો અને તેઓને મારો છો; તેથી પૃથિવીના જીવને દંબાવતા, યાવત્ મારતા તમે ત્રિવિધ ત્રિવિધે અસંયત,
અવિરત અને યાવત્ એકાંત બાલ પળ છો.

તए णं ते थेरा भगवंतो ते अन्नउत्थिए एवं वयासी-नो खलु अज्जो ! अम्हे रीयं रीयमाणा पुढविं
पेच्चेमो अभिहणामो जाव उवहवेमो, अम्हे णं अज्जो ! रीयं रीयमाणा कायं वा जोयं वा रीयं वा
पडुच्च देसं देसेणं वयामो पएसं पएसेणं वयामो, ते णं अम्हे देसं देसेणं वयमाणा पएसं पएसेणं वयमाणा नो
पुढविं पेच्चेमो अभिहणामो जाव उवहवेमो, तए णं अम्हे पुढविं अपेच्चेमाणा अणभिहणेमाणा जाव अणुवहवे-
माणा तिविहं तिविहेणं संजय जाव एगंतपंडिया यावि भवामो, तुज्जे णं अज्जो ! अप्पणा चेव तिविहं तिविहेणं
अस्संजय जाव बाला यावि भवह, तए णं ते अन्नउत्थिया थेरे भगवंते एवं वयासी-केण कारणेणं अज्जो !
अम्हे तिविहं तिविहेणं जाव एगंतबाला यावि भवामो ?, तए णं ते थेरा भगवंतो अन्नउत्थिए एवं वयासी-तुब्भे
णं अज्जो ! रीयं रीयमाणा पुढविं पे० जाव उहवेह, तए णं तुज्जे पुढविं पेच्चेमाणा जाव उवहवेमाणा तिविहं
तिविहेणं जाव एगंबाला यावि भवह,

ત્યારબાદ તે સ્થવિર ભગવંતોએ તે અન્યતીર્થંકોને એમ કહ્યું કે, હે આર્યો ! ગતિ કરતા અમે પૃથિવીના જીવને દંબાવતા નથી,
હણતા નથી, યાત્રત્ તેઓને મારતા નથી, હે આર્યો ! ગતિ કરતા અમે કાયના (શરીરના) કાર્યને આશ્રયી, યોગને (ગ્લાનાદિની સેવાને)

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૭
॥૬૭૨॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६७३॥

आश्रयी अने सत्यने (जीवरक्षणरूप संयमने) आश्रयी एक स्थळेथी बीजे स्थळे जइए छीए, एक प्रदेशथी बीजे प्रदेशे जइए छीए, तो एक स्थळेथी बीजे स्थळे जता अने एक प्रदेशथी बीजे प्रदेशे जता अमे पृथिवीना जीवने दबावता नथी, तेओने हणता नथी, यावत् तेओने मारता नथी; तेथी पृथिवीना जीवने नहि दबावता, नहीं हणता, यावत् नहीं मारता अमे त्रिविध त्रिविधे संयत, यावत् एकांत पंडित छीए, हे आर्यो ! तमे पोतेज त्रिविध त्रिविधे असंयत यावत् एकांत बाल पण छो. तयारपछी ते अन्यतीर्थिकोए ते स्थविर भगवंतोने एम कहुं के, हे आर्यो ! क्या कारणथी अमे त्रिविध त्रिविधे यावत् एकांत बाल पण छीए ? तयारबाद ते स्थविर भगवंतोए ते अन्यतीर्थिकोने एम कहुं के, हे आर्यो ! गति करता तमे पृथिवीना जीवने दबावो छो, यावत् मारो छो, माटे पृथिवीना जीवने दबावता, यावत् मारता तमे त्रिविध त्रिविधे (असंयत) यावत् एकांत बाल छो.

तए णं ते अन्नउत्थिया ते थेरे भगवंते एवं वयासी-तुज्जे णं अज्जो ! गममाणे अगते वीतिकमिज्जमाणे अवीतिकंते रायगिहं नगरं संपाविउकामे असंपत्ते, तए णं ते थेरा भगवंतो ते अन्नउत्थिए एवं वयासी-नो खल्ल अज्जो ! अम्हं गममाणे अगए वीइक्कमिज्जमाणे अवीतिकंते रायगिहं नगरं जाव असंपत्ते, अम्हाणं अज्जो ! गममाणे गए वीतिकमिज्जमाणे वीतिकंते रायगिहं नगरं संपाविउकामे संपत्ते, तुज्जे णं अप्पणा चेव गममाणे अगए वीतिकमिज्जमाणे अवीतिकंते रायगिहं नगरं जाव असंपत्ते. तए णं ते थेरा भगवंतो अन्नउत्थिए एवं पडिहणेन्ति, पडिहणित्ता गइप्पवायं नाम अज्झयणं पन्नवइंसु ॥ (सूत्रं ३३६) ॥

तयारपछी ते अन्यतीर्थिकोए ते स्थविर भगवंतोने एम कहुं के, हे आर्यो ! तमारा (मते) गम्यमान-जे स्थळे जवातुं होय ते

८ शतके
उद्देशः ७
॥६७३॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६७४॥

अगत-न जवायेलुं कहेवाय, जे उल्लंघन करातुं होय ते न उल्लंघन करायेलुं एम कहेवाय, अने राजगृह नगरने प्राप्त करवानी इच्छा-
वाळाने न प्राप्त थयुं एम कहेवाय. ते पछी ते स्थविर भगवंतोए ते अन्यतीर्थिकोने एम कहुं के, हे आर्यो ! अमारा (मते) गम्य-
मान-जे स्थळे जवातुं होय ते अगत-न जवायेलुं, व्यतिक्रम्यमाण-उल्लंघन करातुं ते अव्यतिक्रांत-उल्लंघन न करायेलुं, अने राजगृह
नगरने प्राप्त करवानी इच्छावाळाने असंप्राप्त-न प्राप्त थयेलुं न कहेवाय, पण हे आर्यो ! अमारा (मने) गम्यमान ते गत, व्यतिक्र-
म्यमाण ते व्यतिक्रांत अने राजगृह नगरने प्राप्त करवानी इच्छावाळाने ते संप्राप्त कहेवाय छे. तमारे मते गम्यमान ते अगत, व्य-
तिक्रम्यमाण ते अव्यतिक्रांत अने राजगृह नगरने यावत् प्राप्त करवानी इच्छावाळाने ते असंप्राप्त छे. ते पछी ते स्थविर भगवंतोए
ते अन्यतीर्थिकोने ए प्रमाणे निरुत्तर कर्या, अने निरुत्तर करीने तेओए गतिप्रपात नामे अध्ययन प्ररूप्युं. ॥ ३३६ ॥

कइविहे णं भंते ! गइप्पवाए पण्णत्ते ?, गोयमा ! पंचविहे गइप्पवाए पण्णत्ते, तंजहा-पयोगगती ततगती
बंधणछेयणगती उववाथगती विहायगती, एत्तो आरब्भ पयोगपयं निरवसेसं भाणियन्वं, जाव सेत्तं विहायगई ।
सेवं भंते ! सेवं भंते ! त्ति (सूत्रं ३३७) । अट्ठमसयस्स सत्तमो उद्देशो सम्मत्तो ॥ ८-७ ॥

[प्र०] हे भगवन् ! गतिपातो केटला प्रकारे कइया छे ? [उ०] हे गौतम ! गतिपातो पांच प्रकारना कइया छे, ते आ प्रमाणे-१
प्रयोगगति, २ ततगति, ३ बंधनछेदनगति, ४ उपपातगति अने ५ विहायोगति. अहींथी आरंभीने सघळुं प्रयोगपद अहीं कहेवुं यावत् ए
प्रमाणे विहायोगति छे. हे भगवन् ! ते एमज छे. हे भगवन् ! ते एमज छे. एम कहीने भगवान् गौतम यावत् विहरे छे. ॥ ३३७ ॥

भगवत् सुधर्मस्वामीप्रणीत. श्रीमद् भगवतीसूत्रना आठमा शतकमां सातमा उद्देशानो मूलार्थ संपूर्ण थयो.

८ शतके
उद्देशः ७
॥६७४॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६७५॥

उद्देशक ८.

रायगिहे नगरे जाव एवं वयासी-गुरु णं भंते ! पडुच्च कति पडिणीया पणत्ता?, गोयमा ! तओ पडिणीया पणत्ता ?, तंजहा-आयरियपडिणीए उवज्झायपडिणीए थेरपडिणीए ॥ गइं णं भंते ! पडुच्च कति पडिणीया पणत्ता ?, गोयमा ! तओ पडिणीया पणत्ता, तंजहा-इहलोगपडिणीए परलोगपडिणीए दुहओलोगपडिणीए ॥ समूहण भंते ! पडुच्च कति पडिणीया पणत्ता?, गोयमा ! तओ पडिणीया पणत्ता, तंजहा-कुलपडिणीए गणपडिणीए संघपडिणीए ॥ अणुकंपं पडुच्च पुच्छा, गोयमा ! तओ पडिणीया पणत्ता, तंजहा-तवस्सिपडिणीए गिलाणपडिणीए सेहपडिणीए ॥ सुयणं भंते ! पडुच्च पुच्छा, गोयमा ! तओ पडिणीया पणत्ता, तंजहा-सुत्तपडिणीए अत्थपडिणीए तदुभयपडिणीए । भावं णं भंते ! पडुच्च पुच्छा, गोयमा ! तओ पडिणीया पणत्ता, तंजहा-नाणपडिणीए दंसणपडिणीए चरित्तपडिणीए ॥ (सूत्रं ३३८) ॥

राजगृह नगरमां (गौतमे) यावत् ए प्रमाणे कहुं के हे भगवन् ! गुरुओने आश्रयी केटला प्रत्यनीको (द्वेपी) कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! त्रण प्रत्यनीको कहा छे, ते आ प्रमाणे-आचार्यप्रत्यनीक, उपाध्यायप्रत्यनीक अने स्थविरप्रत्यनीक. [प्र०] हे भगवन् ! गतिने आश्रयी केटला प्रत्यनीको कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! त्रण प्रत्यनीको कहा छे, ते आ प्रमाणे-इहलोकप्रत्यनीक परलोकप्रत्यनीक अने उभयलोकप्रत्यनीक. [प्र०] हे भगवन् ! समूहने आश्रयी केटला प्रत्यनीको कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! त्रण प्रत्यनीको कहा छे, ते आ प्रमाणे-कुलप्रत्यनीक, गणप्रत्यनीक अने संघप्रत्यनीक. [प्र०] हे भगवन् ! अनुकंपाने आश्रयी प्रश्न; अर्थात्

८ शतके
उद्देशः ८
॥६७५॥

વ્યાખ્યા-
પ્રજ્ઞાપ્તિઃ
॥૬૭૬॥

કેટલા પ્રત્યનીકો કહ્યા છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! અનુકંપાને આશ્રયી ત્રણ પ્રત્યનીકો કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે-તપસ્વિપ્રત્યનીક, ગ્લાનપ્રત્યનીક અને શૈક્ષપ્રત્યનીક. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શ્રુતને આશ્રયી પ્રશ્ન. [૩૦] હે ગૌતમ ! ત્રણ પ્રત્યનીકો કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે-સૂત્રપ્રત્યનીક, અર્થપ્રત્યનીક અને તદુભયપ્રત્યનીક. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ભાવને આશ્રયી પ્રશ્ન. [૩૦] હે ગૌતમ ! ત્રણ પ્રત્યનીકો કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે-જ્ઞાનપ્રત્યનીક, દર્શનપ્રત્યનીક અને ચારિત્રપ્રત્યનીક. ॥ ૩૩૮ ॥

કઈવિહે ણં મંતે ! વવહારે પન્નત્તે !, ગોયમા ! પંચવિહે વવહારે પન્નત્તે, તંજહા-આગમે સુત્તં આણા ધારણા જીએ, જહા સે તત્થ આગમે સિયા આગમેણં વવહારં પટ્ટવેજ્ઞા, ણો ય સે તત્થ આગમે સિયા જહા સે તત્થ સુતે સિયા સુણં વવહારં પટ્ટવેજ્ઞા, ણો વા સે તત્થ સુએ સિયા જહા સે તત્થ આણા સિયા આણાએ વવહારં પટ્ટવેજ્ઞા, ણો ય સે તત્થ આણા સિયા જહા સે તત્થ ધારણા સિયા ધારણાએ ણં વવહારં પટ્ટવેજ્ઞા, ણો ય સે તત્થ ધારણા સિયા જહા સે તત્થ જીએ સિયા જીણં વવહારં પટ્ટવેજ્ઞા, ઇચ્છેઈં પંચઈં વવહારં પટ્ટવેજ્ઞા, તંજહા-આગમેણં સુણં આણાએ ધારણાએ જીણં, જહા ૨ સં આગમે સુએ આણા ધારણા જીએ તહા ૨ વવહારં પટ્ટવેજ્ઞા ॥ સે કિમાહુ મંતે !, આગમચલિયા સમણા નિગ્ગંથા, ઇચ્છેતં પંચવિહં વવહારં જયા ૨ જઈં ૨ તહા ૨ તઈં ૨ અણિસ્સિઓવસ્સિતં સમ્મં વવહરમાણે સમણે નિગ્ગંથે આણાએ આરાહણે ભવહ ॥ (સૂત્રં ૩૩૯) ॥

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વ્યવહાર કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! વ્યવહાર પાંચ પ્રકારે કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે-૧ આગમવ્યવહાર, ૨ શ્રુતવ્યવહાર, ૩ આજ્ઞાવ્યવહાર, ૪ ધારણાવ્યવહાર અને ૫ જીતવ્યવહાર. તે પાંચ પ્રકારના વ્યવહારમાં તેની પાસે

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૮
॥૬૭૬॥

ધ્યાત્વ્યા-
પ્રજ્ઞાપિ:
॥ ૬૭૭॥

જે પ્રકારે આગમ હોય તે પ્રકારે તેણે આગમથી વ્યવહાર ચલાવવો, તેમાં જો આગમ ન હોય તો જે પ્રકારે તેની પાસે શ્રુત હોય તે શ્રુતવડે વ્યવહાર ચલાવવો, અથવા જો તેમાં શ્રુત ન હોય તો જે પ્રકારે તેની પાસે આજ્ઞા હોય તે પ્રકારે તેણે આજ્ઞાવડે વ્યવહાર ચલાવવો. જો તેમાં આજ્ઞા ન હોય તો જે પ્રકારે તેની પાસે ધારણા હોય તે પ્રકારે ધારણાવડે તેણે વ્યવહાર ચલાવવો. જો તેમાં ધારણા ન હોય તો જે પ્રકારે તેની પાસે જીત હોય તે પ્રકારે તેણે જીતવડે વ્યવહાર ચલાવવો. એ પ્રમાણે એ પાંચ વ્યવહારોવડે વ્યવહાર ચલાવવો, તે આ પ્રમાણે-આગમ, શ્રુત, આજ્ઞા, ધારણા અને જીતવડે જે જે પ્રકારે તેની પાસે આગમ, શ્રુત, આજ્ઞા, ધારણા અને જીત હોય તે તે પ્રકારે તેણે વ્યવહાર ચલાવવો. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આગમના બલવાળા શ્રમણ નિર્ગ્રંથો શું કહે છે ? અર્થાત્ પંચવિધ વ્યવહારનું ફલ શું કહે છે ? [ઉ૦] એ પ્રકારે આ પાંચ પ્રકારના વ્યવહારને જ્યારે જ્યારે અને જ્યાં જ્યાં (ઉચિત હોય) ત્યારે ત્યારે ત્યાં ત્યાં અનિશ્ચોપશ્રિત-રાગદ્વેષના ત્યાગપૂર્વક સારીરીતે વ્યવહારતો શ્રમણ નિર્ગ્રંથ આજ્ઞાનો આરાધક થાય છે. ॥ ૩૩૯ ॥

કહિવિદે પાં મંતે ! બંધે પળ્લત્તે ?, ગોયમા ! દુવિદે બંધે પળ્લત્તે, તંજહા-ઈરિયાવહિયાબંધે ય સંપરાઈયબંધે ય । ઈરિયાવહિયણં મંતે ! કમ્મં કિં નેરહો બંધહ તિરિક્ખજોણિઓ બંધહ તિરિક્ખજોણિની બંધહ મણુસ્સો બં મણુસ્સી બં દેવો બં દેવી બં ?, ગોયમા ! નો નેરહો બંધહ નો તિરિક્ખજોણિઓ બંધહ નો તિરિક્ખજોણિની બંધહ નો દેવો બંધહ નો દેવી બંધહ, પુવ્વપહિવજ્જણે પહુચ્ચ મણુસ્સા ય મણુસ્સીઓ ય બં પહિવજ્જમાણે પહુચ્ચ મણુસ્સો વા બંધહ ૧ મણુસ્સી વા બંધહ ૨ મણુસ્સા વા બંધંતિ ૩ મણુસ્સીઓ વા બંધંતિ ૪ અહવા મણુસ્સો ય મણુસ્સી ય બંધહ ૫ અહવા મણુસ્સો ય મણુસ્સીઓ ય બંધંતિ ૬ અહવા મણુસ્સા ય મણુસ્સી ય

૮ શતકે
ઉદ્દેશ: ૮
॥ ૬૭૭॥

વ્યાખ્યા-
પ્રજ્ઞાસિઃ
॥૬૭૮॥

બંધંતિ ૭ અહવા મણુસ્સા ય મણુસ્સીઓ ય બં ૮॥ તં ભંતે! કિં ઇત્થી બંધહ પુરિસો બંધહ નપુંસગો બંધતિ ઇત્થીઓ
બંધન્તિ પુરિસા બં ૦ નપુંસગા બંધન્તિ નોઇત્થીનોપુરિસોનોનપુંસઓ બંધહ ?, ગોયમા ! નો ઇત્થી બંધહ નો પુરિસો
બં ૦ જાવ નો નપુંસગા બંધન્તિ, પુવ્વપડિવન્નણ પડુચ્ચ અવગયવેદા બંધંતિ, પડિવજ્જમાણણ ય પડુચ્ચ અવગયવેદો વા
બંધતિ અવગયવેદા વા બંધંતિ

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! બન્ધ કેટલા પ્રકારનો કહો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! બન્ધ બે પ્રકારનો કહો છે, તે આ પ્રમાણે-ઐર્યાપથિ-
કબન્ધ અને સાંપરાયિકબન્ધ. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઐર્યાપથિક કર્મ શું ? ૧ નારક બાંધે, ૨ તિર્યંચ બાંધે, ૩ તિર્યંચ સ્ત્રી બાંધે, ૪
મનુષ્ય બાંધે, ૫ મનુષ્યસ્ત્રી બાંધે, ૬ દેવ બાંધે કે ૭ દેવી બાંધે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ૧ નારક બાંધતો નથી, ૨ તિર્યંચ બાંધતો નથી,
૩ તિર્યંચસ્ત્રી બાંધતો નથી, ૪ દેવ બાંધતો નથી અને ૫ દેવી બાંધતો નથી; પણ પૂર્વપ્રતિપન્નને આશ્રયી મનુષ્યો અને મનુષ્ય સ્ત્રીઓ
બાંધે છે. પ્રતિપદ્યમાનને આશ્રયી ૧ મનુષ્ય બાંધે છે. ૨ અથવા મનુષ્યસ્ત્રી બાંધે છે. ૩ અથવા મનુષ્યો બાંધે છે. ૪ અથવા મનુષ્ય
સ્ત્રીઓ બાંધે છે; ૫ અથવા મનુષ્ય અને મનુષ્યસ્ત્રી બાંધે છે. ૬ અથવા મનુષ્ય અને મનુષ્યસ્ત્રીઓ બાંધે છે. ૭ અથવા મનુષ્યો અને
મનુષ્યસ્ત્રી બાંધે છે. ૮ અથવા મનુષ્યો અને મનુષ્યસ્ત્રીઓ બાંધે છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે ઐર્યાપથિક કર્મને શું ? ૧ સ્ત્રી બાંધે, ૨ પુરુષ
બાંધે, ૩ નપુંસક બાંધે, ૪ સ્ત્રીઓ બાંધે, ૫ પુરુષો બાંધે, ૬ નપુંસકો બાંધે, ૭ નોસ્ત્રી, નોપુરુષ, કે નોનપુંસક બાંધે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ !
સ્ત્રી ન બાંધે, યાવત્ નપુંસકો ન બાંધે; અથવા પૂર્વપ્રતિપન્નને આશ્રયી વેદરહિત જીવો બાંધે, અથવા પ્રતિપદ્યમાનને આશ્રયી વેદરહિત
જીવ અથવા વેદરહિત જીવો બાંધે.

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૮
॥૬૭૮॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥ ६७९॥

जइ भंते ! अवगयवेदो वा बंधइ अवगयवेदा वा बंधंति ते भंते ! किं इत्थीपच्छाकडो बंधइ
पुरिसपच्छाकडो बं० २ नपुंसकपच्छाकडो बं० ३ इत्थीपच्छाकडा बंधंति ४ पुरिसपच्छाकडावि बंधंति
५ नपुंसगपच्छाकडावि बं० ६ उदाहु इत्थिपच्छाकडो य पुरिसपच्छाकडो य बंधंति ४ उदाहु इत्थीपच्छा-
कडो य नपुंसगपच्छाकडो य बंधइ ४ उदाहु पुरिसपच्छाकडो य नपुंसगपच्छाकडो य बंधइ ४ उदाहु इत्थिप-
च्छाकडो य पुरिसपच्छाकडो य नपुंसगपच्छाकडो य भाणियव्वं ८, एवं एते छव्वीसं भंगा २६ जाव उदाहु
इत्थीपच्छाकडा य पुरिसप० नपुंसकप० बंधंति ?, गोयमा ! इत्थिपच्छाकडोवि बंधइ ? पुरिसपच्छाकडोवि बं०
२ नपुंसगपच्छाकडोवि बं० ३ इत्थीपच्छाकडावि बं० ४ पुरिसपच्छाकडावि बं० ५ नपुंसकपच्छाकडावि बं० ६
अहवा इत्थीपच्छाकडो पुरिसपच्छाकडो य बंधइ ७ एवं एए चेव छव्वीसं भंगा भाणियव्वा, जाव अहवा इत्थि-
पच्छाकडा य पुरिसपच्छाकडा य नपुंसगपच्छाकडा य बंधंति ॥

[प्र०] हे भगवन् ! जो वेदरहित जीव या वेदरहित जीवो ऐर्यापथिक कर्मने बांधे तो शुं ? स्त्रीपश्चात्कृत (जेने पूर्वे स्त्रीवद
होय एवो) जीव बांधे, २ पुरुषपश्चात्कृत (जेने पूर्वे पुरुषवेद होय एवो) जीव बांधे, ३ नपुंसकपश्चात्कृत (जेने पूर्वे नपुंसक वेद होय
एवो) जीव बांधे, ४ स्त्रीपश्चात्कृत जीवो बांधे, ५ पुरुषपश्चात्कृत जीवो बांधे, के ६ नपुंसकपश्चात्कृत जीवो बांधे?; ४ अथवा स्त्रीप-
श्चात्कृत अने पुरुषपश्चात्कृत जीव बांधे ? स्त्रीपश्चात्कृत अने पुरुषपश्चात्कृत जीवो बांधे? ४ अथवा स्त्रीपश्चात्कृत अने नपुंसकपश्चात्कृत
बांधे? ४ अथवा पुरुषपश्चात्कृत अने नपुंसकपश्चात्कृत बांधे? ८ अथवा स्त्रीपश्चात्कृत, पुरुषपश्चात्कृत अने नपुंसकपश्चात्कृत पण कहेवा.

८ शतके
उद्देशः ८
॥ ६७९॥

ધ્યાન્યા-
પ્રશ્નસિ:
॥૬૮૦॥

ए प्रमाणे ए छव्वीस भंगो जाणवा, यावत् अथवा स्त्रीपश्चात्कृतो, पुरुषपश्चात्कृतो अने नपुंसकपश्चात्कृतो बांधे? [उ०] हे गोतम! १ स्त्रीपश्चात्कृत पण बांधे. २ पुरुषपश्चात्कृत पण बांधे अने ३ नपुंसकपश्चात्कृत पण बांधे ४ स्त्रीपश्चात्कृतो बांधे, ५ पुरुषपश्चात्कृतो बांधे अने ६ नपुंसकपश्चात्कृतो पण बांधे, अथवा ७ स्त्रीपश्चात्कृतो अने पुरुषपश्चात्कृतो बांधे, ए प्रमाणे ए छव्वीस भांगा कहेवा. यावत् अथवा स्त्रीपश्चात्कृतो, पुरुषपश्चात्कृतो अने नपुंसकपश्चात्कृतो बांधे.

तं भंते! किं बंधी बंधइ बंधिस्सइ १ बंधी बंधइ न बंधिस्सइ २ बंधी न बंधइ बंधिस्सइ ३ बंधी न बंधइ न बंधिस्सइ ४ न बंधी बंधइ बंधिस्सइ ५ न बंधी बंधइ न बंधिस्सइ ६ न बंधी न बंधइ बंधिस्सइ ७ न बंधी न बंधइ न बंधिस्सइ ८ ?, गोयमा ! भवागरिसं पडुच्च अत्थेगतिए बंधी बंधइ बंधिस्सइ, अत्थेगतिए बंधी बंधइ न बंधिस्सइ, एवं तं चेव सव्वं जाव अत्थेगतिए न बंधी न बंधइ न बंधिस्सइ, गहणागरिसं पडुच्च अत्थेगतिए बंधी बंधइ बंधिस्सइ एवं जाव अत्थेगतिए न बंधी बंधइ बंधिस्सइ, णो चेव णं न बंधी बंधइ न बंधिस्सइ, अत्थेगतिए न बंधी न बंधइ बंधिस्सइ अत्थेगतिए न बंधी न बंधइ न बंधिस्सइ ॥ तं भंते ! किं साइयं सपज्जवसियं बंधइ साइयं अपज्जवसियं बंधइ अणाइयं सपज्जवसियं बंधइ अणाइयं अपज्जवसियं बंधइ ?, गोयमा ! साइयं सपज्जवसियं बंधइ, नो साइयं अपज्जवसियं बंधइ नो अणाइयं सपज्जवसियं बंधइ नो अणाइयं अपज्जवसियं बंधइ ॥ तं भंते ! किं देसेणं देसं बंधइ देसेणं सव्वं बंधइ सव्वेणं देसं बंधइ सव्वेणं सव्वं बंधइ ?, गोयमा ! नो देसेणं देसं बंधइ णो देसेणं सव्वं बंधइ नो सव्वेणं देसं बंधइ, सव्वेणं सव्वं बंधइ ॥ (सूत्रं ३४०) ॥

૮ શતકે
ઉદ્દેશ: ૮
॥૬૮૦॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६८१॥

[प्र०] हे भगवन् ! ते (ऐर्यापथिक कर्मने) कोइए शुं बांध्युं छे, बांधे छे, अने बांधशे; २ बांध्युं छे, बांधे छे अने नहीं बांधे; ३ बांध्युं छे, बांधतो नथी अने बांधशे; ४ बांध्युं छे, बांधतो नथी अने नहि बांधे; ५ बांध्युं नथी बांधे छे अने बांधशे; ६ बांध्युं नथी, बांधे छे अने नहि बांधे; ७ बांध्युं नथी, बांधतो नथी अने बांधशे; ८ बांध्युं नथी, बांधतो नथी अने बांधशे नहीं ? [उ०] हे गौतम ! भवाकर्षने आश्रयी कोइ एके बांध्युं छे, बांधे छे अने बांधशे; कोइ एके बांध्युं छे, बांधे छे अने बांधशे नहीं; ए रीते बंधुं ते प्रमाणेज जाणवुं, यावत् कोइ एके बांध्युं नथी, बांधतो नथी अने बांधशे नहीं. ग्रहणाकर्षने आश्रयी कोइ एके बांध्युं छे, बांधे छे अने बांधशे. ए प्रमाणे यावत् कोइ एके बांध्युं नथी, बांधे छे अने बांधशे; पण ' बांध्युं नथी, बांधे छे अने बांधशे नहीं ' ए भांगो नथी. कोइ एके बांध्युं नथी, बांधतो नथी अने बांधशे; कोइ एके बांध्युं नथी, बांधतो नथी अने बांधशे नहीं. [प्र०] हे भगवन् ! ते (ऐर्यापथिक कर्म) शुं ? सादि सपर्यवसित बांधे, २ सादि अपर्यवसित बांधे, ३ अनादि सपर्यवसित बांधे के ४ अनादि अपर्यवसित बांधे ? [उ०] हे गौतम ! सादि सपर्यवसित बांधे पण सादि अपर्यवसित न बांधे, तेम अनादि सपर्यवसित अने अनादि अपर्यवसित न बांधे. [प्र०] हे भगवन् ! ते (ऐर्यापथिक) कर्मने शुं देशथी देशने बांधे, देशथी सर्वने बांधे, सर्वथी देशने बांधे, के सर्वथी सर्वने बांधे ? [उ०] हे गौतम ! देशथी देशने बांधतो नथी, देशथी सर्वने बांधतो नथी, सर्वथी देशने बांधतो नथी, पण सर्वथी सर्वने बांधे छे. ॥ २४० ॥

संपराइगणं भंते ! कम्मं किं नेरइयो बंधइ तिरिक्खजोणिओ बंधइ जाव देवी बंधइ ? गोयमा ! नेरइओवि बंधइ तिरिक्खजोणिओवि बंधइ तिरिक्खजोणिणीवि बंधइ मणुस्सोवि बंधइ मणुस्सीवि बंधइ देवोवि बंधइ

८ सतके
उद्देशः ८
॥६८१॥

ध्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६८२॥

देवीवि बंधइ ॥ तं भंते ! किं इत्थी बंधइ पुरिसो बं० तहेव जाव नोइत्थीनोपुरिसोनोनपुंसओ बंधइ ?, गोयमा ! इत्थीवि बं० पुरिसोवि बंधइ जाव नपुंसगोवि बंधइ अहवेए य अवगयवेदो य बंधइ अहवेए य अवगयवेया य बंधंति । जइ भंते ! अवगयवेदो य बंधइ अवगयवेदा य बंधन्ति तं भंते ! किं इत्थीपच्छाकडो बंधइ पुरिसपच्छाकडो बंधइ ? एवं जहेव ईरियावहियाबंधगस्स तहेव निरवसेसं जाव अहवा इत्थीपच्छाकडा य पुरिसपच्छाकडा य [बंधन्ति] नपुंसगपच्छाकडा य बंधंति ॥ तं भंते ! किं बंधी बंधइ बंधिस्सइ ? बंधी बंधइ न बंधिस्सइ २ बंधी न बंधइ बंधिस्सइ ३ बंधी न बंधइ न बंधिस्सइ ४ ?, गोयमा ! अत्थेगतिए बंधी बंधइ बंधिस्सइ ? अत्थेगतिए बंधी बंधइ न बंधिस्सइ २ अत्थेगतिए बंधी न बंधइ बंधिस्सइ ३ अत्थेगतिए बंधी न बंधइ न बंधिस्सइ ॥ तं भंते ! किं साइयं सपज्जवसियं बंधइ० ? पुच्छा तहेव, गोयमा ! साइयं वा सपज्जवसियं बंधइ अणाइयं वा सपज्जवसियं बंधइ अणाइयं वा अपज्जवसियं बंधइ, णो चेव णं साइयं अपज्जवसियं बंधइ । तं भंते ! किं देसेणं देसं बंधइ एवं जहेव ईरियावहियाबंधगस्स जाव सव्वेणं सव्वं बंधइ (सूत्रं ३४१) ॥

[प्र०] हे भगवन् ! सांपरायिक कर्म शुं नारक बांधे, तिर्यच बांधे, यावद् देवी बांधे ? [उ०] हे गौतम ! नैरयिक पण बांधे, तिर्यच पण बांधे, तिर्यचस्त्री पण बांधे, मनुष्य पण बांधे, मनुष्यस्त्री पण बांधे, देव पण बांधे अने देवी पण बांधे. [प्र०] हे भगवन् ! शुं सांपरायिक कर्मने स्त्री बांधे, पुरुष बांधे, तेमज यावत् नोस्त्री, नोपुरुष अने नोनपुंसक बांधे ? [उ०] हे गौतम ! स्त्री पण बांधे, पुरुष पण बांधे, यावद् नपुंसक पण बांधे; अथवा एओ अने वेदरहित स्त्री वगेरे एक जीव पणबांधे, अथवा एओ अने वेदरहित

८ शतके
उद्देशः ८
॥६८२॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६८३॥

अनेक जीवो पण बांधे. [प्र०] हे भगवन् ! (सांपरायिक कर्मने) जो वेदरहितजीव अने वेदरहितजीवो बांधे तो शुं स्त्रीपश्चात्कृत बांधे के पुरुषपश्चात्कृत बांधे ? इत्यादि. [उ०] ए प्रमाणे जेम ऐर्यापथिकना बंधकने कहुं (सू. १२.) तेम अहीं सर्व जाणवुं, अथवा स्त्रीपश्चात्कृत जीवो, पुरुषपश्चात्कृत जीवो अने नपुंसकपश्चात्कृत जीवो बांधे छे. [प्र०] हे भगवन् ! शुं कोइए सांपरायिक कर्मने १ बांध्युं, बांधे छे अने बांधशे; २ बांध्युं, बांधे छे, अने बांधशे नहीं; ३ बांध्युं, बांधतो नथी अने बांधशे नहीं; ४ बांध्युं, बांधतो नथी अने बांधशे नहीं ? [उ०] हे गौतम ! १ केटला एके बांध्युं छे, बांधे छे अने बांधशे; २ केटला एके बांध्युं छे, बांधे छे अने बांधशे नहीं; ३ केटला एके बांध्युं, बांधता नथी अने बांधशे; ४ केटला एके बांध्युं, बांधता नथी अने बांधशे नहीं. [प्र०] हे भगवन् ! ते (सांपरायिक कर्मने) शुं सादि सपर्यवसित बांधे छे ?—इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! १ सादि सपर्यवसित बांधे छे; २ अनादि सपर्यवसित बांधे छे; ३ अनादि अपर्यवसित बांधे छे; पण सादि अपर्यवसित बांधतो नथी. [प्र०] हे भगवन् ! (सांपरायिक कर्मने) शुं देशथी (जीवना देशथी) देशने (कर्मना देशने) बांधे छे ? इत्यादि. [उ०] जेम ऐर्यापथिक बंधक संबन्धे कहुं (सू. १५.) तेम जाणवुं, यावत् 'सर्वथी सर्वने बांधे छे.' ॥ २४१ ॥

कइ णं भंते ! कम्मपयडीओ पन्नत्ताओ ?, गोयमा ! अट्ट कम्मपयडीओ पन्नत्ताओ, तंजहा--णाणावरणिज्जे जाव अंतराइयं ॥ कइ णं भंते ! परीसहा पणत्ताओ ?, गोयमा ! बावीसं परीसहा पन्नत्ता, तंजहा—दिगिंछापरि-सहे पिवासापरिसहे जाव दंसणपरिसहे । एण णं भंते ! बावीसं परिसहा कतिसु कम्मपगडीसु समोयरंति ?, गोयमा ! चउसु कम्मपयडीसु समोयरंति, तंजहा—नाणावरणिज्जे वेयणिज्जे मोहणिज्जे अंतराइयं । नाणावर-

८ शतके
उद्देशः ८
॥६८३॥

ધ્યાત્યા-
પ્રજ્ઞાપ્તિઃ
॥૬૮૪॥

ણિજ્ઞે ણં ભંતે ! કમ્મે કતિ પરીસહા સમોયરંતિ ?, ગોયમા ! દો પરીસહા સમોયરંતિ, તંજહા—પંચાપરીસહે (અન્ના)નાણપરીસહે ય, વેયણિજ્ઞે ણં ભંતે ! કમ્મે કતિ પરીસહા સમોયરંતિ ?, ગોયમા ! એકારસ પરીસહા સમોયરંતિ, તંજહા—પંચેવ આણુપુઢ્વી ચરિયા સેજ્ઞા વહે ય રોગે ય । તણ્ણાસ જલ્લમેવ ય એકારસ વેદણિજ્ઞંમિ ॥ ૫૮ ॥ દંસ-
ણમોહણિજ્ઞે ણં ભંતે ! કમ્મે કતિ પરીસહા સમોયરંતિ ?, ગોયમા ! એગે દંસણપરીસહે સમોયરંતિ,

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કર્મપ્રકૃતિઓ કેટલા પ્રકારે કહી છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! આઠ કર્મપ્રકૃતિઓ કહી છે, તે આ પ્રમાણે—
જ્ઞાનાવરણીય, યાવદ્ અંતરાય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેટલા પરીષહો કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! બાવીશ પરીષહો કહ્યા છે, તે આ પ્રમાણે—શુધાપરીષહ, પિપાસાપરીષહ, યાવદ્ દર્શનપરીષહ. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! બાવીશ પરીષહોનો કેટલી કર્મપ્રકૃતિઓમાં સમવતાર થાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે બાવીશ પરીષહોનો ચાર કર્મપ્રકૃતિમાં સમવતાર થાય છે, તે આ પ્રમાણે—જ્ઞાનાવરણીય, વેદનીય, મોહ-
નીય, અને અંતરાય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્ઞાનાવરણીયકર્મમાં કેટલા પરીષહોનો સમવતાર થાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! બે પરીષહોનો સમવતાર થાય છે; તે આ પ્રમાણે—પ્રજ્ઞાપરીષહ અને જ્ઞાનપરીષહ, [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વેદનીયકર્મમાં કેટલા પરીષહોનો સમવતાર થાય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! વેદનીયકર્મમાં અગ્યાર પરીષહો સમવતારે છે, તે આ પ્રમાણે—અનુક્રમે પહેલા પાંચ પરીષહો—(શુધા, પિપાસા, શીત, ઉષ્ણ, અને દંશમશક.) ચર્યા શય્યા, વધ, રોગ, તૃણસ્પર્શ અને મલપરિષહ—અગ્યાર પરીષહોનો વેદનીયકર્મમાં સમવતાર થાય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દર્શનમોહ્યકર્મમાં કેટલા પરીષહોનો સમવતાર થાય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેમાં એક દર્શન પરીષહનો સમવતાર થાય છે.

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૮
॥૬૮૪॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६८५॥

चरित्तमोहणिज्जे णं भंते ! कम्मे कति परीसहा समोयरंति ?, गोयमा ! सत्त परीसहा समोयरंति, तंजहा-अरती
अचेल इत्थी निसीहिया जायणा य अक्कोसे । सक्कारपुरक्कारे चरित्तमोहंमि सत्तेते ॥५९॥ अंतराइए णं भंते ! कम्मे
कति परीसहा समोयरंति ?, गोयमा ! एगे अलाभपरीसहे समोयरइ ॥ सत्तविहवंधगस्स णं भंते ! कति परीसहा
पण्णत्ता ?, गोयमा ! बावीस परीसहा पण्णत्ता, वीसं पुण वेदेइ, जं समयं सीयपरीसहं वेदेति णो तं समयं
उसिणपरिसहं वेदेइ, जं समयं उसिणपरीसहं वेदेइ णो तं समयं सीयपरीसहं वेदेइ, जं समयं चरियापरीसहं
वेदेति णो तं समयं निसीहियापरिसहं वेदेति, जं समयं निसीहियापरिसहं वेदेइ णो तं समयं चरियापरीसहं
वेदेइ । एवं अट्ठविहवंधगस्सवि । छत्तिविहवंधगस्स णं भंते ! सरागछउमत्थस्स कति परीसहा पण्णत्ता ?,
गोयमा ! चोदस परीसहा पण्णत्ता, बारस पुण वेदेइ, जं समयं सीयपरीसहं वेदेइ णो तं समयं उसिणपरीसहं
वेदेइ, जं समयं उसिणपरीसहं वेदेइ नो तं समयं सीयपरीसहं वेदेइ, जं समयं चरियापरीसहं वेदेति णो तं समयं
सेज्जापरीसहं वेदेइ जं समयं सेज्जापरीसहं वेदेति णो तं समयं चरियापरीसहं वेदेइ ।

[प्र०] हे भगवन् ! चारित्रमोहनीयकर्ममां केटला परीषहो समवतरे छे ? [उ०] हे गौतम ! तेषां सात परीषहो समवतरे छे, ते
आ प्रमाणे-अरति, अचेल, स्त्री, नैषेधिकी, याचना, आक्कोश अने सक्कारपुरस्कार परीषह. ए सात परीषहो चारित्रमोहमां समवतरे
छे. [प्र०] हे भगवन् ! अंतरायकर्ममां केटला परीषहो समवतरे छे ? [उ०] हे गौतम ! तेषां एक अलाभ परीषह समवतरे छे.
[प्र०] हे भगवन् ! सात प्रकारना कर्मना बांधनारने केटला परीषहो कथा छे ? [उ०] हे गौतम ! बावीस परीषहो कथा छे. पण

८ शतके
उद्देशः ८
॥६८५॥

ધ્યાન્યા-
પ્રજ્ઞાપ્તિઃ
॥૬૮૬॥

एक साथे वीश परीषहोने वेदे छे, कारण के जे समये शीतपरीषहने वेदे छे ते समये उष्णपरीषहने वेदतो नथी, अने जे समये उष्णपरीषहने वेदे छे, ते समये शीतपरीषहने वेदतो नथी. तथा जे समये चर्यापरिषहने वेदे छे ते समये नैषेधिकीपरीषहने वेदतो नथी, अने जे समये नैषेधिकीपरीषहने वेदे छे ते समये चर्यापरीषहने वेदतो नथी. [प्र०] हे भगवन् ! आठ प्रकारना कर्मना बांधनारने केटला परीषहो कछा छे ? [उ०] हे गौतम ! तेने बावीश परीषहो कछा छे, ते आ प्रमाणे-क्षुधारीषह, पिपासापरीषह, शीतपरीषह, दंशमशकपरीषह, यावद् अलाभपरीषह. ए प्रमाणे अष्टविधबंधकने पण सप्तविध बन्धकनी जेम जाणवुं. (तेने बावीश परीषहो होय छे, अने ते एक साथे वीश परीषहोने वेदे छे.) [प्र०] हे भगवन् ! छ प्रकारना कर्मना बन्धक सरागछबस्थाने केटला परीषहो कछा छे ? [उ०] हे गौतम ! चौद परीषहो कछा छे, पण ते एक साथे बार परीषहोने अनुभवे छे; कारण के जे समये शीतपरीषहने वेदे छे, ते समये उष्णपरीषहने वेदतो नथी, अने जे समये उष्णपरीषहने वेदे छे ते समये शीतपरीषहने वेदतो नथी. तथा जे समये चर्यापरिषहने वेदे छे ते समये शय्यापरीषहने वेदतो नथी, अने जे समये शय्यापरीषहने वेदे छे ते समये चर्यापरीषहने वेदतो नथी.

एकविहबंधगस्सणं भंते ! वीयरगछउमत्थस्स कति परीसहा पणत्ता ?, गोयमा ! एवं चेव जहेव छव्विहबंधगस्स णं । एगविहबंधगस्स णं भंते ! सजोगिभवत्थकेवलस्स कति परीसहा पणत्ता ?, गोयमा ! एकारस परीसहा पणत्ता, नव पुण वेदेइ, सेसं जहा छव्विहबंधगस्स । अबंधगस्स णं भंते ! अजोगिभवत्थकेवलस्स कति परीसहा पणत्ता ? गोयमा ! एकारस परीसहा पणत्ता, नव पुण वेदेइ, जं समयं सीयपरीसहं वेदेति

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૮
॥૬૮૬॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६८७॥

नो तं समयं उस्मिणपरीसहं वेदेइ जं समयं उस्मिणपरीसहं वेदेति नो तं समयं सीयपरीसहं वेदेइ, जं समयं चरियापरीसहं वेदेइ नो तं समयं सेज्जापरीसहं वेदेति जं समयं सेज्जापरीसहं वेदेइ नो तं समयं चरियापरीसहं वेदेइ ॥ (सूत्रं ३४२) ॥

[प्र०] हे भगवन् ! एक प्रकारना कर्मना बांधनार वीतराग छद्मस्थने केटला परीषहो कह्या छे ? [उ०] हे गौतम ! जेम छ प्रकारना कर्मना बांधनारने परिषहो कह्या छे तेम एकविधकर्मबन्धकने पण जाणवा. [प्र०] हे भगवन् ! एकविधबंधक सयोगी भवस्थ केवलज्ञानीने केटला परीषहो कह्या छे ? [उ०] हे गौतम ! अग्यार परीषहो कह्या छे, तेमां साथे नव परीषहोने वेदे छे. बाकीतुं बंधुं छ प्रकारना कर्मबन्धकनी पेठे जाणवुं. [प्र०] हे भगवन् ! कर्मबन्धरहित अयोगी भवस्थ केवलज्ञानीने केटला परीषहो कह्या छे ? [उ०] हे गौतम ! अगीयार परीषहो कह्या छे; तेमां साथे नव परीषहोने वेदे छे; कारण के जे समये शीतपरीषहने वेदे छे ते समये उष्णपरीषहने वेदता नथी, अने जे समये उष्णपरीषहने वेदे छे ते समये शीतपरीषहने वेदता नथी. तथा जे समये चर्यापरीषहने वेदे छे ते समये शय्यापरीषहने वेदता नथी, अने जे समये शय्यापरीषहने वेदे छे ते समये चर्यापरीषहने वेदता नथी. ॥ २४२ ॥

जंबुद्दीवे णं भंते ! दीवे सूरिया उग्गमणमुहुत्तंसि दूरे य मूले य दीसंति, मज्झंति यमुहुत्तंसि मूले य दूरे य दीसंति, अत्थमणमुहुत्तंसि दूरे य मूले य दीसंति ?, हंता गोयमा ! जंबुद्दीवे णं दीवे सूरिया उग्गमणमुहुत्तंसि दूरे य तं चेव जाव अत्थमणमुहुत्तंसि दूरे य मूले य दीसंति । जंबुद्दीवे णं भंते ! दीवे सूरिया उग्गमणमुहुत्तंसि मज्झंति यमुहुत्तंसि य अत्थमणमुहुत्तंसि य सन्वत्थ समा उच्चत्तेणं ?, हंता गोयमा ! जंबुद्दीवे णं दीवे सूरिया

८ शतके
उद्देशः ८
॥६८७॥

ध्यात्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६८८॥

उग्गमण जाव उच्चत्तेणं । जइ णं भंते ! जंबुद्दीवे २ सूरिया उग्गमणमुहुत्तंसि य मज्झंतिय० अत्थमणमुहुत्तंसि मूले जाव उच्चत्तेणं से केणं खाइ अट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ जंबुद्दीवे णं दीवे सूरिया उग्गमणमुहुत्तंसि दूरे य मूले य दीसंति जाव अत्थमणमुहुत्तंसि दूरे य मूले य दीसंति ?, गोयमा ! [ग्रन्थाग्रं ५०००] लेसापडिघाएणं उग्गमणमुहुत्तंसि दूरे य मूले य दीसंति, लेसाभितावेणं मज्झंतियमुहुत्तंसि मूले य दूरे य दीसंति, लेसापडिघाएणं अत्थमणमुहुत्तंसि दूरे य मूले य दीसंति, से तेणट्टेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ-जंबुद्दीवे णं दीवे सूरिया उग्गमणमुहुत्तंसि दूरे य मूले य दीसंति जाव अत्थमण जाव दीसंति । जंबुद्दीवे णं भंते ! दीवे सूरिया किं तीयं खेत्तं गच्छंति पडुप्पन्नं खेत्तं गच्छंति अणागयं खेत्तं गच्छंति?, गोयमा ! णो तीयं खेत्तं गच्छंति, पडुप्पन्नं खेत्तं गच्छंति, णो अणागयं खेत्तं गच्छंति,

[प्र०] हे भगवन् ! जंबूद्वीप नामे द्वीपमां बे सूर्यो उगवाना समये दूर छतां पासे देखाय छे, मध्याह्न समये पासे छतां दूर देखाय छे, अने आथमवाने समये दूर छतां पासे देखाय छे ? [उ०] हा, गौतम ! जंबूद्वीपमां बे सूर्यो उगवाना समये दूर छतां पासे देखाय छे-इत्यादि, यावद् आथमवाना समये दूर छतां पासे देखाय छे. [प्र०] हे भगवन् ! जंबूद्वीपमां बे सूर्यो उगवाना समये, मध्याह्नसमये अने आथमवाना समये सर्व स्थले उंचाइमां सरखा छे ? [उ०] हा, गौतम ! जंबूद्वीपमां रहेला बे सूर्यो उगवाना समये यावत् सर्वस्थले उंचाइमां सरखा छे. [प्र०] हे भगवन् ! जो जंबूद्वीपमां बे सूर्यो उगवाना समये, मध्याह्नसमये अने आथमवाना समये यावद् उंचाइमां सरखा छे तो हे भगवन् ! एम शा हेतुथी कहो छो के जंबूद्वीपमां बे सूर्यो उगवाना समये दूर छतां पासे

८ शतके
उद्देशः ८
॥६८८॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६८९॥

देखाय छे, यावद् आथमवानां समये दूर छतां पासे देखाय छे ? [उ०] हे गौतम ! लेश्याना (तेजना) प्रतिघातथी उगवाना समये दूर छतां पासे देखाय छे, लेश्याना-तेजना अभितापथी मध्याह्न समये पासे छतां दूर देखाय छे, तथा लेश्याना प्रतिघातथी आथमवाना समये दूर छतां पासे देखाय छे, माटे हे गौतम ! ते हेतुथी एम कहेवाय छे के जंबूद्वीपमां बे सूर्यो उगवाना समये दूर छतां पासे देखाय छे, यावद् आथमवाना समये दूर छतां पासे देखाय छे. [प्र०] हे भगवन् ! जंबूद्वीपमां बे सूर्यो शुं अतीत क्षेत्र प्रति जाय छे, वर्तमान क्षेत्र प्रति जाय छे, के अनागत क्षेत्र प्रति जाय छे ? [उ०] हे गौतम ! अतित क्षेत्र प्रति जता नथी, वर्तमान क्षेत्र प्रति जाय छे, पण अनागत क्षेत्र प्रति जता नथी.

जंबुद्वीवे णं दीवे सूरिया किं तीयं खेत्तं ओभासंति पटुप्पन्नं खेत्तं ओभासंति अणागयं खेत्तं ओभासंति ?, गोयमा ! नो तीयं खेत्तं ओभासंति, पटुप्पन्नं खेत्तं ओभासंति, नो अणागयं खेत्तं ओभासंति, तं भंते ! किं पुट्टं ओभासंति अपुट्टं ओभासंति ?, गोयमा ! पुट्टं ओभासंति, नो अपुट्टं ओभासंति, जाव नियमा छद्दिसिं । जंबुद्वीवे णं भंते ! दीवे सूरिया किं तीयं खेत्तं उज्जोवेंति एवं चेव जाव नियमा छद्दिसिं, एवं तवेंति एवं भासंति जाव नियमा छद्दिसिं ॥ जंबुद्वीवे णं भंते ! दीवे सूरियाणं किं तीए खेत्ते किरिया कज्जइ पटुप्पन्ने खेत्ते किरिया कज्जइ अणागए खेत्ते किरिया कज्जइ ?, गोयमा ! नो तीए खेत्ते किरिया कज्जइ पटुप्पन्ने खेत्ते किरिया कज्जइ णो अणागए खेत्ते किरिया कज्जइ, सा भंते ! किं पुट्टा कज्जति अपुट्टा कज्जइ ?, गोयमा ! पुट्टा कज्जइ नो अपुट्टा कज्जति जाव नियमा छद्दिसिं ।

८ शतके
उद्देशः ८
॥६८९॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६९०॥

[प्र०] हे भगवन् ! जंबूद्वीपमां बे सूर्यो शुं अतीत क्षेत्रने प्रकाशे छे, वर्तमान क्षेत्रने प्रकाशे छे के अनागत क्षेत्रने प्रकाशे छे ? [उ०] हे गौतम ! अतीत क्षेत्रने प्रकाशता नथी, वर्तमान क्षेत्रने प्रकाशे छे, अने अनागत क्षेत्रने प्रकाशता नथी. [प्र०] हे भगवन् ! (ते सूर्यो) स्पर्शेलां क्षेत्रने प्रकाशित करे छे के अस्पर्शेला क्षेत्रने प्रकाशित करे छे ? [उ०] हे गौतम ! स्पर्शेलां क्षेत्रने प्रकाशे छे पण अस्पर्शेलां क्षेत्रने प्रकाशित करता नथी; यावत् अवश्य छ दिशाने प्रकाशे छे. [प्र०] हे भगवन् ! जंबूद्वीपमां बे सूर्यो शुं अतीत क्षेत्रने उद्घोतित करे छे ? इत्यादि. [उ०] पूर्वनी पेठे जाणवुं, यावद् अवश्य छ दिशाने उद्घोतित करे छे, ए प्रमाणे तपावे छे, यावद् अवश्य छ दिशाने प्रकाशे छे. [प्र०] हे भगवन् ! जंबूद्वीपमां सूर्योनी क्रिया शुं अतीत क्षेत्रमां कराय छे, वर्तमान क्षेत्रमां कराय छे के अनागत क्षेत्रमां कराय छे ? [उ०] हे गौतम ! अतीत क्षेत्रमां क्रिया कराती नथी, वर्तमान क्षेत्रमां क्रिया कराय छे, पण अनागत क्षेत्रमां क्रिया कराती नथी. [प्र०] हे भगवन् ! शुं (ते सूर्यो) स्पृष्ट क्रियाने करे छे के अस्पृष्ट क्रियाने करे छे ? [उ०] हे गौतम ! तेओ स्पृष्ट क्रियाने करे छे, पण अस्पृष्ट क्रियाने नथी करता, यावद् अवश्य छ दिशामां स्पृष्ट क्रियाने करे छे.

जंबुद्वीवे णं भंते ! दीवे सूरिया केवतियं खेत्तं उड्डं तवंति केवतियं खेत्तं अहे तवंति केवतियं खेत्तं तिरियं तवंति !, गोयमा ! एगं जोयणसयं उड्डं तवंति अट्टारस जोयणस याइं अहे तवंति सीयालीसं जोयणसहस्साइं दोन्नि तेवट्टे जोयणसए एक्कवीसं च सट्ठिभाए जोयणस्स तिरियं तवंति ॥ अंतो णं भंते ! माणुसुत्तरस्म पञ्चयस्स जे चंदिमसूरियगहगणणक्खत्तताराख्वा ते णं भंते ! देवा किं उड्डोववन्नगा जहा जीवाभिगमे तहेव निरवसेसं जाव उक्कोसेणं छम्मासा । बहिया णं भंते ! माणुसुत्तरस्स जहा जीवाभिगमे जाव इंदट्टाणे णं भंते !

८ शतके
उद्देशः ८
॥६९०॥

વ્યાખ્યા-
પ્રજ્ઞાસિઃ
॥૬૯૧॥

કેવલિયં કાલં ઉવવાણં વિરહિણ પન્નત્તે ?, ગોયમા ! જહન્નેણં એકં સમયં ઉક્કોસેણં છમ્માસા । સેવં ભંતે ! સેવં ભંતે ! ॥ સૂત્રં ૩૪૩ ॥ અટ્ટમસણ અટ્ટમો ઉદ્દેસો સંમત્તો ॥

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જંબૂદ્વીપમાં સૂર્યો કેટલું ક્ષેત્ર ઉંચે તપાવે છે, કેટલું ક્ષેત્ર નીચે તપાવે છે અને કેટલું ક્ષેત્ર તિર્યગ્ તપાવે છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સો યોજન ક્ષેત્ર ઉંચે તપાવે છે, અઠારસો યોજન ક્ષેત્ર નીચે તપાવે છે. અને સૂડતાલીશ હજાર વસે ત્રેસઠ યોજન તથા એક યોજનના સાઠીયા એકવીસ ભાગ જેટલું ક્ષેત્ર તિર્યગ્ (તિરહું) તપાવે છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મનુષ્યોત્તર પર્વતની અંદર જે ચંદ્રો, સૂર્યો, ગ્રહગણ, નક્ષત્ર અને તારારૂપ દેવો છે, હે ભગવન્ ! તે શું ઊર્ધ્વલોકમાં ઉત્પન્ન થયેલા છે ? [ઉ૦] જે પ્રમાણે જીવાભિગમસૂત્રમાં કહ્યું છે તેમ યાવદ્ (તેઓનો ઉપપાતવિરહકાલ-ઉપજવાનું અન્તર જઘન્ય એક સમય અને) યાવદ્ ઉત્કૃષ્ટ છ માસ છે' ત્યાંસુધી વધું જાણવું. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! મનુષ્યોત્તર પર્વતની બહાર જે ચંદ્રાદિ દેવો છે તેઓ શું ઊર્ધ્વલોકમાં ઉત્પન્ન થયેલા છે ? [ઉ૦] જેમ જીવાભિગમસૂત્રમાં કહ્યું છે તેમ જાણવું, યાવત્-[પ્ર૦] 'હે ભગવન્ ! ઇન્દ્રસ્થાન કેટલા કાલ સુધી ઉપપાત વડે વિરહિત કહ્યું છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જઘન્યથી એક સમય, અને ઉત્કૃષ્ટથી છ માસ, (અર્થાત્ એક ઇન્દ્રના મરણ પછી જઘન્યથી એક સમયે અને ઉત્કૃષ્ટથી છ માસે તેને સ્થાને બીજો ઇન્દ્ર ઉત્પન્ન થાય છે તેથી તેટલો કાલ ઇન્દ્રસ્થાન ઉપપાત વિરહિત હોય છે',) હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ તે એમજ છે. (એમ કહી ભગવન્ ગૌતમ યાવદ્ વિહરે છે). ॥ ૨૪૩ ॥

ભગવત્ સૂધર્મસ્વામીપ્રણીત શ્રીમદ્ ભગવતીત્રના આઠમા શતકમાં આઠમા ઉદ્દેશાનો મૂલાર્થ સંપૂર્ણ થયો.

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૮
॥૬૯૧॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६९२॥

उद्देशकः ९

कइविहे णं भंते ! बंधे पण्णत्ते ?, गोयमा ! दुविहे बंधे पण्णत्ते, तंजहा-पयोगबंधेय वीससाबंधेय ॥ (सूत्रं ३४४)
[प्र०] हे भगवन् ! बन्ध केटला प्रकारनो कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! बन्ध बे प्रकारनो कह्यो छे, ते आ प्रमाणे-प्रयोगबन्ध
अने विससाबन्ध. ॥ ३४४ ॥
वीससाबंधे णं भंते ! कतिविहे पण्णत्ते ?, गोयमा ! दुविहे पण्णत्ते, तंजहा-साइयवीससाबंधे अणाइयवीससाबंधे
य । अणाइयवीससाबंधे णं भंते ! कतिविहे पण्णत्ते ?, गोयमा ! तिबिहे पण्णत्ते, तंजहा-धम्मत्थिकायअन्नमन्न-
अणादीयवीससाबंधे अधम्मत्थिकायअन्नमन्नअणादीयवीससाबंधे आगासत्थिकायअन्नमन्नअणादीयवीससाबंधे ।
धम्मत्थिकायअन्नमन्नअणादीयवीससाबंधे णं भंते ! किं देसबंधे सव्वबंधे ?, गोयमा ! देसबंधे नो सव्वबंधे,
एवं चेव अधम्मत्थिकायअन्नमन्नअणादीयवीससाबंधेवि, एवमागासत्थिकायअन्नमन्नअणादीयवीससाबंधेवि । धम्म-
त्थिकायअन्नमन्नअणाइयवीससाबंधे णं भंते ! कालओ केवच्चिरं होइ ?, गोयमा ! सव्वद्धं, एवं अधम्मत्थिकाए,
एवं आगासत्थिकाये । सादीयवीससाबंधे णं भंते ! कतिविहे पण्णत्ते ?, गोयमा ! तिबिहे पण्णत्ते, तंजहा-बंध-
णपच्चइए भायणपच्चइए परिणामपच्चइए । से किं तं बंधणपच्चइए ?, २ जज्ञं परमाणुपुग्गलादुपएसिया तिपएसिया जाव
दसपएसिया संखेज्जपएसिया असंखेज्जपएसिया, अणंतपएसियाणं भंते ! खंधाणं वेमायनिद्धयाए वेमायलुक्खयाए
वेमायनिद्धलुक्खयाए बंधणपच्चए णं बंधे समुप्पज्जइ जहन्नेणं एकं समयं उक्कोसेणं असंखेज्जं कालं, सेत्तं बंधणप-

८ शतके
उद्देशः ९
॥६९२॥

વ્યાખ્યા-
પ્રજ્ઞાપ્તિઃ
॥૬૯૩॥

ચઢૈ. સે કિં તં ભાયણપચ્છૈ?, ભા૦ ૨ જન્નં જુલ્લસુરાજુલ્લગુલજુલ્લતંદુલાણં ભાયણપચ્છૈણં બંધે સમુપ્પજ્જૈ જ-
હન્નેણં અંતોમુદ્દત્તં ઉક્કોસેણં સંખેજ્જં કાલં, સેત્તં ભાયણપચ્છૈ. સે કિં તં પરિણામપચ્છૈ?, પરિણામપચ્છૈ જન્નં
અભાણં અભરુક્કણં જહા તત્તિયસે જાવ અમોહાણં પરિણામપચ્છૈ ણં બંધે સમુપ્પજ્જૈ જહન્નેણં એકં સમયં
ઉક્કોસેણં છમ્માસા, સેત્તં પરિણામપચ્છૈ, સેત્તં સાહ્યવીસસાબંધે, સેત્ત વીસસાબંધે (સૂત્રં ૩૪૫) ॥

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વિસ્રસાબન્ધ કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! બે પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે-સાદિવિસ્ર-
સાબન્ધ અને અનાદિ વિસ્રસાબન્ધ. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અનાદિ વિસ્રસાબન્ધ કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ત્રણ પ્રકાર-
નો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે-ધર્માસ્તિકાયનો અન્યોન્ય અનાદિ વિસ્રસાબન્ધ, અધર્માસ્તિકાયનો અન્યોન્ય અનાદિ વિસ્રસાબન્ધ અને
આકાશાસ્તિકાયનો પણ અન્યોન્ય અનાદિ વિસ્રસાબન્ધ. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ધર્માસ્તિકાયનો અન્યોન્ય અનાદિ વિસ્રસાબન્ધ દેશબન્ધ
છે કે સર્વબન્ધ છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! દેશબન્ધ છે, પણ સર્વબન્ધ નથી. એ પ્રમાણે અધર્માસ્તિકાયનો અન્યોન્ય અનાદિ વિસ્રસાબન્ધ
જાણવો. એવી રીતે આકાશાસ્તિકાયનો અન્યોન્ય અનાદિ વિસ્રસાબન્ધ જાણવો. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ધર્માસ્તિકાયનો અન્યોન્ય અનાદિ
વિસ્રસાબન્ધ કાલથી વ્યાં સુધી હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વ કાલ સુધી હોય છે. એ પ્રમાણે અધર્માસ્તિકાય અને આકાશાસ્તિકા-
યનો અન્યોન્ય અનાદિ વિસ્રસાબન્ધ જાણવો. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સાદિવિસ્રસાબન્ધ કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ !
ત્રણ પ્રકારનો કહ્યો છે; તે આ પ્રમાણે-૧ બંધનપ્રત્યયિક, ૨ ભાજનપ્રત્યયિક અને ૩ પરિણામપ્રત્યયિક. [પ્ર૦] હે ભગવન્ !
બંધનપ્રત્યયિક(સાદિ બન્ધ કેવા પ્રકારે છે ? [ઉ૦] દ્વિપ્રદેશિક, ત્રિપ્રદેશિક, ચાવદ્ દશપ્રદેશિક, સંખ્યાતપ્રદેશિક, અસંખ્યાતપ્ર-

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૯
॥૬૯૩॥

ધ્યાત્વ્યા-
પ્રજ્ઞાતિઃ
॥૬૯૪॥

દેશિક અને અનંતપ્રદેશિક પરમાણુ પુદ્ગલસ્કંધોનો વિષમ સ્તિગ્ધતા (ચિકાશ) વડે, વિષમ રુક્ષતાવડે અને વિષમ સ્તિગ્ધ-રુક્ષતા વડે બન્ધપ્રત્યયિક બન્ધ થાય છે. તે જઘન્યથી એક સમય, અને ઉત્કૃષ્ટથી અસંખ્ય કાલ સુધી રહે છે. એ પ્રમાણે બંધનપ્રત્યયિક બન્ધ કહ્યો. [પ્ર૦] હે ભગવન ! ભાજનપ્રત્યયિક બન્ધ કેવા પ્રકારે હોય ? [ઉ૦] જૂની મદિરાનો, જૂના ગોઝનો અને જુના ચોખાનો ભાજન પ્રત્યયિક બન્ધ થાય છે. તે જઘન્યથી અન્તર્મુદૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટ સંખ્યાત કાલ સુધી રહે છે. એ પ્રમાણે ભાજનપ્રત્યયિક બન્ધ કહ્યો. [પ્ર૦] હે ભગવન ! પરિણામપ્રત્યયિક બન્ધ કેવા પ્રકારે છે ? [ઉ૦] વાદળાઓનો, અભ્રવૃક્ષોનો જેમ તૃતીય શતકમાં કહ્યું છે તેમ યાવદ્ અમોઘોનો પરિણામપ્રત્યયિકબન્ધ, ઉત્પન્ન થાય છે. તે જઘન્યથી એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી છ માસ સુધી રહે છે, એ પ્રમાણે પરિણામપ્રત્યયિકબન્ધ, સાદિવિસ્રસાબન્ધ અનેવિસ્રસાબન્ધ કહ્યો. ॥ ૩૪૫ ॥

સે કિં તં પયોગબંધે?, પયોગબંધે તિવિહે પળ્લત્તે, તંજહા-અણાઈએ વા અપજ્જવસિએ સાઈએ વા અપજ્જવસિએ સાઈએ વા મપજ્જવસિએ, તત્થ ણં જે સે અણાઈએ અપજ્જવસિએ સે ણં અટ્ટળહં જીવમઙ્ગપણસાણં ॥ તત્થવિ ણં તિણહં ૨ અણાઈએ અપજ્જવસિએ, સંસાણં સાઈએ, તત્થ ણં જે સે સાદીએ અપજ્જવસિએ સે ણં સિદ્ધાણં, તત્થ ણં જે સે સાઈએ સપજ્જવસિએ સે ણં ચડવિવિહે પળ્લત્તે, તંજહા-આલાવણબંધે અલ્હિયાવણબંધે સરીરબંધે સરીરપ્પયોગબંધે ॥ સે કિં તં આલાવણબંધે ?, આલાવણબંધે જળ્ણં તળભારાણ વા કટ્ટભારાણ વા પત્તભારાણ વા પલ્લભારાણ વા વેલ્લભારાણ વા વેત્તલયાવાગવરત્તરજ્જુવલ્લિકુસદંભમાદિએહિં આલાવણબંધે સમુપ્પજ્જહ જહન્નેણં અંતોમુદુત્તં ઉ-ક્કોસેણં સંખેજ્જં કાલં, સેત્ત આલાવણબંધે ॥ સે કિં તં અલ્હિયાવણબંધે?, અલ્હિયાવણબંધે ચડવિવિહે પળ્લત્તે, તંજહા-

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૯
॥૬૯૪॥

વ્યાખ્યા-
પ્રજ્ઞાપ્તિ:
॥૬૯૫॥

લેસણાબંધે ઉચ્ચયબંધે સમુચ્ચયબંધે સાહજણાબંધે, સે કિં તં લેસણાબંધે?, લેસણાબંધેજનં કુટ્ટાણં કોટ્ટિમાણં સ્વંભાણં પાસાયાણં કટ્ટાણં ચમ્માણં ઘટ્ટાણં પટ્ટાણં કટ્ટાણં હુહાચિચિચિલ્લસિલેસલક્કમહુસિત્થમાઈઈહિં લેસણાઈઈહિં બંધે સમુપ્પજ્ઞઈ જહન્નેર્ણ અંતોમુહુત્તં ઉક્કોસેણં સંખેજ્ઞં કાલં, સેત્તં લેસણાબંધે,

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પ્રયોગબન્ધ કેવા પ્રકારે છે ? [ઉ૦] પ્રયોગબન્ધ ત્રણ પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે- ૧ અનાદિ અપર્યવસિત' ૨ સાદિ અપર્યવસિત અને ૩ સાદિ સપર્યવસિત પ્રયોગબન્ધ. તેમાં જે અનાદિ અપર્યવસિતબન્ધ છે તે જીવના આઠ મધ્યપ્રદેશોનો હોય છે, તે આઠ પ્રદેશોમાં પણ ત્રણ ત્રણ પ્રદેશોનો જે બન્ધ તે અનાદિ અપર્યવસિત બન્ધ છે. બાકીના સર્વપ્રદેશોનો સાદિ સપર્યવસિત (સાન્ત) બન્ધ છે. તેમાં સાદિ અપર્યવસિત બન્ધ સિદ્ધના જીવ પ્રદેશોનો છે. સાદિક સપર્યવસિત બન્ધ ચાર પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે- ૧ આલાપનબન્ધ, ૨ આલીનબન્ધ, ૩ શરીરબન્ધ અને ૪ શરીરપ્રયોગબન્ધ. [પ્ર૦] આલાપન બન્ધ કેવા પ્રકારનો છે ? [ઉ૦] આલાપન બન્ધ ઘાસના ભારાઓનો, પાંદડાના ભારાઓનો, પલાલના ભારાઓનો અને વેલાના ભારાઓનો નેતરની વેલ, છાલ, વાધરી, દોરડા, વેલ, કુશ, અને ડાખ આદિથી આલાપનબન્ધ થાય છે. તે જગન્યથી અન્તર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી સંખ્યાત કાલ સુધી રહે છે. એ પ્રમાણે આલાપનબન્ધ કહ્યો. [પ્ર૦] આલીનબન્ધ કેવા પ્રકારનો કો છે ? [ઉ૦] આલીનબન્ધ ચાર પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે- ૧ શ્લેષણાબન્ધ, ૨ ઉચ્ચયબન્ધ, ૩ સમુચ્ચયબન્ધ અને ૪ સંહનનબન્ધ. [પ્ર૦] શ્લેષણાબન્ધ કેવા પ્રકારનો હોય ? [ઉ૦] શિશ્વરોનો, કુટ્ટિમોનો (ફરસ બંધીનો) સ્તંભોનો, પ્રાસાદોનો, લાકડાઓનો, ચામડાનો, ઘડાઓનો, કપડાઓનો અને સાદડીઓનો ચૂનાવડે, કચડાવડે, શ્લેષ-વજ્રલેપ-વડે, લાસવડે મીણ-ઈત્યાદિ શ્લેષણ દ્રવ્યોવડે શ્લેષણાબન્ધ થાય છે. તે જગન્યથી અન્તર્મુ-

૮ શતકે
ઉદ્દેશ: ૯
॥૬૯૫॥

ઢ્યાલ્યા-
પ્રશ્નસિઃ
॥૬૯૭॥

પુષ્કરિણી, દીર્ઘિકા, ગુંજાલિકા, સરોવરો, સરોવરની શ્રેણિ, મોટા સરોવરની પંક્તિ, બિલની શ્રેણિ, દેવકુલ, સમા, પરબ, સ્તૂપ, સ્વાઈઓ. પરિધો, કિલ્લાઓ, કાંગરાઓ. ચરિકો, દ્વાર, ગોપુર, તોરણ, પ્રાસાદ, ઘર, શરણ, લેણ (ગૃહવિશેષ) હાટો, શૃંગાટકાકારમાર્ગ, ત્રિકમાર્ગ, ચતુષ્કમાર્ગ, ચત્ત્વરમાર્ગ, ચતુર્મુખમાર્ગ, અને રાજમાર્ગાદિનો જુનાદ્વારા, કચરાદ્વારા અને શ્લેષના (વજ્રલેપના) સમુચ્ચયવડે જે બંધ થાય છે તે સમુચ્ચયબંધ. તે જઘન્યથી અન્તર્મુહૂર્ત, અને ઉત્કૃષ્ઠથી સંખ્યેયકાલ સુધી રહે છે. એ પ્રમાણે સમુચ્ચયબંધ કહ્યો. [પ્ર૦] સંહનનબંધ કેવા પ્રકારનો કહ્યો છે? [ઉ૦] સંહનનબંધ બે પ્રકારનો કહ્યો છે; તે આ પ્રમાણે-દેશસંહનનબંધ અને સર્વસંહનનબંધ. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દેશસંહનન બંધ કેવા પ્રકારનો છે? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ગાડા, રથ, યાન (નાના ગાડા) યુગ્યવાહન ગિલ્હિ (હાથીની અંઘાડી), થિલ્હિ (પલાણ), શિબિકા, અને સ્યન્દમાની (પુરુષપ્રમાણ વાહનવિશેષ), તેમજ લોઢી, લોઢાના કડાયા, કડહા, આસન, શયન, સ્તંભો, માંડ (માટીનાં વાસણ) પાત્ર અને નાના પ્રકારના ઉપકરણ-ઇત્યાદિ પદાર્થોનો જે સંબંધ થાય છે તે દેશ સંહનનબંધ છે. તે જઘન્યથી અન્તર્મુહૂર્ત, અને ઉત્કૃષ્ઠથી સંખ્યેય કાલ સુધી રહે છે. એ પ્રમાણે દેશસંહનન બંધ કહ્યો.

સે કિં તં સઞ્વસાહ્ણણાબંધે ?, સઞ્વસાહ્ણણાબંધે સે ણં સ્વીરોદગમ્મઈણં, સેત્તં સઞ્વસાહ્ણણાબંધે, સેત્તં સાહ્ણણાબંધે, સેત્તં અલ્હિયાવણબંધે ॥ સે કિં તં સરીરબંધે ?, સરીરબંધે દુવિહે પપ્પણત્તે, તંજહા-પુઞ્વપ્પઓગપચ્છઈણં ય પહુપ્પન્નપઓગપચ્છઈણં, સે કિં તં પુઞ્વપ્પયોગપચ્છઈણં, પુઞ્વપ્પઓગપચ્છઈણં જન્નં નેરહ્યાઈયાણં સંમારવત્થાણં મઞ્વજીવાણં તત્થ ૨ તેસુ ૨ કારણેસુ સમોહ્ણમાણાણં જીવપ્પદેસાણં બંધે સમુપ્પજ્જઈ, સેત્તં પુઞ્વપ્પયોગપચ્છઈણં, સે કિં તં પહુપ્પન્નપ્પયોગપચ્છઈણં, ૨ જન્નં કેવલનાણિસ્સ અણગારસ્સ કેવલિસમુઘાણં સમોહ્ણસ્સ તાઓ સમુઘાયાઓ

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૯
॥૬૯૭॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥६९८॥

पडिनियत्तेमाणस्स अंतरा मंथे वट्टमाणस्स तेयाकम्माणं बंधे समुप्पज्झइ, किं कारणं?, ताहे से पएसा एगत्ती-
गया भवंतित्ति, सेत्तं पडुप्पन्नप्पयोगपच्चइए, सेत्तं सरीरबंधे ३॥ से किं तं सरीरप्पयोगबंधे?, सरीरप्पयोगबंधे
पंचविहे पन्नत्ते, तंजहा-ओरालियसरीरप्पओगबंधे वेउब्बियसरीरप्पओगबंधे आहारगसरीरप्पओगबंधे तेयास-
रीरप्पयोगबंधे कम्मासरीरप्पयोगबंधे । ओरालियसरीरप्पयोगबंधे णं भंते ! कत्तिविहे पणत्ते?, गोयमा ! पंच-
विहे पन्नत्ते, तंजहा-एगिंदियओरालियसरीरप्पयोगबंधे बेंदियओ० जाव पंचिंदियओरालियसरीरप्पयोगबंधे ।

[प्र०] सर्वसहनन बन्ध केवा प्रकारनो कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! दूध अने पाणी इत्यादिनो सर्वसहनन बन्ध कह्यो छे. ए
प्रमाणे सर्वसहनन बन्ध कह्यो. ए रीते आलीनबंध पण कह्यो. [प्र०] शरीरबन्ध केटला प्रकारनो कह्यो छे, [उ०] शरीरबन्ध बे
प्रकारनो कह्यो छे, ते आ प्रमाणे-१ पूर्वप्रयोगप्रत्ययिक अने २ प्रत्युत्पन्नप्रयोगप्रत्ययिक. [प्र०] हे भगवन् ! पूर्वप्रयोगप्रत्ययिक
शरीरबन्ध केवा प्रकारनो छे ? [उ०] ते ते स्थळे ते ते कारणोने लीधे समुद्घात करता नैरयिको अने संसारावस्थावळा सर्व जीव-
प्रदेशोनों जे बन्ध थाय छे ते पूर्वप्रयोगप्रत्ययिक बन्ध छे. ए प्रमाणे पूर्वप्रयोगप्रत्ययिक बन्ध कह्यो. [प्र०] प्रत्युत्पन्नप्रयोगप्रत्ययिक
बन्ध केवा प्रकारनो कह्यो छे ? [उ०] केवलिसमुद्घातवडे समुद्घात करता अने ते समुद्घातथी पाछा फरता, वच्चे मंथानमां वर्तता
केवलज्ञानी अनंगारना तैजस अने कर्मण शरीरनो जे बन्ध थाय ते प्रत्युत्पन्नप्रयोगप्रत्ययिक बन्ध कहेवाय छे. तैजस अने कर्मण
शरीरनो बन्ध शायी थाय छे ? ते वखते ते आत्मप्रदेशो संघातने पामे छे. (अने ते प्रदेशोने अनुसरीने तैजस अने कर्मणनो पण
बन्ध पण थाय छे.) ए प्रमाणे प्रत्युत्पन्नप्रयोगप्रत्ययिक बन्ध कह्यो, ए प्रमाणे शरीरबन्ध कह्यो. [प्र०] शरीरप्रयोग बन्ध केवा प्रकारे

८ शतके
उद्देशः ९
॥६९८॥

વ્યાख्या-
પ્રજ્ઞપ્તિઃ
॥૬૯૯॥

કહ્યો છે ? [૩૦] શરીરપ્રયોગબન્ધ પાંચ પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે—૧ ઔદારિકશરીરપ્રયોગબન્ધ, ૨ વૈક્રિયશરીરપ્રયોગબન્ધ, ૩ આહારકશરીરપ્રયોગબન્ધ, ૪ તૈજસશરીરપ્રયોગબન્ધ અને ૫ કાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ. [પ્ર૦] હે મગવન્ ! ઔદારિકશરીરપ્રયોગબન્ધ કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! ઔદારિકશરીરપ્રયોગબન્ધ પાંચ પ્રકારનો કહ્યો છે. તે આ પ્રમાણે—એકેન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગબન્ધ, દ્વીન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગબન્ધ, યાવત્ પંચેન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગબન્ધ.

एगिंदियओरालियसरीरप्पयोगबंधे णं भंते ! कतिविहे पण्णत्ते ?, गोयमा ! पंचविहे पण्णत्ते, तंजहा-पुहविक्काइयएगिंदिय० एवं एएणं अभिलावेणं भेदो जहा ओगाहणसंठाणे ओरालियसरीरस्स तहा भाणियव्वो जाव पज्जत्तगवभवक्कंतियमणुस्सपंचिंदियओरालियसरीरप्पयोगबंधे य अपज्जत्तगवभवक्कंतियमणूस्स० जाव बंधे य ॥ ओरालियसरीरप्पयोगबंधे णं भंते ! कस्स कम्मस्स उदएणं ?, गोयमा ! वीरियसजोगसइव्वयाए पमादपच्चया कम्मं च जोगं च भवं च आउयं च पडुच्च ओरालियसरीरप्पयोगनामकम्मस्स उदएणं ओरालियसरीरप्पयोग-बंधे ॥ एगिंदियओरालियसरीरप्पयोगबंधे णं भंते ! कस्स कम्मस्स उदएणं ?, एवं चेव, पुहविक्काइयएगिंदियओ-रालियसरीरप्पयोगबंधे एवं चेव, एवं जाव वणस्सइकाइया, एवं बेइंदिया एवं तेइंदिया एवं चउरिंदियतिरि-क्खजोणिय०, पंचिंदियओरालियसरीरप्पयोगबंधे णं भंते ! कस्स कम्मस्स उदएणं ?, गो० वीरियसजोग-सइव्वयाए पमाय जाव आउयं पडुच्च पंचिंदियओरालियसरीरप्पयोगनामाए कम्मस्स उदएणं, तिरिक्खपं-चिंदियओरालियसरीरप्पयोगबंधे एवं चेव, मणुस्सपंचिंदियओरालियसरीरप्पयोगबंधे णं भंते ! कस्स कम्मस्स

૮ સતકે
ઉદ્દેશઃ ૯
॥૬૯૯॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७००॥

उदएणं !, गोयमा ! वीरियसजोगसहन्वयाए पमादपच्चया जाव आउयं च पडुच्च मणुस्सपंचिंदियओरालिय-
सरीरप्पयोगनामाए कम्मस्स उदएणं मणुस्सपंचिंदियओरालियसरीरप्पयोगबन्धे,

[प्र०] हे भगवन् ! एकेन्द्रियऔदारिकशरीरप्रयोगबन्ध केटला प्रकारनो कहो छे ? [उ०] हे गौतम ! पांच प्रकारनो कहो छे, ते आ प्रमाणे-पृथिवीकायिकएकेन्द्रियओदारिकशरीरप्रयोगबन्ध; ए प्रमाणे ए अभिलाषथी जेम ' अवगाहनासंस्थान ' पदमां औदारिक शरीरनो भेद कहो छे तेम अहीं कहेवो; यावत् पर्याप्तगर्भजमनुष्यपंचेन्द्रियऔदारिकशरीरप्रयोगबन्ध अने अपर्याप्तगर्भज-मनुष्यपंचेन्द्रियऔदारिकशरीरप्रयोगबन्ध. [प्र०] हे भगवन् ! औदारिकशरीरप्रयोगबन्ध कया कर्मना उदयथी थाय छे ? [उ०] हे गौतम ! जीवनी सवीर्यता, सयोगता अने सद्द्रव्यताथी, प्रमादहेतुथी, कर्म, योग, (काययोग) भव अने आयुष्यने आश्रयी औदारिकशरीरप्रयोगनामकर्मना उदयथी औदारिकशरीरप्रयोगबन्ध थाय छे. [प्र०] हे भगवन् ! एकेन्द्रियऔदारिकशरीरप्रयोगबन्ध कया कर्मना उदयथी थाय छे ? [उ०] पूर्वे कहा प्रमाणे जाणवुं. पृथिवीकायिकएकेन्द्रियऔदारिकशरीरप्रयोगबन्ध ए प्रमाणे जाणवो. ए प्रमाणे यावद् वनस्पतिकायिक एकेन्द्रियऔदारिकशरीरप्रयोगबन्ध, तथा बेइन्द्रिय, त्रीन्द्रिय अने चउरिन्द्रिय औदारिकशरीरप्रयोगबन्ध जाणवो. [प्र०] हे भगवन् ! पंचेन्द्रियऔदारिकशरीरप्रयोगबन्ध कया कर्मना उदयथी थाय छे ? [उ०] पूर्व प्रमाणे जाणवुं. [प्र०] हे भगवन् ! मनुष्यपंचेन्द्रियऔदारिकशरीरप्रयोगबन्ध कया कर्मना उदयथी थाय छे ? [उ०] हे गौतम ! सवीर्यता, सयोगता अने सद्द्रव्यताथी, तेम प्रमादहेतुथी, यावत् आयुष्यने आश्रयी मनुष्यपंचेन्द्रियऔदारिकशरीरप्रयोगनामकर्मना उदयथी मनुष्यपंचेन्द्रियऔदारिकशरीरप्रयोगबन्ध थाय छे.

८ शतके
उद्देशः ९
॥७००॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७०१॥

ओरालियसरीरप्पयोगबंधे णं भंते ! किं देसबंधे सव्वबंधे ?, गोयमा ! देसबंधेवि सव्वबंधेवि, एगिंदियओ-
रालियसरीरप्पयोगबंधे णं भंते ! किं देसबंधे सव्वबंधे ?, एवं चेव, एवं पुढविकाइया, एवं जाव मणुस्सपंचिंदिय-
ओरालियसरीरप्पयोगबंधे णं भंते ! किं देसबंधे सव्वबंधे ?, गोयमा ! देसबंधेवि सव्वबंधेवि ॥ ओरालियसरी-
प्पयोगबंधे णं भंते ! कालओ केवच्चिरं होइ ?, गोयमा ! सव्वबंधे एकं समयं, देसबंधे जहन्नेणं एकं समयं उक्को-
सेणं तिन्नि पलिओवमाइं समयऊणाइं, एगिंदियओरालियसरीरप्पयोगबंधे णं भंते ! कालओ केवच्चिरं होइ ?,
गोयमा ! सव्वबंधे एकं समयं देसबंधे जहन्नेणं एकं समयं उक्कोसेणं बावीसं वाससहस्साइं समयऊणाइं, पुढविका-
इयएगिंदियपुच्छा, गोयमा ! सव्वबंधे एकं समयं देसबंधे जहन्नेणं खुड्ढागभवग्गहणं तिसमयऊणं उक्कोसेणं
बावीसं वाससहस्साइं समयऊणाइं, एवं सव्वेसिं सव्वबंधो एकं समयं देसबंधो जेसिं नत्थि वेउव्वियसरीरं तेसिं
जहन्नेणं खुड्ढागं भवग्गहणं तिसमयऊणं उक्कोसेणं जा जस्स ठिती सा समयऊणा कायव्वा, जेसिं पुण अत्थि
वेउव्वियसरीरं तेसिं देसबंधो जहन्नेणं एकं समयं उक्कोसेणं जा जस्म ठिती सा समयऊणा कायव्वा जाव मणु-
स्साणं देसबंधे जहन्नेणं एकं समयं उक्कोसेणं तिन्नि पलिओवमाइं समयूणाइं ॥

[प्र०] हे भगवन् ! औदारिकशरीरप्रयोगबन्धनो शुं देशबन्ध छे के सर्वबन्ध छे ? [उ०] हे गौतम ! देशबन्ध पण छे अने
सर्वबन्ध पण छे. [प्र०] एकेन्द्रियऔदारिकशरीरप्रयोगबन्ध शुं देशबन्ध छे के सर्वबन्ध छे ? [उ०] पूर्वनी पेठे जाणवुं, ए प्रमाणे
यावत् [प्र०] हे भगवन् ! अनुष्यपंचेन्द्रियऔदारिकशरीरप्रयोगबन्धनो शुं देशबन्ध छे के सर्वबन्ध छे ? [उ०] हे गौतम ! देशबन्ध

८ शतके
उद्देशः ९
॥७०१॥

કયાલ્યા-
પ્રજ્ઞાસિઃ
॥૭૦૨॥

પણ છે અને સર્વબન્ધ પણ છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઔદારિકશરીરપ્રયોગબન્ધ કાલથી ક્યાંસુધી હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વબન્ધ એક સમય, અને દેશબન્ધ જઘન્યથી એક સમય, અને ઉત્કૃષ્ટ એક સમય ન્યૂન ત્રણ પલ્લોપમ સુધી હોય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એકેન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગબન્ધ કાલથી ક્યાંસુધી હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વબન્ધ એક સમય, અને દેશબન્ધ જઘન્યથી એક સમય, અને ઉત્કૃષ્ટ એક સમય ન્યૂન બાવીસહજાર વર્ષ સુધી હોય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પૃથ્વીકાયિક એકેન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગબન્ધ સંબંધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વબન્ધ એક સમય, અને દેશબન્ધ જઘન્યથી ત્રણ સમય ન્યૂન હુલ્લક ભવ પર્યન્ત, અને ઉત્કૃષ્ટ એક સમય ન્યૂન બાવીસહજાર વર્ષ સુધી હોય છે. એ પ્રમાણે સર્વજાવાના સર્વબન્ધ એક સમય છે, અને દેશબન્ધ જેઓને વૈક્રિય-શરીર નથી તેઓને જઘન્યથી ત્રણ સમય ન્યૂન હુલ્લક ભવ પર્યન્ત હોય છે, અને ઉત્કૃષ્ટથી જેટલો જેની આયુષ્યસ્થિતિ છે, તેથી એક સમય ન્યૂન કરવો. જેઓને વૈક્રિય શરીર છે તેઓને દેશબન્ધ જઘન્યથી એક સમય, અને ઉત્કૃષ્ટથી જેટલું જેનું આયુષ્ય છે તેટલામાંથી એક સમય ન્યૂન જાણવો, એ પ્રમાણે યાવદ્ મનુષ્યોનો દેશબન્ધ જઘન્યથી એક સમય, અને ઉત્કૃષ્ટથી એક સમય ન્યૂન ત્રણ પલ્લોપમ સુધી જાણવો.

ઓરાલિયસરીરબંધંતરે ણં મંતે ! કાલઓ કેવચ્ચિરં હોઈ ?, ગોયમા ! સઙ્ગબંધંતરં જહન્નેણં સુદ્ધાગં ભવગ્ગ-હણં તિસમયઝ્ઞણં ઉક્કોસેણં તેત્તીસં સાગરોવમાઈં પુઙ્ગવકોડિસમયાહિયાઈં, દેસબંધંતરં જહન્નેણં એકં સમયં ઉક્કો-સેણં તેત્તીસં સાગરોવમાઈં તિસમયાહિયાઈં, એગિંદિયઓરાલિયપુચ્છા, ગોયમા ! સઙ્ગબંધંતરં જહન્નેણં સુદ્ધાગં ભવગ્ગહણં તિસમયઝ્ઞણં ઉક્કોસેણં બાવીસં વાસસહસ્સાઈં સમયાહિયાઈં, દેસબંધંતરં જહન્નેણં એકં સમયં ઉક્કોસેણં

૮ ગતકે
ઉદ્દેશઃ ૯
॥૭૦૨॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७०३॥

अंतोमुहुत्तं, पुढविकाइयएगिंदियपुच्छा गो० ! सव्वबंधंतरं जहेव एगिंदियस्स तहेव भाणियव्वं, देसबंधंतरं जह-
न्नेणं एकं समयं उक्कोसेणं तिन्निं समया जहा पुढविकाइयाणं, एवं जाव चउरिंदियाणं वाउक्काइयवज्जाणं, नवरं
सव्वबंधंतरं उक्कोसेणं जा जस्स ठिती सा समयाहिया कायव्वा, वाउक्काइयाणं सव्वबंधंतरं जहन्नेणं खुड्ढागभ-
वग्गहणं तिसमयऊणं उक्कोसेणं तिन्निं वाससहस्साइं समयाहियाइं, देसबंधंतरं जहन्नेणं एकं समयं उक्कोसेणं
अंतोमुहुत्तं, पंचिंदियतिरिक्खजोणियओरालियपुच्छा, सव्वबंधंतरं जहन्नेणं खुड्ढागभवग्गहणं तिसमयऊणं उक्को-
सेणं पुव्वकोडी समयाहिया, देसबंधंतरं जहा एगिंदियाणं तहा पंचिंदियतिरिक्खजो०, एवं मणुस्साणवि निर-
बसेसं भाणियव्वं जाव उक्कोसेणं अंतोमुहुत्तं ॥ जीवस्म णं भंते ! एगिंदियत्ते णोएगिंदियत्ते पुणरवि एगिंदियत्ते
एगिंदियओरालिबसरीरप्पओगबंधंतरं कालओ केवच्चिरं होइ?, गोयमा ! सव्वबंधंतरं जहन्नेणं दो खुड्ढागभवग्गहणाइं
तिसमयऊणाइं उक्कोसेणं दो सागरोवमसहस्साइं संखेज्जवासमब्भहियाइं, देसबंधंतरं जहन्नेणं खुड्ढागं भवग्ग-
हणं समयाहियं उक्कोसेणं दो सागरोवमसहस्साइं संखेज्जवासमब्भहियाइं,

[प्र०] हे भगवन् ! औदारिक शरीरना बन्धनुं अन्तर कालथी क्यांमुधी होय ? [उ०] हे गौतम ! सर्वबन्धनुं अन्तर जयन्यथी
त्रण समय न्यून क्षुल्लक भवग्रहण पर्यन्त छे, अने उत्कृष्टथी समयाधिक पूर्वकोटी अने तेत्रीश सागरोपम छे. अने देशबन्धनुं अन्तर
जयन्यथी एक समय, अने उत्कृष्टथी त्रण समय अधिक तेत्रीश सागरोपम छे. [प्र०] एकेन्द्रिय औदारिक शरीरसंबंधे पश्च. [उ०] हे
गौतम ! तेओना सर्वबन्धनुं अन्तर जयन्यथी त्रण समय न्यून क्षुल्लक भव पर्यन्त, अने उत्कृष्टथी समयाधिक बावीश हजार वर्ष सुधी

८ शतके
उद्देशः ९
॥७०३॥

ઘ્યાલ્યા-
પ્રજ્ઞાપ્તિઃ
॥૭૦૪॥

હોય છે. દેશબન્ધનું અન્તર જઘન્યથી એક સમય, અને ઉત્કૃષ્ઠથી અંતર્મુહૂર્ત સુધીનું છે. [પ્ર૦] પૃથિવીકાયિક એકેન્દ્રિયના ઔદારિકશરીરસંબંધે પ્રશ્ન. [૦૩] હે ગૌતમ! તેઓના સર્વબન્ધનુ અન્તર જેમ એકેન્દ્રિયાને કહ્યું તેમ કહેવું; અને દેશબન્ધનું અન્તર જઘન્યથી એક સમય, અને ઉત્કૃષ્ઠથી ત્રણ સમય સુધીનું હોય છે. જેમ પૃથિવીકાયિકને કહ્યું તેમ વાયુકાયિક સિવાય યાવત્ ચરિન્દ્રિય સુધીના જીવોને જાણવું, પણ ઉત્કૃષ્ઠથી સર્વબન્ધનું અન્તર જેટલી જેની આયુષ્યસ્થિતિ હાય તેટલી એક સમય અધિક કરવી. (અર્થાત્ સર્વબન્ધનું અન્તર સમયાધિક આયુષ્યની સ્થિતિ પ્રમાણે જાણવું.) વાયુકાયિકના સર્વબન્ધનું અન્તર જઘન્યથી ત્રણ સમય ન્યૂન છુલ્લક ભવ, અને ઉત્કૃષ્ઠથી સમયાધિક ત્રણહજાર વર્ષ સુધી જાણવું. તેઓના દેશબન્ધનું અન્તર જઘન્યથી એક સમય, અને ઉત્કૃષ્ઠથી અંતર્મુહૂર્ત પર્યન્ત જાણવું. [પ્ર૦] પંચેન્દ્રિયતિર્યચના ઔદારિકશરીરબન્ધના અન્તર સંબંધે પ્રશ્ન. [૩૦] હે ગૌતમ! તેઓના સર્વબન્ધનું અન્તર જઘન્યથી ત્રણ સમય ન્યૂન છુલ્લક ભવપર્યન્ત, અને ઉત્કૃષ્ઠથી સમયાધિક પૂર્વકોટિ હોય છે. દેશબન્ધનું અન્તર જેમ એકેન્દ્રિયાને કહ્યું છે તે પ્રકારે સર્વ પંચેન્દ્રિય તિર્યચોને જાણવું. એ પ્રમાણે મનુષ્યોને પણ સમગ્ર જાણવું, યાવત્ ઉત્કૃષ્ઠથી અંતર્મુહૂર્ત છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્! કોઈ જીવ એકેન્દ્રિયપણામાં હોય, અને પછી તે એકેન્દ્રિય સિવાય બીજી કોઈ જાતિમાં જાય, અને પુનઃ એકેન્દ્રિયપણામાં આવે તો એકેન્દ્રિયઔદારિકશરીરપ્રયોગબન્ધનું અન્તર કાલથી કેટલું હોય? [૩૦] હે ગૌતમ! જઘન્યથી સર્વબન્ધનું અન્તર ત્રણ સમય ન્યૂન બે છુલ્લક ભવ, અને ઉત્કૃષ્ઠથી સંખ્યાતા વર્ષ અધિક બેહજાર સાગરોપમ છે. તથા દેશબન્ધનું અન્તર જઘન્યથી એક સમય અધિક છુલ્લક ભવ, અને ઉત્કૃષ્ઠથી સંખ્યાત વર્ષ અધિક બેહજાર સાગરોપમ છે.

જીવસ્સણં મંતે! પુઢવિકાઈયત્તે નોપુઢવિકાઈયત્તે પુણરવિ પુઢવિકાઈયત્તે પુઢવિકાઈયણિંદિયોરાલિયસરી-

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૯
॥૭૦૪॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७०५॥

रप्पयोबंधंतरं कालओ केवच्चिरं होइ ? गोथमा ! सव्वबंधंतरं जहन्नेणं दो खुड्डाई भवग्गहणाई तिसमयऊणाई उक्को-
सेणं अणंतं कालं अणंतं उस्सप्पिणीओसप्पिणीओ कालओ खेत्तओ अणंता लोगा असंखेज्जा पोग्गलपरियट्ठा,
ते णं पोग्गलपरियट्ठा आवलियाए असंखेज्जइभागो, देसबंधंतरं जहन्नेणं खुड्डाग्ग भवग्गहणं समयाहियं उक्कोसेणं
अणंतं कालं जाव आवलियाए असंखेज्जइभागो, जहा पुढविकाइयाणं एवं वणस्सइकाइयवज्जाणं जाव मणुस्साणं,
वणस्सइकाइयाणं दोस्सि खुड्डाई. एवं चेव उक्कोसेणं असंखिज्जं कालं असंखिज्जाओ उस्सप्पिणिओसप्पिणीओ
कालओ खेत्तओ असंखेज्जा लोगा, एवं देसबंधंतरंपि उक्कोसेणं पुढवीकालो ॥ एएसि णं भंते ! जीवाणं ओरालि-
यसरीरस्स देसबंधगाणं सव्वबंधगाणं अबंधगाणं य कयरे २ जाव विसेसाहिया वा ?, गोथमा ! सव्वत्थोवा
जीवा ओरालियसरीरस्स सव्वबंधगा अबंधगा विसेसाहिया देसबंधगा असंखेज्जगुणा (मृच्च ३४७) ॥

[प्र०] हे भगवन् ! कोइ जीव पृथिवीकायपणामां होय, त्यांथी पृथिवीकाय सिवायना बीजा जीवोमां उत्पन्न थाय अने पुनः
ते पृथिवीकायमां आवे तो पृथिवीकायिक एकेन्द्रियऔदारिकशरीरप्रयोगबन्धनुं अन्तर केटलुं होय ? [उ०] हे गौतम ! सर्वबन्धनुं
अन्तर जघन्यथी ए रीते त्रण समय न्यून वे खुल्लक भव पयन्त छे, अने उत्कृष्टथी कालती अपेक्षाए अनन्तकाल-अनन्त उत्सर्पिणी
अने अवसर्पिणी छे, क्षेत्रथी अनन्तलोक-असंख्य पुद्गलपरावर्त छे, अने ते पुद्गलपरावर्त आवलिकाना असंख्यातमा भागना (समथ)
तुल्य छे. तथा देशबन्धनुं अन्तर जघन्यथी समयाधिक खुल्लक भव, अने उत्कृष्टथी अनन्तकाल, यावत् आवलिकाना असंख्यातमा
भागना समय तुल्य असंख्य पुद्गलपरावर्त छे. जेम पृथिवीकायिकोने इहु तेम वनस्पतिकायिक सिवाय बाकीना यावद् मनुष्य

८ शतके
उद्देशः ९
॥७०५॥

ઢ્યાલ્યા-
પ્રશ્નસિઃ
॥૭૦૬॥

સુધીના જીવો માટે જાણવું. વનસ્પતિકાચિકોને સર્વવન્ધનું અન્તર જઘન્યથી કાલનો અપેક્ષા એ પ્રમાણે (ત્રણ સમય ન્યૂન) વે ક્ષુલ્લક ભવ, અને ઉત્કૃષ્ટથી અસંખ્યકાલ—અસંખ્ય ઉત્સર્પિણી અને અવસર્પિણી સુધી છે, ક્ષેત્રથી અસંખ્ય લોક છે; દેશવન્ધનું અન્તર જઘન્યથી એ પ્રમાણે (સમયાધિક ક્ષુલ્લક ભવ) જાણવું. અને ઉત્કૃષ્ટથી પૃથિવીકાયના સ્થિતિકાલ (અસંખ્ય ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણી) સુધી જાણવું [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ ઔદારિક શરીરના દેશવન્ધક, સર્વવન્ધક અને અવન્ધક જીવોમાં કયા જીવો કોનાથી યાવદ્ વિશેષાધિક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ સૌથી થોડા જીવો ઔદારિક શરીરના સર્વવન્ધક છે, તેથી અવન્ધક જીવો વિશેષાધિક છે, અને તેથી દેશવન્ધક જીવો અસંખ્યાતગુણ છે. ॥ ૩૪૭ ॥

વેડવિવયસરીરપ્પયોગબંધે ણં અંતે ! કતિવિહે પન્નત્તે ?, ગોયમા ! દુવિહે પન્નત્તે, તંજહા—એગિંદિયવેડવિવયસરીરપ્પયોગબંધે ય પંચિંદિયવેડવિવયસરીરપ્પયોગબંધે ય । જહ એગિંદિયવેડવિવયસરીરપ્પયોગબંધે કિં વાડક્કા-હયએગિંદિયસરીરપ્પયોગબંધે ય અવાડક્કાહયએગિંદિય૦ એવં એણં અભિલાવેણં જહા ઓગાહણસંઠાણે વેડવિવયસરીરભેદો તહા માણિયવ્વો જાવ પજ્જત્તસવ્વટ્ઠસિદ્ધ મગુત્તરોવવાહયકપ્પાતીયવેમાણિયદેવપંચિંદિયવેડવિવયસરીરપ્પયોગબંધે ય અપ્પજ્જત્તસવ્વટ્ઠસિદ્ધ અણુત્તરાવવાહય જાવ પયોગબંધે ય । વેડવિવયસરીરપ્પયોગબંધે ણં અંતે ! કસ્સ કમ્મસ્સ ઉદણં ?, ગોયમા ! વીરિયસજોગસહવ્વયાએ જાવ આડયં વા લલ્હિં વા પહુચ્ચ વેડવિવયસરીરપ્પયોગનામાએ કમ્મસ્સ ઉદણં વેડવિવયસરીરપ્પયોગબંધે । વાડક્કાહયએગિંદિયવેડવિવયસરીરપ્પયોગ૦ પુચ્છા, ગોયમા ! વીરિયસજોગસહવ્વયાએ ચેવ જાવ લલ્હિં ચ પહુચ્ચ વાડક્કાહયએગિંદિયવેડવિવય જાવ બંધો । રયણપ્પ-

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૯
॥૭૦૬॥

વ્યાખ્યા-
પ્રજ્ઞાપ્તિ:
॥૭૦૭॥

આપુઢવિનેરઈયપંચિંદિયવેડવિવયસરીરપ્પયોગબંધેળં મંતે ! કર્મસ કમ્મસસ ઉદણં !, ગોયમા ! વીરિયસયોગસદ-
વ્વયાએ જાવ આડયં વા પહુચ્ચ રયણપ્પઆપુઢવિં જાવ બંધે, એવં જાવ અહેસત્તમાએ !

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વૈક્રિયશરીરનો પ્રયોગવન્ધ કેટલા પ્રકારનો કહો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! બે પ્રકારનો કહો છે, તે આ પ્રમાણે—એકેન્દ્રિય વૈક્રિયશરીરપ્રયોગવન્ધ અને પંચેન્દ્રિય વૈક્રિયશરીરપ્રયોગવન્ધ. [પ્ર૦] જો એકેન્દ્રિય વૈક્રિયશરીરપ્રયોગવન્ધ છે તો શું વાયુકાયિક એકેન્દ્રિયશરીરપ્રયોગવન્ધ છે કે વાયુકાયિક મિત્ર એકેન્દ્રિય શરીરપ્રયોગવન્ધ છે ? [ઉ૦] એ પ્રમાણે એ અમિલાપથી જેમ 'અવગાહનાસંસ્થાન'પદમાં વૈક્રિય શરીરનો ભેદ કહો છે, તેમ કહેવો; યાવત્ પર્યાપ્તપર્વાર્થસિદ્ધ અનુત્તરૌપપાતિક કલ્પાતીત વેમાનિકદેવ પંચેન્દ્રિય વૈક્રિયશરીરપ્રયોગવન્ધ અને અપર્યાપ્ત સર્વાર્થસિદ્ધ અનુત્તરૌપપાતિક—યાવદ્ વૈક્રિયશરીરપ્રયોગવન્ધ. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વૈક્રિયશરીરપ્રયોગવન્ધ કયા કર્મના ઉદયથી થાય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વીર્યતા, સયોગતા અને સદ્દ્રવ્યતાથી યાવદ્ આયુષ્ અને લલ્લિને આશ્રયી વૈક્રિયશરીરપ્રયોગ નામકર્મના ઉદયથી વૈક્રિયશરીરપ્રયોગવન્ધ થાય છે. [પ્ર૦] વાયુકાયિકએકેન્દ્રિય-વૈક્રિયશરીરપ્રયોગવન્ધસંબન્ધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વીર્યતા, સયોગતા અને સદ્દ્રવ્યતાથી પૂર્વની પેઠે યાવદ્ લલ્લિને આશ્રયી વાયુકાયિકએકેન્દ્રિયવૈક્રિયશરીરપ્રયોગ નામકર્મના ઉદયથી યાવદ્ વૈક્રિયશરીરપ્રયોગવન્ધ થાય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! રત્નપ્રમાણ-ધિવીનૈરયિકપંચેન્દ્રિયવૈક્રિયશરીરપ્રયોગવન્ધ કયા કર્મના ઉદયથી થાય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વીર્યતા, સયોગતા અને સદ્દ્રવ્યતાથી યાવદ્ આયુષ્યને આશ્રયી રત્નપ્રમાણધિવીનૈરયિકપંચેન્દ્રિયશરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી યાવદ્ વૈક્રિયશરીરપ્રયોગવન્ધ થાય છે. એ પ્રમાણે યાવત્ નીચે સાતમી નરકપૃથ્વી સુધી જાણવું.

૮ સ્તકે
ઉદેશ: ૯
॥૭૦૭॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७०८॥

तिरिक्खजोणियपंचिदिग्रवेउन्वियसरीरपुच्छा, गोयमा! वीरिय० जहा वाउक्काइयाणं, मणुस्सपंचिदिग्रवेउ-
न्विय० एवं चेव, असुरकुमारभवनवासिदेवपंचिदिग्रवेउन्विय० जहा रयणप्पभापुढविनेरइया, एवं जाव
थणियकुमारा, एवं वाणमंतरा, एवं जोइसिया, एवं सोहम्मकप्पोवगया वेमाणिया एवं जाव अच्चुयगेवेज्ज-
कप्पातीया वेमाणिया, एवं चेव अणुत्तरोववाइयकप्पातीया वेमाणिया एवं चेव । वेउन्वियसरीरप्पयोगबंधे
णं भंते! किं देसबंधे सव्वबंधे?, गोयमा! देसबंधेवि सव्वबंधेवि, वाउक्काइयएगिंदिय एवं चेव रयणप्पभापुढवि-
नेरइया एवं चेव, एवं जाव अणुत्तरोववाइया ॥ वेउन्वियसरीरप्पयोगबंधे णं भंते! कालओ केवच्चिरं होइ?,
गोयमा! सव्वबंधे जहन्नेणं एकं समयं उक्कोसेणं दो समया, देसबंधे जहन्नेणं एकं समयं उक्कोसेणं तेत्तीसं साग-
रोवमाइं समयूणाइं ॥ वाउक्काइए- गिंदियवेउन्वियपुच्छा, गोयमा! सव्वबंधे एकं समयं, देसबंधे जहन्नण एकं
समयं, उक्कोसेणं अंतोमुहुत्तं ॥

[प्र०] तिर्यचयोनिक पंचेन्द्रियवैक्रियशरीरप्रयोगबन्ध संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम! सवीर्यता, सयोगता अने सदृश्यताथी
पूर्ववत् जेम वायुकायिकोने कहुं तेम जाणवुं. मनुष्य पंचेन्द्रियवैक्रियशरीरप्रयोगबन्ध पण ए प्रमाणे जाणवो. असुरकुमार भवनवा-
सीदेव पंचेन्द्रियवैक्रियशरीरप्रयोगबन्ध रत्नप्रभापृथिवीना नैरयिकनी पेठे जाणवो. ए प्रमाणे यावत् स्तनितकुमारो सुधी जाणवुं. ए
रीते वानव्यंतर, ज्योतिषिक, सौधर्मकल्पोपन्नक वैमानिक यावद् अच्युत, अने ग्रैवेयक कल्पातीत वैमानिकोने जाणवुं. तथा अनुत्त-
रौपपातिककल्पातीत वैमानिकोने पण ए प्रमाणे जाणवा. [प्र०] हे भगवन्! वैक्रियशरीरप्रयोगबन्ध थुं देशबन्ध छे के सर्वबन्ध छे ?

८ शतके
उद्देशः ९
॥७०८॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७०९॥

[उ०] हे गौतम ! ते देशबन्ध पण छे अने सर्वबन्ध पण छे. ए प्रमाणे वायुकायिकएकेन्द्रियवैक्रियशरीरप्रयोगबन्ध तथा रत्नप्रभाष्टीथ-
वीनैरयिकवैक्रियशरीरप्रयोगबन्ध जाणवो. ए प्रमाणे यावद् अनुत्तरौपपातिक देवो सुधी जाणवुं. [प्र०] हे भगवन् ! वैक्रियशरीरप्रयो-
गबन्ध कालथी कयां सुधी होय ? [उ०] हे गौतम ! सर्वबन्ध जघन्यथी एक समय, अने उत्कृष्टथी बे समय सुधी होय. तथा देशब-
न्ध जघन्यथी एक समय, अने उत्कृष्टथी एक समय न्यून तेत्रीश सागरोपम सुधी होय. [प्र०] वायुकायिकएकेन्द्रियवैक्रियशरीरप्रयो-
गबन्धसंबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! सर्वबन्ध एक समय, अने देशबन्ध जघन्यथी एक समय अने उत्कृष्टथी अन्तर्मुहूर्त सुधी होय छे.

रयणप्पभापुहविनेरइय पुच्छा, गोयमा ! सव्वबंधे एक्कं समयं, देसबंधे जहन्नेणं दसवाससहस्साइं तिसमयऊणाइं
उक्कोसेणं सागरोवमं समऊणं, एवं जाव अहेसत्तमा, नवरं देसबंधे जस्स जा जहन्निया ठिनी सा ति समऊणा
कायव्वा जस्स जा उक्कोसा सा समयूणा॥ पंचिंदियतिरिक्खजोणियाण मणुस्माण य जहा वाउक्काइयाणं । असुरकु-
मारनागकुमार० जाव अणुत्तरोववाइयाणं जहा नेरइयाणं, नवरं जस्स जा ठिई सा भाणियव्वा जाव अणुत्तरोववा-
इयाणं सव्वबंधे एक्कं समयं, देसबंधे जहन्नेणं एकतीसं सागरोवमाइं तिसमयऊणाइं, उक्कोसेणं तेत्तीसं सागरोवमाइं
समऊणाइं ॥ वेउव्वियसरीरप्पयोगबंधंतरे णं भंते ! कालओ केवच्चिरं होइ ? गोयमा ! सव्वबंधंतरं जहन्नेणं
एक्कं समयं उक्कोसेणं अणंतं कालं अणंताओ जाव आवलियाए असंखेज्जइभागो, एवं देसबंधंतरं पि ॥

[प्र०] रत्नप्रभानैरयिकवैक्रियशरीरप्रयोगबन्धसंबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! सर्वबन्ध एक समय, अने देशबन्ध जघन्यथी
त्रण समय उणा दशहजार वर्ष सुधी होय, तथा उत्कृष्टथी एक समय न्यून एक सागरोपम सुधी होय. ए प्रमाणे यावत् नीचे सातमी

८ शतके
उद्देशः ९
॥७०९॥

ઠ્યાખ્યા
પ્રજ્ઞાપ્તિઃ
॥૭૧૦॥

નરકપૃથ્વી સુધી જાણવું. પરન્તુ દેશબન્ધને વિષે જેની જે જઘન્ય સ્થિતિ હોય તેને એક સમય ન્યૂન કરવી, અને યાવત જેની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ હોય તે પણ સમય ન્યૂન કરવી. પશ્ચેન્દ્રિય તિર્યંચ અને મનુષ્યને વાયુકાયિકની પેઠે જાણવું. અસુરકુમાર, નાગકુમાર, યાવદ્ અનુત્તરૌપપાતિક દેવોને નારકની પેઠે જાણવા; પરન્તુ જેની જે સ્થિતિ (આયુષ્ય) હોય તે કહેવી, યાવદ્ અનુત્તરૌપપાતિકોનો સર્વબન્ધ એક સમય, અને દેશબન્ધ જઘન્યથી ત્રણ સમય ન્યૂન એકત્રીશ સાગરોપમ સુધીનો હોય છે; તથા ઉત્કૃષ્ટથી એક સમય ન્યૂન તેત્રીશ સાગરોપમ સુધીનો છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વૈક્રિયશરીરના પ્રયોગબન્ધનું અન્તર કાલથી ક્યાં સુધી હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વબન્ધનું અન્તર જઘન્યથી એક સમય, અને ઉત્કૃષ્ટથી અનંતકાલ-અનન્ત ઉત્સર્પિણી, અવસર્પિણી, યાવદ્ આવલિકાના અસંખ્યાતમા ભાગના સમય તુલ્ય અસંખ્ય પુદ્ગલ પરાવર્ત સુધી હોય છે. એ પ્રમાણે દેશબન્ધનું અન્તર પણ જાણવું.

વાઉકાઙ્યવેડવિવ્યસરીરપુચ્છા, ગોયમા ! સઙ્ગબંધંતરં જહન્નેણં અંતોમુહુત્તં ઉક્કોસેણં પલિઓવમસ્સ અસંખે-
જ્જહમાગં, એવં દેસબંધંતરંપિ ॥ તિરિક્કલ્લજોણિયપંચિંદિયવેડવિવ્યસરીરપ્પયોગબંધંતરં પુચ્છા, ગોયમા ! સઙ્ગબંધંતરં
જહન્નેણં અંતોમુહુત્તં ઉક્કોસેણં પુઙ્ગલકોડીપુહુત્તં, એવં દેસબંધંતરંપિ, મણ્ણસસ્સવિ ॥ જીવસ્સ ણં મંતે ! વાઉકાઙ્યત્તે
નોવાઉકાઙ્યત્તે પુણરવિ વાઉકાઙ્યત્તે વાઉકાઙ્યપિંદિયં વેડવિવ્યપુચ્છા, ગોયમા ! સઙ્ગબંધંતરં જહન્નેણં અંતોમુહુત્તં
ઉક્કોસેણં અણંતં કાલં વણસ્સહકાલો, એવં દેસબંધંતરંપિ ॥ જીવસ્સ ણં મંતે ! રયણપ્પમાપુઢવિનેરહ્યત્તે ણોરયણ-
પ્પમાપુઢવિં પુચ્છા, ગોયમા ! સઙ્ગબંધંતરં જહન્નેણં દસ વાસસહસ્સાઈ અંતોમુહુત્તમમ્મહિયાઈ ઉક્કોસેણં વણ-
સ્સહકાલો, દેસબંધંતરં જહન્નેણં અંતોમુહુત્તં ઉક્કોસેણં અણંતં કાલં વણસ્સહકાલો, એવં જાવ અહેસત્તમાએ, નવર

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૯
॥૭૧૦॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७११॥

जा जस्स ठिती जहन्निया सा सब्बबंधंतरं जहन्नेण अंतोमुहुत्तमब्भहिया कायव्वा, सेसं तं चेव, पंचिन्द्रियति-
रिक्खजोणिमणुस्साण य जहा वाउक्काइयाणं । असुरकुमारनागकुमार जाव सहस्सारदेवाणं एसिं
जहा रयणप्पभापुढविनेरइयाणं नवरं सब्बबंधंतरे जस्स जा ठिती जहन्निया सा अंतोमुहुत्तमब्भहिया
कायव्वा, सेसं तं चेव ॥

[प्र०] वायुकायिकना वैक्रियशरीरप्रयोगबन्धना अन्तर संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! सर्वबन्धनुं अन्तर जघन्यथी अन्तर्मुहूर्त,
अने उत्कृष्टथी पल्योपमनो असंख्यातमो भाग. ए प्रमाणे देशबन्धनुं अन्तर पण जाणवुं [प्र०] तिर्यचयोनिक पंचेन्द्रियना वैक्रियशरीरना
प्रयोगबन्धना अन्तर संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! सर्वबन्धनुं अन्तर जघन्यथी अन्तर्मुहूर्त, अने उत्कृष्टथी पूर्वकोटिपृथक्त्व (वेथी
नव पूर्वकोटी) सुधो होय छे. ए प्रमाणे देशबन्धनुं अन्तर पण जाणवुं. ए रीते मनुष्यने पण जाणवुं [प्र०] हे भगवन् ! कोइ जीव
वायुकायिकपणामां होय अने [मरीने] वायुकाय सिवाय बीजा जीवोमां आवीने उपजे, अने ते पुनः वायुकायपणामां आवे ते वायु-
कायिक एकेन्द्रिय वैक्रियशरीरप्रयोगबन्धना अन्तर संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! तेना सर्वबन्धनुं अन्तर जघन्यथी अन्तर्मुहूर्त, अने
उत्कृष्टथी अनन्तकाल-वनस्पति काल होय. ए प्रमाणे देशबन्धनुं पण अन्तर जाणवुं [प्र०] हे भगवन् ! कोइ जीव रत्नप्रभापृथिवीमां
नारकपणे उत्पन्न थाय अने पछी रत्नप्रभापृथिवी शिवायना जीवोमां जाय, अने पुनः रत्नप्रभा नरकमां आवे ते रत्नप्रभानैरयिकना
वैक्रियशरीरप्रयोगबन्धना अन्तर संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! सर्वबन्धनुं अन्तर जघन्यथी अंतर्मुहूर्त अधिक दश हजार वर्ष, अने
उत्कृष्टथी वनस्पतिकालपर्यन्त होय. तथा देशबन्धनुं अन्तर जघन्यथी अंतर्मुहूर्त, अने उत्कृष्टथी अनन्तकाल-वनस्पतिकाल सुधो होय.

८ शतके
उद्देशः ९
॥७११॥

ઘ્યાણ્યા
પ્રજ્ઞાપિ:
॥૭૧૨॥

ए प्रमाणे यावत् नीचे सातमी नरकपृथ्वी पर्यन्त जाणवुं. परन्तु विशेष ए छे के जघन्यथी सर्वबन्धनुं अन्तर जे नारकनी जेटली जघन्य स्थिति होय तेटली स्थिति अन्तर्मुहूर्त अधिक जाणवी. बाकीनुं पूर्वनी पेठे जाणवुं. पंचेन्द्रिय तिर्यचयोनिक अने मनुष्योंने सर्वबन्धनुं अन्तर वायुकायिकनी पेठे जाणवुं. जेम रत्नप्रभाना नैरयिकोने कहुं तेम असुरकुमार, नागकुमार, यावत् सहस्रार देवोने पण जाणवुं, परन्तु विशेष ए छे के तेना सर्वबन्धनुं अन्तर जेनी जे जघन्य स्थिति होय तेने अन्तर्मुहूर्त अधिक करवी बाकी सर्व पूर्वे कहा प्रमाणे जाणवुं.

जीवस्स णं भंते ! आणयदेवत्ते नोआणय० पुच्छा, गोयमा ! सव्वबंधंतरं जहन्नेणं अट्टारस सागरोवमाइं वासपुहुत्तमब्भहियाइं उक्कोसेणं अणंतं कालं वणस्सइकालो, देसबंधंतरं जहन्नेणं वासपुहुत्तं उक्कोसेणं अणंतं कालं वणस्सइकालो, एवं जाव अच्चुए, नवरं जस्स जा जहलिया ठिती सा सव्वबंधंतरं जह० वासपुहुत्तमब्भहिया कायव्वा, सेसं तं चेव। गेवेज्जकप्पातीयपुच्छा, गोयमा ! सव्वबंधंतरं जहन्नेणं बावीसं सागरोवमाइं वासपुहुत्तमब्भहियाइं उक्कोसेणं अणंतं कालं वणस्सइकालो, देसबंधंतरं जहन्नेणं वासपुहुत्तं उक्कोसेणं वणस्सइकालो ॥ जीवस्स णं भंते ! अणुत्तरोववातियपुच्छा, गोयमा ! सव्वबंधंतरं जहन्नेणं एकतीसं सागरोवमाइं वासपुहुत्तमब्भहियाइं उक्कोसेणं संखेज्जाइं सागरोवमाइं, देसबंधंतरं जहन्नेणं वासपुहुत्तं उक्कोसेणं संखेज्जाइं सागरोवमाइं ॥ एसि णं भंते ! जीवाणं वेउव्वियसरीरस्स देसबंधगाणं सव्वबंधगाणं अबंधगाण य कयरे २ हितो जाव विसेसाहिया वा ?, गोयमा ! सव्वथोवा जीवा वेउव्वियसरीरस्स सव्वबंधगा देसबंधगा असंखेज्जगुणा अबंधगा अणंतगुणा ॥

૮ શતકે
ઉદ્દેશ: ૯
॥૭૧૨॥

કચ્છા-
પ્રશ્ન:
॥૭૧૩॥

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આનતદેવલોકમાં દેવપણે ઉત્પન્ન થયેલો કોઈ જીવ ત્યાંથી (જ્યંતી) આનત દેવલોક સીવાયના જીવોમાં ઉત્પન્ન થાય અને પાછો ફરીને ત્યાં આનત દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થાય તે આનતદેવ વૈક્રિયશરીરપ્રયોગબંધના અન્તર સંબંધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વબંધનું અન્તર જઘન્યથી વર્ષપૃથક્ત્વ અધિક અઠાર સાગરોપમ, અને ઉત્કૃષ્ટ અનંતકાલ-વનસ્પતિકાલપર્યન્ત હોય. તથા દેશબંધનું અન્તર જઘન્યથી વર્ષપૃથક્ત્વ, અને ઉત્કૃષ્ટ અનંતકાલ-વનસ્પતિકાલ હોય. એ પ્રમાણે યાવદ્ અચ્યુત દેવલોકપર્યન્ત જાણવું પરન્તુ સર્વબંધનું અન્તર જઘન્યથી જેની જે સ્થિતિ હોય તે વર્ષપૃથક્ત્વ અધિક કરવી. બાકી બધું પૂર્વની પેઠે જાણવું. [પ્ર૦] ગ્રૈવેયક કલ્પાતીત વૈક્રિયશરીરપ્રયોગબંધના અન્તર સંબંધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વબંધનું અન્તર જઘન્યથી વર્ષપૃથક્ત્વ અધિક બાવીશ સાગરોપમ, અને ઉત્કૃષ્ટથી અનંતકાલ-વનસ્પતિકાલ સુધી હોય. તથા દેશબંધનું અન્તર જઘન્યથી વર્ષપૃથક્ત્વ અને ઉત્કૃષ્ટથી વનસ્પતિકાલ જાણવો. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! અનુત્તરોપપાતિકદેવ સંબંધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! સર્વબંધનું અન્તર જઘન્યથી વર્ષપૃથક્ત્વ અધિક એકગ્રીશ સાગરોપમ, અને ઉત્કૃષ્ટથી સંખ્યાત સાગરોપમ છે. તથા દેશબંધનું અન્તર જઘન્યથી વર્ષપૃથક્ત્વ, અને ઉત્કૃષ્ટથી સંખ્યાત સાગરોપમ હોય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ વૈક્રિયશરીરના દેશબંધક, સર્વબંધક અને અબંધક જીવોમાં કયા જીવો કયા જીવોથી યાવદ્ વિશેષાધિક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! વૈક્રિયશરીરના સર્વબંધક જીવો સૌથી થોડા છે, તથા દેશબંધકો અસંખ્યાતગુણા છે, અને તેથી અબંધકો અનંતગુણા છે.

આહારગસરીરપ્પયોગબંધે ણં અંતે ! કતિવિહે પળ્લત્તે !, ગોયમા ! એગાગારે પળ્લત્તે । જહ્ એગાગારે પળ્લત્તે
કિં મણુસ્સાહારગસરીરપ્પયોગબંધે કિં અમણુસ્સાહારગસરીરપ્પયોગબંધે !, ગોયમા ! મણુસ્સાહારગસરીરપ્પયોગબંધે,

૮ સતકે
ઉદ્દેશ: ૯
॥૭૧૩॥

व्याख्या
प्रज्ञप्तिः
॥७१४॥

नो अमणुस्साहारगसरीरप्पयोगबंधे, एवं एएणं अभिलावेणं जहा ओगाहणसंठाणे जाव इड्ढीपत्त, पमत्तसंजय-
सम्मदिट्ठिपज्जत्तसंखेज्जवानाउयकम्मभूमिगगन्धवक्कंतियमणुस्साहारगसरीरप्पयोगबंधे णो अणि ढीपत्तपमत्त
जाव आहारगसरीरप्पयोगबंधे । आहारगसरीरप्पयोगबंधे णं भंते ! कस्स कम्मस्स उदएणं ?, गोयमा !
वीरियसयोगसद्ववयाए जाव लद्धि च पडुच्च आहारगसरीरप्पयोगणामाए कम्मस्स उदएणं आहारगसरीरप्पयो-
गबंधे । आहारगसरीरप्पयोगबंधे णं भंते ! किं देसबंधे सव्वबंधे ?, गोयमा ! देसबंधेवि सव्वबंधेवि । आहार-
गसरीरप्पयोगबंधे णं भंते ! कालओ केवचिरं होइ ?, गोयमा ! सव्वबंधे एक्कं समयं देसबंधे जहन्नेणं अंतोमुहुत्तं
उक्कोसेणवि अंतोमुहुत्तं ॥ आहारगसरीरप्पयोगबंधंतरे णं भंते ! कालओ केवचिरं होइ ?, गोयमा ! सव्वबंधंतरे
जहन्नेणं अंतोमुहुत्तं उक्कोसेण अणंतं कालं अणंताओ ओसप्पिणिउस्सप्पिणीओ कालओ खेत्तओ अणंता लोया
अवड्ढं पोग्गलपरियट्ठं देसूणं, एवं देसबंधंतरेपि ॥ एएसि णं भंते ! जीवाणं आहारगसरीरस्स देसबंधगाणं
सव्वबंधगाणं अबंधगाणं य कयरे २ जाव विसेसाहिया वा ?, गोयमा ! सव्वत्थोवा जीवा आहारगसरीरस्स
सव्वबंधगा देसबंधगा संखेज्जगुणा अबंधगा अणंतगुणा ३ ॥ (सू० ३४८) ॥

[प्र०] हे भगवन् ! आहारकशरीरनो प्रयोगबंधं केटला प्रकारनो कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! एक प्रकारनो कह्यो छे. [प्र०]
जो (आहारकशरीरप्रयोगबंध) एक प्रकारनो कह्यो छे तो थुं ते मनुष्योने आहारकशरीरप्रयोगबंधं छे के मनुष्य शिवाय बीजा
जीवोने आहारकशरीरप्रयोगबन्धं छे ? [उ०] हे गौतम ! मनुष्योने आहारकशरीरप्रयोगबन्धं होय छे, पण मनुष्य शिवाय बीजा

८ शतके
उद्देशः ९
॥७१४॥

વ્યાख्या-
પ્રજ્ઞાસિઃ
॥૭૧૫॥

જોવાને આહારકશરીરપ્રયોગબંધ હતો નથી. એ પ્રમાણે એ અધિલાપથી 'અવગાહનાસંસ્થાન' પદમાં કહ્યા પ્રમાણે યાવદ્ ઋદ્ધિઃ પ્રમત્તસંયત સમ્યગ્દૃષ્ટિ પર્યાપ્ત સંખ્યાત વર્ષના આયુષ્યવાલા કર્મભૂમિમાં ઉત્પન્ન થયેલા ગર્ભજ મનુષ્યને આહારકશરીરપ્રયોગબંધ હોય છે, પણ ઋદ્ધિને અપ્રાપ્ત પ્રમત્તસંયતને યાવદ્ આહારકશરીરપ્રયોગબંધ હતો નથી. [પ્ર૦] હે ભગવન્! આહારકશરીરપ્રયોગબંધ કયા કર્મના ઉદયથી હોય છે? [ઉ૦] હે ગૌતમ! સર્વીર્યતા, સયોગતા અને સદ્દ્રવ્યતાથી યાવદ્ લલ્ચિને આશ્રયી આહારકશરીરપ્રયોગના-મકર્મના ઉદયથી આહારકશરીરપ્રયોગબંધ હોય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્! આહારકશરીરપ્રયોગબંધ શું દેશબંધ છે કે સર્વબંધ છે? [ઉ૦] હે ગૌતમ! દેશબંધ પણ છે અને સર્વબંધ પણ છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્! આહારકશરીરપ્રયોગબંધ કાલથી કયાંસુધી હોય? [ઉ૦] હે ગૌતમ! તેનો સર્વબંધ એક સમય, અને દેશબંધ જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી પણ અંતર્મુહૂર્ત સુધી હોય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્! આહારકશરીરના પ્રયોગબંધનું અંતર કાલથી કેટલું હોય છે? [ઉ૦] હે ગૌતમ! તેના સર્વબંધનું અંતર જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્ત, અને ઉત્કૃષ્ટથી કાલની અપેક્ષાએ અનંતકાલ-અનંત ઉત્સર્પિણી અને અવસર્પિણી હોય છે. ક્ષેત્રથી અનંતલોક-કાંડક ન્યૂન અર્ધપુદ્ગલ પરાવર્ત છે. એ પ્રમાણે દેશબંધનું અંતર પણ જાણવું. [પ્ર૦] હે ભગવન્! આહારકશરીરના દેશબંધક સર્વબંધક અને અબંધક જીવોમાં કયા જીવો કયા જીવોથી યાવદ્ વિશેષાધિક છે? [ઉ૦] હે ગૌતમ! સૌથી થોડા જીવો આહારકશરીરના સર્વબંધક છે, તેથી દેશ-બંધક સંખ્યાતગુણ છે, અને તેથી અબંધક જીવો અમંતગુણ છે. ॥ ૩૪૮ ॥

તેયાસરીરપ્પયોગબંધે ણં અંતે! કતિવિહે પણ્ણત્તે!, મોયમા! પંચવિહે પણ્ણત્તે, તંજહા-એગિંવિયતેયાસરીરપ્પ-યોગબંધે બેહંદિયં તેહંદિયં જાવ પંચિંદિયતેયાસરીરપ્પયોગબંધે. એગિંવિયતેયાસરીરપ્પયોગબંધે ણં અંતે! કહિવિહે

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૯
॥૭૧૫॥

ઘ્યાલ્યા
પ્રજ્ઞાપ્તિઃ
॥૭૧૬॥

પણત્તે?, એવં એણં અભિલાવેણં ભેદો જહા ઓગાહણસંઠાણે જાવ પજ્જત્તસવ્વટ્ઠસિદ્ધઅણુત્તરોવવાહ્યકપ્પાતીય-
વેમાણિયદેવપંચિંદિયતેયાસરીરપ્પયોગબંધે ય અપજ્જત્તસવ્વટ્ઠસિદ્ધઅણુત્તરોવવાહ્યજાવબંધે ય । તેયાસરીરપ્પયોગ-
બંધે ણં ભંતે! કસ્સ કમ્મસ્સ ઉદણં!, ગોયમા! વીરિયસજોગસહવ્વયાએ જાવ આડયં ચ પહુચ્ચ તેયાસરીરપ્પયો-
ગનામાએ કમ્મસ્સ ઉદણં તેયાસરીરપ્પયોગબંધે। તેયાસરીરપ્પયોગબંધે ણં ભંતે! કિં દેસબંધે સવ્વબંધે?, ગોયમા!
દેસબંધે, નો સવ્વબંધે । તેયાસરીરપ્પયોગબંધે ણં ભંતે! કાલઓ કેવચિરં હોઈ?, ગોયમા! દુવિહે પણત્તે, તંજહા-
અણાઈએ વા અપજ્જવસિએ, અણાઈએ વા સપજ્જવસિએ ॥ તેયાસરીરપ્પયોગબંધંતરે ણં ભંતે! કાલઓ કેવચિરં હોઈ?,
ગોયમા! અણાઈયસ્સ અપજ્જવસિયસ્સ નત્થિ અંતરં, અણાઈયસ્સ સપજ્જવસિયસ્સ નત્થિ અંતરં ॥ એસિ ણં
ભંતે! જીવાણં તેયાસરીરસ્સ દેસબંધગાણં અબંધગાણ ય કયરે ૨ જાવ વિસેસાહિયા વા?, ગોયમા! સવ્વત્થોવા
જીવા તેયાસરીરસ્સ અબંધગા, દેસબંધગા અણંતગુણા ૪ (સૂત્રં ૩૪૯) ॥

[પ્ર૦] હે ભગવન! તૈજસશરીરપ્રયોગબંધ કેટલા પ્રકારનો કહ્યો છે? [ઉ૦] હે ગૌતમ! પાંચ પ્રકારનો કહ્યો છે, તે આ પ્રમાણે-
૧ એકેન્દ્રિય તૈજસશરીરપ્રયોગબંધ, ૨ દ્વીન્દ્રિય તૈજસશરીરપ્રયોગબંધ, ૩ ત્રીન્દ્રિય તૈજસશરીરપ્રયોગબંધ, યાવત્ ૫ પંચેન્દ્રિય તૈજ-
સશરીરપ્રયોગબંધ. [પ્ર૦] હે ભગવન! એકેન્દ્રિયતૈજસશરીરપ્રયોગબંધ કેટલા પ્રકારે કહ્યો છે? [ઉ૦] એ અભિલાપથી એ પ્રમાણે
જેમ ‘ અવગાહનાસંસ્થાન ’ માં ભેદ કહ્યો છે તેમ અહીં પણ કહેવો, યાવત્ પર્યાપ્ત સર્વાર્થસિદ્ધ અનુત્તરૌપપાતિક કલ્પાતીત વૈમાનિક
દેવપંચેન્દ્રિય તૈજસશરીરપ્રયોગબંધ અને અપર્યાપ્તસર્વાર્થસિદ્ધ અનુત્તરૌપપાતિક તૈજસશરીરપ્રયોગબંધ છે. [પ્ર૦] હે ભગવન! તૈજસશ-

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૯
॥૭૧૬॥

વ્યાख्या-
પ્રશ્નસિઃ
॥૭૧૭॥

[પ્ર૦] હે ભગવન ! મોહનીયકાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ સંબન્ધે પ્રશ્ન. [૩૦] હે ગૌતમ ! તીવ્રક્રોધ કરવાથી, તીવ્ર માન કરવાથી, તીવ્ર માયા (કપટ) કરવાથી, તીવ્ર લોભ કરવાથી, તીવ્ર દર્શનમોહનીયથી, તીવ્ર ચારિત્રમોહનીયથી તથા મોહનીયકાર્મણશરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી મોહનીયકાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ થાય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન ! નારકાયુષકાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ સંબન્ધે પ્રશ્ન. [૩૦] હે ગૌતમ ! મહા આરમ્ભથી, મહાપરિગ્રહથી, માંસાહાર કરવાથી, પંચેન્દ્રિય જીવોનો વધ કરવાથી તથા નારકાયુષકાર્મણશરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી નારકાયુષકાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ થાય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન ! તિર્યચ્યોનિકાયુષકાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ કયા કર્મના ઉદયથી થાય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! માયિકપણાથી, કપટીપણાથી, સ્વોદું બોલવાથી, સ્વોટાં તોલાં અને સ્વોટાં માપથી તથા તિર્યચ્યોનિકાયુષકાર્મણશરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી તિર્યચ્યોનિકાયુષકાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ થાય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન ! મનુષ્યાયુષકાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ કયા કર્મના ઉદયથી થાય છે ? [૩૦] હે ગૌતમ ! પ્રકૃતિની ભદ્રતાથી, પ્રકૃતિના વિનીતપણાથી, દયાલુપણાથી, અમત્સરિપણાથી તથા મનુષ્યાયુષકાર્મણશરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી મનુષ્યાયુષકાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ થાય છે. [પ્ર૦] દેવાયુષકાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ સંબન્ધે પ્રશ્ન. [૩૦] હે ગૌતમ ! સરાગસંયમથી, સંયમાસંયમ-(દેશવિરતિ)થી, અજ્ઞાનતપકર્મથી, અકામનિર્જરાથી તથા ત્રાયુષકાર્મણશરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી દેવાયુષકાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ થાય છે. [પ્ર૦] શુભનામકાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ સંબન્ધે પ્રશ્ન. [૩૦] હે ગૌતમ ! કાયની સરલતાથી, ભાવની સરલતાથી, ભાષાની સરલતાથી અને યોગના અવિસંવાદનપણાથી-એકતાથી તથા શુભનામકાર્મણશરીરપ્રયોગનામ કર્મના ઉદયથી યાવત્ પ્રયોગબન્ધ થાય છે.

અસુખનામકર્મમાસરીરપુચ્છા, ગોચમા ! કાયઅણુજ્જુયયાએ ભાવઅણુજ્જુયયાએ આસણુજ્જુયયાએ વિસંવાયણાજોગેણ

૮ શતકે
ઉદ્દેશ : ૯
॥૭૧૭॥

ધ્યાત્યા
પ્રજ્ઞાસિઃ
॥૭૧૮॥

રીરપ્પયોગનામાએ કમ્મસ્સ ઉદણં જાવપ્પઓગબંધે । સાયાવેયણિજ્જકમ્માસરીરપ્પયોગબંધે ણં મંતે ! કસ્સ કમ્મ-
સ્સ ઉદણં ?, ગોયમા ! પાણાણુકંપયાએ ભૂયાણુકંપયાએ એવં જહા સત્તમસએ દસમોદેસએ જાવ અપરિયાવળયાએ
સાયાવેયણિજ્જકમ્માસરીરપ્પયોગનામાએ કમ્મસ્સ ઉદણં સાયાવેયણિજ્જકમ્મા જાવ બંધે । અસ્સાયાવેયણિજ્જ
પુચ્છા, ગોયમા ! પરદુક્ખળયાએ પરસોયળયાએ જહા સત્તમસએ દસમોદેસએ જાવ પરિયાવળયાએ અસ્સાયવેય-
ણિજ્જકમ્મા જાવપયોગબંધે ।

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ કેટલા પ્રકારનો કહો છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! આઠ પ્રકારનો કહો છે, તે આ
પ્રમાણે—જ્ઞાનાવરણીયકાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ, યાવદ્ અન્તરાયકાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જ્ઞાનાવરણીયકાર્મણશરીરપ્ર-
યોગબન્ધ કયા કર્મના ઉદયથી થાય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જ્ઞાનની પ્રત્યનીકતાથી, જ્ઞાનનો અપહાપ કરવાથી, જ્ઞાનનો અન્તરાય—વિઘ્ન
કરવાથી, જ્ઞાનનો પ્રદ્વેષ કરવાથી, જ્ઞાનની અત્યન્ત આશાતના કરવાથી, જ્ઞાનના વિસંવાદન યોગથી અને જ્ઞાનાવરણીયકાર્મણશરીરપ્રયો-
ગનામકર્મના ઉદયથી જ્ઞાનાવરણીયકાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ થાય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! દર્શનાવરણીયકાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ કયા
કર્મના ઉદયથી થાય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! દર્શનની પ્રત્યનીકતાથી—ઇત્યાદિ જેમ જ્ઞાનાવરણીયના કારણો કહ્યા છે તેમ દર્શનાવર-
ણીય માટે જાણવાં; પરન્તુ (જ્ઞાનાવરણીયસ્થાને) ‘દર્શનાવરણીય’ કહેવું, યાવદ્ દર્શન વિસંવાદનયોગથી, તથા દર્શનાવરણીયકાર્મણશ-
રીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી દર્શનાવરણીયકાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ થાય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સાતાવેદનીયકાર્મણશરીરપ્રયોગબન્ધ
કયા કર્મના ઉદયથી થાય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પ્રાણીઓ ઉપર અનુકમ્પા કરવાથી, ભૂતો ઉપર અનુકંપા કરવાથી—ઇત્યાદિ જેમ

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૯
॥૭૧૮॥

બ્યાલ્યા-
પ્રજ્ઞપ્તિઃ
॥૭૧૯॥

સપ્તમ શતકના દુઃષમા ઉદ્દેશકમાં કહ્યું છે તેમ કહેવું, યાવદ્ તેઓને પરિતાપ નહિ ઉત્પન્ન કરવાથી, અને સાતાવેદનીયકાર્મણશરીર-પ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી સાતાવેદનીયકાર્મણશરીરપ્રયોગબંધ થાય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! આસાતાવેદનીયકાર્મણશરીરપ્રયોગબંધ સંબંધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ બીજાને દુઃસ્વ દેવાથી, બીજાને શોક ઉત્પન્ન કરવાથી-ઇત્યાદિ જેમ સપ્તમ શતકના દુઃષમા ઉદ્દેશકમાં કહ્યું છે તેમ યાવદ્ બીજાને પરિતાપ ઉપજાવવાથી અને અસાતાવેદનીયકાર્મણશરીરપ્રયોગનામકર્મના ઉદયથી અસાતાવેદનીયકાર્મણશરીરપ્રયોગબંધ થાય છે.

મોહણિજ્ઞકમ્માસરીરપ્પયોગ પુચ્છા, ગોયમા ! તિવ્વકોહયાએ તિવ્વમાળયાએ તિવ્વમાયાએ તિવ્વલોભાએ તિવ્વદંસણમોહણિજ્ઞયાએ તિવ્વચરિત્તમોહણિજ્ઞયાએ મોહણિજ્ઞકમ્માસરીરજાવપયોગબંધે । નેરહયાઉયકમ્માસરીરપ્પયોગબંધે ણં મંતે ! પુચ્છા, ગોયમા ! મહારંભયાએ મહાપરિગ્ગહયાએ કુણિમાહારેણં પંચિદિયવહેણં નેરહયાઉયકમ્માસરીરપ્પયોગનામાએ કમ્મસ્સ ઉદણં નેરહયાઉયકમ્માસરીરજાવ પયોગબંધે । તિરિક્ખજોનીયાઉયકમ્માસરીરપ્પઓગપુચ્છા, ગોયામા ! માહલ્લિયાએ નિયઢિલ્લયાએ અલિયવયણેણં કૂડતુલકૂડમાણેણં તિરિક્ખજોણિયકમ્માસરીરજાવપ્પયોગબંધે । મણુસ્સઆઉયકમ્માસરીરપુચ્છા, ગોયમા ! પગહમ્હયાએ, પગહવિનીયયાએ, સાણુકોસણયાએ, અમચ્છરિયાએ મણુસ્સાઉયકમ્મા જાવપયોગબંધે । દેવાઉયકમ્માસરીરપુચ્છા, ગોયમા ! સરાગસંજમેણં સંજમાસંજમેણં બાલતવોકમ્મેણં અકામનિજ્જરાએ દેવાઉયકમ્માસરીર જાવપયોગબંધે ॥ સુભનામકમ્માસરીરપુચ્છા, ગોયમા ! કાયડજ્ઞુયયાએ ભાવુજ્ઞુયયાએ ભાસુજ્ઞુયયાએ અવિસંવાદણજોગેણં સુભનામકમ્માસરીરજાવપ્પયોગબંધે ।

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૯
॥૭૧૯॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७२०॥

रीरप्रयोगबन्ध कया कर्मना उदयथी थाय छे? [उ०] हे गौतम! सवीर्यता, सयोगता अने सद् द्रव्यताथी यावद् आयुष्यने आश्रयी तैजसशरीरप्रयोगनामकर्मना उदयथी तैजसशरीरनो प्रयोगबन्ध थाय छे. [प्र०] हे भगवन्! तैजसशरीरप्रयोगबन्ध थुं देशबन्ध छे के सर्वबन्ध छे? [उ०] हे गौतम! देशबन्ध छे पण सर्वबन्ध नथी. [प्र०] हे भगवन्! तैजसशरीरप्रयोगबन्ध कालथी क्यां सुधी होय? [उ०] हे गौतम! तैजसशरीरप्रयोगबन्ध बे प्रकारनो कह्यो छे. ते आ प्रमाणे-१ अनादि अपर्यवसित अने २ अनादि सपर्यवसित [प्र०] हे भगवन्! तैजसशरीरप्रयोगबन्धनुं अन्तर कालथी क्यां सुधी होय? [उ०] हे गौतम! अनादि अपर्यवसित अने अनादि सपर्यवसित ए बन्धे प्रकारना तैजसशरीरप्रयोगबन्धनुं अन्तर नथी. [प्र०] हे भगवन्! ए तैजसशरीरना देशबन्धक अने अबन्धक जीवोमां कया जीवो कया जीवोथी यावद् विशेषाधिक छे? [उ०] हे गौतम! तैजसशरीरना अबन्धक जीवो सौथी थोडा छे, तेथी देशबन्धक जीवो अनन्तगुण छे. ॥ ३४९ ॥

कम्मासरीरपयोगबन्धे णं भंते! कतिविहे पण्णत्ते?, गोयमा! अट्टविहे पण्णत्ते, तंजहा-नाणावरणिज्जकम्मा-सरीरप्पयोगबन्धे जाव अंतराइयकम्मासरीरप्पयोगबन्धे। नाणावरणिज्जकम्मासरीरप्पयोगबन्धे णं भंते! कस्स कम्मस्स उदएणं?, गोयमा! नाणपडिणीययाए नाणणिण्हवणयाए नाणंताराएणं नाणप्पदोसेणं नाणच्चासादणाए नाणविसंवादणाजोगेणं नाणावरणिज्जकम्मासरीरप्पयोगनामाए कम्मस्स उदएणं नाणावरणिज्जकम्मासरीरप्पयोगबन्धे। दरिसणावरणिज्जकम्मासरीरप्पयोगबन्धे णं भंते! कस्स कम्मस्स उदएणं?, गोयमा! दंसणपडिणीययाए, एवं जहा नाणावरणिज्जं नवरं दंसणनाम वेत्तव्वं जाव दंसणविसंवादणाजोगेणं दरिसणावरणिज्जकम्मास-

८ शतके
उद्देशः ९
॥७२०॥

ધ્યાત્યા-
પ્રશ્નસિઃ
॥૭૨૧॥

અસુખનામકર્મ્માસરીરપુચ્છા, ગોયમા! જાતિઅમદેણં કુલઅમદેણં બલઅમદેણં રૂપ-
અમદેણં તવઅમદેણં સુયઅમદેણં લાભઅમદેણં હસ્સરિયઅમદેણં ઉચ્ચાગોયકર્મ્માસરીરજાવ પયોગબંધે, નીયાગોયક-
ર્મ્માસરીરપુચ્છા, ગોયમા! જાતિમદેણં કુલમદેણં બલમદેણં જાવ હસ્સરિયમદેણં નીયાગોયકર્મ્માસરીરજાવપયોગ-
બંધે । અંતરાયકર્મ્માસરીરપુચ્છા, ગોયમા! દાણંતરાયણં લાભંતરાયણં ભોગંતરાયણં ઉપભોગંતરાયણં વીરિયંતરાયણં
અંતરાયકર્મ્માસરીરપયોગનામાણં કર્મ્મસ્સ ઉદયણં અંતરાયકર્મ્માસરીરપયોગબંધે ॥

[પ્ર૦] અશુખનામકાર્મ્મણશરીરપયોગબંધ સંબંધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કાયની વક્કતાથી, માવની વક્કતાથી, માષાની વક્કતાથી, અને યોગના વિસંવાદનપણાથી-ચિન્નતાથી અશુખનામકાર્મ્મણશરીરપયોગનામકર્મ્મના ઉદયથી યાવત્ પ્રયોગબંધ થાય છે. [પ્ર૦] ઉચ્ચ-
ગોત્રકાર્મ્મણશરીરપયોગબંધ સંબંધે પ્રશ્ન [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જાતિમદ ન કરવાથી, કુલમદ ન કરવાથી બલમદ ન કરવાથી, રૂપમદ ન કરવાથી, તપમદ ન કરવાથી, શ્રુતમદ ન કરવાથી, લાભમદ ન કરવાથી અને દેશ્વર્યમદ ન કરવાથી, તથા ઉચ્ચગોત્રકાર્મ્મણશરીર-
પયોગનામકર્મ્મના ઉદયથી ઉચ્ચગોત્રકાર્મ્મણશરીરપયોગબંધ થાય છે. [પ્ર૦] નીચગોત્રકાર્મ્મણશરીરપયોગબંધ સંબંધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌ-
તમ ! જાતિમદ કરવાથી, કુલમદ કરવાથી, બલમદ કરવાથી, યાવત્ દેશ્વર્યમદ કરવાથી તથા નીચગોત્રકાર્મ્મણશરીરપયોગનામકર્મ્મના ઉદયથી નીચગોત્રકાર્મ્મણશરીરપયોગબંધ થાય છે. [પ્ર૦] અંતરાયકાર્મ્મણશરીરપયોગબંધ સંબંધે પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ ! દાનનો અંતરાય કરવાથી, લાભનો અંતરાય કરવાથી, ભોગનો અંતરાય કરવાથી, ઉપભોગનો અંતરાય કરવાથી અને વીર્યનો અંતરાય કરવાથી તથા અંતરાયકાર્મ્મણશરીરપયોગનામકર્મ્મના ઉદયથી અંતરાયકાર્મ્મણશરીરપયોગબંધ થાય છે.

૮ સતકે
ઉદેશ્વ: ૯
॥૭૨૧॥

व्याख्या
प्रज्ञप्तिः
॥७२२॥

णाणावरणिज्जकम्मासरीरप्पयोगबंधे णं भंते! किं देसबंधे सव्वबंधे?, गोयमा! देसबंधे, णो सव्वबंधे, एवं जाव अंतराइयकम्मा० । णाणावरणिज्जकम्मासरीरप्पयोगबंधे णं भंते! कालओ केवच्चिरं होइ?, गोयमा! णाणा० दुविहे पण्णत्ते, तंजहा-अणाइए सपज्जवसिए अणाइए अपज्जवसिए वा, एवं जहा तेयगस्स संचिट्ठणा तहेव, एवं जाव अंतराइयकम्मस्स । णाणावरणिज्जकम्मासरीरप्पयोगबंधंतरे णं भंते! कालओ केवच्चिरं होइ?, गोयमा! अणाइयस्स एवं जहा तेयगसरीरस्स अंतरं तहेव, एवं जाव अंतराइयस्स । एएसि णं भंते! जीवाणं नाणावरणिज्जस्स कम्मस्स देसबंधगाणं अबंधगाण य कयरे २ जाव अप्पाबहुगं जहा तेयगस्स, एवं आउयवज्जं जाव अंतराइयस्स । आउयस्स पुच्छा, गोयमा! सव्वत्थोवा जीवा आउयस्स कम्मस्स देसबंधगा, अबंधगा संखेज्जगुणा ५ (सूत्रं ३५० ॥)

[प्र०] हे भगवन् ! ज्ञानावरणीयकर्मणशरीरप्रयोगबन्धं शुं देशबन्धं छे के सर्वबन्धं छे ? [उ०] हे गौतम ! देशबन्धं छे, पण सर्वबन्धं नथी. ए प्रमाणे यावद् अन्तरायकर्मणशरीरप्रयोगबन्धं सुधी जाणवुं [प्र०] हे भगवन् ! ज्ञानावरणीयकर्मणशरीरप्रयोगबन्धं कालथी कयां सुधी होय ? [उ०] हे गौतम ! ज्ञानावरणीयकर्मणशरीरप्रयोगबन्धं वे प्रकारनो कह्यो छे; ते आ प्रमाणे-अनादि सपर्यवसित (सान्त) अने अनादि अपर्यवसित (अनन्त). ए प्रमाणे यावत् जेम तैजस शरीरनो स्थितिकाल कह्यो छे तेम अहीं पण कहे-वो, ए प्रमाणे यावद् अन्तराय कर्मनो स्थितिकाल जाणवो. [प्र०] हे भगवन् ! ज्ञानावरणीयकर्मणशरीरप्रयोगबन्धं अन्तर कालथी कयां सुधी होय ? [उ०] हे गौतम ! अनादि अनन्त अने अनादि सांत छे. जे प्रमाणे तैजसशरीरप्रयोगबन्धं अन्तर कह्यो

८ शतके
उद्देशः ९
॥७२२॥

व्याख्या-
प्रश्नसिः
॥७२३॥

(सू०७२.) ते प्रमाणे अहीं पण कहेवुं. ए प्रमाणे यावद् अंतरायकार्मणशरीरप्रयोगबन्धनुं अन्तर जाणवुं [प्र०] हे भगवन्! ज्ञाननावरणीय कर्मना देशबन्धक अने अबन्धक जीवोमां कया जीवो कया जीवोथी यावद् विशेषाधिक छे? (उ०) जेम तैजस शरीरस्तुं अल्पबहुत्व कहुं (सू. ७३.) तेम अहीं पण जाणवुं. ए प्रमाणे आयुषकर्म शिवाय यावत् अन्तराय कर्म सुधी जाणवुं. [प्र०] आयुषकर्म संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम! आयुषकर्मना देशबन्धक जीवो सौथी थोडा छे, अने तेनाथी अबंधक जीवो संख्यातगुण छे. ॥ ३५० ॥

जस्स णं भंते! ओरालियसरीरस्स सव्वबंधे से णं भंते! वेउव्वियसरीस्स किं बंधए अबंधए! गोयमा!, नो बंधए, अबंधए, आहारगसरीरस्स किं बंधए अबंधए!, गोयमा! नो बंधए, अबंधए, तेयासरीरस्स किं बंधए अबंधए!, गोयमा! बंधए, नो अबंधए, जइ बंधए किं देसबंधए सव्वबंधए!, गोयमा! देसबंधए, नो सव्वबंधए, कम्मासरीरस्स किं बंधए अबंधए!, जहेव तेयगस्स जाव देसबंधए, नो सव्वबंधए ॥ जस्स णं भंते! ओरालियसरीरस्स देसबंधे से णं भंते! वेउव्वियसरीरस्स किं बंधए अबंधए!, गोयमा! नो बंधए, अबंधए, एवं जहेव सव्वबंधेणं भणियं तहेव देसबंधेणवि भाणियव्वं जाव कम्मगस्स णं । जस्स णं भंते! वेउव्वियसरीरस्स सव्वबंधए से णं भंते! ओरालियसरीरस्स किं बंधए अबंधए!, गोयमा! नो बंधए, अबंधए, आहारगसरीरस्स एवं चेव, तेयगस्स कम्मगस्स य जहेव ओरालिएणं समं भाणियव्वं जाव देसबंधए नो सव्वबंधए।

[प्र०] हे भगवन्! जे जीवने औदारिकशरीरनो सर्वबन्ध छे ते जीव शुं वैक्रियशरीरनो बन्धक छे के अबन्धक छे? [उ०] हे गौतम! ते बन्धक नथी; पण अबन्धक छे. [प्र०] औदारिकशरीरनो सर्वबन्धक शुं आहारकशरीरनो बन्धक छे के अबन्धक छे?

८ शतके
उद्देशः ९
॥७२३॥

ધ્યાન્યા
પ્રજ્ઞાસિ:
॥૭૨૪॥

[૩૦] હે ગૌતમ ! બન્ધક નથી પણ અબન્ધક છે. [પ્ર૦] તૈજસશરીરનો બન્ધક છે કે અબન્ધક છે? [૩૦] હે ગૌતમ ? તે તૈજસશરીરનો બન્ધક છે પણ અબન્ધક નથી. [પ્ર૦] હે ભગવન્ જો તે (તૈજસ શરીરનો) બન્ધક છે તો શું દેશબન્ધક છે કે સર્વબન્ધક છે? [૩૦] હે ગૌતમ ! તે દેશબન્ધક છે, પણ સર્વબન્ધક નથી. [પ્ર૦] કાર્મણશરીરનો બંધક છે કે અબંધક છે? [૩૦] હે ગૌતમ ! તૈજસ શરીરની પેટે યાવત્ કાર્મણશરીરનો દેશબન્ધક છે પણ સર્વબન્ધક નથી. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને ઔદારિકશરીરનો દેશબન્ધ છે તે જીવ શું વૈક્રિયશરીરનો બન્ધક છે કે અબન્ધક છે? [૩૦] હે ગૌતમ ! બન્ધક નથી, પણ અબન્ધક છે. એ પ્રમાણે જેમ સર્વબન્ધના પ્રસંગે કહ્યું તેમ અહીં દેશબન્ધના પ્રસંગે પણ યાવત્ કાર્મણ શરીર સુધો કહેવું. [પ્ર૦] હે ભગવન્ જે જીવને વૈક્રિયશરીરનો સર્વબન્ધ છે તે જીવ શું ઔદારિકશરીરનો બન્ધક છે કે અબન્ધક છે? [૩૦] હે ગૌતમ ! બન્ધક નથી પણ અબન્ધક છે. એ પ્રમાણે આહારક્રમાટે પણ જાણવું તૈજસ અને કાર્મણ શરીરને જેમ ઔદારિક શરીરની સાથે કહ્યું તેમ વૈક્રિયશરીરની સાથે પણ કહેવું, યાવત્ દેશબન્ધક છે પણ સર્વબન્ધક નથી.

જસ્સ ણં મંતે ! વેડવ્વિયસરીરસ્સ દેસબંધે સે ણં મંતે ! ઓરાલિયસરીરસ્સ કિં બંધં અબંધં ?, ગોયમા ! નો બંધં અબંધં, એવં જહા સવ્વબંધેણં મણિયં તહેવ દેસબંધેણવિ મણિયં તહેવ માણિયવ્વં જાવ કમ્મગસ્સ । જસ્સ ણં મંતે ! આહારગસરીરસ્સ સવ્વબંધે સે ણં મંતે ! ઓરાલિયસરીરસ્સ કિં બંધં અબંધં ?, ગોયમા ! નો બંધં, અબંધં, એવં વેડવ્વિયસ્સવિ, તેયાકમ્માણં જહેવ ઓરાલિયં સમં મણિયં તહેવ માણિયવ્વં । જસ્સ ણં મંતે ! આહારગસરીરસ્સ દેસબંધે સે ણં મંતે ! ઓરાલિયસરીરં એવં જહા આહારગસરીરસ્સ સવ્વબંધેણં મણિયં તહા દેસબંધેણવિ

૮ સતકે
ઉદ્દેશ: ૯
॥૭૨૪॥

ધ્યાત્યા-
પ્રશ્નસિઃ
॥૭૨૫॥

માણિયન્ જાવ કમ્મગસ્સ । જસ્સ ણં મંતે ! તેયાસરીરસ્સ દેસબંધે સે ણં મંતે ! ઓરાલિયસરીરસ્સ કિં બંધે અબંધે ? , ગોયમા ! બંધે વા અબંધે વા, જહં બંધે કિં દેસબંધે સન્વબંધે ? , ગોયમા ! દેસબંધે વા સન્વબંધે વા, વેડવિયસરીરસ્સ કિં બંધે અબંધે ? એવં ચેવ, એવં આહારગસરીરસ્સવિ, કમ્મગસરીરસ્સ કિં બંધે અબંધે ? , ગોયમા ! બંધે નો અબંધે, જહં બંધે કિં દેસબંધે સન્વબંધે ? . ગોયમા ! દેસબંધે નો સન્વબંધે । જસ્સ ણં મંતે ! કમ્મગસરીરસ્સ દેસબંધે સે ણં મંતે ! ઓરાલિયસરીરસ્સ જહા તેયગસ્સ વત્તન્વયા મણિયા તહા કમ્મગસ્સવિ માણિયન્વા જાવ તેયાસરીરસ્સ જાવ દેસબંધે નો સન્વબંધે ॥ (સૂત્ર ૩૫૧) ॥

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જે જીવને વૈક્રિયશરીરનો દેશબંધ છે તે જીવ શું ઔદારિક શરીરનો બંધક છે કે અબંધક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! બંધક નથી, પણ અબંધક છે. એ પ્રમાણે જેમ (વૈક્રિયશરીરના) સર્વબંધના પ્રસંગે કહ્યું તેમ અહીં દેશબંધના પ્રસંગે પણ યાવત્ કાર્મણશરીર સુધી કહેવું [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જે જીવને આહારકશરીરનો સર્વબંધ હોય તે જીવ શું ઔદારિકશરીરનો બંધક છે કે અબંધક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! બંધક નથી, પણ અબંધક છે. એ પ્રમાણે વૈક્રિયશરીરને પણ જાણવું. અને જેમ તૈજસ અને કાર્મણ શરીરને ઔદારિક શરીર સાથે કહ્યું તેમ (આહારક શરીર સાથે પણ) કહેવું. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જે જીવને આહારક શરીરનો દેશબંધ છે તે જીવ શું ઔદારિક શરીરનો બંધક છે કે અબંધક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જેમ આહારક શરીરના સર્વબંધ સાથે કહ્યું છે તેમ દેશબંધની સાથે પણ યાવત્ કાર્મણશરીર સુધી કહેવું. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જે જીવને તૈજસશરીરનો દેશબંધ છે તે જીવ શું ઔદારિક શરીરનો બંધક છે કે અબંધક છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! બંધક પણ છે. અને અબંધક પણ છે. [પ્ર૦] જો તે

૮ શ્લોકે
ઉદ્દેશઃ ૯
॥૭૨૫॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७२६॥

जीव (औदारिक शरीरनो) बन्धक छे तो शुं देशबन्धक छे के सर्वबन्धक छे ? [उ०] हे गौतम ! ते देशबन्धक पण छे अने सर्व-
बन्धक पण छे. [प्र०] ते जीव शुं वैक्रियशरीरनो बन्धक छे के अबन्धक छे ? [उ०] पूर्वनी पेठे जाणवुं, ए प्रमाणे आहारक शरीर
माटे पण जाणवुं. [प्र०] ते जीव शुं कर्मण शरीरनो बन्धक छे के अबन्धक छे ? [उ०] हे गौतम ! बन्धक छे, पण अबन्धक नथी.
[प्र०] जो (कर्मण शरीरनो) बन्धक छे तो शुं देशबन्धक छे के सर्वबन्धक छे ? [उ०] हे गौतम ! देशबन्धक छे, पण सर्वबन्धक
नथी. [प्र०] हे भगवन् ! जे जीवने कर्मणशरीरनो देशबन्ध छे ते जीव शुं औदारिकनो बन्धक छे के अबन्धक छे ? [उ०] जेम
तैजसशरीरनी वक्तव्याता कही, तेम कर्मण शरीरनी पण वक्तव्यता कहेवी, यावत् तैजसशरीरनो देशबन्धक छे, पण सर्वबन्धक
नथी. ॥ ३५१ ॥

एएसि णं भंते ! सत्त्वजीवाणं ओरालियवेउन्वियआहारगतेयाकम्मासरीरगाणं देसबंधगाणं सत्त्वबंधगाणं
अबंधगाणं य कयरे २ जाव विसेसाहिया वा ?, गोयमा ! सत्त्वत्थोवा जीवा आहारगसरीरस्स सत्त्वबंधगा १
तस्स चेव देसबंधगा संखेज्जगुणा २ वेउन्वियसरीरस्स सत्त्वबंधगा असंखेज्जगुणा ३ तस्स चेव देसबंधगा असं-
खेज्जगुणा ४ तेयाकम्मगाणं दुण्हवि तुल्ला अबंधगा अणंतगुणा ५ ओरालियसरीरस्स सत्त्वबंधगा अणंतगुणा ६
तस्स चेव अबंधगा विसेसाहिया ७ तस्स चेव देसबंधगा असंखेज्जगुणा ८ तेयाकम्मगाणं देसबंधगा विसेसा-
हिया ९ वेउन्वियसरीरस्स अबंधगा विसेसाहिया १० आहारगसरीरस्स अबंधगा विसेसाहिया ११। सेव भंते !
२ ॥ सूत्रं (३५२) अट्टमसयस्स नवमो उद्देशो संमत्तो ॥ ८-९ ॥

८ शतके
उद्देशः ९
॥७२६॥

અસંખ્યા-
પ્રજ્ઞાપ્તિઃ
॥૭૨૭॥

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ઔદારિક, વૈક્રિય, આહારક, તૈજસ અને કર્મણશરીરના દેશબંધક, સર્વબંધક અને અબંધક એવા સર્વ જીવોમાં કયા જીવો કયા જીવોથી યાવદ્ વિશેષાધિક છે [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ૧ સૌથી થોડા જીવો આહારક શરીરના સર્વબંધક છે, ૨ તેથી તેના દેશબંધક સંખ્યાતગુણ છે, ૩ તેથી વૈક્રિયશરીરના સર્વબંધક અસંખ્યાતગુણ છે, ૪ તેથી તેના દેશબંધક જીવો અસંખ્યાતગુણ છે, ૫ તેથી તૈજસ અને કર્મણ શરીરના અબંધક જીવો અનંતગુણ અને પરસ્પર તુલ્ય છે. ૬ તેથી ઔદારિક શરીરના સર્વબંધક જીવો અનંત ગુણ છે, ૭ તેથી તેના અબંધક જીવો વિશેષાધિક છે, ૮ તેથી તેના દેશબંધક જીવો અસંખ્યેયગુણ છે, ૯ તેથી તૈજસ અને કર્મણ શરીરના દેશબંધક જીવો વિશેષાધિક છે, ૧૦ તેથી વૈક્રિય શરીરના અબંધક જીવો વિશેષાધિક છે, ૧૧ તેથી આહારક શરીરના અબંધક જીવો વિશેષાધિક છે. હે ભગવન્ ! તે એમ જ છે, હે ભગવન્ ! તે એમ જ છે (એમ કહી ભગવાન્ ગૌતમ ! યાવદ્ વિહરે છે.) ॥ ૩૫૨ ॥

ભગવત્ સુધર્મસ્વામી પ્રણીત શ્રીમદ્ ભગવતીસૂત્રના ૮ શતકમાં નવમા ઉદ્દેશનો મૂલાર્થ સંપૂર્ણ થયો.

૮ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૯.
॥૭૨૭॥

उद्देशक १०.

व्याख्या
प्रज्ञप्तिः
॥७२८॥

रायगिहे नगरे जाव एवं वयासी-अन्नउत्थिया णं भंते ! एवमाइक्खंति जाव एवं परूवेन्ति-एवं खलु सीलं सेयं १ सुयं सेयं २ सुयं सेयं ३ सीलं सेयं ४, से कहमेयं भंते ! एवं ?, गोयमा ! जन्नं ते अन्नउत्थिया एवमाइक्खंति जाव जे ते एवमाहंसु मिच्छा ते एवमाहंसु, अहं पुण गोयमा ! एवमाइक्खामि जाव परूवेमि, एवं खलु मए चत्तारि पुरिसजाया पणत्ता तंजहा-सीलसंपन्ने णामं एगे णो सुयसंपन्ने १ सुयसंपन्ने नामं एगे नो सीलसंपन्ने २ एगे सीलसंपन्नेवि सुयसंपन्नेवि ३ एगे णो सीलसंपन्ने नो सुयसंपन्ने ४, तत्थ णं जे से पढमे पुरिसजाए से णं पुरिसे सीलवं असुयवं, उवरए अविनायधम्मे, एस णं गोयमा ! मए पुरिसे देसाराहए पणत्ते, तत्थ णं जे से दोबे पुरिसजाए से णं पुरिसे असीलवं सुयवं, अणुवरए विनायधम्मे, एस णं गोयमा ! मए पुरिसे देसविराहए पणत्ते, तत्थ णं जे से तबे पुरिसजाए से णं पुरिसे सीलवं सुयवं, उवरए विनायधम्मे, एस णं गोयमा ! मए पुरिसे सन्वाराहए पणत्ते, तत्थ णं जे से चउत्थे पुरिसजाए से णं पुरिसे असीलवं असुतवं, अणुवरए अविनायधम्मे, एस णं गोयमा ! मए पुरिसे सन्वविराहए पणत्ते ॥ (सूत्रं ३५३) ॥

[प्र०] राजगृह नगरमां यावत् (गौतम) ए प्रमाणे बोल्या के हे भगवन् ! अन्यतीर्थिको ए प्रमाणे कहे छे, यावद् ए प्रमाणे प्ररूपे छे-“ए रीते खरेखर १ शील ज श्रेय छे, २ श्रुत ज श्रेय छे, ३ (शीलनिरपेक्ष ज) श्रुत श्रेय छे, अथवा (श्रुतनिरपेक्ष ज) शील श्रेय छे, तो हे भगवन् ! ए प्रमाणे केम होय शके ? [छ०] हे गौतम ! ते अन्यतीर्थिको जे ए प्रमाणे कहे छे, यावत् तेओए

८ शतके
उद्देशः १०
॥७२८॥

ધાર્યા-
પ્રજ્ઞાસિઃ
॥૭૨૯॥

જે એ પ્રમાણે કહું છે તે તેઓએ મિથ્યા કહું છે. હે ગૌતમ ! હું વઢી આ પ્રમાણે કહું છું, યાવત્ પ્રરૂપું છું, એ પ્રમાણે મેં ચાર પ્રકારના પુરુષો કહ્યા છે. તે આ પ્રમાણે-૧ એક શીલસંપન્ન છે પણ શ્રુતસંપન્ન નથી, ૨ એક શ્રુતસંપન્ન છે પણ શીલસંપન્ન નથી, ૩ એક શીલસંપન્ન છે અને શ્રુતસંપન્ન પણ છે, ૪ એક શીલસંપન્ન નથી તેમ શ્રુતસંપન્ન પણ નથી. તેમાં જે પ્રથમ પ્રકારનો પુરુષ છે તે શીલવાન્ છે પણ શ્રુતવાન્ નથી. તે ઉપરાંત (પાપાદિકથી નિવૃત્ત) છે, પણ ધર્મને જાણતો નથી. હે ગૌતમ ! તે પુરુષને મેં દેશારાધક કહ્યો છે. તેમાં જે બીજો પુરુષ છે તે પુરુષ શીલવાળો નથી, પણ શ્રુતવાળો છે. તે પુરુષ અનુપરત (પાપથી અનિવૃત્ત) છતાં પણ ધર્મને જાણે છે. હે ગૌતમ ! તે પુરુષને મેં દેશવિરાધક કહ્યો છે. તેમાં જે ત્રીજો પુરુષ છે તે શીલવાળો છે અને શ્રુતવાળો પણ છે. તે પુરુષ (પાપથી) ઉપરત છે, અને ધર્મને જાણે છે. હે ગૌતમ ! તે પુરુષને મેં સર્વારાધક કહ્યો છે. તેમાં જે ચોથો પુરુષ છે તે શીલથી અને શ્રુતથી રહિત છે, તે પાપથી ઉપરત નથી અને ધર્મથી અજ્ઞાત છે. હે ગૌતમ ! એપુરુષને હું સર્વવિરાધક કહું છું. ॥ ૩૫૩ ॥

કતિવિહા ણં ભંતે ! આરાહણા પળ્લન્તા ?, ગોયમા ! તિવિહા આરાહણા પળ્લન્તા. તંજહા-નાણારાહણા દંસ-
નારાહણા ચરિત્તારાહણા । નાણારાહણા ણં ભંતે ! કતિવિહા પળ્લન્તા ?, ગોયમા ! તિવિહા પળ્લન્તા, તંજહા—
ઉક્કોસિયા મઙ્ગિમા જહ્નના । દંસનારાહણા ણં ભંતે !, એવં ચેવ તિવિહાવિ । એવં ચરિત્તારાહણાવિ ॥ જસ્મ ણં
ભંતે ! ઉક્કોસિયા નાણારાહણા તસ્સ ઉક્કોસિયા દંસનારાહણા જસ્સ ઉક્કોસિયા દંસનારાહણા તસ્સ ઉક્કોસિયા
નાણારાહણા ?, ગોયમા ! જસ્સ ઉક્કોસિયા નાણારાહણા તસ્સ દંસનારાહણા ઉક્કોસિયા વા અજહન્ન ઉક્કોસિયા વા,
જસ્સ પુણ ઉક્કોસિયા દંસનારાહણા તસ્સ નાણારાહણા ઉક્કોસા વા જહ્નના વા અજહન્નમણ્ણુક્કોસા વા, જસ્સ ણં ભંતે !

૮ સતકે
ઉદ્દેશ: ૧૦
॥૭૨૯॥

व्याख्या
प्रज्ञप्तिः
॥७३०॥

उक्कोसियां णाणाराहणां तस्स उक्कोसिया चरित्ताराहणा जस्सुक्कोसिया चरित्ताराहणा तस्सुक्कोसिया णाणाराहणा, जहा उक्कोसिया णाणाराहणा य दंसणाराहणा य भणिया तहा उक्कोसिया नाणाराहणा य चरित्ताराहणा य भाणियन्वा ।

[प्र०] हे भगवन् ! आराधना केटला प्रकारनी कही छे ? [उ०] हे गौतम ! त्रण प्रकारनी आराधना कही छे; ते आ प्रमाणे— १ ज्ञानाराधना, २ दर्शनाराधना अने ३ चारित्राराधना. [प्र०] हे भगवन् ! ज्ञानाराधना केटला प्रकारनी कही छे ? [उ०] हे गौतम ! त्रण प्रकारनी कही छे, ते आ प्रमाणे—उत्कृष्ट, मध्यम अने जघन्य. [प्र०] हे भगवन् ! दर्शनाराधना केटला प्रकारनी कही छे ? [उ०] ए प्रमाणे त्रण प्रकारनी कही छे. ए रीत चारित्राराधना पण त्रण प्रकारनी जाणवी. [प्र०] हे भगवन् ! जे जीवने उत्कृष्ट ज्ञानाराधना होय तेने उत्कृष्ट दर्शनाराधना होय ? जे जीवने उत्कृष्ट दर्शनाराधना होय ते जीवने उत्कृष्ट ज्ञानाराधना होय ? [उ०] हे गौतम ! जे जीवने उत्कृष्ट ज्ञानाराधना होय तेने उत्कृष्ट अने मध्यम दर्शनाराधना होय, वळी जेने उत्कृष्ट दर्शनाराधना होय, तेने उत्कृष्ट, जघन्य अने मध्यम ज्ञानाराधना होय. [प्र०] हे भगवन् ! जे जीवने ज्ञाननी उत्कृष्ट आराधना होय तेने चारित्रनी उत्कृष्ट आराधना होय ? जे जीवने चारित्रनी उत्कृष्ट आराधना होय तेने ज्ञाननी उत्कृष्ट आराधना होय ? [उ०] जेम उत्कृष्ट ज्ञानाराधना अने दर्शनाराधनानो संबन्ध कह्यो तेम उत्कृष्ट ज्ञानाराधना अने उत्कृष्ट चारित्राराधनानो संबन्ध कहेवो.

जस्स णं भंते ! उक्कोसिया दंसणाराहणा तस्सुक्कोसिया चरित्ताराहणा जस्सुक्कोसिया चत्ताराहणा तस्सुक्कोसिया दंसणाराहणा ?, गोयमा ! जस्स उक्कोसिया दंसणाराहणा तस्स चरित्ताराहणा उक्कोसा वा

८ शतके
उद्देशः १०
॥७३०॥

व्याख्या-
प्रश्न सिः
॥७३१॥

जहन्ना वा अजहन्नमणुक्कोसा वा, जस्स पुण उक्कोसिया चरित्ताराहणा तस्स दंसणाराहणा नियमा उक्कोसा ॥ उ-
क्कोसियं णं भंते ! णाणाराहणं आराहेत्ता कतिहिं भवग्गहणेहिं सिज्झंति जाव अंतं करेंति ?, गोयमा ! अत्थेग-
इए तेणेव भवग्गहणेणं सिज्झंति जाव अंतं करेंति [अत्थेगतिए दोच्चेणं भवग्गहणेणं सिज्झंति जाव अंतं करेंति]
अत्थेगतिए कप्पोवएसु वा कप्पातीएसु वा उववज्जंति, उक्कोसियं णं भंते ! दंसणाराहणं आराहेत्ता कतिहिं भ-
वग्गहणेहिं, एवं चेव, उक्कोसियणं भंते ! चरित्ताराहणं आराहेत्ता, एवं चेव, नवरं अत्थेगतिए कप्पानीयएसु उ-
ववज्जंति । मज्झिमियं णं भंते ! णाणाराहणं आराहेत्ता कतिहिं भवग्गहणेहिं सिज्झंति जाव अंतं करेंति ?, गो-
यमा ! अत्थेगतिए दोच्चेणं भवग्गहणेणं सिज्झंति जाव अंतं करेंति तच्चं पुण भवग्गहणं नाइक्कमइ. मज्झिमियं णं
भंते ! दंसणाराहणं आराहेत्ता एवं चेव, एवं मज्झिमियं चरित्ताराहणंपि । जहन्नियन्नं भंते ! नाणाराहणं आरा-
हेत्ता कतिहिं भवग्गहणेहिं सिज्झंति जाव अंतं करेंति?, गोयमा ! अत्थेगतिए तच्चेणं भवग्गहणेणं सिज्झइ जाव
अंतं करेइ सत्तट्ठभवग्गहणाइं पुण नाइक्कमइ, एवं दंसणाराहणंपि, एवं चरित्ताराहणंपि ॥ (सूत्रं ३५४) ॥

[प्र०] हे भगवन् ! जेने उत्कृष्ट दर्शनाराधना होय तेने उत्कृष्ट चारित्राराधना होय ? जेने उत्कृष्ट चारित्राराधना होय तेने
उत्कृष्ट दर्शनाराधना होय ? [उ०] हे गौतम ! जेने उत्कृष्ट दर्शनाराधना होय तेने उत्कृष्ट, जयन्य अने मध्यम चारित्राराधना होय.
तथा जेने उत्कृष्ट चारित्राराधना होय. तेने अवश्य उत्कृष्ट दर्शनाराधना होय. [प्र०] हे भगवन् ! जीव उत्कृष्ट ज्ञानाराधनाने आराधी
केटला भव कर्मा पछी सिद्ध थाय, यावत् सर्व दुःखोनो अन्त करे ? [उ०] हे गौतम ! केटलाक जीव तेज भवमां सिद्ध थाय,

८ शतके
उद्देशः १०
॥७३१॥

व्याख्या
प्रज्ञप्तिः
॥७३२॥

यावत् सर्व दुःखो नो नाश करे; केटलाक जीवो बे भवमां सिद्ध थाय, यावत् सर्व दुःखो नो नाश करे; अने केटलाक जीवो कल्पोपपन्न देवलोकोमां कल्पातीत देवलोकोमां उत्पन्न थाय. [प्र०] हे भगवन् ! जीव उत्कृष्ट दर्शनाराधनाने आराधी केटला भव कर्मा पछी सिद्ध थाय ? [उ०] हे गौतम ! पूर्वनी पेठे जाणवुं. [प्र०] हे भगवन् ! उत्कृष्ट चारित्राराधनाने आराधी केटला भव कर्मा पछी जीवो सिद्ध थाय ? [उ०] पूर्वनी पेठे जाणवुं, परन्तु केटलाएक जीवो कल्पातीत देवोमां उत्पन्न थाय. [प्र०] हे भगवन् ! ज्ञाननी मध्यम आराधनाने आराधी केटला भव ग्रहण कर्मा पछी जीव सिद्ध थाय, यावत् सर्व दुःखो नो अन्त करे ? [उ०] हे गौतम ! केटलाक जीवो बे भव ग्रहण कर्मा पछी सिद्ध थाय, यावत् सर्व दुःखो नो नाश करे, पण त्रीजा भवने अतिक्रमे नहीं. [प्र०] हे भगवन् ! जीव मध्यम दर्शनाराधनाने आराधी केटला भव ग्रहण कर्मा पछी सिद्ध थाय ? [उ०] हे गौतम ! पूर्वनी पेठे जाणवुं. ए प्रमाणे चारित्रनी मध्यम आराधनाने माटे जाणवुं. ॥ ३५४ ॥

कतिविहे णं भंते ! पोग्गलपरिणामे पण्णत्ते ?, गोयमा ! पंचविहे पोग्गलपरिणामे पण्णत्ते, तंजहा-वन्नपरिणामे १ गंधप० २ रसप० ३ फासप० ४ संठाणप० ५ । वन्नपरिणामे णं कइविहे पण्णत्ते ?, गोयमा ! पंचविहे पण्णत्ते, तंजहा-कालवन्नपरिणामे जाव सुक्खिवन्नपरिणामे, एवं एणं अभिलावेणं गंधपरिणामे दुविहे रसपणामे पंचविहे फासपरिणामे अट्टविहे, संठाणप० भंते ! कइविहे पण्णत्ते ?, गोयमा ! पंचविहे पण्णत्ते, तंजहा-परिमंडलसंठाणपरिणामे जाव आययसंठाणपरिणामे ॥ (सूत्रं ३५५) ॥

[प्र०] हे भगवन् ! जघन्य ज्ञानाराधनाने आराधी जीव केटला भव ग्रहण कर्मा पछी सिद्ध थाय, यावत् सर्व दुःखो नो अन्त

८ शतके
उद्देशः १०
॥७३२॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७३३॥

करे ? [उ०] हे गौतम ! केटलाक जीव त्रीजा भवमां सिद्ध थाय, यावत् सर्वदुःखोनो अन्त करे, पण सात आठ भवथी वधारे भवो न करे. ए प्रमाणे दर्शनाराधना अने चारित्राराधना माटे पण जणवुं. [प्र०] हे भगवन् ! पुद्गलनो परिणाम केटला प्रकारनो कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! पांच प्रकारनो कह्यो छे; ते आ प्रमाणे,—वर्णपरिणाम, गन्धपरिणाम, रसपरिणाम, स्पर्शपरिणाम अने संस्थानपरिणाम. [प्र०] हे भगवन् ! वर्णपरिणाम केटला प्रकारनो कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! पांच प्रकारनो कह्यो छे, ते आ प्रमाणे—१ काळोवर्णपरिणाम, यावत् ५ शुक्लवर्णपरिणाम. ए प्रमाणे ए अभिलापथी वे प्रकारनो गन्धपरिणाम. पांच प्रकारनो रस-परिणाम, अने आठ प्रकारनो स्पर्शपरिणाम जाणवो. [प्र०] हे भगवान् ! संस्थानपरिणाम केटला प्रकारनो कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! पांच प्रकारनो कह्यो छे, ते आ प्रमाणे—१ परिमंडल संस्थानपरिणाम, यावद् ५ आयत संस्थानपरिणाम. ॥ ३५५ ॥

एगे भंते ! पोग्गलत्थिकायपएसे किं दब्बं १ दब्बदेसे २ दब्बाइं ३ दब्बदेसा ४ उदाहु दब्बं च दब्बदेसे य ५ उदाहु दब्बं च दब्बदेसा य ६ उदाहु दब्बाइं च दब्बदेसे य ७ उदाहु दब्बाइं च दब्बदेसा य ८ ?, गोयमा ! सिय दब्बं सिय दब्बदेसे, नो दब्बाइं नो दब्बदेसा नो दब्बं च दब्बदेसे य जाव नो दब्बाइं च दब्बदेसा य ॥ दो भंते ! पोग्गलत्थिकायपएसा किं दब्बं दब्बदेसे पुच्छा तहेव, गोयमा ! सिय दब्बं १ सिय दब्बदेसे २ सिय दब्बाइं ३ सिय दब्बदेसा ४ सिय दब्बं च दब्बदेसे य ५ नो दब्बं च दब्बदेसा य ६ सेसा पडिसेहेयव्वा ॥ तिन्नि भंते ! पोग्गलत्थिकायपएसा किं दब्बं दब्बदेसे० ? पुच्छा, गोयमा ! सिय दब्बं १ सिय दब्बदेसे २ एवं सत्त भंगा भाणियव्वा, जाव सिय दब्बाइं च दब्बदेसे य नो दब्बाइं दब्बदेसा य । चत्तारि भंते ! पोग्गलत्थिकायपएसा किं

८ शतके
उद्देशः १०
॥७३३॥

व्याख्या
प्रज्ञप्तिः
॥७३४॥

द्वं ? पुच्छा, गोयमा ! सिध द्वं ? सिध द्वदेसे २ अट्टवि भंगा भाणियत्था जाव सिध द्वाइं च द्वदेसा य ८ । जहा चत्तारि भणिया एवं पंच छ सत्त जाव असंखेज्जा । अणंता भंते ! पोग्गलस्थिकायपएसा किं द्वं ? , एवं चेव जाव सिध द्वाइं च द्वदेसा य ॥ (सूत्रं ३५६) ॥

[प्र०] हे भगवन् ! पुद्गलास्तिकायनो एक प्रदेश (परमाणु) ? शुं द्रव्य छे, २ द्रव्यदेश छे, ३ द्रव्यो छे, ४ द्रव्यदेशो छे, ५ अथवा द्रव्य अने द्रव्यदेश छे, ६ अथवा द्रव्य अने द्रव्यदेशो छे, ७ अथवा द्रव्यो अने द्रव्यदेश छे, ८ के द्रव्यो अने द्रव्यदेशो छे ? [उ०] हे गौतम ! ते कथंचिद् द्रव्य छे, कथंचिद् द्रव्यदेश छे, पण द्रव्यो नथी, द्रव्यदेशो नथी, द्रव्य अने द्रव्यदेश नथी, यावद् द्रव्यो अने द्रव्यदेशो नथी. [प्र०] हे भगवन् ! पुद्गलास्तिकायना वे प्रदेशो शुं द्रव्य छे के द्रव्यदेश छे ? इत्यादि पूर्वोक्त प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! कथंचित् द्रव्य छे, २ कथंचित् द्रव्यदेश छे, ३ कथंचित् द्रव्यो छे, ४ कथंचित् द्रव्यदेशो छे, ५ कथंचित् द्रव्य अने द्रव्यदेश छे, पण द्रव्य अने द्रव्यदेशो नथी, बाकीना विकल्पोनो प्रतिषेध करवो. [प्र०] हे भगवन् ! पुद्गलास्तिकायना त्रण प्रदेशो शुं द्रव्य छे, द्रव्यदेश छे ?-इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! १ कथंचित् द्रव्य छे, २ कथंचित् द्रव्यदेश छे, ए प्रमाणे सात भांगाओ कहेवा, यावत् कथंचित् द्रव्यो अने द्रव्यदेश छे, पण द्रव्यो अने द्रव्यदेशो नथी. [प्र०] हे भगवन् ! पुद्गलास्तिकायना चार प्रदेशो शुं द्रव्य छे ? इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! १ कथंचिद् द्रव्य छे, २ कथंचिद् द्रव्यदेश छे-इत्यादि आठ भांगा कहेवा यावत् द्रव्यो अने द्रव्यदेशो छे, जेम चार प्रदेशो कहा तेम पांच, छ, सात यावद् असंख्येय प्रदेशो पण कहेवा. [प्र०] हे भगवन् ! पुद्गलास्तिकायना अनन्त प्रदेशो शुं द्रव्य छे ? इत्यादि प्रश्न. [उ०] पूर्व प्रमाणेज जाणवुं, यावत् कथंचित् द्रव्यो

८ शतके
उद्देशः १०
॥७३४॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७३५॥

अने द्रव्यदेशो छे. ॥ ३५६ ॥

केवतिया णं भंते ! लोयागासपएसा पन्नत्ता ?, गोयमा ! असंखेज्जा लोयागासपएसा पन्नत्ता ॥ एगमेगस्स णं भंते ! जीवस्स केवइया जीवपएसा पण्णत्ता ?, गोयमा ! जावतिया लोयागासपएसा एगमेगस्स णं जीवस्स एवतिया जीवपएसा पण्णत्ता ॥ (सूत्रं ३५७) ॥

[प्र०] हे भगवन् ! लोकाकाशना प्रदेशो केटला कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! असंख्य प्रदेशो कहा छे. [प्र०] हे भगवन् ! एक एक जीवना केटला जीवप्रदेशो कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! जेटला लोकाकाशना प्रदेशो कहा छे तेटला एक एक जीवना प्रदेशो कहा छे. ॥ ३५७ ॥

कति णं भंते ! कम्मपगडीओ पण्णत्ताओ ?, गोयमा ! अट्ट कम्मपगडीओ पण्णत्ताओ, तंजहा-नाणावरणिज्जं जाव अंतराइयं, नेरइयाणं भंते ! कह कम्मपगडीओ पण्णत्ताओ ?, गोयमा ! अट्ट, एवं सच्चजीवाणं अट्ट कम्मपगडीओ ठावेयच्चाओ जाव वेमाणियाणं । नाणावरणिज्जस्स णं भंते ! कम्मस्स केवतिया अविभागपलिच्छेदा पण्णत्ता ?, गोयमा ! अणंता अविभागपरिच्छेदा पण्णत्ता, नेरइयाणं भंते ! नाणावरणिज्जस्स कम्मस्स केवतिया अविभागपलिच्छेदा पण्णत्ता ?, गोयमा ! अणंता अविभागपलिच्छेदा पण्णत्ता, एवं सच्चजीवाणं जाव वेमाणियाणं पुच्छा, गोयमा ! अणंता अविभागपलिच्छेदा पण्णत्ता, एवं जहा नाणावरणिज्जस्स अविभागपलिच्छेदा भणिया तहा अट्टण्हवि कम्मपगडीणं भाणियच्चा जाव वेमाणियाणं, अंतराइयस्स । एगमेगस्स

८ शतके
उद्देशः १०
॥७३५॥

व्याख्या
प्रज्ञप्तिः
॥७३६॥

णं भंते ! जीवस्स एगमेगे जीवपएसे णाणावरणिज्जस्स कम्मस्स केवइएहिं अविभागपलिछेदेहिं आवेढिए परिवेढिए सिया !, गोयमा ! सिय आवेढियपरिवेढिए सिय नो आवेढियपरिवेढिए, जइ आवेढियपरिवेढिए नियमा अणंतेहिं,

[प्र०] हे भगवन् ! कर्मप्रकृतिओ केटली कही छे ? [उ०] हे गौतम ! आठ कर्मप्रकृतिओ कही छे. ते आ प्रमाणे—ज्ञानावरणीय, यावद् अन्तराय. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिकोने केटली कर्मप्रकृतिओ कही छे ? [उ०] हे गौतम ! आठ कर्मप्रकृतिओ कही छे. ए प्रमाण सर्वजीवोने यावद् वैमानिकोने आठ कर्मप्रकृतिओ कहेवी. [प्र०] हे भगवन् ! ज्ञानावरणीयकर्मना केटला अविभागपरिच्छेदो कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! अनंत अविभागपरिच्छेदो कहा छे. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिकोने ज्ञानावरणीयकर्मना अविभागपरिच्छेदो केटला कहा छे ? [उ०] हे गौतम ! अनन्त अविभागपरिच्छेदो कहा छे. ए प्रमाणे सर्वजीवोने—जाणवुं; यावद् [प्र०] वैमानिको संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! अनन्त अविभागपरिच्छेदो कहा छे. जेम ज्ञानावरणीय कर्मना अविभागपरिच्छेदो कहा तेम आठे कर्मप्रकृतिना अविभागपरिच्छेदो अन्तरायकर्म पर्यन्त यावद् वैमानिकोने कहेवा. [प्र०] हे भगवन् ! एक एक जीवोने एक एक जीवप्रदेश ज्ञानावरणीय कर्मना केटला अविभागपरिच्छेदो (अंशोर्था) आवेष्टित—परिवेष्टित छे ? [उ०] हे गौतम ! कदाचित् आवेष्टित—परिवेष्टित होय, अने कदाचित् आवेष्टित—परिवेष्टित न होय. जो आवेष्टित—परिवेष्टित होय तो ते अवश्य अनंत अविभागपरिच्छेदो वडे आवेष्टित—परिवेष्टित होय.

एगमेगस्स णं भंते ! नेरइयस्स एगमेगे जीवपएसे णाणावरणिज्जस्स कम्मस्स केवइएहिं अविभागप-

८ शतके
उद्देशः १०
॥७३६॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७३७॥

लिच्छेदेहिं आवेढिए परिवेढिते ?, गोयमा ! नियमा अणंतेहिं, जहा नेरइयस्स एवं जाव वेमाणियस्स, नवरं मणू-
सस्स जहा जीवस्स । एगमेगस्स णं भंते ! जीवस्स एगमेगे जीवपएसे दरिसणावरणिज्जस्स कम्मस्स केवतिएहिं
एवं जहेव नाणावरणिज्जस्स तहेव दंडगो भाणियव्वो जाव वेमाणियस्स, एवं जाव अंतराइयस्स भाणियव्वं,
नवरं वेयणिज्जस्स आउयस्स णामस्स गोयस्स एएसिं चउण्हवि कम्माणं मणूसस्स जहा नेरइयस्स तहा भाणि-
यव्वं, सेसं तं चेव ॥ (सूत्रं ३५८) ॥

[प्र०] हे भगवन् ! एक एक नैरयिक जीवनो एक एक जीवप्रदेश ज्ञानावरणीय कर्मना केटला अविभागपरिच्छेदो वडे आवे-
ष्टित-परिवेष्टित होय ? [उ०] हे गौतम ! अवश्य ते अनन्त अविभागपरिच्छेदो वडे आवेष्टित-परिवेष्टित होय. जेम नैरयिको माटे
कहुं तेम यावद् वैमानिकोने कहेवुं, परन्तु मनुष्यने जीवनी पेटे कहेवुं. [प्र०] हे भगवन् ! एक एक जीवनो एक एक जीव प्रदेश
दर्शनावरणीय कर्मना केटला अविभागपरिच्छेदो वडे आवेष्टित परिवेष्टित होय ? [उ०] जेम ज्ञानावरणीय कर्मना संबन्धे दंडक कह्यो
तेम अहीं पण यावद् वैमानिकने कहेवो, यावत् अन्तरायकर्मपर्यन्त कहेवुं. पण वेदनीय, आयुष् , नाम अने गोत्र-ए चार कर्मो माटे
जेम नैरयिकोने कहुं तेम मनुष्योने कहेवुं, बाकी बधुं पूर्व प्रमाणेज जाणवुं. ॥ ३५८ ॥

जस्स णं भंते ! नाणावरणिज्जं तस्स दरिसणावरणिज्जं जस्स दंसणावरणिज्जं तस्स नाणावरणिज्जं ?, गोयमा !
जस्स णं नाणावरणिज्जं तस्स दंसणावरणिज्जं नियमा अत्थि, जस्स णं दरिसणावरणिज्जं तस्सवि नाणावरणिज्जं
नियमा अत्थि । जस्स णं भंते ! नाणावरणिज्जं तस्स वेयणिज्जं जस्स वेयणिज्जं तस्स नाणावरणिज्जं ?, गोयमा !

८ शतके
उद्देशः १०
॥७३७॥

વ્યાખ્યા
પ્રજ્ઞાસિ:
॥૭૩૮॥

જસ્સ નાણાવરણિજ્ઞં તસ્સ વેયણિજ્ઞં નિયમા અત્થિ, જસ્સ પુણ વેયણિજ્ઞં તસ્સ નાણાવરણિજ્ઞં સિય અત્થિ સિય નત્થિ । જસ્સ ણં ભંતે ! નાણાવરણિજ્ઞં તસ્સ મોહણિજ્ઞં જસ્સ મોહણિજ્ઞં તસ્સ નાણાવરણિજ્ઞં ?, ગોયમા ! જસ્સ નાણાવરણિજ્ઞં તસ્સ મોહણિજ્ઞં સિય અત્થિ સિય નત્થિ, જસ્સ પુણ મોહણિજ્ઞં તસ્સ નાણાવરણિજ્ઞં નિયમા અત્થિ । જસ્સ ણં ભંતે ! નાણાવરણિજ્ઞં તસ્સ આડયં એવં જહા વેયણિજ્ઞેણ સમં ભણિયં તહા આડણવિ સમં ભાણિય઼્઱્઱ં, એવં નામેણવિ, એવં ગોણવિ સમં, અંતરાહણ સમં જહા દરિસણાવરણિજ્ઞેણ સમં તહેવ નિયમા પરો-
પ્પરં ભાણિય઼્઱્઱ાણિ ? ॥

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જે જીવને જ્ઞાનાવરણીય કર્મ છે તેને શું દર્શનાવરણીય કર્મ છે, જેને દર્શનાવરણીય કર્મ છે તેને શું જ્ઞાનાવરણીય કર્મ છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જેને જ્ઞાનાવરણીય છે તેને અવશ્ય દર્શનાવરણીય હોય છે, જેને દર્શનાવરણીય છે તેને પણ અવશ્ય જ્ઞાનાવરણીય હોય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને જ્ઞાનાવરણીય છે, તેને શું વેદનીય હોય છે, જેને વેદનીય છે તેને જ્ઞાનાવરણીય હોય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જેને જ્ઞાનાવરણીય કર્મ છે તેને અવશ્ય વેદનીય હોય છે, અને જેને વેદનીય છે તેને જ્ઞાનાવરણીય કર્મ કદાચ હોય અને કદાચ ન હોય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને જ્ઞાનાવરણીય છે તેને શું મોહનીય છે, જેને મોહનીય છે તેને જ્ઞાનાવરણીય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જેને જ્ઞાનાવરણીય છે તેને મોહનીય કર્મ કદાચ હોય અને કદાચ ન હોય. પણ જેને મોહનીય છે તેને અવશ્ય જ્ઞાનાવરણીય કર્મ હોય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને જ્ઞાનાવરણીય કર્મ છે તેને શું આયુષ્ કર્મ છે ?-ઇત્યદિ [ઉ૦] જેમ વેદનીય કર્મ સાથે કહ્યું તેમ આયુષ્ની સાથે પણ કહેવું. એ પ્રમાણે નામ અને ગોત્ર કર્મની સાથે પણ જાણવું. જેમ દર્શનાવરણીય સાથે

૮ સત્તકે
ઉદ્દેશ:૧૦
॥૭૩૮॥

બ્યાख्या-
પ્રશ્નસિઃ
॥૭૩૯॥

કહ્યું તેમ અન્તરાય કર્મ સાથે અવશ્ય પરસ્પર કહેવું.

જસ્સ ણં મંતે ! દરિસણાવરણિજ્ઞં તસ્સ વેયણિજ્ઞં જસ્સ વેયણિજ્ઞં તસ્સ દરિસણાવરણિજ્ઞં, જહા નાણાવરણિજ્ઞં ઉવરિમેહિં સત્તહિં કમ્મેહિં સમં મણિયં તહા દરિસણાવરણિજ્ઞંપિ ઉવરિમેહિં છહિં કમ્મેહિં સમં મણિયવ્વં જાવ અંતરાહણં ૨ । જસ્સ ણં મંતે ! વેયણિજ્ઞં તસ્સ મોહણિજ્ઞં જસ્સ મોહણિજ્ઞં તસ્સ વેયણિજ્ઞં ?, ગોયમા ! જસ્સ વેયણિજ્ઞં તસ્સ મોહણિજ્ઞં સિય અત્થિ સિય નત્થિ, જસ્સ પુણ મોહણિજ્ઞં તસ્સ વેયણિજ્ઞં નિયમા અત્થિ । જસ્સ ણં મંતે ! વેયણિજ્ઞં તસ્સ આહયં ?, એવં એથાણિ પરોપ્પરં નિયમા, જહા આહણ સમં એવં નામેણવિ ગોણવિ સમં મણિયવ્વં । જસ્સ ણં મંતે ! વેયણિજ્ઞં તસ્સ અંતરાહયં ? પુચ્છા, ગોયમા ! જસ્સ વેયણિજ્ઞં તસ્સ અંતરાહયં સિય અત્થિ સિય નત્થિ, જસ્સ પુણ અંતરાહયં તસ્સ વેયણિજ્ઞં નિયમા અત્થિ ૩ ।

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને દર્શનાવરણીયકર્મ છે તેને શું વેદનીય છે, જેને વેદનીય છે તેને દર્શનાવરણીય છે ? [ઉ૦] જેમ જ્ઞાનાવરણીય કર્મ ઉપરના સાત કર્મો સાથે કહ્યું છે તેમ દર્શનાવરણીય કર્મ પણ ઉપરના છ કર્મો સાથે કહેવું, અને એ પ્રમાણે યાવદ્ અન્તરાય કર્મ સાથે કહેવું. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને વેદનીય છે તેને શું મોહનીય છે, જેને મોહનીય છે તેને વેદનીય છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જેને વેદનીય છે, તેને મોહનીય કદાચ હોય અને કદાચ ન હોય. પણ જેને મોહનીય છે તેને અવશ્ય વેદનીય છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને વેદનીય છે તેને શું આયુષ્ કર્મ હોય ? [ઉ૦] એ પ્રમાણે એ બન્ને પરસ્પર અવશ્ય હોય. જેમ અયુષ્ની સાથે કહ્યું તેમ નામ અને ગોત્રની સાથે પણ કહેવું. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને વેદનીય કર્મ છે તેને શું અન્તરય હોય-હત્યાદિ પ્રશ્ન. [ઉ૦] હે ગૌતમ !

૮ ચત્તકે
ઉદ્દેશઃ ૧૦
॥૭૩૯॥

व्याख्या
प्रज्ञप्तिः
॥७४०॥

जेने वेदनीय छे तेने अन्तराय कर्म कदाच होय अने कदाच न होय. पण जेने अन्तराय कम छे तेने अवश्य वेदनीय कर्म होय.

जस्स णं भंते ! मोहणिज्जं तस्स आउयं जस्स आउयं तस्स मोहणिज्जं ? गोयमा ! जस्स मोहणिज्जं तस्स आउयं नियमा अत्थि, जस्स पुण आउयं तस्स पुण मोहणिज्जं सिय अत्थि सिय नत्थि, एवं नामं गोयं अंतराइयं च भाणियब्बं ४, जस्स णं भंते ! आउयं तस्स नामं ? पुच्छा, गोयमा ! दोवि परोप्परं नियमं, एवं गोत्तेणवि समं भाणियब्बं, जस्स णं भंते ! आउयं तस्स अंतराइयं ? पुच्छा, गोयमा ! जस्स आउयं तस्स अंतराइयं सिय अत्थि सिय नत्थि, जस्स पुण अंतराइयं तस्स आउयं नियमा ५ । जस्स णं भंते ! नामं तस्स गोयं जस्स णं गोयं तस्स णं नामं ? पुच्छा, गोयमा ! जस्स णं णामं तस्स णं नियमा गोयं जस्स णं गोयं तस्स नियमा नामं, गोयमा ! दोवि एए परोप्परं नियमा, जस्स णं भंते ! णामं तस्स अंतराइयं ? पुच्छा, गोयमा ! जस्स नामं तस्स अंतराइयं सिय अत्थि सिय नत्थि, जस्स पुण अंतराइयं तस्स नामं नियमा अत्थि ६ । जस्स णं भंते ! गोयं तस्स अंतराइयं ? पुच्छा, गोयमा ! जस्स णं गोयं तस्स अंतराइयं सिय अत्थि सिय नत्थि, जस्स पुण अंतराइयं तस्स गोयं नियमा अत्थि ७ ॥ (सूत्रं ३५९) ॥

[प्र०] हे भगवन् ! जेने मोहनीय छे तेने शुं आयुष होय, जेने आयुष् छे तेने शुं मोहनोय होय ? [उ०] हे गौतम ! जेने मोहनीय छे तेने अवश्य आयुष् होय, जेने आयुष्य छे तेने मोहनीय कर्म कदाच होय अने कदाच न होय. ए प्रमाणे नाम, गोत्र अने अन्तरायकर्म कहेवुं. [प्र०] हे भगवन् ! जेने आयुष् कर्म छे तेने नाम कर्म होय ?—इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! ते बने

८ शतके
उद्देशः १०
॥७४०॥

વ્યાખ્યા-
પ્રશ્નસિઃ
॥૭૪૧॥

પરસ્પર અવશ્ય હોય, એ પ્રમાણે ગોત્ર સાથે પણ કહેવું. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને આયુષ્ છે તેને અન્તરાય કર્મ હોય ? इत्यादि प्रश्न. [उ०] હે ગૌતમ ! જેને આયુષ્ છે તેને અન્તરાય કદાચ હોય અને કદાચ ન હોય, પણ જેને અન્તરાય કર્મ છે તેને અવશ્ય આયુષ્ કર્મ હોય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને નામ કર્મ છે, તેને શું ગોત્ર કર્મ હોય, જેને ગોત્ર કર્મ છે તેને નામ કર્મ હોય—પ્રશ્ન. [उ०] હે ગૌતમ ! જેને નામ કર્મ છે તેને અવશ્ય ગોત્રકર્મ હોય; અને જેને ગોત્રકર્મ છે તેને અવશ્ય નામકર્મ હોય. એ બન્ને કર્મો પરસ્પર અવશ્ય હોય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને નામ કર્મ છે તેને શું અંતરાય કર્મ હોય, અને જેને અંતરાય કર્મ છે તેને શું નામ કર્મ હોય ? [उ०] હે ગૌતમ ! જેને નામકર્મ છે તેને અંતરાય કદાચ હોય અને કદાચ ન હોય, પણ જેને અંતરાય કર્મ છે તેને અવશ્ય નામકર્મ હોય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જેને ગોત્રકર્મ છે તેને શું અંતરાય કર્મ હોય ? इत्यादि प्रश्न. [उ०] હે ગૌતમ ! જેને ગોત્રકર્મ છે તેને અન્તરાય કર્મ કદાચ હોય અને કદાચ ન હોય, પણ જેને અન્તરાય કર્મ છે તેને અવશ્ય ગોત્રકર્મ હોય. ॥ ૩૫૯ ॥

જીવે ણં ંતે ! કિં પોગ્ગલી પોગ્ગલે ?, ગોયમા ! જીવે પોગ્ગલીવિ પોગ્ગલેવિ, સે કેણટ્ટેણં ંતે ! एवं बुच्चइ जीवे पोग्गलीवि पोग्गलेवि?, गोयमा ! से जहानामए छत्तेणं छत्ती दंडेणं दंडी घडेणं घडी पडेणं पडी करेणं करी एवामेव गोयमा ! जीवेवि सोइंदियचकिंखदियघाणिंदियजिळिंभदियफासिंदियाइं पडुच्च पोग्गली, जीवं पडुच्च पोग्गले, से तेणट्टेणं गोगभा ! एवं बुच्चइ जीवे पोग्गलीवि पोग्गलेवि । नेरइए णं भंते ! किं पोग्गली० ?, एवं चेव, एवं जाव वेमाणिए, नदरं जस्स जइ इंदियाइं तस्स तइवि भाणियब्बाइं । सिद्धे णं भंते ! किं पोग्गली पोग्गले?, गोयमा ! नो पोग्गली पोग्गले, से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ जाव पोग्गले ?, गोयमा ! जीवं पडुच्च, से

૮ શતકે
ઉદ્દેશ:૧૦
॥૭૪૧॥

व्याख्या:
प्रज्ञप्तिः
॥७४२॥

तेणट्टेणं गोयमा ! एवं वुच्चइ सिद्धे नो पोग्गली, पोग्गले । सेवं भंते ! सेवं भंतेत्ति ॥ (सूत्रं ३६०) ॥ ८-१० ॥
अट्टमसए दसमोः समत्तं अट्टमं सयं ॥ ८ ॥

[प्र०] हे भगवन् ! शुं जीव पुद्गली छे के पुद्गल छे ? [उ०] हे गौतम ! जीव पुद्गली पण छे अने पुद्गल पण छे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे शा हेतुथी कहो छो के 'जीव पुद्गली पण छे अने पुद्गल पण छे' ? [उ०] हे गौतम ! जेम कोइ एक पुरुष छत्रवडे छत्री, दंडवडे दंडी, घटवडे घटी, पटवडे पटी अने करवडे करी कहेवाय छे तेम जीव पण श्रोत्रेन्द्रिय, चक्षुरिन्द्रिय, घ्राणेन्द्रिय, जिह्वेन्द्रिय अने स्पर्शनेन्द्रियने आश्रयी पुद्गली कहेवाय छे, अने जीवने आश्रयी पुद्गल कहेवाय छे. माटे हे गौतम ! ते हेतुथी एम कहेवाय छे के 'जीव पुद्गली पण छे अने पुद्गल पण छे.' [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिक पुद्गली छे के पुद्गल छे ? [उ०] हे गौतम ! ते पूर्वनी पेटे जाणवुं. ए प्रमाणे यावत् वैमानिकोने पण कहेवुं; परन्तु तेमां जे जीवोने जेटली इन्द्रियो होय तेने तेटली कहेवी. [प्र०] हे भगवन् ! शुं सिद्धो पुद्गली छे के पुद्गल छे ? [उ०] हे गौतम ! पुद्गली नथी, पण पुद्गल छे. [प्र०] हे भगवन् ! ए प्रमाणे शा हेतुथी कहो छो के सिद्धो यावत् पुद्गल छे ? [उ०] हे गौतम ! जीवने आश्रयी (पुद्गल) कहुं छुं ते हेतुथी एम कहेवाय छे के सिद्धो पुद्गली नथी, पण पुद्गल छे. हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे. ॥ ३६० ॥

भगवत् सुधर्म स्वामीप्रणीत श्रीमद् भगवती सुत्रना ८ मा शतकमां १० मा उद्देशानो मूलार्थ संपुर्ण थयो.

८ शतके
उद्देशः १०
॥७४२॥

શ્રીચાર્યા-
પ્રશ્નસિઃ
॥૭૪૩॥

૧ શતક ઉદ્દેશક ૧

જંબુદ્વીવે ૧ જોહસ ૨ અંતરદીવા ૩૦ અસોચ ૩૧ ગંગેય ૩૨ । કુંડગ્ગામે ૩૩ પુરિસે ૩૪ નવમંમિ સદ વડ-
ત્તીસા ॥ ૧ ॥

(ઉદ્દેશક સંગ્રહ-) ૧ જંબુદ્વીપ, ૨ જ્યોતિષ્ક, ૩-૩૦ અઠ્યાવીશ અન્તરાદ્વીપો, ૩૧ અસોચા, ૩૨ ગાંગેય, ૩૩ કુંડગ્રામ અને ૩૪ પુરુષ એ-એ સંબન્ધે નવમા શતકમાં ચોત્રીશ ઉદ્દેશકો છે. (૧ જંબુદ્વીપ સંબન્ધે પ્રથમ ઉદ્દેશક છે, ૨ જ્યોતિષિક દેવ સંબન્ધે ઘીજો ઉદ્દેશક છે, ૩-૩૦ અઠ્યાવીશ અન્તર્દ્વીપોના ત્રીજાથી આરંભી ત્રીશ ઉદ્દેશકો છે, ૩૧ અસોચા-‘સાંખલ્યા શિવાય-ધર્મને પામે’-ઇત્યાદિ વિષે એકત્રીશમો ઉદ્દેશક છે, ગાંગેય અનગારનાપ્રશ્ન વિષે ત્રીશમો ઉદ્દેશક છે, બ્રાહ્મણકુંડગ્રામ સંબન્ધે તેત્રીશમો ઉદ્દેશક છે, અને પુરુષને હણનાર સંબન્ધે ચોત્રીશમો ઉદ્દેશક છે.)

તેણં કાલેણં તેણં સમણં મિહિલાનામં નગરી હોત્થા, વન્નઓ, માણભદે ચેહા વન્નઓ, સામી સમોસદે, પરિસા નિગ્ગયા જાવ ભગવં ગોયમે પજ્જુવાસમાણે એવં વયાસી-કહિ ણં મંતે ! જંબુદ્વીવે દીવે ? કિંસંઠિણં ણં મંતે ! જંબુદ્વીવે દીવે ? એવં જંબુદ્વીવપન્નત્તી ખાણિયઢ્ઠા જાવ એવામેવ સપુઢ્ઠાવરેણં જંબુદ્વીવે ૨ ચોહસ સલિલા સયસ-હસ્સા છપ્પન્નં ચ સહસ્સા મવંતીતિમક્ખાયા । સેવં મંતે ! સેવં મંતેત્તિ । (સૂત્રં ૩૬૧) ॥ નવમસયસ્સ પઢમો ઉદ્દેસો ॥ ૧-૧ ॥

૧ શતકે
ઉદ્દેશકઃ ૧
॥૭૪૩॥

વ્યાख्या
પ્રજ્ઞાપ્તિઃ
॥૭૪૪॥

તે કાલે-તે સમયે મિથિલા નામે નગરી હતી. વર્ણન. ત્યાં મણિભદ્ર ચૈત્ય હતું. વર્ણન. ત્યાં મહાવીરસ્વામી સમોસર્યા. પર્ષદ્ (વાંદવાને) નીકળી. યાવદ્ ભગવાન્ ગૌતમે પર્યુપાસના કરતા આ પ્રમાણે પૂછ્યું-હે ભગવન્ ! જંબૂદ્વીપ કયે સ્થલે છે ? હે ભગવન્ ! જંબૂદ્વીપ કેવા આકારે રહેલો છે ? [૩૦] અહીં જંબૂદ્વીપપ્રજ્ઞાપ્તિ કહેવી, યાવદ્ 'જંબૂદ્વીપ નામે દ્વીપમાં પૂર્વ અને પશ્ચિમ ચૌદ લાખ અને છપ્પન હજાર નદીઓ છે' તેમ કહ્યું છે. હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે (એમ કહી ભગવાન્ ગૌતમ યાવત્ વિહરે છે.) ॥ ૩૬૧ ॥

ભગવત્ સુધર્મસ્વામીપ્રણીત શ્રીમદ્ ભગવતીસૂત્રના ૯ મા શતકમાં પ્રથમ ઉદ્દેશાનો મૂલાર્થ સંપૂર્ણ થયો.

ઉદ્દેશક ૨

રાયગિહે જાવ એવં વયાસી-જમ્બુદ્વીવે ણં ભંતે ! દીવે કેવદ્દયા ચંદા પમાસિંસુ વા પમાસેંતિ વા પમાસિ-સ્સંતિ વા ?, એવં જહા જીવાભિગમે જાવ-‘એગં ચ સયસહસ્સં તેત્તીસં ચલુ ભવે સહસ્સાઈં । નવ ય સયા પન્નાસા તારાગણકોઢિકોઢીણં ॥૬૧॥’ સોમં સોમિંસુ સોમિંતિ સોમિસ્સંતિ ॥ (સૂત્રં ૩૬૨) ॥

[પ્ર૦] રાજગૃહ નગરમાં યાવત્ (ગૌતમ સ્વામીએ) એ પ્રમાણે પ્રશ્ન કર્યો કે-હે ભગવન્ ! જંબૂદ્વીપ નામના દ્વીપમાં કેટલા ચંદ્રોએ પ્રકાશ કર્યો, કેટલા પ્રકાશ કરે છે અને કેટલા પ્રકાશ કરશે ? [૩૦] એ પ્રમાણે જેમ જીવાભિગમ સૂત્રમાં કહ્યું છે તેમ જાણવું, યાવત્ ‘એક લાખ, તેત્રીશ હજાર, નવસો ને પચાસ કોડાકોડી તારાના સમૂહે શોભા કરી, શોભા કરે છે અને શોભા કરશે’ ત્યાં સુધી જાણવું. ॥ ૩૬૨ ॥

૯ શતકે
ઉદ્દેશઃ ૨
॥૭૪૪॥

વ્યાખ્યા-
પ્રશ્નસિઃ
॥૭૪૫॥

લવણે ણં ભંતે! સમુદ્દે કેવલિયા ચંદા પમાસિસુ વા પમાસિંતિ વા પમાસિસ્સંતિ વા ૩ એવં જહા જીવાભિગમે જાવ તારાઓ ॥ ધાયઇસંઢે કાલોદે પુક્કરવરે અભિંમતરપુક્કરવરે મણુસ્સલેત્તે, એસુ સન્નેસુ જહા જીવાભિગમે જાવ-‘એગસસીપરિવારો તારાગણકોડાકોડીણં ।’ પુક્કરવરે ણં ભંતે! સમુદ્દે કેવલિયા ચંદા પમાસિસુ વા!, એવં સન્નેસુ દીવસમુદ્દેસુ જોતિસિયાણં આણિયવ્વં જાવ સયંભૂરમણે જાવ સોમં સોમિસુ વા સોમંતિ વા સોમિસ્સંતિ વા । સેવં ભંતે! સેવં ભંતેત્તિ(સૂત્રં ૩૬૩) નવમમએ વીઓ ઉદ્દેસો સમત્તો ॥ ૯-૨ ॥

[પ્ર૦] હે ભગવન્! લવણ સમુદ્રમાં કેટલા ચંદ્રોએ પ્રકાશ કર્યો, કેટલા પ્રકાશ કરે છે અને કેટલા પ્રકાશ કરશે? [ઉ૦] એ પ્રમાણે જેમ જીવાભિગમ સૂત્રમાં કહ્યું છે તેમ તારાની હકીકત સૂધી સર્વ જાણવું. ધાતકિલંડ, કાલોદધિ, પુક્કરવર દ્વીપ, અમ્યંતર પુક્કરાર્ધ અને મનુષ્યક્ષેત્રમાં-એ સર્વ સ્થળે જીવાભિગમ સૂત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ ‘‘એક ચંદ્રનો પરિવાર કોટાકોટિ તારાગણો હોય છે’’ ત્યાં સૂધી સર્વ જાણવું [પ્ર૦] હે ભગવન્! પુક્કરોદ સમુદ્રમાં કેટલા ચંદ્રોએ પ્રકાશ કર્યો?—ઇત્યાદિ [ઉ૦] એ રીતે [જીવાભિગમ સૂત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે] સર્વ દ્વીપ અને સમુદ્રોમાં જ્યોતિષ્કોની હકીકત યાવત્ ‘સ્વયંભૂરમણસમદ્રમાં છે. યાવત્ શોભ્યા, શોમે છે અને શોભશે’ ત્યાં સુધી કહેવી. હે ભગવન્! તે એમજ છે, હે ભગવન્! તે એમજ છે, [એમ કહી યાવત્ ભગવાન્ ગૌતમ વિહરે છે.] ॥ ૩૬૩ ॥

ભગવત્ સુધર્મસ્વામીપ્રણીત શ્રીમદ્ ભગવતીસૂત્રના ૯ મા શતકમાં બીજા ઉદ્દેશાનો મૂલાર્થ સંપૂર્ણ થયો.

૯ શતકે
ઉદ્દેશ:૨
॥૭૪૫॥

व्याख्या
प्रज्ञप्तिः
॥७४६॥

उद्देशक ३

रायगिहे जाव एवं वयासी-कहि णं भंते ! दाहिणिल्लाणं एगोरुयमणुस्साणं एगोरुयदीवे णामं दीवे पन्नत्ते ?, गोयमा ! जंबुद्वीवे दीवे मंदरस्स पव्वयस्स दाहिणेणं चुल्लहिमवंतस्स वासहरपव्वयस्स पुरच्छिमिल्लाओ चरिमं-
ताओ लवणसमुदं उत्तरपुरच्छिमे णं तिन्नि जोयणसयाइं ओगाहिता एत्थ णं दाहिणिल्लाणं एगोरुयमणुस्साणं
एगोरुयदीवे नामं दीवे मणत्ते, तं गोयमा ! तिन्नि जोयणसयाइं आयामविक्रंभेणं णवएक्कोणवन्ने जोयणसए
किंचिविसेसूणे परिक्रखेवेणं पन्नत्ते, से णं एगाए पउमवरवेइयाए एगेण य वणसंडेणं सव्वओ समंता सपरिक्रि-
त्ते, दोणहवि पमाणं वन्नओ य, एवं एएणं कमेणं जहा जीवाभिगमे जाव सुद्धदंतदीवे जाव देवलोगपरिग्गहिया णं ते
मणुया पणत्ता समणाउसो ! । एवं अट्ठावीसंपि अंतरदीवा सएणं २ आयामविक्रंभेणं भाणियव्वा, नवरं दीवे
२ उद्देसओ, एवं सव्वेवि अट्ठावीसं उद्देसगा भाणियव्वा । सेवं भंते ! सेवं भंते ! त्ति (सूत्रं ३६४) नवमस्स
तईयाइआ तीसंताउद्देसा संमत्ता ॥ ३० ॥

[प्र०] राजगृह नगरमां [भगवान् गौतमे] यावत् ए प्रमाणे पूछयुं—हे भगवन् ! दक्षिण दिशाना एकोरुक मनुष्योनो एको-
रुक नामे द्वीप कयां कह्यो छे ? [उ०] हे गौतम ! जंबूद्वीप नामना द्वीपमां आवेला मंदरपर्वत (मेरुपर्वत) नी दक्षिणे चुल्ल (क्षुद्र)
हिमवंत नामे वर्षधर पर्वतना पूर्वना छेडाथी ईशान कोणमां त्रणसो योजन लवणसमुद्रमां गया पछी ए स्थळे दक्षिण दिशाना एको-
रुक मनुष्योनो एकोरुक नामे द्वीप कह्यो छे. हे गौतम ! ते द्वीपनी लंवाइ अने पहोळाय त्रणसो योजन छे, अने तेनो परिक्षेप (परि-

९ शतके
उद्देशः३
॥७४६॥

વ્યાખ્યા-
પ્રશ્નસિઃ
॥૭૪૭॥

ધિ) નવસો ઓગણ પચાસ યોજનથી કાંઈક ન્યૂન છે. તે દ્વીપ એક પદ્મવરવેદિકા અને એક વનચંદ્રથી ચારે બાજુ વિંટાળેલ છે. એ બન્નેનું પ્રમાણ તથા વર્ણન એ પ્રમાણે એ ક્રમ વડે જેમ જીવાભિગમસૂત્રમાં કહ્યું છે તેમ યાવત્ 'શુદ્ધદંત દ્વીપ છે, યાવદ્ હે આયુષ્માન્ શ્રમણ ! એ દ્વીપના પનુષ્યો મરીને દેવગતિમાં ઉપજે છે, ત્યાંસુધી જાણવું એ પ્રમાણે પોતે પોતાની લંબાઈ અને પહોળાઈથી અઠચાવીશ અંતર્દ્વીપો કહેવા; પરંતુ એક એક દ્વીપે એક એક ઉદ્દેશક જાણવો. એ પ્રમાણે વધા મઠીને અઠચાવીશ ઉદ્દેશકો કહેવા. હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે. [એમકહી ભગવાન્ ગૌતમ યાવદ્ વિહરે છે.] ॥ ૩૬૪ ॥

ભગવત્ સુધર્મસ્વામીપ્રણીત શ્રીમદ્ ભગવતીસૂત્રના ૯ મા શતકમાં ત્રીજા ઉદ્દેશનો મૂલાર્થ સંપૂર્ણ થયો.

ઉદ્દેશક ૪

રાયગિહે જાવ એવં વયાસી-અસોચ્ચા ણં ભંતે ! કેવલિસ્સ વા કેવલિસાવગસ્સ વા કેવલિસાવિયાએ વા કેવલિઉવાસગસ્સ વા કેવલિઉવાસિયાએવા તપ્પક્વિચ્ચયસ્સ વા તપ્પક્વિચ્ચયસાવગસ્સ વા તપ્પક્વિચ્ચયસાવિયાએ વા તપ્પક્વિચ્ચયઉવાસગસ્સ વા તપ્પક્વિચ્ચયઉવાસિયાએ વા કેવલિપન્નત્તં ધમ્મં લભેજ્ઞા સવણયાએ ?, ગોયમા ! અસોચ્ચા ણં કેવલિસ્સ વા જાવ તપ્પક્વિચ્ચયઉવાસિયાએ વા અત્થેગતિએ કેવલિપન્નત્તં ધમ્મં લભેજ્ઞા સવણયાએ અત્થેગતિએ કેવલિપન્નત્તં ધમ્મં નો લભેજ્ઞા સવણયાએ ॥ સે કેણદ્દેણં ભંતે ! એવં વુચ્છઈ-અસોચ્ચા ણં જાવ નો લભેજ્ઞા સવણયાએ ?,

૯ શતકે
ઉદ્દેશક:૪
॥૭૪૭॥

ધ્યાત્યા
પ્રજ્ઞાસિ:
॥૭૪૮॥

ગોયમા ! જસ્સ ણં નાણાવરણિજ્ઞાણં કમ્માણં સ્વઓવસમે કહે ભવઈ સે ણં અસોચ્ચાકેવલિસ્સ વા જાવ તપ્પક્કિવ-
યડવાસિયાં વા કેવલિપન્નત્તં ધમ્મં લભેજ્જ સવણયાં, જસ્મ ણં નાણાવરણિજ્ઞાણં કમ્માણં સ્વઓવસમે નો કહે
ભવઈ સે ણં અસોચ્ચા ણં કેવલિસ્સ વા જાવ તપ્પક્કિવયડવાસિયાં કેવલિપન્નત્તં ધમ્મં નો લભેજ્જ સવણયાં, સે
તેણદ્દેણં ગોયમા ! એવં વુચ્છઈ-તં ચેવ જાવ નો લભેજ્જ સવણયાં ॥

[પ્ર૦] રાજગૃહ નગરમાં યાવત્ [ભગવાન્ ગૌતમે] આ પ્રમાણે પૂછ્યું—હે ભગવન્ ! કેવલિ પાસેથી, કેવલિના શ્રાવક પાસેથી,
કેવલિની શ્રાવિકા પાસેથી, કેવલિના ઉપાસક પાસેથી, કેવલિની ઉપાસિકા પાસેથી, કેવલિના પાશ્વિક (સ્વયંબુદ્ધ) પાસેથી, કેવલિના
પાશ્વિક શ્રાવક પાસેથી, કેવલિના પાશ્વિકની શ્રાવિકા પાસેથી, કેવલિના પક્ષના ઉપાસક પાસેથી અને કેવલિના પાશ્વિકની ઉપાસિકા
પાસેથી સાંભળ્યા વિના જીવને કેવલજ્ઞાનીએ કહેલા ધર્મના શ્રવણનો-જ્ઞાનનો લાભ થાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કેવલિ પાસેથી યાવત્
તેના પાશ્વિકની ઉપાસિકા પાસેથી સાંભળ્યા વિના પણ કોઈ જીવને કેવલિએ કહેલા ધર્મશ્રવણનો લાભ થાય અને કોઈ જીવને લાભ
ન થાય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ પ્રમાણે શા હેતુથી કહો છો સાંભળ્યા વિના યાવત્ [ધર્મ] શ્રવણનો લાભ ન થાય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ !
જે જીવે જ્ઞાનાવરણીય કર્મનો ક્ષયોપશમ કરેલો છે તે જીવને કેવલિ પાસેથી યાવત્ તેના પાશ્વિકની ઉપાસિકા પાસેથી સાંભળ્યા
વિના પણ કેવલિએ કહેલા ધર્મશ્રવણનો લાભ થાય, અને જે જીવે જ્ઞાનાવરણીય કર્મનો ક્ષયોપશમ કર્યો નથી જે જીવને કેવલિ
પાસેથી યાવત્ તેના પાશ્વિકની ઉપાસિકા પાસેથી સાંભળ્યા વિના કેવલિએ કહેલ ધર્મને સાંભળવાનો લાભ ન થાય. હે ગૌતમ ! તે
હેતુથી એમ કહું છે કે, તેને યાવત્ ‘શ્રવણનો લાભ ન થાય.’

૯ સતકે
ઉદ્દેશ:૪
॥૭૪૮॥

બ્યાલ્યા-
પ્રશ્નસિઃ
॥૭૪૯॥

અસોચ્ચા ણં મંતે! કેવલિસ્સ વા જાવ તપ્પક્કિલ્લયડવાસિયાએ વા કેવલં બોહિં વુજ્જેજ્જા?, ગોયમા! અસોચ્ચા ણં કેવલિસ્સ વા જાવ અત્થેગતિએ કેવલં બોહિં વુજ્જેજ્જા અત્થેગતિએ કેવલં બોહિં ણો વુજ્જેજ્જા ॥ સે કેણટ્ટેણં મંતે! જાવ નો વુજ્જેજ્જા?, ગોયમા! જસ્સ ણં દરિસણાવરણિજ્જાણં કમ્માણં લ્લઓવસમે કહે ભવહ સે ણં અસોચ્ચા કેવલિસ્સ વા જાવ કેવલં બોહિં વુજ્જેજ્જા. જસ્સ ણં દરિસણાવરણિજ્જાણં કમ્મેણં લ્લઓવસમે ણો કહે ભવહ સે ણં અસોચ્ચાકેવલિસ્સ વા જાવ કેવલં બોહિં ણો વુજ્જેજ્જા, તેણટ્ટેણં જાવ ણો વુજ્જેજ્જા ॥

[પ્ર૦] હે મગવન્! કેવલી પાસેથી કે યાવત્ તેના પક્ષની ઉપાસિકા પાસેથી [ધર્મ] સાંભળ્યાવિના કોઈ જીવ શુદ્ધ બોધિ-સમ્યગ્દર્શનને અનુભવે? [ઉ૦] હે ગૌતમ! કેવલી પાસેથી યાવત્ સાંભળ્યા વિના પણ કોઈ જીવ શુદ્ધ સમ્યગ્દર્શનને અનુભવે. અને કોઈ જીવ શુદ્ધ સમ્યગ્દર્શનને ન અનુભવે. [પ્ર૦] હે મગવન્! એ પ્રમાણે શા હેતુથી કહો છો કે, યાવત્ [શુદ્ધ સમ્યગ્દર્શનને] ન અનુભવે? [ઉ૦] હે ગૌતમ! જે જીવે દર્શનાવરણીય (દર્શનમોહનીય) કર્મનો ક્ષયોપશમ કર્યો છે તે જીવ કેવલી પાસેથી યાવત્ સાંભળ્યા વિના શુદ્ધ સમ્યગ્દર્શનને અનુભવે; અને જે જીવ દર્શનાવરણીય કર્મનો ક્ષયોપશમ કર્યો નથી, તે જીવ કેવલી પાસેથી યાવત્ સાંભળ્યા વિના શુદ્ધ સમ્યગ્દર્શનને ન અનુભવે. માટે હે ગૌતમ! તે હેતુથી એમ કહું છે કે—યાવત્ ‘સાંભળ્યા વિના શુદ્ધ સમ્યક્ત્વને અનુભવે નહિ.’

અસોચ્ચા ણં મંતે! કેવલિસ્સ વા જાવ તપ્પક્કિલ્લયડવાસિયાએ વા કેવલં મુંઢે ભવિત્તા આગારાઓ અણગારિયં પઠ્ઠવેજ્જા?, ગોયમા! અસોચ્ચા ણં કેવલિસ્સ વા જાવ ઉવાસિયાએ વા અત્થેગતિએ કેવલં મુંઢે ભવિત્તા અગારાઓ

૯ શ્લોકે
ઉદ્દેશ:૪
॥૭૪૯॥

व्याख्या
प्रज्ञप्तिः
॥७५०॥

अणगारियं पव्वएज्जा अत्थेगतिए केवलं मुंडे भवित्ता अगाराओ अणगारियं नो पव्वएज्जा, से केणट्टेणं जाव नो पव्वएज्जा ?, गोयमा ! जस्स णं धम्मंतराइयाणं कम्माणं खओवसमे कडे भवति से णं असोच्चाकेवलिस्स वा जाव केवलं मुंडे भवित्ता अगाराओ अणगारियं पव्वएज्जा, जस्म णं धम्मंतराइयाणं कम्माणं खओवसमे नो कडे भवति से णं असोच्चाकेवलिस्स वा जाव मुंडे भवित्ता जाव णो पव्वएज्जा, से तेणट्टेणं गोयमा ! जाव नो पव्वएज्जा । असोच्चा णं भंते ! केवलिस्स वा जाव उवासियाए वा केवलं बंभचेरवासं आवसेज्जा ? गोयमा ! असोच्चा णं केवलिस्स वा जाव उवासियाए वा अत्थेगतिए केवलं बंभचेरवासं आवसेज्जा, अत्थेगतिए केवलं बंभचेरवासं नो आवसेज्जा, से केणट्टेणं भंते ! एवं वुच्चइ जाव नो आवसेज्जा ?, गोयमा ! जस्स णं चरित्तावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे कडे भवइ से णं असोच्चाकेवलिस्स वा जाव केवलं बंभचेरवासं आवसेज्जा, जस्स णं चरित्तावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे नो कडे भवइ से णं असोच्चाकेवलिस्स वा जाव नो आवसेज्जा, से तेणट्टेणं जाव नो आवसेज्जा ।

[प्र०] हे भगवन् ! केवली पासेथी के यावत् तेना पक्षणी उपासिका पासेथी सांभळ्या विना पण कोइ जीव मुंड-दीक्षित थइने अगारवास-गृहवास-त्यजी शुद्ध अनगारिकपणाने-प्रव्रज्याने स्वीकारे ? [उ०] हे गौतम ! केवली पासेथी यावत् तेना पक्षणी उपासिकापासेथी सांभळ्या विना कोइ जीव मुंड थइने गृहवास त्यजी शुद्ध अनगारिकपणाने स्वीकारे, अने कोइ जीव मुंड थइ गृहवास त्यजी अनगारिकपणाने न स्वीकारे. [प्र०] हे भगवन् ! एम शा हेतुथी कहो छो के, 'यावत् न स्वीकारे' ? [उ०] हे

९ शतके
उद्देशः ४
॥७५०॥

બ્યાલ્યા-
પ્રશ્નસિઃ
॥૭૫૧॥

ગૌતમ ! જે જીવે ધર્માતરાયિક-ચારિત્ર ધર્મમાં અન્તરાયભૂત-ચારિત્રાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ કર્યો છે તે જીવ કેવલી પાસેથી યાવત્ સાંભળ્યા વિના પળ મુંડ થઈને અગારવાસ ત્યજી શુદ્ધ અનગારિકપણને સ્વીકારે, અને જે જીવે ધર્માતરાયિક કર્મોનો ક્ષયો-પશમ કર્યો નથી તે જીવ કેવલી પાસેથી યાવત્ સાંભળ્યા વિના યાવત્ મુંડ થઈને યાવત્ ન સ્વીકારે. માટે હે ગૌતમ ! તે હેતુથી એમ કહું છે કે ‘યાવત્ ન સ્વીકારે.’ [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેવલી પાસેથી, યાવત્ તેના પક્ષની ઉપાસિકા પાસેથી સાંભળ્યા વિના કોઈ જીવ શુદ્ધ બ્રહ્મચર્યવાસને ધારણ કરે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કેવલી પાસેથી, યાવત્ તેના પક્ષની ઉપાસિકા પાસેથી સાંભળ્યા વિના પળ કોઈ જીવ શુદ્ધ બ્રહ્મચર્યવાસને ધારણ કરે, અને કોઈ જીવ શુદ્ધ બ્રહ્મચર્યવાસને ધારણ ન કરે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એમ શા હેતુથી કહો છો કે—‘યાવત્ બ્રહ્મચર્યવાસને ધારણ ન કરે’ ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જે જીવે ચારિત્રાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ કર્યો છે તે જીવ કેવલી પાસેથી યાવત્ સાંભળ્યા વિના પળ શુદ્ધ બ્રહ્મચર્યવાસને ધારણ કરે, અને જે જીવે ચારિત્રાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ નથી કર્યો તે જીવ કેવલી પાસેથી યાવત્ સાંભળ્યા વિના શુદ્ધ બ્રહ્મચર્યવાસને ધારણ ન કરે. માટે હે ગૌતમ ! તે હેતુથી એમ કહું છે કે ‘યાવત્ બ્રહ્મચર્યવાસને ધારણ ન કરે.’

અસોચ્ચા ણં મંતે ! કેવલિસ્સ વા જાવ કેવલેણં સંજમેણં સંજમેજ્જા ?, ગોયમા ! અસોચ્ચા ણં કેવલિસ્સ જાવ ઉવાસિગાએ વા જાવ અત્થેગતિએ કેવલેણં સંજમેણં સંજમેજ્જા અત્થેગતિએ કેવલેણં સંજમેણં નો સંજમેજ્જા, સે કેણ-ટ્ટેણં જાવ નો સંજમેજ્જા ?, ગોયમા ! જસ્સ ણં જયણાવરણિજ્જાણં કમ્માણં સ્વઓવસમે કહે ભવહ સે ણં અસોચ્ચા ણં કેવલિસ્સ વા જાવ કેવલેણં સંજમેણં સંજમેજ્જા જસ્સ ણં જયણાવરણિજ્જાણં કમ્માણં સ્વઓવસમે નો કહે ભવહ

૯ અતકે
ઉદ્દેશઃ૪
॥૭૫૧॥

ધ્યાત્વ્યા
પ્રજ્ઞાસિઃ
॥૭૫૨॥

સે ણં અસોચ્ચાકેવલિસ્સ વા જાવ નો સંજમેજ્જા, સે તેણદ્દેણં ગોયમા ! જાવ અત્થેગતિએ નો સંજમેજ્જા ।

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેવલી પાસેથી યાવત્ સાંભળ્યા વિના કોઈ જીવ શુદ્ધ સંયમવડે સંયમયતના કરે? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કેવલી પાસેથી યાવત્ તેના પક્ષની ઉપાસિકા પાસેથી સાંભળ્યા વિના પણ કોઈ જીવ શુદ્ધ સંયમવડે સંયમયતના કરે, અને કોઈ જીવ ન કરે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ પ્રમાણે જ્ઞા હેતુથી કહો છો કે, યાવત્ સંયમયતના ન કરે [ઉ૦] હે ગૌતમ ! જે જીવે યતનાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ કર્યો છે તે જીવ કેવલી પાસેથી યાવત્ સાંભળ્યા વિના પણ શુદ્ધ સંયમવડે સંયમયતના કરે, અને જે જીવે યત નાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ નથી કર્યો તે જીવ કેવલી પાસેથી યાવત્ સાંભળ્યા વિના શુદ્ધ સંયમવડે સંયમયતના ન કરે, માટે હે ગૌતમ ! તે હેતુથી એમ કહ્યું છે કે, યાવત્ 'કોઈ સંયમ ન કરે.'

અસોચ્ચા ણં ભંતે!કેવલિસ્સ વા જાવ ઉવાસિયાએ વા કેવલેણં સંવરેણં સંવરેજ્જા?,ગોયમા!અસોચ્ચાણં કેવલિસ્સ જાવ અત્થેગતિએ કેવલેણં સંવરેણં સંવરેજ્જા અત્થેગતિએ કેવલેણં જાવ નો સંવરેજ્જા, સે કેણદ્દેણં જાવ નો સંવરેજ્જા?, ગોયમા! જસ્સ ણં અજ્ઞવસાણાવરણિજ્ઞાણં કમ્માણં સ્વઓવસમે કહે ભવઈ સે ણં અસોચ્ચાકેવલિસ્સ વા જાવ કેવલેણં સંવરેણં સંવરેજ્જા, જસ્સ ણં અજ્ઞવસાણાવરણિજ્ઞાણં કમ્માણં સ્વઓવસમે ણો કહે ભવઈ સે ણં અસોચ્ચાકેવલિસ્સ વા જાવ નો સંવરેજ્જા, સે તેણદ્દેણં જાવ નો સંવરેજ્જા । અસોચ્ચા ણં ભંતે!કેવલિસ્સ જાવ કેવલં આભિણિબોહિયનાણં ઉપ્પાડેજ્જા ?, ગોયમા ! અસોચ્ચાણં કેવલિસ્સ વા જાવ ઉવાસિયાએ વા અત્થેગતિએ કેવલં આભિણિબોહિયનાણં ઉપ્પાડેજ્જા અત્થેગતિએ કેવલં આભિણિબોહિયનાણં નો ઉપ્પાડેજ્જા, સે કેણદ્દેણં જાવ નો ઉપ્પાડેજ્જા ?, ગોયમા !

૯ સત્તકે
ઉદ્દેશઃ૪
॥૭૫૨॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७५३॥

जस्स णं आभिणिबोहियनाणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवममे कडे भवइ से णं असोच्चाकेवलस्स वा जाव केवलं
आभिणिबोहियनाणं उप्पाडेज्जा, जस्स णं आभिणिबोहियनाणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे नो कडे भवइ से
णं असोच्चाकेवलस्स वा जाव केवलं आभिणिबोहियनाणं नो उप्पाडेज्जा से तेणट्ठेणं जाव नो उप्पाडेज्जा,

[प्र०] हे भगवन् ! केवली पासेथी के यावत् तेना पक्ष्णी उपासिका पासेथी सांभळ्या विना कोइ जीव शुद्ध संवरवडे संवर-
आस्रवणो रोध-करे ? [उ०] हे गौतम ! केवली पासेथी यावत् सांभळ्या विना पण कोइ जीव शुद्ध संवरवडे आस्रवणे रोके, अने कोइ
जीव शुद्ध संवरवडे आस्रवणे न रोके. [प्र०] हे भगवान् ! ए प्रमाणे शा हेतुथी कहो छो के-‘यावत् संवर न करे’ ? [उ०] हे
गौतम ! जे जीवे अध्यवसानावरणीय (भावचारित्रावरणीय) कर्मो नो क्षयोपशम कर्यो छे ते जीव केवली पासेथी यावत् सांभळ्या
विना पण शुद्ध संवरवडे संवर-आस्रवणो रोध-करी शके, अने जे जीवे अध्यवसानावरणीय कर्मो नो क्षयोपशम नथी कर्यो ते जीव
केवली पासेथी सांभळ्या विना संवर न करी शके; माटे हे गौतम ! ते हेतुथी एम कहुं छे के-‘यावत् ‘संवर न करे’. [प्र०] हे
भगवन् ! केवली पासेथी यावत् सांभळ्या विना कोइ जीव शुद्ध आभिनिबोधिक ज्ञान उत्पन्न करे ? [उ०] हे गौतम ! केवली
पासेथी के यावत् तेनी उपासिका पासेथी सांभळ्या विना पण कोइ जीव शुद्ध आभिनिबोधिक ज्ञान उपजावी शके, अने कोइ जीव
शुद्ध आभिनिबोधिक ज्ञान न उपजावी शके. [प्र०] हे भगवन् ! एम शा हेतुथी कहो छो के-‘यावत् न उपजावी शके’ ? [उ०] हे
गौतम ! जे जीवे आभिनिबोधिक ज्ञानावरणीय कर्मो नो क्षयोपशम कर्यो छे ते जीव केवली पासेथी यावत् सांभळ्या विना पण शुद्ध
आभिनिबोधिकज्ञान उपजावी शके, अने जे जीवे आभिनिबोधिक ज्ञानावरणीय कर्मो नो क्षयोपशम कर्यो नथी ते जीव केवली

१ शतके
उद्देशः ४
॥७५३॥

प्याख्या
प्रज्ञप्तिः
॥७५४॥

पासेथी यावत् सांभळ्या विना शुद्ध आभिनिबोधिकज्ञान न उपजावी शके. माटे हे गौतम् ! ते हेतुथी एम कहुं छे के-‘यावत् न उपजावी शके.’

असोच्चा णं भंते! केवलि०जाव केवलं सुयनाणं उप्पाडेज्जा एवं जहा आभिणिबोहियनाणस्स वत्तव्वया भणिया तहा सुयनाणस्सवि भाणियव्वा, नवरं सुयनाणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे भाणियव्वे । एवं चेव केवलं ओहिनाणं भाणियव्वं, नवरं ओहिणाणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे भाणियव्वे, एवं केवलं मणपज्जवनाणं उप्पाडेज्जा, नवरं मणपज्जवणाणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे भाणियव्वे, असोच्चा णं भंते ! केवलिस्स वा जाव तप्पक्खियउवासियाए वा केवलनाणं उप्पाडेज्जा, एवं चेव नवरं केवलनाणावरणिज्जाणं कम्माणं खए भाणियव्वे, सेसं तं चेव, से तेणट्ठेणं गोयमा ! एवं वुच्चइ जाव केवलनाणं नो उप्पाडेज्जा।

[प्र०] हे भगवन् ! केवली पासेथी यावत् सांभळ्या विना कोइ जीव शुद्ध श्रुतज्ञान उत्पन्न करी शके ? [उ०] ए प्रमाणे जेम आभिनिबोधिकज्ञाननी हकीकत कही, तेम श्रुतज्ञाननी पण जाणवी; परन्तु अहीं श्रुतज्ञानावरणीय कर्मोनों क्षयोपशम कहेवो. ए प्रमाणे शुद्ध अवधिज्ञाननी पण हकीकत कहेवी, पण त्यां अवधिज्ञानावरणीया कर्मोनों क्षयोपशम कहेवो; ए रीते शुद्ध मनःपर्यवज्ञान पण उत्पन्न करे, परन्तु मनःपर्यवज्ञानावरणीय कर्मोनों क्षयोपशम कहेवो. [प्र०] हे भगवन् ! केवली पासेथी के यावत् तेना पक्षनी उपासिका पासेथी (सांभळ्या विना कोइ जीव) केवलज्ञानने उत्पन्न करी शके ? [उ०] पूर्वनी पेटे जाणवुं, परन्तु अहीं ‘केवलज्ञानावरणीय कर्मोनों क्षय’ कहेवो बाकी बधुं पूर्वनी पेटे जाणवुं. माटे हे गौतम ! ते हेतुथी एम कहुं छे के ‘यावत् केवलज्ञानने पण

९ सतके
उद्देशः४
॥७५४॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७५५॥

उत्पन्न करी शके.'

असोच्चा णं भंते ! केवलस्स वा जाव तप्पक्खियउवासियाए वा केवलपन्नत्तं धम्मं लभेज्जा सवणयाए केवलं बोहिं बुज्जेज्जा केवलं मुंडे भवित्ता आगाराओ अणगारियं पव्वएज्जा केवलं बंभचेरवासं आवसेज्जा केवलेणं संजमेणं संजमेज्जा केवलेणं संवरेणं संवरेज्जा केवलं आभिणिबोहियनाणं उप्पाडेज्जा जाव केवलं मणपज्जवनाणं उप्पाडेज्जा केवलनाणं उप्पाडेज्जा?, गोयमा ! असोच्चाणं केवलस्स वा जाव उवासियाए वा अत्थेगतिए केवलि-पन्नत्तं धम्मं लभेज्जा सवणयाए अत्थेगतिए केवलपन्नत्तं धम्मं नो लभेज्जा सवणयाए अत्थेगतिए केवलं बोहिं बुज्जेज्जा अत्थेगतिए केवलं बोहिं णो बुज्जेज्जा अत्थेगतिए केवलं मुंडे भवित्ता आगाराओ अणगारियं पव्वएज्जा अत्थेगतिए जाव नो पव्वएज्जा अत्थेगतिए केवलं बंभचेरवासं आवसेज्जा अत्थेगतिए केवलं बंभचेरवासं नो आवसेज्जा अत्थेगतिए केवलेणं संजमेणं संजमेज्जा अत्थेगतिए केवलेणं संजमेणं नो संजमेज्जा एवं संवरेणवि, अत्थे-गतिए केवलं आभिणिबोहियनाणं उप्पाडेज्जा अत्थेगतिए जाव नो उप्पाडेज्जा, एवं जाव मणपज्जवनाणं, अ-त्थेगतिए केवलनाणं उप्पाडेज्जा अत्थेगतिए केवलनाणं नो उप्पाडेज्जा । से केणट्ठेणं भंते ! एवं वुच्चइ असोच्चाणं तं चेव जाव अत्थेगतिए केवलनाणं नो उप्पाडेज्जा ?, गोयमा ! जस्स णं नाणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे नो कडे भवइ १ जस्स णं दरिसणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे नो कडे भवइ २ जस्स णं धम्मंतराइयाणं कम्माणं खओवसमे नो कडे भवइ ३ एवं चरित्तावरणिज्जाणं ४ जयणावरणिज्जाणं ५ अज्झवसाणावरणिज्जाणं

९ शतके
उद्देशः ४
॥७५५॥

પ્રચલ્યા
પ્રજ્ઞાતિઃ
॥૭૫૬॥

૬ આભિણિચોયનાણાવરણિજ્ઞાણં ૭ જાવ મણપજ્જવનાણાવરણિજ્ઞાણં કમ્માણં સ્વઓવસમે નો કહે ભવઈ ૧૦ જસ્સ ણં કેવલનાણાવરણિજ્ઞાણં જાવ સ્વએ નો કહે ભવઈ ૧૧ સે ણં અસોચ્ચાકેવલિસ્સ વા જાવ કેવલિપન્નત્તં ધમ્મં નો લભેજ્જા સવણયાએ કેવલં બોહિં નો બુજ્જેજ્જા જાવ કેવલનાણં નો ઉપ્પાડેજ્જા, જસ્સ ણં નાણાવરણિજ્ઞા વા કમ્માણં સ્વઓવસમે કહે ભવતિ જસ્સ ણં દરિસણાવરણિજ્ઞાણં કમ્માણં સ્વઓવસમે કહે ભવઈ જસ્સ ણં ધમ્મંતરણ-હયાણં એવં જાવ જસ્સ ણં કેવલનાણાવરણિજ્ઞાણં કમ્માણં સ્વએ કહે ભવઈ સે ણં અસોચ્ચાકેવલિસ્સ વા જાવ કેવ-લિપન્નત્તં ધમ્મં લભેજ્જા સવણયાએ કેવલં બોહિં બુજ્જેજ્જા જાવ કેવલનાણાં ઉપ્પાડેજ્જા ॥ (સૂત્રં ૩૬૫) ॥

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેવલી પાસેથી કે યાવત્ તેના પક્ષની ઉપાસિકા પાસેથી સાંભળ્યા વિના પળ શું કોઈ જીવ કેવલજ્ઞાનીએ કહેલા ધર્મને શ્રવણ કરે-જાણે, શુદ્ધ સમ્યક્ત્વનો અનુભવ કરે, મુંડ થઈને આગારવાસ ત્યજી શુદ્ધ અનગારિકપણને સ્વીકારે, શુદ્ધ બ્રહ્મચર્યવાસને ધારણ કરે, શુદ્ધ સંયમવડે સંયમયતના-કરે, શુદ્ધ સંવરવડે સંવર-આસ્રવનો રોધ-કરે, શુદ્ધ આભિનિવોધિકજ્ઞાન ઉત્પન્ન કરે, યાવત્ શુદ્ધ મનઃપર્યવજ્ઞાન ઉત્પન્ન કરે અને શુદ્ધ કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન કરે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કેવલી પાસેથી યાવત્ તેની ઉપાસિકા પાસેથી સાંભળ્યા વિના પળ કોઈ જીવ કેવલજ્ઞાનીએ કહેલા ધર્મને જાણે અને કોઈ જીવ કેવલિએ કહેલા ધર્મને ન જાણે, કોઈ જીવ શુદ્ધ સમ્યક્ત્વનો અનુભવ કરે અને કોઈ જીવ શુદ્ધ સમ્યક્ત્વનો અનુભવ ન કરે; કોઈ જીવ મુંડ થઈને આગારવાસ ત્યજી શુદ્ધ અનગારપણ સ્વીકારે અને કોઈ જીવ ન સ્વીકારે; કોઈ જીવ શુદ્ધ બ્રહ્મચર્યવાસને ધારણ કરે અને કોઈ જીવ શુદ્ધ બ્રહ્મચર્યવાસને ધરણ ન કરે; કોઈ જીવ શુદ્ધ સંયમ વડે સંયમયતના કરે અને કોઈ જીવ શુદ્ધ સંયમવડે સંયમ ન કરે; એ પ્રમાણે સંવરને વિષે પળ

૯ ચતુકે
ઉદ્દેશઃ૪
॥૭૫૬॥

બ્યાલ્યા-
પ્રશ્નસિઃ
॥૭૫૭॥

જાણવું; કોઈ જીવ શુદ્ધ આભિનિબોધિકજ્ઞાનને ઉત્પન્ન કરે અને કોઈ જીવ યાવદ્ ન ઉત્પન્ન કરે; એ પ્રમાણે યાવત્ મનઃપર્યવ-
જ્ઞાન સુધી જાણવું, કોઈ જીવ કેવલજ્ઞાન ઉપજાવે અને કોઈ જીવ કેવલજ્ઞાન ન ઉપજાવે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એ પ્રમાણે શા હેતુથી
કહો છો કે—‘ધર્મને સાંભળ્યા શિવાય તે પ્રમાણે યાવત્ કોઈ જીવ કેવલજ્ઞાન ન ઉત્પન્ન કરે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ૧ જે જીવે
જ્ઞાનાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ નથી કર્યો, ૨ જેણે દર્શનાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ નથી કર્યો, ૩ જેણે ધર્માતરાયિક કર્મોનો
ક્ષયોપશમ નથી કર્યો, ૪ એ પ્રમાણે ચારિત્રાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ નથી કર્યો, ૫ યતનાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ નથી કર્યો,
૬ અધ્યવસાનાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ નથી કર્યો, ૭ આભિનિબોધિકજ્ઞાનાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ નથી કર્યો, યાવત્
૧૦ મનઃપર્યવજ્ઞાનાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ નથી કર્યો, અને ૧૧ જેણે કેવલજ્ઞાનાવરણીય કર્મોનો ક્ષય નથી કર્યો તે જીવ કેવ-
લજ્ઞાની પાસેથી યાવત્ સાંભળ્યા વિના કેવલજ્ઞાનીએ કહેલા ધર્મને સાંભળવાને પ્રાપ્ત ન કરે, અર્થાત્ ન જાણે, શુદ્ધ સમ્યક્ત્વનો
અનુભવ ન કરે, યાવત્ કેવલજ્ઞાનને ન ઉત્પન્ન કરે. તથા જે જીવે જ્ઞાનાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ કર્યો છે, જેણે દર્શનાવરણીય
કર્મોનો ક્ષયોપશમ કર્યો છે, જેણે ધર્માતરાયિક કર્મોનો ક્ષયોપશમ કર્યો છે, એ પ્રમાણે યાવત્ જેણે કેવલજ્ઞાનાવરણીય કર્મોનો ક્ષય
કર્યો છે તે જીવ કેવલી પાસેથી યાવત્ સાંભળ્યા વિના પણ કેવલિએ કહેલ ધર્મને જાણે, શુદ્ધ સમ્યક્ત્વનો અનુભવ કરે અને યાવત્
કેવલજ્ઞાનને ઉત્પન્ન કરે. ॥ ૩૬૫ ॥

તસ્સ ણં મંતે ! છટ્ટં છટ્ટેણં અનિવિસ્વત્તેણં તવોકમ્મેણં ઉઠ્ઠં બાહાઓ પગિજ્ઞિય પગિજ્ઞિય સૂરાભિમુહસ્સ આયાવ-
ળભૂમીએ આયાવેમાણસ્સ પગતિમહ્યાએ પગહિવસંતયાએ પગતિપયણુકોહમાણમાયાલોભયાએ મિહિમહિવસંપન્નયા-

૯ ચતુર્થે
ઉદ્દેશઃ ૪
॥૭૫૭॥

વ્યાખ્યા-
પ્રજ્ઞાપ્તિઃ
॥૭૫૮॥

ए अल्लीणयाए भइयाए विणीययाए अन्नया कयाइ सुभेणं अज्झवसाणेणं सुभेणं परिणामेणं लेस्साहिं विसुज्झ-
माणीहिं २ तयावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमेणं ईहापोहमग्गणगवेसणं करेमाणस्स विभंगे नामं अन्नाणे समु-
प्पज्झइ, से णं तेणं विभंगणनाणेणं समुप्पन्नेणं जहन्नेणं अंगुलस्स असंखेज्झइ भागं उक्कोसेणं असंखेज्झाइं जोय-
णसहस्साइं जाणइ पासए, से णं तेणं विभंगनाणेणं समुप्पन्नेणं जीवेवि जाणइ अजीवेवि जाणइ पासंडत्थे
सारंभे सपरिग्गहे संकिलिस्समाणेवि जाणइ विसुज्झमाणेवि जाणइ, से णं पुव्वामेव सम्मत्तं पडिवज्झइ, संमत्तं
पडिवज्जित्ता समणधम्मं रोएति समणधम्मं रोएत्ता चरित्तं पडिवज्झइ चरित्तं पडिवज्जित्ता लिंगं पडिवज्झइ, त-
स्स णं तेहिं मिच्छत्तपज्जवेहिं परिहायमाणेहिं २ सम्महंसणपज्जवेहिं परिवट्ठमाणेहिं २ से विभंगे अन्नाणे
सम्मत्तपरिग्गहिंए खिप्पामेव ओही परावत्तइ (सूत्रं ३६६) ॥

તે જીવને નિરંતર છટ્ટ છટ્ટના તપ કરવાપૂર્વક સૂર્યની સામે ઉંચા હાથ રાખી રાખીને આતાપના ભૂમિમાં આતાપના લેતા, પ્રકૃ-
તિના ભદ્રપણાથી, પ્રકૃતિના ઉપશાંતપણાથી, સ્વભાવથી ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ ઘણા ઓછા થયેલા હોવાથી, અત્યંત માર્દવ-
નમ્રતાને પ્રાપ્ત થયેલા હોવાથી, આલીનપણાથી, ભદ્રપણાથી અને વિનીતપણાથી અન્ય કોઈ દિવસે શુભ અધ્યવસાયવ્રતે, શુભ પરિણા-
મવ્રતે, વિશુદ્ધ લેશ્યાઓવ્રતે તદાવરણીય (વિભંગજ્ઞાનાવરણીય) કર્મોના ક્ષયોપશમથી, ઈંહા, અપોહ, માર્ગણા અને ગવેષણા કરતા
વિભંગ નામે અજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે. તે ઉત્પન્ન થયેલા વિભંગજ્ઞાન વ્રતે જઘન્યથી અંગુલનો અસંખ્યાતમો ભાગ અને ઉત્કૃષ્ટ અસંખ્યેય
હજાર યોજનોને જાણે છે અને જુદા છે; ઉત્પન્ન થયેલા વિભંગજ્ઞાન વ્રતે તે જીવોને પણ જાણે છે અને અજીવોને પણ જાણે છે; પાંચાંડી

૯ અતકે
ઉદેશઃ૪
॥૭૫૮॥

વ્યાખ્યા-
પ્રશ્નસિઃ
॥૭૫૯॥

આરંભવાળા, પરિગ્રહવાળા અને સંકેશને પ્રાપ્ત થયેલા જીવોને પણ જાણે છે અને વિશુદ્ધ જીવોનો પણ જાણે છે; તે વિભંગજ્ઞાની પહેલાંજ સમ્યક્ત્વને પ્રાપ્ત કરે છે, પ્રાપ્ત કરી શ્રમણધર્મ ઉપર રુચિ કરે છે, રુચિ કરી ચારિત્રને સ્વીકારે છે. ચારિત્રને સ્વીકારી લિંગવેષને સ્વીકારે છે; પછી તે વિભંગજ્ઞાનીના મિથ્યાત્વપર્યાયો ક્ષીણ થતા થતા અને સમ્યગ્દર્શન પર્યાયો વધતા વધતા તે વિભંગ અજ્ઞાન સમ્યક્ત્વ યુક્ત થાય છે, અને શીઘ્ર અવધિરૂપે પરાવર્તન પામે છે. ॥ ૩૬૬ ॥

સે ણં મંતે ! કતિલેસ્સાસુ હોજ્જા ?, ગોયમા તિસુ વિસુદ્ધલેસ્સાસુ હોજ્જા, તંજહા-તેઉલેસ્સાએ પમ્હલેસ્માએ સુક્કલેસ્સાએ । સે ણં મંતે ! કતિસુ ણાણેસુ હોજ્જા ?, ગોયમા ! તિસુ આભિણિબોહિયનાણસુયનાણઓહિનાણેસુ હોજ્જા । સે ણં મંતે ! કિં સજોગી હોજ્જા અજોગી હોજ્જા ?, ગોયમા ! સજોગી હોજ્જા, નો અજોગી હોજ્જા, જહ્ સજોગી હોજ્જા કિં મણજોગી હોજ્જા વહ્ જોગી હોજ્જા કાયજોગી હોજ્જા ?, ગોયમા ! મણજોગી વા હોજ્જા વહ્ જોગી વા હોજ્જા કાયજોગી વા હોજ્જા । સે ણં મંતે ! કિં સાગારોવઉત્તે હોજ્જા અણાગારોવઉત્તે હોજ્જા ?, ગોયમા ! સાગારોવઉત્તે વા હોજ્જા અણાગારોવઉત્તે વા હોજ્જા । સે ણં મંતે ! કયરંમિ સંઘયણે હોજ્જા ?, ગોયમા ! વહ્ રોસમનારાયસંઘયણે હોજ્જા । સે ણં મંતે ! કપરંમિ સંઠાણે હોજ્જા ?, ગોયમા ! છળં સંઠાણાણં અન્નયરે સંઠાણે હોજ્જા । સે ણં મંતે ! કયરંમિ ઉચ્ચત્તે હોજ્જા ?, ગોયમા ! જહ્ ભેણં સત્તરયણ ઉક્કોસેણં પંચધણુસતિએ હોજ્જા । સે ણં મંતે ! કયરંમિ આઉએ હોજ્જા ?, ગોયમા ! જહ્ ભેણં સાતિરેગઢ્ઢવાસાઉએ ઉક્કોસેણં પુઠ્ઠવકોઢિઆઉએ હોજ્જા । સે ણં મંતે ! કિં સવેદએ હોજ્જા અવેદએ હોજ્જા ?, ગોયમા ! સવેદએ હોજ્જા નો અવેદએ હોજ્જા,

૯ શ્લોકે
ઉદ્દેશઃ ૪
॥૭૫૯॥

વ્યાખ્યા-
પ્રશ્નસિઃ
॥૭૬૦॥

જહ સવેદણ હોજ્જા કિં હ્થીવેયણ હોજ્જા પુરિસવેદણ હોજ્જા નપુંસગવેદણ હોજ્જા પુરિસનપુંસગવેદણ હોજ્જા ?, ગોયમા ! નો હ્થીવેદણ હોજ્જા પુરિસવેદણ વા હોજ્જા નો નપુંસગવેદણ હોજ્જા ?, પુરિસનપુંસગવેદણ વા હોજ્જા ।

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે અવધિજ્ઞાની જીવ કેટલી લેશ્યાઓમાં હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! ત્રણ વિશુદ્ધ લેશ્યાઓમાં હોય. તે આ પ્રમાણે—તેજોલેશ્યા, પદ્મલેશ્યા અને શુક્લલેશ્યા. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે (અવધિજ્ઞાની) જીવ કેટલા જ્ઞાનોમાં હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! આભિનિબોધિકજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન અને અવધિજ્ઞાન—એ ત્રણ જ્ઞાનોમાં હોય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે (અવધિજ્ઞાની) સયોગી (મનોયોગાદિ-સહિત) હોય કે અયોગી હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે સયોગી હોય પણ અયોગી ન હોય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો તે સયોગી હોય, તો શું મનયોગી હોય, વચનયોગી હોય કે કાયયોગી હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે મનયોગી હોય, વચનયોગી હોય અને કાયયોગી પણ હોય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શું તે સાકાર-જ્ઞાનઉપયોગવાળો હોય કે અનાકાર-દર્શનઉપયોગવાળો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે સાકારઉપયોગવાળો પણ હોય અને અનાકારઉપયોગવાળો પણ હોય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે કયા સંઘયણમાં હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે વજ્ર ઋષભનારાચસંઘયણવાળો હોય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે કયા સંસ્થાનમાં હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેને છ સંસ્થાનમાંનું કોઈ પણ એક સંસ્થાન હોય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે કેટલી ઉંચાઈવાળો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે જઘન્યથી સાત હાથ અને ઉત્કૃષ્ઠથી પાંચસો ધનુષની ઉંચાઈવાળો હોય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે કેટલા આયુષવાળો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે જઘન્યથી કાંઈક વધારે આઠ વર્ષ, અને ઉત્કૃષ્ઠથી પૂર્વકોટિઆયુષવાળો હોય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! શું તે વેદસહિત હોય કે વેદરહિત હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે વેદસહિત હોય પણ વેદરહિત ન હોય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો તે વેદસહિત હોય તો શું ? સ્ત્રીવેદવાળો હોય, ૨ પુરુષવેદવાળો

૧ જ્ઞાતકે
ઉદેશઃ૪
॥૭૬૦॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७६१॥

होय, ३ नपुंसकवेदवालो होय के ४ पुरुषनपुंसकवेदवालो होय ? [उ०] हे गौतम ! स्त्रीवेदवालो ,न होय, पण पुरुषवेदवालो होय; नपुंसकवेदवालो न होय, पण पुरुषनपुंसकवेदवालो होय.

से णं भंते ! किं सकसाई होज्जा अकसाई होज्जा ?, गोयमा ! सकसाई होज्जा नो अकसाई होज्जा, जइ सकसाई होज्जा से णं भंते ! कतिसु कसाएसु होज्जा ?, गोयमा ! चउसु संजलणकोहमाणमायालोभेसु होज्जा । तस्स णं भंते ! केवतिया अज्झवसाणा पन्नत्ता ?, गोयमा ! असंखेज्जा अज्झवसाणा पन्नत्ता, ते णं भंते ! पसत्था अप्पसत्था ?, गोयमा ! पसत्था नो अप्पसत्था, से णं भंते ! तेहिं पसत्थेहिं अज्झवसाणेहिं वट्ठमाणेहिं अणंतेहिं नेरइयभवग्गहणेहिं तो अप्पाणं विसंजोएइ अणंतेहिं तिरिक्खजोणिय जाव विसजोएइ अणंतेहिं मणुस्सभवग्गहहिं तो अप्पाणं विसंजोएइ अणंतेहिं देवभवग्गहणेहिं तो अप्पाणं विसंजोएइ, जाओवि यसे इमाओ नेरइयतिरिक्खजोणियमणुस्सदेवगतिनामाओ चत्तारि उत्तरपयडीओ, तासिं च णं उवग्गहिंए अणंताणुबंधी कोहमाणमायालोभे खवेइ, अणं० २ अपच्चक्खाणकसाए कोहमाणमायालोभे खवेइ अप्प० २ पच्चक्खाणावरणकोहमाणमायालोभे खवेइ पच्च० २ संजलणकोहमाणमायालोभे खवेइ संज० २ पंचविहं नाणाव० नवविहं दरिसणाव० पंचविहमंतराइयं तालमत्थकडं च णं मोहणिज्जं कट्ठु कम्मरयविकरणकरं अपुव्वकरणं अणुपविट्ठस्स अणंते अणुत्तरे निव्वाघाए निरावरणे कसिणे पडिपुत्ते केवलवरनाणदंसणे समुप्पन्ने (सूत्रं ३६७) ।

[प्र०] हे भगवन् ! शुं ते (अवधिज्ञानी) सकषायी होय के अकषायी होय ? [उ०] हे गौतम ! ते सकषायी होय, पण कषाय-

९ अतके
उद्देशः ४
॥७६१॥

વ્યાખ્યા-
પ્રશ્નસિઃ
॥૭૬૨॥

રહિત ન હોય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! જો તે કષાયવાળો હોય તો તેને કેટલા કષાયો હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેને સંજ્વલનક્રોધ, માન, માયા અને લોભ-એ ચાર કષાય હોય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તેને કેટલા અધ્યવસાયો કહ્યા છે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તેને અસં-
ખ્યાતા અધ્યવસાયો કહ્યાં છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે અધ્યવસાયો પ્રશસ્ત હોય કે અપ્રશસ્ત હોય ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! પ્રશસ્ત અધ્યવ-
સાયો હોય, પણ અપ્રશસ્ત ન હોય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે (અવધિજ્ઞાની) વૃદ્ધિ પામતા પ્રશસ્ત અધ્યવસાયોવડે અનંત નારકના ભવોથી પોતાના આત્માને વિમુક્ત કરે, અનંત તિર્થચોના ભવથી આત્માને વિમુક્ત કરે, અનંત તમનુષ્યભવોથી આત્માને વિમુક્ત કરે, અને અનંત દેવભવોથી આત્માને વિમુક્ત કરે. તથા તેની જે આ નરકગતિ, તિર્થચગતિ, મનુષ્યગતિ અને દેવગતિ નામે ચાર ઉત્તર પ્રકૃતિઓ છે, તેની અને બીજી પ્રકૃતિઓના આધારભૂત અનંતાનુબંધી ક્રોધ, માન, માયા અને લોભનો ક્ષય કરે, તેનો ક્ષય કરીને અપ્રત્યાખ્યાન કષાયરૂપ ક્રોધ, માન, માયા અને લોભનો ક્ષય કરે, ક્ષય કરીને પ્રત્યાખ્યાનાવરણ ક્રોધ, માન, માયા અને લોભનો ક્ષય કરે, તેનો ક્ષય કરી સંજ્વલન ક્રોધ, માન, માયા અને લોભનો ક્ષય કરે, પછી પાંચ પ્રકારે જ્ઞાનાવરણીય કર્મ, નવ પ્રકારે દર્શનાવરણીય કર્મ, પાંચ પ્રકારે અંતરાય કર્મ, તથા મોહનીય કર્મને છે દાયેલ મસ્તકવાળા તાડવૃક્ષના સમાન (ક્ષીણ) કરીને કર્મ રજને વિચેરી નાંચ-
નાર અપૂર્વ કરણમાં પ્રવેશ કરેલા એવા તેને અનંત, અનુત્તર, વ્યાધાતરહિત, આવરણરહિત, સર્વ પદાર્થને ગ્રહણ કરનાર, પ્રતિપૂર્ણ શ્રેષ્ઠ એવું કેવલજ્ઞાન અને કેવલદર્શન ઉત્પન્ન થાય છે. ॥ ૩૬૭ ॥

સે પાં મંતે ! કેવલિપન્નત્તં ધમ્મં આઘવેજ્ઞ વા પન્નવેજ્ઞ વા પરૂવેજ્ઞ વા ?, નો તિણટ્ટે સમટ્ટે, ણણાત્થ એગણા-
એણ વા એગવાગરણેણ વા, સે પાં મંતે ! પઞ્ચાવેજ્ઞ વા મુંહાવેજ્ઞ વા ?, ણો તિણટ્ટે સમટ્ટે, ઉવદેસં પુણ કરેજ્ઞા, સે

૯ સત્તકે
ઉદ્દેશઃ૪
॥૭૬૨॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७६३॥

णं भंते ! सिज्झति जाव अंतं करेति ?, हंता सिज्झति जाव अंतं करेति ॥ (सूत्रं ३६८) ॥

[प्र०] हे भगवन् ! ते (केवलज्ञानी) केवललिए कहेल धर्मने कहे, जणावे अने प्ररूपे ? [उ०] हे गौतम ! ते अर्थ योग्य नथी, परन्तु एक न्याय-उदाहरण अने एक (प्रश्नना) उत्तर शिवाय. (अर्थात् ते अश्रुत्वा केवली एक उदाहरण या एक प्रश्नना उत्तर शिवाय धर्मनो उपदेश न करे.) [प्र०] हे भगवन् ! ते (केवली) कोइने प्रव्रज्या आपे, मुंडे-दीक्षा आपे ? [उ०] हे गौतम ! ए अर्थ योग्य नथी, पण मात्र ('अमुकनी पासे प्रव्रज्या ग्रहण करो' एवो) उपदेश करे. [प्र०] हे भगवन् ! ते (अश्रुत्वा केवलज्ञानी) सिद्ध थाय, यावत् सर्व दुःखोनो अंत करे ? [उ०] हा, सिद्ध थाय, यावत् सर्व दुःखोनो अन्त करे. ॥ ३६८ ॥

से णं भंते ! किं उड्डं होज्जा अहो होज्जा तिरियं होज्जा ?, गोयमा ! उड्डं वा होज्जा अहे वा होज्जा तिरियं वा होज्जा, उड्डं होज्जमाणे सदावइवियडावइगंधावइमालवंतपरियाएसु वट्टवेयड्डपवएसु होज्जा, साहरणं पडुच्च मोम-णसवणे वा पडंगवणे वा होज्जा, अहे होज्जमाणे गड्डाए वा दरीए वा होज्जा, साहरणं पडुच्च पायाले वा भवणे वा होज्जा, तिरियं होज्जमाणे पन्नरससु कम्मभूमीसु होज्जा, साहरणं पडुच्च अड्डाइजे दीवसमुदे तदेकदेसभाए होज्जा, ते णं भंते ! एगसमएणं केवतिया होज्जा ?, गोयमा ! जहन्नेणं एक्को वा दो वा तित्ति वा उक्कोसेणं दस, से तेणट्टेणं गोयमा ! एवं वुच्चइ असोच्चा णं केवलिसस वा जाव अत्थेगतिए केवलपन्नत्तं धम्मं लभेज्ज सवणयाए अत्थेग-तिए असोच्चा णं केवलि जाव नो लभेज्ज सवणयाए जाव अत्थे केवलगतिए नाणं उप्पाडेज्जा अत्थेगतिए केव-लनाणं नो उप्पाडेज्जा ॥ (सूत्रं ३६९) ॥

९ अतके
उद्देशः ४
॥७६३॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७६४॥

[प्र०] हे भगवन् ! ते (अश्रुत्वा केवलज्ञानी) ऊर्ध्वलोकमां होय, अधोलोकमां होय के तिर्यग् लोकमां होय ? [उ०] हे गौतम ! ते ऊर्ध्वलोकमां पण होय, अधोलोकमां पण होय अने तिर्यग् लोकमां पण होय. जो ते ऊर्ध्वलोकमां होय तो शब्दापाति, विकटापाति, गंधापाति, अने माल्यवंत नामे वृत्तवैताह्य पर्वतोमां होय. तथा संहरणने आश्रयी सौमनस्यवनमां के पांडुकवनमां होय. जो ते अधोलोकमां होय तो गर्ता—अधोलोकग्रामादिमां के गुफामां होय, तथा संहरणने आश्रयी पातालकलशमां के भवनमां (भवनवासि देवोना रहेठाणमां) होय, जो ते तिर्यग्लोकमां होय तो ते पंदर कर्मभूमिमां होय, अने संहरणने आश्रयी अढी द्वीप अने समुद्रोना एक भागमां होय. [प्र०] हे भगवन् ! ते (अश्रुत्वा केवलज्ञानी) एक समये केटला होय ? [उ०] हे गौतम ! जघन्यथी एक, बे, त्रण अने उत्कृष्टथी दस होय. माटे हे गौतम ! ते हेतुथी एम कहुं छे के, केवली पासेथी यावत् सांभळया विना कोइ जीवने केवलिए कहेल धर्म-श्रवणनो लाभ थाय अने केवली पासेथी सांभळया सिवाय कोइ जीवने केवलिप्रणीत धर्म श्रवणनो लाभ न थाय, यावत् कोइ जीव केवलज्ञानने उत्पन्न करे अने कोइ जीव केवलज्ञानने न उत्पन्न करे. ॥ ३६९ ॥

सोच्चाणं भंते ! केवलिस्स वा जाव तपक्खियउवासियाए वा केवलिपन्नत्तं धम्मं लभेज्जा सवणयाए ?, गोयमा ! सोच्चाणं केवलिस्स वा जाव अत्थेगतिए केवलिपन्नत्तं धम्मं एवं जा चेव असोच्चाए वत्तव्वया सा चेव सोच्चाएवि भाणियव्वा, नवरं अभिलावो सोच्चेति, सेसं तं चेव निरवसेसं जाव जस्स णं मणपज्जवनाणावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमे कडे भवइ जस्स णं केवलनाणावरणिज्जाणं कम्माणं खए कडे भवइ से णं सोच्चा-केवलिस्स वा जाव उवासियाए वा केवलिपन्नत्तं धम्मं लब्भइ सवणयाए केवलं बोहिं वुज्जेज्जा जाव केवलनाणं

९ शतके
उद्देशः ४
॥७६४॥

બ્યાख्या-
પ્રશ્નસિઃ
॥૭૬૫॥

ઉપ્પાહેજ્જા, તસ્સ ણં અટ્ટમંઅટ્ટમેણં અનિક્કિચ્છેત્તેણં તવોકમ્મેણં અપ્પાણં ભાવેમાણસ્સ પગહમ્હયાએ તહેવ જાવ ગવેસણં કરેમાણસ્સ ઓહિનાણે સમુપ્પજ્જહ, સે ણં તેણં ઓહિનાણેણં સમુપ્પન્નેણં જહન્નેણં અંગુલસ્સ અસંખેજ્જ-
હભાગં ઉક્કોસેણં અસંખેજ્જાહં અલોએ લોયપ્પમાણમેત્તાહં ચ્વળ્હાહં જાણહ પાસહ ॥ સે ણં મંતે ! કનિસુ લેસ્સાસુ
હોજ્જા ?, ગોયમા ! છસુ લેસ્સાસુ હોજ્જા, તંજહા--કળ્હલેસાએ જાવ સુક્કલેસાએ ।

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! કેવલી પાસેથી યાવત્ તેના પક્ષની ઉપાસિકા પાસેથી (ધર્મ) સાંભળીને કોઈ જીવ કેવલિપ્રરૂપિત ધર્મ પ્રાપ્ત કરે ? [ઉ૦] હે ગૌતમ ! કેવલજ્ઞાની પાસેથી યાવત્ સાંભળીને કોઈ જીવ કેવલિપ્રરૂપિત ધર્મને પ્રાપ્ત કરે અને કોઈ જીવ ન કરે. એ પ્રમાણે યાવત્ 'અસોચ્ચા'ની જે વક્તવ્યતા છે તેજ વક્તવ્યતા 'સોચ્ચા'ને પણ કહેવી. પરન્તુ અહીં 'સોચ્ચા' એવો પાઠ કહેવો. બાકી સર્વ પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે જાણવું. યાવત્ જે જીવે મનઃપર્યવજ્ઞાનાવરણીય કર્મોનો ક્ષયોપશમ કર્યો છે, અને જે જીવે કેવલજ્ઞાના-
વરણીય કર્મોનો ક્ષય કર્યો છે તે જીવને કેવલી પાસેથી યાવત્ તેની ઉપાસિકા પાસેથી કેવલીએ કહેલ ધર્મનો લાભ થાય, અને તે શુદ્ધ સમ્યક્ત્વનો અનુભવ કરે, યાવત્ કેવલજ્ઞાનને પ્રાપ્ત કરે. (કેવલજ્ઞાની વગેરે પાસેથી ધર્મ સાંભળીને સમ્યગ્દર્શનાદિ જેને પ્રાપ્ત થયેલ છે એવા) તેને નિરન્તર અટ્ટમ તપ કરવા વડે આત્માને ભાવિત કરતા, પ્રકૃતિની મદ્રતાથી તેમજ યાવત્ માર્ગની ગવેષણા કરતા અવધિજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે. અને તે ઉત્પન્ન થયેલ અવધિજ્ઞાન વડે જઘન્યથી અંગુલનો અસંખ્યાતમો ભાગ, અને ઉત્કૃષ્ટથી અલોકને વિષે લોકપ્રમાણ અસંખ્ય ચ્વળોને જાણે છે અને જુએ છે. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! તે (અવધિજ્ઞાની) જીવ કેટલી લેશ્યાઓમાં વર્તતો હોય ! [ઉ૦] હે ગૌતમ ! તે છ એ લેશ્યામાં વર્તતો હોય છે, તે આ પ્રમાણે--કુણ્ણલેશ્યા, યાવત્ શુક્કલેશ્યા.

૧ સ્તકે
ઉદેશ્યઃ૪
॥૭૬૫॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७६६॥

से णं भंते ! कतिसु णाणेषु होज्जा?, गोयमा ! तिसु वा चउसु वा होज्जा, तिसु होज्जमाणे तिसु आभिणिबो-
हियनाणसुयनाणओहिनाणेषु होज्जा, चउसु होज्जमाणे आभि० सुय० ओहि० मणप० होज्जा । से णं भंते ! किं
सयोगी होज्जा अयोगी होज्जा?, एवं जोगोवओगो संघयणं संठाणं उच्चत्तं आउयं च, एयाणि सव्वाणि जहा असो-
च्चाए तहेव भाणियव्वाणि । से णं भंते ! किं सवेदए०?, पुच्छा, गोयमा ! सवेदए होज्जा अवेदए वा, जइ अवेदए होज्जा
किं उवसंतवेयए होज्जा खीणवेयए होज्जा?, गोयमा ! नो उवसंतवेयए होज्जा, खीणवेदए होज्जा, जइ सवेदए होज्जा
किं इत्थीवेदए होज्जा पुरिसवेदए होज्जा नपुंसगवेदए वा होज्जा पुरिसनपुंसगवेदए होज्जा ?, पुच्छा, गोयमा !
इत्थीवेदए वा होज्जा पुरिसवेदए वा होज्जा पुरिसनपुंसगवेदए वा होज्जा । से णं भंते ! किं सकसाई होज्जा
अकसाई वा होज्जा ?, गोयमा ! सकसाई वा होज्जा अकसाई वा होज्जा, जइ अकसाई होज्जा किं उवसंतक-
साई होज्जा खीणकसाई होज्जा?, गोयमा ! नो उवसंतकसाई होज्जा, खीणकसाई होज्जा, जइ सकसाई होज्जा
से णं भंते ! कतिसु कसाएसु होज्जा?, गोयमा ! चउसु वा तिसु वा दोसु वा एगंमि वा होज्जा, चउसु होज्जमाणे
चउसु संजलणकोहमाणमायालोभेसु होज्जा, तिसु होज्जमाणे तिसु संजलणमाणमायालोभेसु होज्जा, दोसु होज्ज-
माणे दोसु संजलणमायालोभेसु होज्जा, एगंमि होज्जमाणे एगंमि संजलणे लोभे होज्जा ।

[प्र०] हे भगवन् ! ते (अवधिज्ञानी) केटलां ज्ञानमां वर्ततो होय ? [उ०] हे गौतम ! ते त्रण के चार ज्ञानमां होय. जो त्रण
ज्ञानमां होय तो आभिनिबोधिक ज्ञान, श्रुतज्ञान अने अवधिज्ञानमां होय, जो चार ज्ञानमां होय तो ते आभिनिबोधिकज्ञान, श्रुत-

९ वृत्तके
उद्देशः४
॥७६६॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७६७॥

ज्ञान, अवधिज्ञान अने मनःपर्यवज्ञानमां होय. [प्र०] हे भगवन् ! ते (अवधिज्ञानी) सयोगी होय के अयोगी होय ? [उ०] पूर्वे कक्षा प्रमाणे योग, उपयोग, संघयण, संस्थान, उंचाइ, अने आयुष् ए बधा जेम 'असोच्चा' ने कक्षा (सू० १२-२०) तेम अहीं कहेवां. [प्र०] हे भगवन् ! ते (अवधिज्ञानी) शुं वेदसहित होय-इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गौतम ! वेदसहित होय के वेदरहित पण होय. [प्र०] हे भगवन् ! जो वेदरहित होय तो शुं तें उपशांतवेदवाळो होय के क्षीणवेदवाळो होय ? [उ०] हे गौतम ! उपशांतवेदवाळो न होय, पण क्षीणवेदवाळो होय. [प्र०] हे भगवन् ! जो वेदसहित होय तो शुं ते स्त्रीवेदवाळो होय, पुरुषवेदवाळो होय, नपुंसकवेदवाळो होय के पुरुषनपुंसकवेदवाळो होय [उ०] हे गौतम ! ते स्त्रीवेदवाळो होय, पुरुषवेदवाळो होय के पुरुषनपुंसकवेदवाळो पण होय. [प्र०] हे भगवन् ! ते (अवधिज्ञानी) शुंसकषायी होय के अकषायी होय ? [उ०] हे गौतम ! ते सकषायी होय के अकषायी पण होय. [प्र०] हे भगवन् ! जो ते अकषायी होय तो शुं उपशांतकषायी होय के क्षीणकषायी होय ? [उ०] हे गौतम ! उपशांतकषायी न होय, पण क्षीणकषायी होय. [प्र०] हे भगवन् ! जो सकषायी होय तो ते केटला कषायोमां होय ? [उ०] हे गौतम ! ते चार कषायोमां, त्रण कषायोमां, बे कषायोमां के एक कषायोमां होय. जो चार कषायोमां होय तो संज्वलन क्रोध, मान, माया, अने लोभमां होय. जो त्रण कषायमां होय तो संज्वलन मान, माया अने लोभमां होय. जो बे कषायोमां होय तो संज्वलन माया अने लोभमां होय. अने जो एक कषायमां होय तो एक संज्वलन लोभमां होय.

तस्स णं भंते ! केवत्तिया अज्झवसाणा पणत्ता?, गोयमा! असंखेज्जा, एवं जहा असोच्चाए तहेव जाव केवलवर-
नाणदंसणे समुप्पज्झइ, से णं भंते ! केवलपन्नत्ते धम्मं आघवेज्ज वा पन्नवेज्ज वा परूवेज्ज वा ?, हंता आघवेज्ज वा

९ शतके
उद्देशः
॥७६७॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७६८॥

पन्नवेज्ज वा परूवेज्ज वा, से णं भंते ! पन्वावेज वा मुंडावेज्ज वा?, हंता गोयमा ! पन्वावेज वा मुंडावेज्ज वा, तस्स णं भंते ! सिस्सावि पन्वावेज्ज वा मुंडावेज्ज वा?, हंता पन्वावेज्ज वा मुंडावेज वा, तस्स णं भंते ! पसिस्सावि पन्वावेज्ज वा मुंडावेज वा?, हंता पन्वावेज वा मुंडावेज वा । से णं भंते ! सिज्झति बुज्झति जाव अंतं करेइ?, हंता सिज्झइ वा जाव अंतं करेइ, तस्स णं भंते ! सिस्सावि सिज्झति जाव अंतं करेन्ति ?, हंता सिज्झति जाव अंतं करेन्ति, तस्स णं भंते ! पसिस्सावि सिज्झति जाव अंतं करेन्ति, एवं चेव जाव अंतं करेन्ति । से णं भंते ! किं उड्डं होज्जा जहेव असोच्चाए जाव तदेक्कदेसभाए होज्जा । ते णं भंते ! एगसमएणं केवतिया होज्जा ?, गोयमा ! जहन्नेणं एक्को वा दो वा तिन्नि वा उक्कोसेणं अट्ठसयं १०८, से तेणट्ठेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ-सोच्चाणं केवलिस्स वा जाव केवलिउवासियाए वा जाव अत्थेगतिए केवलनाणं उप्पाडेज्जा अत्थेगतिए नो केवलनाणं उप्पाडेज्जा । सेव भंते ! २ त्ति ॥ (सूत्रं ३७०) नवमसयस्स इगतीसइमो उद्देशो ॥ ९-३१ ॥

[प्र०] हे भगवन् ! तेने केटलां अध्यवसायो क्ख्या छे ? [उ०] हे गौतम ! तेने असंख्यात अध्यवसायो क्ख्या छे. ए प्रमाणे जेम 'असोच्चा' ने क्खुं (सू. २५) तेम यावत् 'तेने श्रेष्ठ केवलज्ञान अने केवलदर्शन उत्पन्न थाय छे' त्यांसुधी कहेवुं. [प्र०] हे भगवन् ! ते (सोच्चा केवलज्ञानी) केवलिए कहेला धर्मने कहे, जणावे, प्ररूपे ? [उ०] हा, गौतम ! ते (केवलिप्रज्ञप्त धर्मने) कहे, जणावे अने प्ररूपे. [प्र०] हे भगवन् ! ते कोइने प्रव्रज्या आपे, दीक्षा आपे ? [उ०] हा, गौतम ! तेप्रव्रज्या आपे-दीक्षा आपे. [प्र०] हे भगवन् ! तेना (सोच्चा केवलिना) शिष्यो पण प्रव्रज्या आपे, दीक्षा आपे ? [उ०] हा, गौतम ! तेना शिष्यो पण प्रव्रज्या आपे-दीक्षा

९ अतके
उद्देशः४
॥७६८॥

व्याख्या-
प्रश्नः
॥७६९॥

आपे. [प्र०] हे भगवन् ! तेना प्रशिष्यो पण प्रव्रज्या आपे, दीक्षा आपे ? [उ०] हा, गौतम ! प्रव्रज्या आपे, दीक्षा आपे. [प्र०] हे भगवन् ! ते (सोच्चा केवली) सिद्ध थाय, बुद्ध थाय, यावत् सर्व दुःखोनो अन्त करे ? [उ०] हा गौतम ! ते सिद्ध थाय, यावत् सर्व दुःखोनो नाश करे. [प्र०] हे भगवन् ! तेना शिष्यो पण सिद्ध थाय, यावत् सर्व दुःखोनो अंत करे ? [उ०] हा, गौतम ! सिद्ध थाय, यावत् सर्व दुःखोनो नाश करे. [प्र०] हे भगवन् ! तेना प्रशिष्यो पण सिद्ध थाय, यावत् सर्व दुःखोनो अन्त करे ? [उ०] ए प्रमाणे यावत् सर्व दुःखोनो अन्त करे. [प्र०] हे भगवन् ! तें (सोच्चा केवली) शुं ऊर्ध्वलोकमां होय-इत्यादि प्रश्न. [उ०] जेम 'असोच्चा' केवली संबंधे कहुं (मू. ३१) ते प्रमाणे जाणवुं, यावत् (अढी द्वीव समुद्र के) तेना एक भागमां होय. [प्र०] हे भगवन् ! ते (सोच्चा केवली) एक समयमां केटला होय ? [उ०] हे गौतम ! ते एक समयमां जघन्यथी एक, बे के त्रण होय, अने उत्कृष्टथी एक सो आठ होय. माटे हे गौतम ! ते हेतुथी एम कहुं छे के, 'केवली पासेथी यावत् केवलिनी उपासिकापासेथी सांभळीने यावत् कोइ जीव केवलज्ञानने उपजावे अने कोइ जीव केवलज्ञानने न उपजावे.' हे भगवन् ! ते एमज छे, हे भगवन् ! ते एमज छे. (एम कही भगवान् गौतम यावद् विहरे छे.) ॥ ३७० ॥

भगवत् सुधर्म स्वामी प्रणीत श्रीमद् भगवतीसूत्रना ९ मा शतकमां चोथा उद्देशानो मूलार्थ संपूर्ण थयो.

९ शतके
उद्देशः ४
॥७६९॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७७०॥

उद्देशक ५

तेणं कालेणं तेणं समएणं वाणियगामे नगरे होत्था वन्नओ, दूतिपलासे चेइए, सामी समोसढे, परिसा नि-
ग्गया, धम्मो कहिओ, परिसा पडिगया, तेणं कालेणं तेणं समएणं पासावच्चिजे गंगेए नामं अणंगारे जेणेव
समणे भगवं महावीरे तेणेव उवागच्छइ तेणेव उवागच्छइत्ता समणस्स भगवओ महावीरस्स अदूरसामंते ठिच्चा
समणं भगवं महावीरं एवं वयासी-संतरं भंते ! नेरइया उववज्जंति निरंतरं नेरइया उववज्जंति ?, गंगेया ! संत-
रंपि नेरइया उववज्जंति निरंतरंपि नेरइया उववज्जंति. संतरं भंते ! असुरकुमारा उववज्जंति ?, निरंतरं असुरकुमारा
उववज्जंति ?, गंगेया ! संतरंपि असुरकुमारा उववज्जंति निरंतरंपि असुरकुमारा उववज्जंति, एवं जाव थणियकु-
मारा, संतरं भंते ! पुढविकाइया उववज्जंति निरंतरं पुढविकाइया उववज्जंति ?, गंगेया ! नो संतरं पुढविकाइया
उववज्जंति; निरंतरं पुढविकाइया उववज्जंति, एवं जाव वणस्सइकाइया, बेइंदिया जाव वेमाणिया एते जहा णेर-
इया ॥ (सूत्रं ३७१) ॥

ते काले, अने ते समये वाणिज्यग्राम नामे नगर हतुं. वर्णन. दूतिपलाश नामे चैत्य हतुं. श्रीमहावीर स्वामी समवसर्या. पर्षद्
वांदवा निकळी. धर्मोपदेश कर्यो. पर्षद् विसर्जित थह. ते काले-ते समये श्रीपार्श्वप्रभुना शिष्य गांगेय नामे अनगार ज्यां श्रमण
भगवन् महावीर विराजमान हता त्यां आव्या, आवीने श्रमण भगवंत महावीरनी पासे थोडे दूर बेसीने तेणे श्रमण भगवंत महावीरने

९ शतके
उद्देशः ५
॥७७०॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७७१॥

ए प्रमाणे कथुं-[प्र०] हे भगवन् ! नैरयिको सांतर (अन्तरसहित) उत्पन्न थय छे के निरंतर (अन्तर शिवाय) उत्पन्न थाय छे ? [उ०] हे गांगेय ! नैरयिको सांतर पण उत्पन्न थय छे अने निरंतर पण उत्पन्न थाय छे. [प्र०] हे भगवन् ! असुरकुमारो सांतर उत्पन्न थाय छे के निरंतर उत्पन्न थाय छे ? [उ०] हे गांगेय ! असुरकुमारो सांतर पण उत्पन्न थाय छे, अने निरंतर पण उत्पन्न थाय छे. ए प्रमाणे यावत् स्तनितकुमारो सुधी जणवुं. [प्र०] हे भगवन् ! पृथिवीकायिक जीवो सान्तर उत्पन्न थाय छे ? [उ०] हे गांगेय ! पृथिवीकायिक जीवो सन्तर उत्पन्न थता नथी, पण निरंतर उत्पन्न थय छे. ए प्रमाणे यावद् वनस्पतिकायिक जीवो सुधी जाणवुं. बे इन्द्रिय जीवोथी मांडी यावद् वैमानिको नैरयिकोनी पेठे (सू० २) जाणवा. ॥ ३७१ ॥

संतरं भंते ! नेरइया उववटंति निरंतरं नेरइया उववटंति ?, गंगेया ! संतरंपि नेरइया उववटंति निरंतरंपि नेरइया उववटंति, एवं जाव थणियकुमारा, संतरं भंते ! पुढविकाइया उववटंति ? पुच्छा, गंगेया ! णो संतरं पुढविकाइया उववटंति, निरंतरं पुढविकाइया उववटंति एवं जाव वणस्सइकाइया नो संतरं, निरंतरं उववटंति, संतरं भंते ! बेइंदिया उववटंति निरंतरं बेइंदिया उववटंति ?, गंगेया ! संतरंपि बेइंदिया उववटंति निरंतरंपि बेइंदिया उववटंति, एवं जाव वाणमंतरा, संतरं भंते ! जोइसिया चयंति ? पुच्छा, गंगेया ! संतरंपि जोइसिया चयंति निरंतरंपि जोइसिया चयंति एवं जाव वेमाणियावि (सूत्र ३७२) ॥

[प्र०] हे भगवन् ! नैरयिको सांतर च्यवे छे के निरंतर च्यवे छे ? [उ०] हे गांगेय ! नैरयिको सांतर पण च्यवे छे अने निरंतर पण च्यवे छे. ए प्रमाणे यावत् स्तनितकुमार सुधी जाणवुं [प्र०] हे भगवान् ! पृथिवीकायिक जीवो सांतर च्यवे छे ? -इत्यादि

९ शतके
उद्देशः ५
॥७७१॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७७२॥

प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! पृथिवीकायिक जीवो निरन्तर च्यवे छे पण सांतर च्यवता नथी. ए प्रमाणे यावत् वनस्पतिकायिक जीवो सान्तर च्यवता नथी, पण निरन्तर च्यवे छे. [प्र०] हे भगवन् ! बेइन्द्रिय जीवो सांतर च्यवे छे के निरन्तर च्यवे छे ? [उ०] हे गांगेय ! बेइन्द्रिय जीवो सांतर पण च्यवे छे अने निरन्तर पण च्यवे छे. ए प्रमाणे यावद् वानव्यन्तर सुधी जाणवुं. [प्र०] हे भगवन् ! ज्योतिषिक देवो सांतर च्यवे छे ?-इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! ज्योतिषिक देवो सांतर पण च्यवे छे अने निरन्तर पण च्यवे छे. ए प्रमाणे यावद् वैमानिक देवो सुधी जाणवुं. ॥ ३७२ ॥

कहविहे णं भंते ! पवेसणए पन्नत्ते, गंगेया ! चउच्चिहे पवेसणए पन्नत्ते, तंजहा-नेरइयपवेसणए तिरियजो-णियपवेसणए मणुस्सपवेसणए देवपवेसणए । नेरइयपवेसणए णं भंते ! कहविहे पन्नत्ते, गंगेया ! सत्तविहे पन्नत्ते, तंजहा-रयणप्पभाए पुढविनेरइयपवेसणए जाव अहेसत्तमाए पुढविनेरइयपवेसणए ॥ एगे णं भंते ! नेरइए नेरइयपवेसणए णं पविसमाणे किं रयणप्पभाए होज्जा सक्करप्पभाए होज्जा जाव अहेसत्तमाए होज्जा ?, गंगेया ! रयणप्पभाए वा होज्जा जाव अहेसत्तमाए वा होज्जा । दो भंते ! नेरइया नेरइयपवेसणए णं पविसमाणा किं रयणप्पभाए होज्जा जाव अहेसत्तमाए होज्जा ?, गंगेया ! रयणप्पभाए वा होज्जा जाव अहेसत्तमाए वा होज्जा, अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए होज्जा अहवा एगे रयणप्पभाए एगे वालुयप्पभाए होज्जा जाव एगे रयणप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा, अहवा एगे सक्करप्पभाए एगे वालुयप्पभाए होज्जा जाव अहवा एगे सक्करप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा, अहवा एगे वालुयप्पभाए एगे पंकप्पभाए होज्जा एवं जाव अहवा एगे वालुयप्पभाए

९ शतके
उद्देशः ५
॥७७२॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७७३॥

एगे अहेसत्तमाए होज्जा, एवं एकेका पुढवी छड्डेयच्चा जाव अहवा एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा ॥

[प्र०] हे भगवन् ! प्रवेशनक (उत्पत्ति) केटला प्रकारे कहेल छे ? [उ०] हे गांगेय ! प्रवेशनक चार प्रकारे कहां छे. ते आ प्रमाणे-१ नैरयिकप्रवेशनक, २ तिर्यचयोनिकप्रवेशनक, ३ मनुष्यप्रवेशनक अने ४ देवप्रवेशनक. [प्र०] हे भगवन् ! नैरयिकप्रवेशनक केटला प्रकारे कह्युं छे ? [उ०] हे गांगेय ! सात प्रकारे कह्युं छे. ते आ प्रमाणे-१ रत्नप्रभापृथिवीनैरयिकप्रवेशनक, यावद् ७ अधःसप्तमपृथिवीनैरयिकप्रवेशनक. [प्र०] हे भगवन् ! एक नारक जीव नैरयिकप्रवेशनकद्वारा प्रवेश करतो शुं ? रत्नप्रभापृथिवीमां होय, २ शर्कराप्रभापृथिवीमां होय के यावद् ७ अधःसप्तमपृथिवीमां होय ? [उ०] हे गांगेय ! ते ? रत्नप्रभापृथिवीमां पण होय, यावद् ७ अधःसप्तमपृथिवीमां पण होय. [प्र०] हे भगवन् ! बे नारको नैरयिकप्रवेशनकद्वारा प्रवेश करता शुं रत्नप्रभापृथिवीमां उत्पन्न थाय के यावद् अधःसप्तमपृथिवीमां उत्पन्न थाय ? [उ०] हे गांगेय ! ते बन्ने ? रत्नप्रभापृथिवीमां होय, के यावद् ७ अधःसप्तमनरकपृथिवीमां होय. ? अथवा एक रत्नप्रभापृथिवीमां होय अने एक शर्कराप्रभापृथिवीमां होय. २ अथवा एक रत्नप्रभापृथिवीमां होय अने एक वालुकाप्रभापृथिवीमां होय. यावत् ६ एक रत्नप्रभामां होय अने एक अधःसप्तमनरकपृथिवीमां होय. (३ एक रत्नप्रभापृथिवीमां होय अने एक पंकप्रभापृथिवीमां होय. ४ अथवा एक रत्नप्रभापृथिवीमां होय अने एक धूमप्रभापृथिवीमां होय. ५ अथवा एक रत्नप्रभापृथिवीमां होय अने एक तमःप्रभापृथिवीमां होय. ६ अथवा एक रत्नप्रभापृथिवीमां होय अने एक तमःतमःप्रभापृथिवीमां होय. ए रीते रत्नप्रभा साथे छ विकल्प थाय छे.) ? अथवा एक शर्कराप्रभापृथिवीमां होय अने एक वालुकाप्रभापृथिवीमां होय. यावत् ५ अथवा एक शर्कराप्रभामां होय अने एक अधःसप्तम नरकपृथिवीमां होय. (२ एक शर्कराप्रभापृथिवीमां होय अने

९ शतके
उद्देशः ५
॥७७३॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७७४॥

एक पंकप्रभापृथिवीमां होय ३ अथवा एक शर्कराप्रभापृथिवीमां होय अने एक धूमप्रभापृथिवीमां होय, ४ अथवा एक शर्कराप्रभापृथिवीमां होय अने एक तमःप्रभापृथिवीमां होय, ५ अथवा एक शर्कराप्रभापृथिवीमां होय अने एक तमःतमापृथिवीमां होय ए प्रमाणे पांच विकल्प शर्कराप्रभा साथे थाय छे.) १ अथवा एक वालुकाप्रभामां होय अने एक पंकप्रभामां होय. (२ अथवा एक वालुकाप्रभामां होय अने एक धूमप्रभामां होय, ३ अथवा एक वालुकाप्रभामां होय अने एक तमःप्रभामां होय.) ए प्रमाणे यावत् ४ अथवा एक वालुकाप्रभामां होय अने एक अधःसप्तम नरकपृथिवीमां होय. ए प्रमाणे आगलआगलनी एक एक पृथिवी छोडी देवी, यावत् एक तमामां होय अने एक अधःसप्तम नरकमां होय. (एटले वालुकाप्रभा साथे चार विकल्प थाय छे. १ अथवा एक पंकप्रभामां होय अने एक धूमप्रभामां होय. २ अथवा एक पंकप्रभामां होय अने एक तमःप्रभामां होय, ३ अथवा एक पंकप्रभामां होय अने एक तमःतमामां होय. ए रीते पंकप्रभा साथे त्रण विकल्प थाय छे. १ अथवा एक धूमप्रभामां होय अने एक तमःप्रभामां होय, २ अथवा एक धूमप्रभामां होय अने एक तमःतमामां होय. ए प्रमाणे धूमप्रभा साथे बे विकल्प थाय छे. १ अथवा एक तमःप्रभामां होय अने एक तमतमाप्रभामां होय. ए रीते तमःप्रभा साथे एक विकल्प थाय छे)

तिन्नि भंते!नेरइया नेरइयपवेसणएणं पविसमाणा किं रयणप्पभाए होज्जा जाव अहेसत्तमाए होज्जा?,गंगेया!रयणप्पभाए वा होज्जा जाव अहेसत्तमाए वा होज्जा,अहवा एगे रयणप्पभाए दो सक्करप्पभाए होज्जा जाव अहवा एगे रयणप्पभाए दो अहेसत्तमाए होज्जा,अहवा दो रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए होज्जा जाव अहवा दो रयणप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा १२ अहवा एगे सक्करप्पभाए दो वालुयप्पभाए होज्जा जाव अहवा एगे सक्करप्पभाए दो अहे-

९ शतके
उद्देशः५
॥७७४॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७७५॥

सत्तमाए होज्जा १७ अहवा दो सक्करप्पभाए एगे वालुयप्पभाए होज्जा जाव अहवा दो सक्करप्पभाए एगे अहेस-
त्तमाए होज्जा २२ एवं जहा सक्करप्पभाए वत्तव्वया भणिया तहा सव्वपुढवीणं भाणियव्वा जाव अहवा दो त-
माए एगे अहेसत्तमाए होज्जा, ४-४-३-३-२-२-१-१ (४२)

[प्र०] हे भगवन् ! नैरयिकप्रवेशनकवडे प्रवेश करता त्रण नैरयिको शुं रत्नप्रभामां होय के यावत् अधःसप्तम पृथिवीमां होय ?
[उ०] हे गांगेय ! ते त्रण नैरयिको १ रत्नप्रभामां पण होय अने यावत् ७ अधःसप्तम पृथिवीमां पण होय. १ अथवा एक रत्नप्र-
भामां अने बे शर्कराप्रभामां होय. यावत् ६ एक रत्नप्रभामां होय अने बे अधःसप्तम नरकमां होय. (ए प्रमाणे १-२ ना रत्नप्रभानी
साथे अनुक्रमे बीजी नरकपृथिवीओनो संयोग करतां छ विकल्प थाय.) १ अथवा बे रत्नप्रभामां अने एक शर्कराप्रभामां होय. यावत्
६ बे रत्नप्रभामां होय अने एक अधःसप्तम नरकपृथिवीमां होय (ए प्रमाणे २-१ ना बीजा छ विकल्पो थाय.) १ अथवा एक शर्क-
राप्रभामां अने बे वालुकाप्रभामां होय. यावत् ५ अथवा एक शर्कराप्रभामां अने बे अधःसप्तम नरकमां होय. (ए रीते १-२ ना पांच
विकल्प थाय.) १ अथवा बे शर्कराप्रभामां अने एक वालुकाप्रभामां होय. यावत् ५ अथवा बे शर्कराप्रभामां अने एक अधःसप्तम
पृथिवीमां होय. (ए प्रमाणे २-१ ना पांच विकल्प थाय.) जेम शर्कराप्रभानी वत्तव्वयाताकही तंम साते पृथिवीओनी कहेवी. (ते आ
प्रमाणे-१ एक वालुकाप्रभामां अने बे पंकप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ४ एक वालुकाप्रभामां अने बे तमतमापृथिवीमां होय.
एवी रीते १-२ ना चार विकल्प थाय. १ अथवा बे वालुकाप्रभामां होय अने एक पंकप्रभामां होय ए प्रमाणे यावत् ४ बे वालुका-
प्रभामां होय अने एक तमतमामां होय. ए प्रमाणे २-१ ना चार विकल्प थाय. १ अथवा एक पंकप्रभामां होय अने बे धूमप्रभामां

९ शतके
उद्देशः ५
॥७७५॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७७६॥

होय. ए प्रमाणे यावत् ३ एक पंकप्रभामां होय अने बे तमःतमाप्रभामां होय. ए रीते १-२ ना त्रण विकल्प थाय. १ अथवा बे पंकप्रभामां होय अने एक धूमप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ३ बे पंकप्रभामां होय अने एक तमतमां होय. ए रीते २-१ ना त्रण विकल्प थाय. १ अथवा एक धूमप्रभामां होय अने बे तमःप्रभामां होय. २ अथवा एक धूमप्रभामां होय अने बे तमतमाप्रभामां होय. एम १-२ ना बे विकल्पो थाय. १ अथवा बे धूमप्रभामां होय अने एक तमःप्रभामां होय. २ अथवा बे धूमप्रभामां होय अने एक तमतमां होय. एम २-१ ना बे विकल्प थाय. १ अथवा एक तमःप्रभामां होय अने बे तमःतमाप्रभामां होय.) यावत् १ अथवा बे तमःप्रभामां होय अने (एक तमतमाप्रभामां होय. एम १-२, २-१ ना बे विकल्प थाय.)

अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए एगे वालुयप्पभाए होज्जा १ अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए एगे पंकप्पभाए होज्जा २ जाव अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा ५ अहवा एगे रयणप्पभाए एगे वालुयप्पभाए एगे पंकप्पभाए होज्जा ६ अहवा एगे रयणप्पभाए एगे वालुयप्पभाए एगे धूमप्पभाए होज्जा ७ एवं जाव अहवा एगे रयणप्पभाए एगे वालुय० एगे अहेसत्तमाए होज्जा ९, अहवा एगे रयणप्पभाए एगे पंकप्पभाए एगे धूमप्पभाए होज्जा १० जाव अहवा एगे रयणप्पभाए एगे पंकप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा १२ अहवा एगे रयणप्पभाए एगे धूमप्पभाए एगे तमाए होज्जा १३ अहवा एगे रयणप्पभाए एगे धूमप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा १४ अहवा एगे रयणप्पभाए एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा १५ अहवा एगे सक्करप्पभाए एगे वालुयप्पभाए एगे पंकप्पभाए होज्जा १६ अहवा एगे सक्करप्पभाए एगे वालुयप्पभाए एगे

९ शतके
उद्देशः ५
॥७७६॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७७७॥

धूमप्पभाए होज्जा १७ जाव अहवा एगे सक्करप्पभाए एगे वालुयप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा १९ अहवा एगे सक्करप्पभाए एगे पंकप्पभाए एगे धूमप्पभाए होज्जा २० जाव अहवा एगे सक्कर० एगे पंक० एगे अहेसत्तमाए होज्जा २२ अहवा एगे सक्करप्पभाए एगे धूमप्पभाए एगे तमाए होज्जा २३ अहवा एगे सक्करप्पभाए एगे धूमप्प० एगे अहेसत्तमाए होज्जा २४ अहवा एगे सक्करप्पभाए एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा २५ अहवा एगे वालुय-
प्पभाए एगे पंकप्पभाए एगे धूमप्पभाए होज्जा २६ अहवा एगे वालुयप्पभाए एगे पंकप्पभाए एगे तमाए होज्जा २७ अहवा एगे वालुयप्पभाए एगे पंकप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा २८ अहवा एगे वालुयप्पभाए एगे धूम-
प्पभाए एगे तमाए होज्जा २९ अहवा एगे वालुयप्पभाए एगे धूमप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा ३० अहवा एगे वालुयप्पभाए एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा ३१ अहवा एगे पंकप्पभाए एगे धूमप्पभाए एगे तमाए होज्जा ३२ अहवा एगे पंकप्पभाए एगे धूमप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा ३३ अहवा एगे पंकप्पभाए एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा ३४ अहवा एगे धूमप्पभाए एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा ३५

१ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने एक वालुकाप्रभामां होय. २ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने एक पंकप्रभामां होय. यावत् ५ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने एक अधःसप्तम पृथिवीमां होय. (३ एक रत्न-
प्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने एक धूमप्रभामां होय. ४ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने एक तमःप्रभामां होय. ५
अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने एक तमःतमाप्रभामां होय. ए प्रमाणे रत्नप्रभा साथे पांच विकल्प थाय.) १ अथवा

९ शतके
उद्देशः ५
॥७७७॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७७८॥

एक रत्नप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने एक पंकप्रभामां होय. २ अथवा एक रत्नप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने एक धूमप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ४ अथवा एक रत्नप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने एक अधःसप्तम पृथिवीमां होय (३ एक रत्नप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने एक तमःप्रभामां होय. ४ अथवा एक रत्नप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने एक तमःतमःप्रभामां होय. ए प्रमाणे शर्कराप्रभाने छोडीने चार विकल्प थाय.) १ अथवा एक रत्नप्रभामां एक पंकप्रभामां अने एक धूमप्रभामां होय. यावत् ३ अथवा एक रत्नप्रभामां एक पंकप्रभामां अने एक अधःसप्तम पृथिवीमां होय. (२ अथवा एक रत्नप्रभामां एक पंकप्रभामां अने एक तमःप्रभामां होय. ३ अथवा एक रत्नप्रभामां एक पंकप्रभामां अने एक तमःतमःप्रभामां होय. ए रीते वालुकाप्रभा छोडीने त्रण विकल्प थाय) १ अथवा एक रत्नप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक तमःप्रभामां होय. २ अथवा एक रत्नप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक अधःसप्तम पृथिवीमां होय. एम पंकप्रभाने छोडीने बे विकल्प थाय.) १ अथवा एक रत्नप्रभामां एक तमःप्रभामां अने एक अधःसप्तम पृथिवीमां होय. (ए एक विकल्प धूमप्रभा छोडीने थाय. ए प्रमाणे रत्न० ना ५-४-३-२-मळीने पंदर विकल्प थाय छे.) १ एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने एक पंकप्रभामां होय. २ अथवा एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने एक धूमप्रभामां होय. यावत् ४ अथवा एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने एक अधःसप्तम नरकमां होय. (३ एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने एक तमःप्रभामां होय. ४ अथवा एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने एक तमःतमःप्रभामां होय. एम शर्कराप्रभा साथे चार विकल्प थाय.) १ अथवा एक शर्कराप्रभामां एक पंकप्रभामां अने एक धूमप्रभामां होय. यावत् ३ अथवा एक शर्कराप्रभामां एक पंकप्रभामां अने एक अधःसप्तम नरकमां होय. (२ एक शर्कराप्रभामां एक पंकप्रभामां अने एक

९ शतके
उद्देशः ५
॥७७८॥

બ્યાલ્યા-
પ્રશ્નસિઃ
॥૭૭૯॥

તમઃપ્રભામાં હોય. ૩ અથવા એક શર્કરાપ્રભામાં એક પંકપ્રભામાં અને એક તમઃતમઃપ્રભામાં હોય. એમ વાલુકાપ્રભાને છોડીને ત્રણ વિકલ્પ થાય.) ૧ અથવા એક શર્કરાપ્રભામાં એક ધૂમપ્રભામાં અને એક તમઃપ્રભામાં હોય. ૨ અથવા એક શર્કરાપ્રભામાં એક ધૂમપ્રભામાં અને એક અધઃસપ્તમ નરકમાં હોય. (એમ પંકપ્રભાને છોડીને બે વિકલ્પ થાય.) ૧ અથવા એક શર્કરાપ્રભામાં એક તમઃપ્રભામાં અને એક અધઃસપ્તમ નરકમાં હોય. (એ રીતે ધૂમપ્રભાને છોડીને એક વિકલ્પ થાય.) એ પ્રમાણે શર્કરાં ના ૪-૩-૨-૧ મઠીને દશ વિકલ્પો થાય છે. ૧ અથવા એક વાલુકાપ્રભામાં એક પંકપ્રભામાં અને એક ધૂમપ્રભામાં હોય. ૨ અથવા એક વાલુકાપ્રભામાં એક પંકપ્રભામાં અને એક તમઃપ્રભામાં હોય. ૩ અથવા એક વાલુકાપ્રભામાં એક પંકપ્રભામાં અને એક અધઃસપ્તમ નરકમાં હોય. (એ રીતે વાલુકાં સાથે ત્રણ વિકલ્પ થયા.) ૧ અથવા એક વાલુકાપ્રભામાં એક ધૂમપ્રભામાં અને એક તમામાં હોય. ૨ અથવા એક વાલુકાપ્રભામાં એક ધૂમપ્રભામાં અને એક અધઃસપ્તમ નરકમાં હોય. (પંકં છોડીને બે વિકલ્પ.) ૧ અથવા એક વાલુકાપ્રભામાં એક તમામાં અને એક અધઃસપ્તમ નરકમાં હોય. (એ એક વિકલ્પ મઠી વાલુકાં સાથે છ વિકલ્પ થયા.) ૧ અથવા એક પંકપ્રભામાં એક ધૂમપ્રભામાં અને એક તમઃપ્રભામાં હોય. ૨ અથવા એક પંકપ્રભામાં એક ધૂમપ્રભામાં અને એક અધઃસપ્તમ નરકમાં હોય. ૩ અથવા એક પંકપ્રભામાં એક તમઃપ્રભામાં અને એક અધઃસપ્તમ નરકમાં હોય. (એમ પંકં સાથે ત્રણ વિકલ્પ થયા.) ૧ અથવા એક ધૂમપ્રભામાં એક તમઃપ્રભામાં અને એક અધઃસપ્તમ નરકમાં હોય. ((ધૂમં સાથે એક વિકલ્પ થયો. ૧૫-૧૦-૬-૩-૧-૯ બધા મઠીને ત્રિકસંયોગી પાંત્રીસ વિકલ્પ થયા. એ પ્રમાણે ત્રણ નૈરયિકોને આશ્રયી એક સંયોગી ૭, દ્વિકસંયોગી ૪૨, અને ત્રિકસંયોગી ૩૫ મઠીને કુલ ૮૪ વિકલ્પ થાય છે.)

૯ સતકે
ઉદ્દેશ્યઃ
॥૭૭૯॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७८०॥

चत्तारि भंते ! नेरइया नेरइयपवेसणएणं पविसमाणा किं रयणप्पभाए होज्जा ? पुच्छा, गंगेया ! रयणप्पभाए वा होज्जा जाव अहेसत्तमाए वा होज्जा ७, अहवा एगे रयणप्पभाए तिन्नि सक्करप्पभाए होज्जा अहवा एगे रयणप्पभाए तिन्नि वालुयप्पभाए होज्जा एवं जाव अहवा एगे रयणप्पभाए तिन्नि अहेसत्तमाए होज्जा ६ अहवा दो रयणप्पभाए दो सक्करप्पभाए होज्जा एवं जाव अहवा एगे रयणप्पभाए दो अहेसत्तमाए होज्जा १२, अहवा तिन्नि रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए होज्जा, एवं जाव अहवा तिन्नि रयणप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा १८, अहवा एगे सक्करप्पभाए तिन्नि वालुयप्पभाए होज्जा, एवं जहेव रयणप्पभाए उवरिमाहिं समं चारियं तहा सक्करप्पभाएवि उवरिमाहिं समं चारेयव्वं ५, एवं एक्केक्काए समं चारियव्वं जाव अहवा तिन्नि तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा १२-६-३-(६३)

[प्र०] हे भगवन् ! नैरयिकप्रवेशनकवडे प्रवेश करता चार नैरयिको शुं रत्नभामां होय ?-इत्यादि प्रश्न [उ०] हे गांगेय ! ते चारे १ रत्नप्रभामां पण होय, अने यावत् ७ अधःसप्तम पृथिवीमां पण होय. (ए प्रमाणे एकसंयोगी सात विकल्प थया.) १ अथवा एक रत्नप्रभामां अने त्रण शर्कराप्रभामां होय २ अथवा एक रत्नप्रभामां अने त्रण वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ६ अथवा एक रत्नप्रभामां अने त्रण अधःसप्तम पृथिवीमां होय. (एम् १-३ ना छ विकल्प थया.) १ अथवा बे रत्नप्रभामां अने बे शर्कराप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ६ अथवा बे रत्नप्रभामां अने बे अधःसप्तम पृथिवीमां होय. (ए प्रमाणे बीजी रीते २-२ ना छ विकल्प थया.) १ अथवा त्रण रत्नप्रभामां अने एक शर्कराप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ६ अथवा त्रण रत्नप्रभामां अने एक

९ शतके
उद्देशः ५
॥७८०॥

બ્યાલ્યા-
પ્રશ્નસિઃ
૧૭૮૧૧

અધઃસપ્તમ પૃથિવીમાં હોય. (૧ ત્રીજી રીતે) ૩-૧ ના છ વિકલ્પ થયા. ૧ પ્રમાણે રત્નપ્રભાની સાથે અઢાર વિકલ્પ થાય છે.) ૧ અથવા એક શર્કરાપ્રભામાં અને ત્રણ વાલુકાપ્રભામાં હોય. ૧ પ્રમાણે જેમ રત્નપ્રભાનો ઉપરની નરકપૃથિવીઓ સાથે સંચાર (યોગ) કર્યો તેમ શર્કરાપ્રભાનો પણ ઉપરની નરકપૃથિવીઓ સાથે સંચાર કરવો. એવી રીતે એક એક નરક પૃથિવીઓ સાથે યોગ કરવો. યાવત્ અથવા ત્રણ તમામાં અને એક અધઃસપ્તમ નરકમાં હોય.

અહવા એગે રચણપ્પમાએ એગે સક્કરપ્પમાએ દો વાલુ યપ્પમાએ હોજ્જા અહવા એગે રચણપ્પમાએ એગે સક્કર૦ દો પંક૦ હોજ્જા એવં જાવ એગે રચણપ્પમાએ એગે સક્કર૦ દો અહેસત્તમાએ હોજ્જા ૫ અહવા એગે રચણ૦ દો સક્કર૦ એગે વાલુયપ્પમાએ હોજ્જા એવં જાવ અહવા એગે રચણ૦ દો સક્કર૦ એગે અહેસત્તમાએ હોજ્જા ૧૦ અહવા દો રચણ૦ એગે સક્કર૦ એગે વાલુયપ્પમાએ હોજ્જા, એવં જાવ અહવા દો રચણ૦ એગે સક્કર૦ એગે અહેસત્તમાએ હોજ્જા ૧૫ અહવા એગે રચણ૦ એગે વાલુય૦ દો પંકપ્પમાએ હોજ્જા એવં જાવ અહવા એગે રચણપ્પમાએ એગે વાલુય૦ દો અહેસત્તમાએ હોજ્જા ૪ એવં એણં ગમંણં જહા તિણં તિયજોગો તહા માણિયવ્વો જાવ અહવા દો ધૂમપ્પમાએ એગે તમાએ એગે અહેસત્તમાએ હોજ્જા ૧૦૫

૧ અથવા એક રત્નપ્રભામાં એક શર્કરાપ્રભામાં અને બે વાલુકાપ્રભામાં હોય. ૨ અથવા એક રત્નપ્રભામાં એક શર્કરાપ્રભામાં અને બે પંકપ્રભામાં હોય. ૧ પ્રમાણે યાવત્ ૫ એક રત્નપ્રભામાં એક શર્કરાપ્રભામાં અને બે અધઃસપ્તમ નરકપૃથિવીમાં હોય. (૧ રીતે ૧-૧-૨ ના પાંચ વિકલ્પ થયા.) ૧ અથવા એક રત્નપ્રભામાં બે શર્કરાપ્રભામાં અને એક વાલુકાપ્રભામાં હોય. ૧ પ્રમાણે યાવત્ ૫ એક

૧ સ્તરકે
ઉદ્દેશઃ ૬
૧૭૮૧૧

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७८२॥

रत्नप्रभामां बे शर्कराप्रभामां अने एक अधःसप्तम नरकपृथिवीमां होय. (एम १-२-१ ना पांच विकल्प थया.) अथवा बे रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने एक अधःसप्तम नरकपृथिवीमां होय. (ए रीते २-१-१ ना पांच विकल्प थया, अने त्रणे विकल्पना मळीने पंदर विकल्पो थया.) १ अथवा एक रत्नप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने बे पंकप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ४ एक रत्नप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने बे अधःसप्तम पृथिवीमां होय. ए प्रमाणे ए पाठवडे जेम त्रण नैरयिकनो त्रिकसंयोग कह्यो तेम चार नैरयिकोनो पण त्रिकसंयोग कहेवो. यावत् अथवा १०५ बे धूमप्रभामां एक तमःप्रभामां अने एक अधःसप्तम नरकमां होय.

अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए एगे वालुयप्पभाए एगे पंकप्पभाए होज्जा १ अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सक्कर० एगे वालुय० एगे धूमप्पभाए होज्जा २ अहवा एगे रयण० एगे सक्कर० एगे वालुय० एगे तमाए होज्जा ३ अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सक्करप्पभाए एगे वालुयप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा ४ अहवा एगे रयण० एगे सक्कर० एगे पंक० एगे धूमप्पभाए ५ अहवा एगे रयण० एगे सक्कर० एगे पंकप्पभा० एगे तमाए होज्जा ६ अहवा एगे रयण० एगे सक्कर० एगे पंक० एगे अहेसत्तमाए होज्जा ७ अहवा एगे रयणप्पभाए एगे सक्कर० एगे धूम० एगे तमाए होज्जा ८ अहवा एगे रयण० एगे सक्कर० एगे धूम० एगे अहेसत्तमाए होज्जा ९ अहवा एगे रयण० एगे सक्करप्पभाए एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा १० अहवा एगे रयण० एगे वालुय० एगे पंक० एगे धूमप्पभाए होज्जा ११ अहवा एगे रयण० एगे वालुय० एगे पंक० एगे तमाए होज्जा १२ अहवा एगे रयण० एगे वालुय०

९ वृत्तके
उद्देशः ५
॥७८२॥

व्याख्या-
श्रुतिः
॥७८३॥

एगे पंक० एगे अहेसत्तमाए होज्जा १३ अहवा एगे रयण० एगे वालुया० एगे धूम० एगे तमाए होज्जा १४ अहवा एगे रयणप्पभाए एगे वालुय० एगे धूम० एगे अहेसत्तमाए होज्जा १५ अहवा एगे रयण० एगे वालुय० एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा १६ अहवा एगे रयण० एगे पंक० एगे धूम० एगे तमाए होज्जा १७ अहवा एगे रयण० एगे पंक० एगे धूम० एगे अहेसत्तमाए होज्जा १८ अहवा एगे रयण० एगे पंक० एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा १९ अहवा एगे रयण० एगे धूम० एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा २० अहवा एगे सक्कर० एगे वालुय० एगे पंक० एगे धूमप्पभाए होज्जा २१ एवं जहा रयणप्पभाए उवरिमाओ पुढवीओ चारियाओ तहा सक्करप्पभाएवि उवरिमाओ चारियवाओ जाव अहवा एगे सक्कर० एगे धूम० एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा २० अहवा एगे वालुय० एगे पंक० एगे धूम० एगे तमाए होज्जा ३१ अहवा एगे वालुय० एगे पंक० एगे धूमप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा ३२ अहवा एगे वालुय० एगे पंक० एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा ३३ अहवा एगे वालुय० एगे धूम० एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा ३४ अहवा एगे पंक० एगे धूम० एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा ३५ ॥

१ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने एक पंकप्रभामां होय २ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने एक धूमप्रभामां होय. ३ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने एक तमःप्रभामां होय. ४ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने एक अधःसप्तम नरकपृथिवीमां होय.

९ शतके
उद्देशः
॥७८३॥

આલ્યા-
પ્રજ્ઞાતિઃ
॥૭૮૪॥

(ચાર વિકલ્પ થયા.) ૧ અથવા એક રત્નપ્રભામાં એક શર્કરાપ્રભામાં એક પંકપ્રભામાં અને એક ધૂમપ્રભામાં હોય. ૨ અથવા એક રત્નપ્રભામાં એક શર્કરાપ્રભામાં એક પંકપ્રભામાં અને એક તમઃપ્રભામાં હોય. ૩ અથવા એક રત્નપ્રભામાં એક શર્કરાપ્રભામાં એક પંકપ્રભામાં અને એક અધઃસપ્તમ નરકમાં હોય. (ત્રણ વિકલ્પ થયા.) ૧ અથવા એક રત્નપ્રભામાં એક શર્કરાપ્રભામાં એક ધૂમપ્રભામાં અને એક તમઃપ્રભામાં હોય ૨ અથવા એક રત્નપ્રભામાં એક શર્કરાપ્રભામાં એક ધૂમપ્રભામાં અને એક અધઃસપ્તમ પૃથિવીમાં હોય. ૩ અથવા એક રત્નપ્રભામાં એક શર્કરાપ્રભામાં એક તમઃપ્રભામાં અને એક અધઃસપ્તમ પૃથિવીમાં હોય. (એ ત્રણ વિકલ્પ થયા.) ૧ અથવા એક રત્નપ્રભામાં એક શર્કરાપ્રભામાં એક તમઃપ્રભામાં અને એક અધઃસપ્તમ પૃથિવીમાં હોય. ૨ અથવા એક રત્નપ્રભામાં એક શર્કરાપ્રભામાં એક પંકપ્રભામાં અને એક ધૂમપ્રભામાં હોય. ૩ અથવા એક રત્નપ્રભામાં એક શર્કરાપ્રભામાં એક પંકપ્રભામાં અને એક અધઃસપ્તમ નરકમાં હોય. (ત્રણ વિકલ્પ થયા.) ૧ અથવા એક રત્નપ્રભામાં એક શર્કરાપ્રભામાં એક ધૂમપ્રભામાં અને એક તમઃપ્રભામાં હોય. ૨ અથવા એક રત્નપ્રભામાં એક શર્કરાપ્રભામાં એક ધૂમપ્રભામાં અને એક અધઃસપ્તમ પૃથિવીમાં હોય. (બે વિકલ્પ થયા.) ૧ અથવા એક રત્નપ્રભામાં એક શર્કરાપ્રભામાં એક તમઃપ્રભામાં અને એક અધઃસપ્તમ પૃથિવીમાં હોય. (એક વિકલ્પ થયો.) ૧ અથવા એક રત્નપ્રભામાં એક પંકપ્રભામાં એક ધૂમપ્રભામાં અને એક તમઃપ્રભામાં હોય. ૨ અથવા એક રત્નપ્રભામાં એક પંકપ્રભામાં એક ધૂમપ્રભામાં અને એક અધઃસપ્તમ પૃથિવીમાં હોય. (બે વિકલ્પ થયા.) ૧ અથવા એક રત્નપ્રભામાં એક પંકપ્રભામાં એક તમઃપ્રભામાં અને એક અધઃસપ્તમ નરકમાં હોય. (એક વિકલ્પ થયો.) ૧ અથવા એક રત્નપ્રભામાં એક ધૂમપ્રભામાં એક તમઃપ્રભામાં અને એક અધઃસપ્તમ નરકમાં હોય. (એક વિકલ્પ થયો. એ પ્રમાણે બધા મઠીને રત્નપ્રભાના સંયોગવાળા ૪-૩-૩-૩-૨-૧-૨-૧-૧-૧-વીશ વિકલ્પ થયા.) ૧ અથવા

૧ અથવા
ઉદ્દેશઃ
॥૭૮૪॥

બાલ્યા-
પ્રજ્ઞાસિઃ
૧૭૮૫૧

एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक पंकप्रभामां अने एक धूमप्रभामां होय. ए प्रमाणे जेम रत्नप्रभापृथिवीनो बीजी उपरनी पृथिवीओ साथे संचार (योग) कर्यो, तेम शर्कराप्रभा पृथिवीनो पण बीजी बधी उपरनी पृथिवीओ साथे योग करवो; यावत् १० अथवा एक शर्कराप्रभामां एक धूमप्रभामां एक तमामां अने एक अधःसप्तम नरकमां होय. (शर्कराना संयोगवाळा दश विकल्प थया.) १ अथवा एक वालुकाप्रभामां एक पंकप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक तमःप्रभामां होय. २ अथवा एक वालुकाप्रभामां एक पंकप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक अधःसप्तम पृथिवीमां होय. ३ अथवा एक वालुकाप्रभामां एक पंकप्रभामां एक तमःप्रभामां अने एक अधःसप्तम पृथिवीमां होय. ४ अथवा एक वालुकाप्रभामां एक धूमप्रभामां एक तमामां अने एक अधःसप्तम नरकमां होय. (ए प्रमाणे वालुकाप्रभाना संयोगवाळा चार विकल्प थया.) १ अथवा एक पंकप्रभामां एक धूमप्रभामां एक तमःप्रभामां अने एक अधःसप्तम नरकमां होय. (ए प्रमाणे २०-१०-४-१ मळीने चतुःसंयोगी पांत्रीश विकल्प थया. अने सर्व मळीने चर नैरयिकने आश्रयी एकसंयोगी ७, द्विकसंयोगी ६३, त्रिकसंयोगी १०५ अने चतुःसंयोगी ३५ बधा मळीने बसो दस विकल्पो थाय छे.)

पंच भंते ! नेरइया नेरइयप्पवेसणएणं पविसमाणा किं रयणप्पभाए होज्जा ? पुच्छा, गंगेया ! रयणप्पभाए वा होज्जा जाव अहेसत्तमाए वा होज्जा अहवा एगे रयण० चत्तारि सक्करप्पभाए होज्जा जाव अहवा एगे रयण० चत्तारि अहेसत्तमाए होज्जा अहवा दो रयण० तिन्नि सक्करप्पभाए होज्जा एवं जाव अहवा दो रयणप्पभाए तिन्नि अहेसत्तमाए होज्जा अहवा तिन्नि रयण० दो सक्करप्पभाए होज्जा एवं जाव अहेसत्तमाए होज्जा अहवा चत्तारि

૧ જતકે
ઉદેશઃ૬
૧૭૮૫૧

ध्यात्या-
प्रवृत्तिः
॥७८६॥

रयण० एगे सक्करप्पभाए होज्जा एवं जाव अहवा चत्तारि रयण० एगे अहेसत्तमाए होज्जा अहवा एगे सक्कर० चत्तारि वालुयप्पभाए होज्जा एवं जहा रयणप्पभाए समं उवरिमपुह्धीओ चारियाओ तहा सक्करप्पभाएवि समं चारेयव्वाओ जाव अहवा चत्तारि सक्करप्पभाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा एवं एक्केकाए समं चारेयव्वाओ जाव अहवा चत्तारि तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा अहवा एगे रयण० एगे सक्कर० तिन्नि कलुयप्पभाए होज्जा

[प्र०] हे भगवन् ! पांच नैरयिको नैरयिकप्रवेशनवडे प्रवेश करता शुं रत्नप्रभामां होय-इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! १ रत्नप्रभामां पण होय, अने यावत् ७ अधःसप्तम पृथिवीमां पण होय. (ए प्रमाणे एक संयोगी सात विकल्प थया.) अथवा एक रत्नप्रभामां अने चार शर्कराप्रभामां होय. यावत् ६ अथवा एक रत्नप्रभामां अने चार अधःसप्तम नरकमां होय. (ए प्रमाणे 'एक अने चार' विकल्पना रत्नप्रभा साथे बीजी पृथ्वीओनो योग करतां छ भांगा थाय.) १ अथवा बे रत्नप्रभामां अने त्रण शर्कराप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ६ अथवा बे रत्नप्रभामां अने त्रण अधःसप्तम पृथिवीमां होय. (ए रीते 'बे ने त्रण' विकल्पना छ भांगा थया.) १ अथवा त्रण रत्नप्रभामां अने बे शर्कराप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ६ त्रण रत्नप्रभामां अने बे अधःसप्तम पृथिवीमां होय. (ए रीते 'त्रण ने बे' विकल्पना छ भांगा थया.) १ अथवा चार रत्नप्रभामां अने एक शर्कराप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ६ अथवा चार रत्नप्रभामां अने एक अधःसप्तम पृथिवीमां पण होय. (एम 'चार ने एक' विकल्पना छ, अने बधा मळीने रत्नप्रभाना संयोग-वाळा चौवीश विकल्प थया.) १ अथवा एक शर्कराप्रभामां अने चार वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे जेम रत्नप्रभानी साथे बीजी उपरनी नरक पृथिवीओनो योग कर्यो, तेम शर्कराप्रभानी साथे उपरनी नरक पृथिवीओनो संयोग करवो. यावत् २० अथवा चार

९ वतके
उद्देशः
॥७८६॥

આભ્યા-
પ્રશ્નસિઃ
॥૭૮૭॥

શર્કરાપ્રભામાં અને એક અધઃસપ્તમ પૃથિવીમાં હોય. એ પ્રમાણે (વાલુકાપ્રભા વગેરે) એક એક પૃથિવીની સાથે યોગ કરવો. યાવત્ અથવા ચાર તમામાં અને એક અધઃસપ્તમ પૃથિવીમાં હોય. અથવા એક રત્નપ્રભામાં એક શર્કરાપ્રભામાં અને ત્રણ વાલુકાપ્રભામાં હોય. એ પ્રમાણે યાવત્ ૫ અથવા એક રત્નપ્રભામાં એક શર્કરાપ્રભામાં અને ત્રણ અધઃસપ્તમ પૃથિવીમાં હોય. (એ પ્રમાણે 'એક એક ને ત્રણ' વિકલ્પને આશ્રયી પાંચ ભાંગા થયા.)

એવં જાવ અહવા એગે રયણ૦ એગે સક્કર૦ તિન્નિ અહેસત્તમાએ હોજ્જા અહવા એગે રયણ૦ દો સક્કર૦ દો વાલુયપ્પમાએ હોજ્જા એવં જાવ અહવા એગે રયણ૦ દો સક્કર૦ દો અહેસત્તમાએ હોજ્જા અહવા દો રયણપ્પમાએ એગે સક્કરપ્પમાએ દો વાલુયપ્પમાએ હોજ્જા એવં જાવ અહવા દો રયણપ્પમાએ એગે સક્કર૦ એગે અહેસત્તમાએ હોજ્જા અહવા એગે રયણ૦ તિન્નિ સક્કર૦ એગે હોજ્જા એવં જાવ અહવા એગે રયણ૦ તિન્નિ સક્કર૦ એગે અહેસત્તમાએ દો રયણ૦ દો સક્કર૦ એગે વાલુયપ્પમાએ હોજ્જા એવં જાવ અહેસત્ત-તિન્નિ રયણ૦ એગે સક્કર૦ એગે વાલુયપ્પમાએ હોજ્જા એવં જાવ અહવા એગે સક્કર૦ એગે અહેસત્તમાએ હોજ્જા અહવા એગે રયણ૦ એગે વાલુય તિન્નિ પંકપ્પમાએ હોજ્જા, એવં એણં કમેણં જહા ચડણહં તિયાસંજોગો ભણિતો તહા પંચનહવિ તિયાસંજોગો ભણિયન્વો, નવરં તત્થ એગો સંચારિજ્ઞહ,

એવં પંચજીવાનાં દ્વિકસંયોગે	
ભાગાઃ ૮૪	
૨૪ રત્નપ્રભા	
૨૦ શર્કરાપ્રભા	
૧૬ વાલુકાપ્રભા	
૧૨ પંકપ્રભા	
૮ ધૂમપ્રભા	
૪ તમઃપ્રભા	

૯ સત્તકે
ઉદેશ્વર
॥૭૮૭॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७८८॥

अथवा एक रत्नप्रभामां बे शर्कराप्रभामां अने बे वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ५ अथवा एक रत्नप्रभामां बे शर्करा-
प्रभामां अने बे अधःसप्तम नरकमां होय. ('एक बे बे' ना विकल्पने आश्रयी ए पांच भंग थया.) १ अथवा बे रत्नप्रभामां एक
शर्कराप्रभामां अने बे वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ५ अथवा बे रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने बे अधःसप्तम नरकमां
होय. ('बे एक बे' विकल्पने आश्रयी ए पांच भंग थया.) १ अथवा एक रत्नप्रभामां शर्कराप्रभामां त्रण अने एक वालुकाप्रभामां
होय. ए प्रमाणे यावत् ५ अथवा एक रत्नप्रभामां त्रण शर्कराप्रभामां अने एक अधःसप्तममां होय. ('एक त्रण एक' ने आश्रयी पांच
भंग थया.) १ अथवा बे रत्नप्रभामां बे शर्कराप्रभामां अने एक वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ५ बे रत्नप्रभामां बे शर्करा-
प्रभामां अने एक अधःसप्तममां होय. ('बे बे एक'ने) आश्रयी पांच भंग थया.) १ अथवा त्रण रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने
एक वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ५ अथवा त्रण रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने एक अधःसप्तममां होय. (ए 'त्रण
एक एक'नी अपेक्षाए पांच भंग थया.) (३०). १ अथवा एक रत्नप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने त्रण पंकप्रभामां होय. ए प्रमाणे
ए क्रमथी जेम चार नैरयिकोनों त्रिकसंयोग कह्यो तेम पांच नैरयिकोनों पण त्रिकसंयोग कहेवो. परन्तुत्यां एकनो संचार कराय छे,
इह दोन्नि, सेसं तं
एगे रयण० एगे सक्कर०
एगे वालुय० दो अहे-
भाए होज्जा एवं जाव
पंकप्पभाए होज्जा एवं

त्रिकसंयोगे

९० रत्न

६० शर्करा

३६ वालुकप्रभा

१८ पंकप्रभा

६ धूमप्रभा

एवं २१०

चेव जाव अहवा तिन्नि धूमप्पभाए एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा अहवा
एगे वालुय० दो पंकप्पभाए होज्जा, एवं जाव अहवा एगे रयण० एगे सक्कर०
सत्तमाए होज्जा ४ अहवा एगे रयण० एगे सक्कर० दो वालुय० एगे पंकप्प-
अहेसत्तमाए ८, अहवा एगे रयण० दो सक्करप्पभाए एगे वालुय० एगे
जाव अहवा एगे रयण० दो सक्कर० एगे अहेसत्तमाए होज्जा १२ अहवा दो

९ वतके
उद्देशः
॥७८८॥

व्याख्या-
प्रशस्तिः
॥७८९॥

रयण० एगे सक्कर० एगे वालुय० एगे पंकप्पभाए होज्जा एवं जाव अहवा दो रयण० एगे सक्कर० एगे वालुय० एगे अहेसत्तमाए होज्जा १६ अहवा एगे रयण० एगे सक्कर० एगे पंक० दो धूमप्पभाए होज्जा एवं जहा चउण्हं चउक्कसंजोगो भणिओ तहा पंचण्हवि चउक्कसंजोगो भाणियच्चो, नवरं अब्भहियं एगो संचारेयच्चो, एवं जाव अहवा दो पंक० एगे धूम० एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा ॥

अहीं बेनो संचार करवो. बाकी सर्व पूर्वोक्त जाणवुं; यावत् अथवा त्रण धूमप्रभामां एक तमामां अने एक अधःसप्तम नरकमां होय. (२१०). अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने बे पंकप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ४ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने बे अधःसप्तम पृथिवीमां होय. (ए चार विकल्प थया.) १ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां बे वालुकाप्रभामां अने एक पंकप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ४ एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां बे वालुकाप्रभामां अने एक अधःसप्तम नरकपृथिवीमां होय. (४ भंग.) १ अथवा एक रत्नप्रभामां बे शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने एक पंकप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ४ अथवा एक रत्नप्रभामां बे शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने एक अधःसप्तम नरकपृथिवीमां होय. (४ भंग.) २ अथवा बे रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने एक पंकप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ४ अथवा बे रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने एक अधःसप्तम नरकपृथिवीमां होय. (४ भंग.) ३ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक पंकप्रभामां अने बे धूमप्रभामां होय. ए प्रमाणे जेम चार नैरयिकोनो चतुःसंयोग कह्यो, तेम पांच नैरयिकोनो पण चतुःसंयोग कहेवो. परंतु अहीं एकनो अधिक संचार (योग) करवो. ए प्रमाणे यावत् अथवा बे पंकप्रभामां एक

९ शतके
उद्देशः ६
॥७८९॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७९०॥

धूमप्रभाभां एक तमामां अने एक अधःसप्तम नरकपृथिवीमां होय.

अहवा एगे रयण० एगे सक्कर० एगे वालुय० एगे पंक० एगे धूमप्पभाए होज्जा १ अहवा एगे रयण० एगे सक्कर० एगे वालुय० एगे पंक० एगे तमाए होज्जा २ अहवा एगे रयण० जाव एगे पंक० एगे अहेसत्तमाए होज्जा ३ अहवा एगे रयण० एगे सक्कर० एगे वालुयप्पभाए एगे धूमप्पभाए एगे तमाए होज्जा ४ अहवा एगे रयण० एगे सक्कर० एगे वालुय० एगे धूमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा ५ अहवा एगे रयण० एगे सक्कर० एगे वालुय० एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा ६ अहवा एगे रयण० एगे सक्कर० एगे पंक० एगे धूम० एगे तमाए होज्जा ७ अहवा एगे रयण० एगे सक्कर० एगे पंक० एगे धूम० एगे अहेसत्तमाए होज्जा ८ अहवा एगे रयण० एगे सक्कर० एगे पंक० एगे तम० एगे अहेसत्तमाए होज्जा ९ अहवा एगे रयण० एगे सक्कर० एगे धूम० एगे तम० एगे अहेसत्तमाए होज्जा १० अहवा एगे रयण० एगे वालुय० एगे पंक० एगे धूम० एगे तमाए होज्जा ११ अहवा एगे रयण० एगे वालुय० एगे पंक० एगे धूम० एगे अहेसत्तमाए होज्जा १२ अहवा एगे रयण० एगे वालुय० एगे पंक० एगे धूम० एगे अहेसत्तमाए होज्जा १३ अहवा एगे रयण० एगे वालुय० एगे धूम० एगे तम० एगे अहेसत्तमाए होज्जा १४ अहवा एगे रयण० एगे पंक० जाव एगे अहेसत्तमाए होज्जा १५ अहवा एगे सक्कर० एगे वालुय० जाव एगे तमाए होज्जा १६ अहवा एगे सक्कर० जाव एगे पंक० एगे धूम० एगे अहेसत्तमाए होज्जा १७ अहवा एगे सक्कर० जाव एगे पंक० एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा १८ अहवा एगे सक्कर० एगे वालुय० एगे धूम० एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा १९ अहवा एगे सक्कर० एगे पंक० जाव

९ अतके
उद्देशः ५
॥७९०॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७९१॥

एगे अहेसत्तमाए होज्जा २० अहवा एगे वालुय० जाव एगे अहे सत्तमाए होज्जा २१ ॥

अथवा १ एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक पंकप्रभामां अने एक धूमप्रभामां होय. २ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक पंकप्रभामां अने एक तमःप्रभामां होय. ३ अथवा एक रत्नप्रभामां यावत् एक पंकप्रभामां अने एक अधःसप्तम पृथिवीमां होय. ४ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक तमःप्रभामां होय. ५ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक अधःसप्तम नरकमां होय. ६ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक तमःप्रभामां अने एक अधःसप्तम नरकमां होय. ७ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक पंकप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक तमःप्रभामां होय. ८ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक पंकप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक अधःसप्तम नरकमां होय. ९ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक पंकप्रभामां एक तमःप्रभामां अने एक तमःतमःप्रभामां होय. १० अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक धूमप्रभामां एक तमःप्रभामां अने एक अधःसप्तम नरकमां होय. ११ अथवा एक रत्नप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक पंकप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक तमामां होय. १२ अथवा एक रत्नप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक पंकप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक अधःसप्तम नरकमां होय. १३ अथवा एक रत्नप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक पंकप्रभामां एक तमःप्रभामां अने एक अधःसप्तममां होय. १४ अथवा एक रत्नप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक धूमप्रभामां एक तमःप्रभामां अने एक अधःसप्तममां होय. १५ अथवा एक रत्नप्रभामां एक पंकप्रभामां यावत् एक अधःसप्तममां होय. १६ अथवा एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां यावत् एक तमामां होय.

९ सतके
उद्देशः५
॥७९१॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७९२॥

१७ अथवा एक शर्कराप्रभामां यावत् एक पंकप्रभामां एक धूमप्रभामां अने एक अधःसप्तममां होय. १८ अथवा एक शर्कराप्रभामां यावत् एक पंकप्रभामां एक तमामां अने एक अधःसप्तममां होय. १९ अथवा एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां एक धूमप्रभामां एक तमामां अने एक अधःसप्तममां होय. २० अथवा एक शर्कराप्रभामां एक पंकप्रभामां यावत् एक अधःसप्तममां होय. २१ अथवा एक वालुकाप्रभामां यावत् एक अधःसप्तममां होय.

छब्भंते ! नेरइया नेरइयप्पवेसणएणं पविसमाणा किं रयणप्पभाए होज्जा ? पुच्छा, गंगेया ! रयणप्पभाए वा होज्जा जाव अहेसत्तमाए वा होज्जा ७ अहवा एगे रयण० पंच सक्करप्पभाए वा होज्जा अहवा एगे रयण० पंच वालुयप्पभाए वा होज्जा जाव अहवा एगे रयण० पंच अहेसत्तमाए होज्जा अहवा दो रयण० चत्तारि सक्करप्पभाए होज्जा जाव अहवा दो रयण० चत्तारि अहेसत्तमाए होज्जा अहवा तिन्नि रयण० तिन्नि सक्कर० एवं एएणं कमेणं जहा पंचण्हं दुयासंजोगो तहा छण्हवि भाणियव्वो नवरं एक्को अब्भहिओ संचारेयव्वो जाव अहवा पंच तमाए एगे अहेसत्तमाए होज्जा, अहवा एगे रयण० एगे सक्कर० चत्तारि वालुयप्पभाए होज्जा अहवा एगे रयण० एगे सक्कर० चत्तारि पंकप्पभाए होज्जा एवं जाव अहवा एगे रयण० एगे सक्कर० चत्तारि अहेसत्तमाए होज्जा अहवा एगे रयण० दो सक्कर० तिन्नि वालुयप्पभाए होज्जा, एवं एएणं कमेणं जहा पंचण्हं तियासंजोगो भणिओ तहा छण्हवि भाणियव्वो नवरं एक्को अहिओ उच्चारयेव्वो, सेसं तं चेव ३४, चउक्कसंजोगोवि तहेव, पंचगसंजोगोवि तहेव, नवरं एक्को अब्भहिओ संचारेयव्वो जाव पच्छिमो भंगो अहवा दो वालुय० एगे पंक० एगे धूम० एगे तम०

९ वतके
उद्देशः
॥७९२॥

व्याख्या-
प्रशंसा:
॥७९३॥

एगे अहेसत्तमाए होज्जा अहवा एगे रयण० एगे सक्कर० जाव एगे तमाए होज्जा १ अहवा एगे रयण० जाव एगे धूम०
एगे अहेसत्तमाए होज्जा २ अहवा एगे रयण० जाव एगे पंक० एगे तमाए एगे अहेसत्तमाए
होज्जा ३ अहवा एगे रयण० जाव एगे वालुय० एगे धूम० जाव एगे अहेसत्तमाए होज्जा ४
अहवा एगे रयण० एगे सक्कर० एगे पंक० जाव एगे अहेसत्तमाए होज्जा ५ अहवा एगे रय-
ण० एगे वालुय० जाव एगे अहेसत्तमाए होज्जा ६ अहवा एगे सक्करप्पभाए एगे वालुय-
प्पभाए जाव एगे अहेसत्तमाए होज्जा ७ ॥

सर्वमीलने ९२४ भङ्गाः
एक०७ द्विकसंयोगाः १०५
त्रिकसंयोगाः ३०५
चतुष्कसंयोगाः ३५०
पंचकसंयोगाः १०५
षट्कसंयोगाः ७

९ त्तके
उद्देशः ५
॥७९३॥

[प्र०] हे भगवन् ! छ नैरयिको नैरयिकप्रवेशनकवडे प्रवेश करता शुं रत्नप्रभामां होय ?-इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! तेओ
१ रत्नप्रभामां पण होय. ७ यावत् अधःसप्तम पृथिवीमां पण होय. (एक संयोगी सात विकल्प थया.) १ अथवा एक रत्नप्रभामां
अने पांच शर्कराप्रभामां होय. २ अथवा एक रत्नप्रभामां अने पांच वालुकाप्रभामां पण होय. यावत् ६ अथवा एक रत्नप्रभामां
अने पांच अधःसप्तम पृथिवीमां होय. १ अथवा बे रत्नप्रभामां अने चार शर्कराप्रभामां होय. यावत् ६ अथवा बे रत्नप्रभामां अने
चार अधःसप्तम पृथिवीमां होय. १ अथवा त्रण रत्नप्रभामां अने त्रण शर्कराप्रभामां होय. ए प्रमाणे ए क्रमवडे जेम पांच नैरयिकोनो
द्विकसंयोग कह्यो तेम छ नैरयिकोनो पण कहेवो. परन्तु अहीं एक अधिक गणवो. यावत् १०५ अथवा पांच तमामां अने एक
अधःसप्तम नरकमां होय. १ एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने चार वालुकाप्रभामां होय. २ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्क-
राप्रभामां अने चार पंकप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ५ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने चार अधःसप्तम पृथिवीमां

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७९४॥

होय. १ अथवा एक रत्नप्रभामां बे शर्कराप्रभामां अने त्रण वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे ए क्रमथी जेम पांच नैरयिकोनो त्रिकसंयोग कखो तेम छ नैरयिकोनो पण त्रिकसंयोग कहेवो. परन्तु विशेष ए छे के तेमां एक नैरयिक अधिक कहेवो, अने बाकी बंधुं पूर्ववत् जाणवुं. ते प्रमाणे छ नारकोनो चतुःसंयोग अने पंचसंयोग पण जाणवो. परन्तु तेमां एक नैरयिक अधिक गणवो. यावत् छेल्लो भंग- अथवा बे वालुकाप्रभामां एक पंकप्रभामां एक धूमप्रभामां एक तमःप्रभामां अने एक तमःतमःप्रभामां होय. १ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां यावत् एक तमामां होय. २ अथवा एक रत्नप्रभामां यावत् एक धूमप्रभामां अने एक अधःसप्तम नरकमां होय. ३ अथवा एक रत्नप्रभामां यावत् एक पंकप्रभामां एक तमामां अने एक अधःसप्तममां होय. ४ अथवा एक रत्नप्रभामां यावत् एक वालुकाप्रभामां एक धूमप्रभामां यावत् एक अधःसप्तम नरकमां होय. ५ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक पंकप्रभामां यावत् एक अधःसप्तम नरकमां होय. ६ अथवा एक रत्नप्रभामां एक वालुकाप्रभामां यावत् एक अधःसप्तम नरकमां होय. ७ अथवा एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां यावत् एक अधःसप्तम नरकमां होय.

सप्तप्रवेशे संयोगाः १७१६
एक० ७ भङ्गाः
द्विकसंयोगाः १२६
त्रिकसंयोगाः ५२५
चतुष्कसंयोगाः ७००
पंचकसंयोगाः ३१५
षट्कसंयोगाः ४२
सप्तकसंयोगः १

सत्त भंते ! नेरइया नेरइयपवेसणएणं पविसमाणा पुच्छा, गंगेया ! रयणप्पभाए वा होज्जा जाव अहेसत्तमाए वा होज्जा ७, अहवाएगे रयणप्पभाए छ सक्करप्पभाए होज्जा एवं एएणं कमेणं जहा छण्हं दुयासंजोगो तहा सत्तण्हवि भाणियव्वं नवरं एगो अब्भहिओ संचारिज्जइ, सेसंतं चेव, तियासंजोगो चउक्कसंजोगो पंचसंजोगो छक्कसंजोगो य छण्हं जहा तहा सत्तण्हवि भाणियव्वं, नवरं एक्केको अब्भहिओ संचारेयव्वो जाव छक्कगसंजोगो अहवा दो सक्कर० एगे वालुय० जाव एगे अहेसत्तमाए होज्जा अहवा एगे रयण० एगे सक्कर० जाव एगे अहेसत्तमाए होज्जा ॥

९ वसुके
उद्देशः
॥७९४॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७९५॥

[प्र०] हे भगवन् ! सात नैरयिको नैरयिकप्रवेशनकवडे प्रवेश करता (शुं रत्नप्रभामां होय ?) इत्यादि संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! (ते साते नैरयिको) रत्नप्रभामां पण होय अने यावद् अधःसप्तम नरकपृथिवीमां पण होय. (एक संयोगी सात विकल्प थया.) अथवा एक रत्नप्रभामां अने छ शर्कराप्रभामां होय. ए प्रमाणे ए क्रमथी जेम छ नैरयिकोनो द्विकसंयोग कह्यो तेम सात नैरयिकोनो पण जाणवो. पण विशेष ए छे के एक नैरयिकनो अधिक संचार करवो, बाकी बधुं पूर्व प्रमाणे जाणवुं. जेम छ नैरयिकोनो त्रिकसंयोग, चतुःसंयोग, पंचसंयोग अने षट्संयोग कह्यो तेम सात नैरयिकोनो पण जाणवो; परन्तु विशेष ए छे के एक एक नैरयिकनो अधिक संचार करवो, यावत् षट्संयोग-‘अथवा बे शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां यावत् एक अधःसप्तम नरकमां होय’ त्यांसुधी जाणवुं (सप्त-संयोगी एक विकल्प-) अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां यावत् एक अधःसप्तम नरकमां होय.

‘अट्ट भंते ! नेरतिग्या जाव अहेसत्तमाए वा होज्जा छक्कसंजोगो य जहा सत्तण्हं यव्वो सेसं तं चेव जाव छ-होज्जा अहवा एगे रयण० तमाए एगे अहेसत्तमाए अहेसत्तमाए होज्जा ॥

अष्टानां जीवानां
भङ्गाः ३००३
एकयोगे ७
द्विक० १४७
त्रिक० ७३५
चतु० १२२५
पंच० ७३५
षट्० १४७
सप्त० ७

नेरइयपवेसणएणं पविसमाणा पुच्छा, गंगेया ! रयणप्पभाए वा होज्जा अहवा एगे रयण० सत्त सक्करप्पभाए होज्जा एवं दुयासंजोगो जाव भणिओ तहा अट्टण्हवि भाणियव्वो नवरं एक्केक्को अब्भहिओ संचारे-क्कसंजोगस्स अहवा तिन्नि सक्कर० एगे वालुय० जाव एगे अहेसत्तमाए जाव एगे तमाए दो अहेसत्तमाए होज्जा अहवा एगे रयण० जाव दो होज्जा एवं संचारेयव्वं जाव अहवा दो रयण० एगे सक्कर० जाव एगे

९ शतके
उद्देशः ५
॥७९५॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥७९६॥

[प्र०] हे भगवन् ! आठ नैरयिको नैरयिकप्रवेशनकवडे प्रवेश करता शुं रत्नप्रभामां होय ?-इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! १ रत्नप्रभामां पण होय; यावद् ७ अधःसप्तम पृथिवीमां पण होय. अथवा १ 'एक रत्नप्रभामां अने सात शर्कराप्रभामां होय.' ए प्रमाणे जेम सात नैरयिकोनो द्विकसंयोग, त्रिकसंयोग, चतुष्कसंयोग, पंचसंयोग अने षट्कसंयोग कह्यो तेम आठ नैरयिकोनो पण कहेवो. परन्तु विशेष ए के एक एक नैरयिकोनो अधिक संचार करवो. बाकी बंधुं छ संयोग सुधी पूर्व प्रमाणे जाणवुं. (छेछो विकल्प-)
अथवा त्रण शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां यावत् एक अधःसप्तम नरकमां होय. १ अथवा एक रत्नप्रभामां यावत् एक तमामां अने बे अधःसप्तम पृथिवीमां होय. २ अथवा एक रत्नप्रभामां यावत् बे तमामां अने एक अधःसप्तम पृथिवीमां होय. ए प्रमाणे सर्वत्र संचार करवो. यावत् ७ अथवा बे रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां यावद् एक अधःसप्तम पृथिवीमां होय. (ए प्रमाणे ७, १४७, ७३५, १२२५, ७३५, १४७ अने ७. ए बधा मळीने आठ जीवने आश्रयी ३००३ विकल्पो थाय छे.)

नव भंते ! नेरतिया नेरतियपवेसणएणं पविसमाणा किं पुच्छा, गंगेया ! रयणप्पभाए वा होज्जा जाव अहेसत्तमाए वा होज्जा अहवा एगे रयण० अट्ट सक्करप्पभाए होज्जा एवं दुयासंजोगो जाव सत्तगसंजोगे य जहा अट्टण्हं भणियं तहा नवण्हंपि भाणियव्वं नवरं एक्केको अब्भहिओ संचारेयव्वो सेसं तं चेव पच्छिमो आलावगो अहवा तिन्नि रयण० एगे सक्कर० एगे वालुय जाव एगे अहेसत्तमाए वा होज्जा ॥

असंयोगाः ७
द्विकसं० १६८
त्रिकसं० ९८०
चतुष्कसं० १९६०
पंचकसं० १४७०
षट्कसं० ३९२
सप्तकसं० २८
५००५

९ वृत्तके
उद्देशः ५
॥७९६॥

व्याख्या-
प्रकाशः
॥७९७॥

[प्र०] हे भगवन् ! नव नैरयिको नैरयिकप्रवेशनकवडे प्रवेश करता शुं रत्नप्रभामां होय-इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! ते नव नैरयिको १ रत्नप्रभामां होय, अने ए प्रमाणे यावद् ७ अधःसप्तम पृथिवीमां पण होय. अथवा 'एक रत्नप्रभामां अने आठ शर्कराप्रभामां पण होय' इत्यादि आठ नैरयिकोनो जेम द्विकसंयोग (त्रिकसंयोग, चतुष्कसंयोग, पंचकसंयोग, षट्कसंयोग,) यावत् सप्तकसंयोग कह्यो तेम नव नैरयिकोनो पण कहेवो. परन्तु विशेष ए छे के एक एक नैरयिकनो अधिक संचार करवो. बाकी बंधुं पूर्व प्रमाणे जाणवुं. तेनो छेल्लो भांगो-अथवा त्रण रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां एक वालुकाप्रभामां यावत् एक अधःसप्तम नरकमां होय.

दस भंते ! नेरइया नेरइयपवेसणएणं पविसमाणा पुच्छा, गंगेया ! रयणप्पभाए होज्जा जाव अहेसत्तमाए वा होज्जा ७ अहवा एगे रयणप्पभाए नव सक्करप्पभाए होज्जा एवं दुयासंजोगो जाव सत्तसंजोगो य जहा नवण्हं नवरं एकेको अब्भहिओ संचारेयव्वो सेसं तं चेव अपच्छिमआलावगो अहवा चत्तारि रयण० एगे सक्करप्पभाए जाव एगे अहेसत्तमाए होज्जा ॥

[प्र०] हे भगवन् ! दश नैरयिकोनैरयिकप्रवेशनकवडे प्रवेश करता शुं १ रत्नप्रभामां होय के यावद् ७ अधःसप्तम पृथिवीमां होय ? [उ०] हे गांगेय ! ते दश नैरयिको १ रत्नप्रभामां पण होय, अने ए प्रमाणे यावद् ७ अधःसप्तम पृथिवीमां पण होय. अथवा एक रत्नप्रभामां अने नव शर्कराप्रभामां होय-इत्यादि द्विकसंयोग (तथा त्रिकसंयोग, चतुष्कसंयोग पंचकसंयोग, षट्कसंयोग) यावत् सप्तकसंयोग जेम नव नारकनो कह्यो तेम दस नैरयिकोनो पण जाणवो. परन्तु विशेष ए छे के एक एक नैरयिकनो अधिक संचार करवो. बाकी बंधुं पूर्व प्रमाणे जाणवुं. तेनो छेल्लो भंग-अथवा चार रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां यावत् एक अधःसप्तमनरकमां होय.

९ वतके
उद्देशः
॥७९७॥

व्याख्या-
प्रकृतिः
॥७९८॥

संखेज्जा भंते! नेरइया नेरइयप्पवेसणएणं पविसमाणा पुच्छा, गंगेया! रयणप्पभाए वा होज्जा जाव अहेसत्तमाए वा होज्जा ७ अहवा एगे रयण० संखेज्जा सक्करप्पभाए होज्जा एवं जाव अहवा एगे रयण० संखेज्जा अहेसत्तमाए होज्जा अहवा दो रयण० संखेज्जा सक्करप्पभाए वा होज्जा एवं जाव अहवा दो रयण० संखेज्जा अहेसत्तमाए होज्जा अहवा तिन्नि रयण० संखेज्जा सक्करप्पभाए होज्जा एवं एएणं कमेणं एक्केको संचारेयव्वो जाव आहवा दस रयण० संखेज्जा सक्करप्पभाए होज्जा एवं जाव अहवा दस रयण० संखेज्जा अहेसत्तमाए होज्जा अहवा संखेज्जा रयण० संखेज्जा सक्करप्पभाए होज्जा जाव अहवा संखेज्जा रयणप्पभाए संखेज्जा अहेसत्तमाए होज्जा अहवा एगे सक्कर० संखेज्जा वालुयप्पभाए होज्जा एवं जहा रयणप्पभाए उवरिमपुढवीएहिं समं संचारिया एवं सक्करप्पभाएवि उवरिमपुढवीएहिं समं चारेयव्वा, एवं एक्केका पुढवी उवरिमपुढवीएहिं समं चारेयव्वा जाव अहवा संखेज्जा तमाए संखेज्जा अहेसत्तमाए होज्जा अहवा एगे रयण० एगे सक्कर० संखेज्जा वालुयप्पभाए होज्जा अहवा एगे रयण० एगे सक्कर० संखेज्जा पंकप्पभाए होज्जा जाव अहवा एगे रयण० एगे सक्कर० संखेज्जा अहेसत्तमाए होज्जा अहवा एगे रयण० दो सक्कर० संखेज्जा वालुयप्पभाए होज्जा अहवा एगे रयण० दो सक्कर० संखेज्जा अहेसत्तमाए होज्जा अहवा एगे रयण० तिन्नि सक्कर० संखेज्जा वालुयप्पभाए होज्जा, एवं एएणं कमेणं एक्केको संचारेयव्वो अहवा एगे रयण० संखेज्जा सक्कर० संखेज्जा वालुयप्पभाए होज्जा जाव अहवा एगे रयण० संखेज्जा वालुय० संखेज्जा अहेसत्तमाए होज्जा अहवा दो रयण० संखेज्जा सक्कर० संखेज्जा वालुयप्पभाए होज्जा जाव अहवा दो रयण० संखेज्जा सक्कर० संखेज्जा अहेसत्तमाए होज्जा अहवा तिन्नि

९ वसुके
उद्देशः
॥७९८॥

व्याख्या-
प्रसिद्धिः
॥७९९॥

रयण० संखेज्जा सकर० संखेज्जा वालुयप्पभाए होज्जा, एवं एणं कमेणं एकेको रयणप्पभाए संचारेयव्वो जाव अहवा संखेज्जा रयण० संखेज्जा सकर० संखेज्जा वालुयप्पभाए होज्जा जाव अहवा संखेज्जा रयण० संखेज्जा सकर० संखेज्जा अहेसत्तमाए होज्जा अहवा एगे रयण० एगे वालुय० संखेज्जा पंकप्पभाए होज्जा जाव अहवा एगे रयण० एगे वालुय० संखेज्जा अहेसत्तमाए होज्जा अहवा एगे रयण० दो वालुय० संखेज्जा पंकप्पभाए होज्जा, एवं एणं कमेणं तियासंजोगो चउक्कसंजोगो जाव सत्तगसंजोगो य जहा दसण्हं नहेव भाणियव्वो पच्छिमो आलावगो सत्तसंजोगस्स अहवा संखेज्जा रयण० संखेज्जा सकर० जाव संखेज्जा अहेसत्तमाए होज्जा ॥

[प्र०] हे भगवन् ! संख्याता नैरयिको नैरयिकप्रवेशनकवडे प्रवेश करता शुं रत्नप्रभामां होय ? इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! संख्याता नैरयिको १ रत्नप्रभामां पण होय अने यावद् ७ अधःसप्तम पृथिवीमां पण होय. (एक संयोगी सात विकल्प थया.) १ अथवा एक रत्नप्रभामां होय अने संख्याता शर्कराप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ६ एक रत्नप्रभामां होय अने संख्याता अधःसप्तम पृथिवीमां पण होय. (छ विकल्प थया.) १ अथवा बे रत्नप्रभामां अने संख्याता शर्कराप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् ६ बे रत्नप्रभामां अने संख्याता अधःसप्तम पृथिवीमां पण होय. (छ विकल्प थया.) १ अथवा त्रण रत्नप्रभामां अने संख्याता शर्कराप्रभामां होय. ए प्रमाणे ए क्रमथी एक एक नैरयिकनो अधिक संचार करवो. यावत् १ अथवा दस रत्नप्रभामां अने संख्याता शर्कराप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावद् ६ अथवा दस रत्नप्रभामां अने संख्याता अधःसप्तम पृथिवीमां होय. १ अथवा संख्याता रत्नप्रभामां अने संख्याता शर्कराप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावद् ६ अथवा संख्याता रत्नप्रभामां अने संख्याता अधःसप्तम पृथिवीमां होय. १ अथवा

९ व्रतके
उद्देशः ५
॥७९९॥

આચાર્ય-
પ્રશ્ન:
॥૮૦૦॥

एक शर्कराप्रभामां अने संख्याता वालुकामां होय. ए प्रमाणे जेम रत्नप्रभापृथिवीनो बीजी पृथिवी साथे योग कर्यो तेम शर्कराप्रभा पृथिवीनो पण उपरनी बधी पृथिवीओ साथे योग करवो. ए प्रकारे एक एक पृथिवीनो उपरनी पृथिवीओ साथे योग करवो. यावद् अथवा संख्याता तमःप्रभामां अने संख्याता अधःसप्तम नरकमां पण होय. (ए प्रमाणे द्विकसंयोगी विकल्पो थया.) १ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने संख्याता वालुकाप्रभामां होय. २ अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने संख्याता पंकप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावत् अथवा एक रत्नप्रभामां एक शर्कराप्रभामां अने संख्याता अधःसप्तम पृथिवीमां होय. अथवा एक रत्नप्रभामां बे शर्कराप्रभामां अने संख्याता वालुकाप्रभामां होय. अथवा एक रत्नप्रभामां बे शर्कराप्रभामां अने संख्याता अधःसप्तम-पृथिवीमां होय. अथवा एक रत्नप्रभामां त्रण शर्कराप्रभामां अने संख्याता वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे ए क्रमथी एक एक नैर-यिकनो संचार करवो. अथवा एक रत्नप्रभामां संख्याता शर्कराप्रभामां अने संख्याता वालुकाप्रभामां होय. यावद् अथवा एक रत्न-प्रभामां संख्याता वालुकाप्रभामां अने संख्याता अधःसप्तमपृथिवीमां होय. अथवा बे रत्नप्रभामां संख्याता शर्कराप्रभामां अने संख्याता वालुकाप्रभामां होय. यावद् अथवा बे रत्नप्रभामां संख्याता शर्कराप्रभामां अने संख्याता अधःसप्तमपृथिवीमां होय. अथवा त्रण रत्न-प्रभामां संख्याता शर्कराप्रभामां अने संख्याता वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे ए क्रमथी रत्नप्रभामां एक एकनो संचार करवो. यावत् अथवा संख्याता रत्नप्रभामां संख्याता शर्कराप्रभामां अने संख्याता वालुकाप्रभामां होय. यावद् अथवा संख्याता रत्नप्रभामां संख्याता शर्कराप्रभामां अने संख्याता अधःसप्तमपृथिवीमां होय. अथवा एक रत्नप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने संख्याता पंकप्रभामां होय. यावद् अथवा एक रत्नप्रभामां एक वालुकाप्रभामां अने संख्याता अधःसप्तमपृथिवीमां होय. अथवा एक रत्नप्रभामां बे वालुकाप्रभामां

૯ કતકે
ઉદેશ્ય
॥૮૦૦॥

व्याख्या-
प्रशस्तिः
॥८०१॥

अने संख्याता पंकप्रभामां होय. ए प्रमाणे ए क्रमथी त्रिकसंयोग, चतुष्कसंयोग, यावत् सप्तकसंयोग जेम दस नैरयिकोनो कखो तेम कहेवो. तेनो छेल्लो आलापक-अथवा संख्याता रत्नप्रभामां संख्याता शर्कराप्रभामां अने यावत् संख्याता अधःसप्तमपृथिवीमां होय.

असंखेज्जा भंते ! नेरइया नेरइयपवेसणएणं पुच्छा, गंगेया ! रयणप्पभाए वा होज्जा जाव अहेसत्तमाए होज्जा, अहवा एगे रयण० असंखेज्जा सक्करप्पभाए होज्जा, एवं दुयासंजोगो जाव सत्तगसंजोगो य जहा संखिज्जाणं भणिओ तहा असंखेज्जाणवि भाणियव्वो, नवरं असंखेज्जाओ अब्भहिओ भाणियव्वो, सेसं तं चेव जाव सत्तगसंजोगस्स पच्छिमो आलावगो अहवा असंखेज्जा रयण० असंखेज्जा सक्कर० जाव असंखेज्जा अहेसत्तमाए होज्जा-

[प्र०] हे भगवन् ! असंख्यात नैरयिको नैरयिकप्रवेशनकवडे प्रवेश करता शुं रत्नप्रभामां होय ?—इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! १ रत्नप्रभामां पण होय अने यावत् ७ अधःसप्तम पृथिवीमां पण होय. १ अथवा एक रत्नप्रभामां अने असंख्याता शर्करा प्रभामां होय. ए प्रमाणे जेम संख्याता नैरयिकोनो द्विकसंयोग, यावत् सप्तकसंयोग कखो तेम असंख्यातानो पण कहेवो. पण विशेष ए के अहिं 'असंख्याता' पद कहेवुं. बाकी बंधुं तेज प्रमाणे जाणवुं, यावत् छेल्लो आलापक-अथवा असंख्याता रत्नप्रभामां असंख्याता रत्नप्रभामां असंख्याता शर्कराप्रभामां यावद् असंख्याता अधःसप्तमपृथिवीमां पण होय.

उक्कोसेणं भंते ! नेरइया नेरतिपवेसणएणं पुच्छा, गंगेया ! सव्वेवि ताव रयणप्पभाए होज्जा अहवा रयणप्पभाए य सक्करप्पभाए य होज्जा अहवा रयणप्पभाए य वालुयप्पभाए य होज्जा जाव अहवा रयणप्पभाए य अहेसत्तमाए होज्जा अहवा रयणप्पभाए य सक्करप्पभाए य वालुयप्पभाए य होज्जा एवं जाव अहवा

१ कतके
उद्देशः
॥८०१॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥८०२॥

रयण० सक्करप्पभाए य अहेसत्तमाए य होज्जा ५ अहवा रयण० वालुय० पंकप्पभाए य होज्जा जाव अहवा रयण० वालुय० अहेसत्तमाए होज्जा ४ अहवा रयण० पंकप्पभाए धूम० होज्जा एवं रयणप्पभं अमुयंतेसु जहा तिण्हं तियासंजोगो भणिओ तहा भाणियव्वं जाव अहवा रयण० तमाए य अहेसत्तमाए य होज्जा १५ अहवा रयणप्पभाए सक्करप्पभाए वालुय० पंकप्पभाए य होज्जा अहवा रयणप्पभाए सक्करप्पभाए वालुय० धूमप्पभाए य होज्जा जाव अहवा रयणप्पभाए सक्करप्पभाए वालुय य अहेसत्तमाए य होज्जा ४ अहवा रयण० सक्कर० पंक० धूमप्पभाए य होज्जा एवं रयणप्पभं अमुयंतेसु जहा चउण्हं चउक्कसंजोगो भणितो तहा भाणियव्वं जाव अहवा रयण० धूम० तमाए अहेसत्तमाए होज्जा अहवा रयण० सक्कर० वालुय० पंक० धूमप्पभाए य होज्जा १ अहवा रयणप्पभाए जाव पंक० तमाए य होज्जा २ अहवा रयण० जाव पंक० अहेसत्तमाए य होज्जा ३ अहवा रयण० सक्कर० वालुय० धूम० तमाए य होज्जा ४ एवं रयणप्पभं अमुयंतेसु जहा पंचण्हं पञ्चकसंजोगो तहा भाणियव्वं जाव अहवा रयण० पंकप्पभा० जाव अहेसत्तमाए होज्जा अहवा रयण० सक्कर० जाव धूमप्पभाए तमाए य होज्जा १ अहवा रयण० जाव धूम० अहेसत्तमाए य होज्जा २ अहवा रयण० सक्कर० जाव पंक० तमाए य अहेसत्तमाए य होज्जा ३ अहवा रयण० सक्कर० वालुय० धूमप्पभाए तमाए अहेसत्तमाए होज्जा ४ अहवा रयण० सक्कर० पंक० जाव अहेसत्तमाए य होज्जा ५ अहवा रयण० वालुय० जाव अहेसत्तमाए होज्जा ६ अहवा रयणप्पभाए य सक्कर० जाव अहेसत्तमाए य होज्जा ७ ॥

९ शतके
उद्देशः
॥८०२॥

व्याख्या-
प्रकाशः
॥८०३॥

[प्र०] हे भगवन् ! नैरयिकप्रवेशनकवडे प्रवेश करता नैरयिको उत्कृष्टपदे शुं रत्नप्रभामां होय ?-इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! १ सर्व नैरयिको उत्कृष्टपदे रत्नप्रभामां होय. (द्विकसंयोगी छ विकल्प-) १ अथवा रत्नप्रभामां अने शर्कराप्रभामां होय. २ अथवा रत्नप्रभा अने वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावद् अथवा ६ रत्नप्रभा अने अधःसप्तमपृथिवीमां पण होय. (त्रिकसंयोगी १५ विकल्प-) १ अथवा रत्नप्रभा शर्कराप्रभा अने वालुकाप्रभामां होय. ए प्रमाणे यावद् ५ रत्नप्रभा शर्कराप्रभा अने अधःसप्तमपृथिवीमां होय. ६ अथवा रत्नप्रभा वालुकाप्रभा अने पंकप्रभामां पण होय. यावद् १० अथवा रत्नप्रभा वालुकाप्रभा अने अधःसप्तमपृथिवीमां होय. ११ अथवा रत्नप्रभा पंकप्रभा अने धूमप्रभामां होय. ए प्रमाणे जेम रत्नप्रभाने मुक्क्या शिवाय त्रण नैरयिकोनो त्रिकसंयोग कह्यो तेम अहीं कहेवुं. यावद् १५ अथवा रत्नप्रभा, तमःप्रभा तमःतमःप्रभामां पण होय. (चतुःसंयोगी २० विकल्प) १ अथवा रत्नप्रभा शर्कराप्रभा वालुकाप्रभा अने पंकप्रभामां होय. २ अथवा रत्नप्रभा शर्कराप्रभा वालुकाप्रभा अने धूमप्रभामां होय. यावत् ४ अथवा रत्नप्रभा शर्कराप्रभा वालुकाप्रभा अने अधःसप्तमपृथिवीमां पण होय. ५ अथवा रत्नप्रभा शर्कराप्रभा पंकप्रभा अने धूमप्रभामां होय. ए प्रमाणे रत्नप्रभाने मुक्क्या शिवाय जेम चार नैरयिकोनो चतुष्कसंयोग कह्यो छे तेम अहीं कहेवो. यावद् २० अथवा रत्नप्रभा धूमप्रभा तमःप्रभा अने तमःतमःप्रभामां होय. (पंचसंयोगी १५ विकल्प) १ अथवा रत्नप्रभा शर्कराप्रभा वालुकाप्रभा पंकप्रभा अने धूमप्रभामां होय. २ अथवा रत्नप्रभा यावत् पंकप्रभा अने तमप्रभामां होय. ३ अथवा रत्नप्रभा यावत् पंकप्रभा अने अधःसप्तमपृथिवीमां होय. ४ अथवा रत्नप्रभा शर्कराप्रभा वालुकाप्रभा धूमप्रभा अने तमःप्रभामां होय. ए प्रमाणे रत्नप्रभाने छोड्या शिवाय जेम पांच नैरयिकोनो पंचसंयोग कह्यो तेम कहेवो. यावद् १५ अथवा रत्नप्रभा पंकप्रभा यावद् अधःसप्तमपृथिवीमां होय. (षट्कसंयोगी छ

९ सतके
उद्देशः ५
॥८०३॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥८०४॥

विकल्प- १ अथवा रत्नप्रभा शर्कराप्रभा यावत् धूमप्रभा अने तमःप्रभामां होय. २ अथवा रत्नप्रभा यावद् धूमप्रभा अने अधःसप्तमपृथिवीमां होय. ३ अथवा रत्नप्रभा शर्कराप्रभा यावत् पंकप्रभा तमःप्रभा अने अधःसप्तम पृथिवीमां होय. ४ अथवा रत्नप्रभा शर्कराप्रभा वालुकाप्रभा धूमप्रभा तमःप्रभा अने तमःतमःप्रभामां होय. ५ अथवा रत्नप्रभा शर्कराप्रभा पंकप्रभा यावद् अधःसप्तमपृथिवीमां होय. ६ अथवा रत्नप्रभा वालुकाप्रभा यावद् अधःसप्तमपृथिवीमां होय. (सप्तसंयोगी १ विकल्प-) अथवा रत्नप्रभा शर्कराप्रभा, यावद् अधःसप्तमपृथिवीमां होय. (ए रीते उत्कृष्ट पदना १-६-१५-२०-१५-६-१ मळी ६४ विकल्पो थाय छे.)

द्विकयोने पञ्चमः										त्रिकयोने पञ्चमः										चतुष्कसंयोगे विंशतिभङ्गाः									
१२	१३	१४	१५	१६	१७					१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१
२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८	४९	५०	५१
५२	५३	५४	५५	५६	५७	५८	५९	६०	६१	६२	६३	६४	६५	६६	६७	६८	६९	७०	७१	७२	७३	७४	७५	७६	७७	७८	७९	८०	८१
८२	८३	८४	८५	८६	८७	८८	८९	९०	९१	९२	९३	९४	९५	९६	९७	९८	९९	१००	१०१	१०२	१०३	१०४	१०५	१०६	१०७	१०८	१०९	११०	१११

सन्वत्थोवे अहेसत्तमापुढविनेरइयपवेसणए तमापुढविनेरइयपवेसणए असंखेज्जगुणे एवं पडिलोमगं जाव रयण-
प्पभापुढविनेरइयपवेसणए असंखेज्जगुणे ॥ (सूत्रं ३७३) ॥

९ अतके
उद्देशः
॥८०४॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥८०५॥

[प्र०] हे भगवन् ! रत्नप्रभापृथिवीनैरयिकप्रवेशनक, शर्कराप्रभापृथिवीनैरयिकप्रवेशनक, यावद् अधःसप्तमपृथिवीनैरयिकप्रवेशन-
कमां कया प्रवेशनको कया प्रवेशनकोथी यावद् विशेषाधिक छे ? [उ०] हे गांगेय ! सौखी अल्प अधःसप्तमपृथिवीनैरयिकप्रवेशनक
छे, तेना करतां तमापृथिवीनैरयिकप्रवेशनक असंख्येयगुण छे. ए प्रमाणे विपरितक्रमथी यावत् रत्नप्रभापृथिवीनैरयिकप्रवेशनक
असंख्यातगुण छे. ॥ ३७३ ॥

तिरिक्खजोणियपवेसणए णं भंते ! कतिविहे पन्नत्ते ?, गंगेया ! पंचविहे पन्नत्ते, तंजहा-एगिंदियतिरिक्ख-
जोणियपवेसणए जाव पंचेदियतिरिक्खजोणियपवेसणए । एगे भंते ! तिरिक्खजोणिए तिरिक्खजोणियपवेसण-
एणं पविसमाणे किं एगिंदिएसु होज्जा जाव पंचिंदिएसु होज्जा ?, गंगेया ! एगिंदिएसु वा होज्जा जाव पंचिंदि-
एसु वा होज्जा । दो भंते ! तिरिक्खजोणिया पुच्छा,

द्वयोस्तिरश्चोद्विक-	
योगे १० भङ्गाः	
१२ २४ १५	
१३ २५ एवं	
१४ ३४ भङ्गाः	
१४ ३५	
२३ ४५	

 एगिंदिएसु होज्जा, अहवा एगे एगिंदिएसु होज्जा
सणए तहा तिरिक्खजोणियपवेसणएवि भाणियब्बे
जोणिया पुच्छा, गंगेया ! सव्वेवि ताव एगिंदिएसु
होज्जा, एवं जहा नेरतिया चारिया तहा तिरिक्खजो-
दुयासंजोगो तियासंजोगो चउक्कसंजोगो पंचसंजोगो य उवउज्जिऊण भाणियब्बो जाव अहवा एगिंदिएसु वा
बेइंदिय जाव पंचिंदिएसु वा होज्जा ॥ एयस्स णं भंते ! एगिंदियतिरिक्खजोणियपवेसणगस्स जाव पंचिंदि-

९ अक्षर
उद्देशः
॥८०५॥

व्याख्या-
प्रशस्तिः
॥८०६॥

यतिरिक्खजोणियपवेसणयस्स य कयरे २ जाव विसेसाहिया वा ?, गंगेवा ! सव्वत्थोवा पंचिदियतिरिक्खजोणिय-
पवेसणए चउरि दियतिरिक्खजोणिय० विसेसाहिए तेइंदिय० विसेसाहिए बेइंदिय० विसेसाहिए एगिंदियतिरि-
क्ख विसेसाहिए ॥ (सूत्रं ३७४) ॥

[प्र०] हे भगवन् ! तिर्यचयोनिकप्रवेशनक केटला प्रकारे कहुं छे ? [उ०] हे गांगेय ! पांच प्रकारे कहुं छे. ते आ प्रमाणे
—एकेन्द्रियतिर्यचयोनिकप्रवेशनक, यावत् पंचेन्द्रियतिर्यचयोनिकप्रवेशनक. [प्र०] हे भगवन् ! एक तिर्यचयोनिक जीव तिर्यचयोनि-
कप्रवेशनकवडे प्रवेश करतो शुं एकेन्द्रियोमां होय के यावत् पंचेन्द्रियोमां होय ? [उ०] हे गांगेय ! १ एक तिर्यचयोनिक जीव
एकेन्द्रियमां होय अने यावत् ५ पंचेन्द्रियमां पण होय. [प्र०] हे भगवन् ! बे तिर्यचयोनिक जीवो संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गांगेय !
१ एकेन्द्रियोमां पण होय अने यावत् ५ पंचेन्द्रियोमां पण होय. अथवा एकएकेन्द्रियमां अने एक बेइन्द्रियमां पण होय. ए प्रमाणे
जेम नैरयिकप्रवेशनकमां कहुं तेम तिर्यचयोनिकप्रवेशनकमां यावत् असंख्येय तिर्यचयोनिको सुधी कहेवुं. [प्र०] हे भगवन् ! तिर्य-
चयोनिको उत्कृष्टपणे (शुं एकेन्द्रियोमां होय के यावत् पंचेन्द्रियोमां होय. ?) ए प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! ते बधा एकेन्द्रियोमां
होय. अथवा एकेन्द्रियो अने बेइन्द्रियोमां पण होय. ए प्रमाणे जेम नैरयिकोनो संचार कर्यो तेम तिर्यचयोनिकोनो पण संचार करवो.
एकेन्द्रियोने सुक्या सिवाय द्विकसंयोग, त्रिकसंयोग, चतुष्कसंयोग अने पंचकसंयोग उपयोगपूर्वक कहेवो. यावत् अथवा एकेन्द्रि-
योमां बेइन्द्रियोमां यावत् पंचेन्द्रियोमां पण होय. [प्र०] हे भगवन् ! एकेन्द्रियतिर्यचयोनिकप्रवेशनक, यावत् पंचेन्द्रियतिर्यचयोनि-
कप्रवेशनकमां कयुं प्रवेशनक कोनाथी यावद् विशेषाधिक छे ? [उ०] हे गांगेय ! पंचेन्द्रियतिर्यचयोनिकप्रवेशनक सौथी अल्प छे,

९ शतके
उद्देशः
॥८०६॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥८०७॥

तेथी चउरिन्द्रियतिर्यचयोनिकप्रवेशनक विशेषाधिक छे, तेना करतां त्रीन्द्रियतिर्यचयोनिकप्रवेशनक विशेषाधिक छे, तेना करतां बेइन्द्रियतिर्यचयोनिकप्रवेशनक विशेषाधिक छे, अने तेना करतां एकेन्द्रियतिर्यचयोनिकप्रवेशनक विशेषाधिक छे. [प्र०] हे भगवन् ! मनुष्यप्रवेशनक केटला प्रकारे कहुं छे ? [उ०] हे गांगेय ! बे प्रकारे कहुं छे, ते आ प्रमाणे-संमूर्च्छिममनुष्यप्रवेशनक अने गर्भजमनुष्यप्रवेशनक. ॥ ३७४ ॥

मणुस्सपवेसणए णं भंते ! कतिविहे पन्नत्ते !, गंगेया ! दुविहे पन्नत्ते, तंजहा-संमुच्छिममणुस्सपवेसणए ग-
ब्भवकंतियमणुस्सपवेसणए य । एगे भंते ! मणुस्से मणुस्सपवेसणएणं पविसमाणे किं संमुच्छिममणुस्सेसु होज्जा
गब्भवकंतियमणुस्सेसु होज्जा !, गंगेया ! संमुच्छिममणुस्सेसु वा होज्जा गब्भवकंतियमणुस्सेसु वा होज्जा । दो
भंते ! मणुस्सा० पुच्छा, गंगेया ! संमुच्छिममणुस्सेसु वा होज्जा गब्भवकंतियमणुस्सेसु वा होज्जा अहवा एगे
संमुच्छिममणुस्सेसु वा होज्जा एगे गब्भवकंतियमणुस्सेसु वा होज्जा, एवं एणं कमेणं जहा नेरइयपवेसणए
तहा मणुस्सपवेसणएवि भाणियव्वो जाव दस ॥ संखेज्जा भंते ! मणुस्सा पुच्छा, गंगेया ! संमुच्छिममणुस्सेसु
वा होज्जा गब्भवकंतियमणुस्सेसु वा होज्जा अहवा एगे संमुच्छिममणुस्सेसु होज्जा संखेज्जा गब्भवकंतियम-
णुस्सेसु वा होज्जा अहवा दो संमुच्छिममणुस्सेसु होज्जा संखेज्जा गब्भवकंतियमणुस्सेसु होज्जा एवं एकेकं
उस्सारितेसु जाव अहवा संखेज्जा संमुच्छिममणुस्सेसु होज्जा संखेज्जा गब्भवकंतियमणुस्सेसु होज्जा ॥

[प्र०] हे भगवन् ! मनुष्यप्रवेशनकवडे प्रवेश करतो एक मनुष्य शुं संमूर्च्छिम मनुष्योमां होय के गर्भज मनुष्योमां होय !

९ शतके
उद्देशः ५
॥८०७॥

વ્યાખ્યા-
પ્રકાશિ:
॥૮૦૮॥

[૩૦] હે ગાંગેય ! તે સંમૂર્ચ્છિમ મનુષ્યોમાં પળ હોય અને ગર્ભજમનુષ્યોમાં પળ હોય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! બે મનુષ્યો મનુષ્યપ્રવેશ-
નકવડે પ્રવેશ કરતા-ઇત્યાદિ પ્રશ્ન. [૩૦] હે ગાંગેય ! બે મનુષ્યો સંમૂર્ચ્છિમ મનુષ્યોમાં પળ હોય અને ગર્ભજ મનુષ્યોમાં પળ હોય.
અથવા એક સંમૂર્ચ્છિમ મનુષ્યમાં હોય અને એક ગર્ભજમનુષ્યમાં હોય. એ પ્રમાણે એ ક્રમથી જેમ નૈરયિકપ્રવેશનક કહ્યું તેમ મનુષ્ય-
પ્રવેશનક પળ યાવદ્ દશ મનુષ્યો સુધી કહેવું. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સંખ્યાતા મનુષ્યો મનુષ્યપ્રવેશનકવડે પ્રવેશ કરતા-ઇત્યાદિ પ્રશ્ન.
[૩૦] હે ગાંગેય ! તેઓ સંમૂર્ચ્છિમ મનુષ્યમાં પળ હોય અને ગર્ભજ મનુષ્યમાં પળ હોય. અથવા એક સંમૂર્ચ્છિમ મનુષ્યોમાં હોય અને
સંખ્યાતા ગર્ભજ મનુષ્યોમાં હોય. અથવા બે સંમૂર્ચ્છિમ મનુષ્યોમાં હોય અને સંખ્યાતા ગર્ભજ મનુષ્યોમાં હોય. એ પ્રમાણે એક એક
વધારતા યાવદ્ અથવા સંખ્યાતા સંમૂર્ચ્છિમ મનુષ્યોમાં અને સંખ્યાતા ગર્ભજ મનુષ્યોમાં હોય.

અસંખેજ્ઞા મંતે! મણુસ્સા પુચ્છા, ગંગેયા! સન્વેવિ તાવ સંમુચ્છિમમણુસ્સેસુ હોજ્ઞા અહવા અસંખેજ્ઞા સંમુ-
ચ્છિમમણુસ્સેસુ એગે ગબ્ભવકંતિયમણુસ્સેસુ હોજ્ઞા અહવા અસંખેજ્ઞા સંમુચ્છિમમણુસ્સેસુ દો ગબ્ભવકંતિયમણુ-
સ્સેસુ હોજ્ઞા એવં જાવ અસંખેજ્ઞા સંમુચ્છિમમણુસ્સેસુ હોજ્ઞા સંખેજ્ઞા ગબ્ભવકંતિયમણુસ્સેસુ વા હોજ્ઞા ॥ ઉક્કોસા
મંતે! મણુસ્સા પુચ્છા, ગંગેયા! સન્વેવિ તાવ સંમુચ્છિમમણુસ્સેસુ હોજ્ઞા અહવા સંમુચ્છિમમણુસ્સેસુ ય ગબ્ભવકં-
તિયમણુસ્સેસુ વા હોજ્ઞા । એયસ્સ ણં મંતે! સંમુચ્છિમમણુસ્સપવેસણગસ્સ ગબ્ભવકંતિયમણુસ્સપવેસણગસ્સ ય
કયરે ૨ જાવ વિસેસાહિયા?, ગંગેયા! સન્વત્થોવા ગબ્ભવકંતિયમણુસ્સપવેસણે સંમુચ્છિમમણુસ્સપવેસણે
અસંખેગુજ્જણે ॥ (સૂત્રં ૩૭૫) ॥

૯ ચત્તકે
ઉદેશ્ય
॥૮૦૮॥

व्याख्या-
प्रकाशः
॥८०९॥

[प्र०] हे भगवन् ! असंख्याता मनुष्यो संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! ते बधा संमूर्च्छिम मनुष्योमां होय. अथवा असंख्याता संमूर्च्छिम मनुष्योमां होय अने एक गर्भज मनुष्योमां होय. अथवा असंख्याता संमूर्च्छिम मनुष्योमां होय अने बे गर्भज मनुष्योमां होय. ए प्रमाणे यावत् असंख्याता संमूर्च्छिम मनुष्योमां होय अने संख्याता गर्भज मनुष्योमां होय. [प्र०] हे भगवन् ! मनुष्यो उत्कृष्टपणे (कया प्रवेशनकमां होय ?) ए संबन्धे प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! ते बधाय संमूर्च्छिम मनुष्योमां होय. अथवा संमूर्च्छिम मनुष्यो अने गर्भज मनुष्योमां पण होय. [प्र०] हे भगवन् ! संमूर्च्छिममनुष्यप्रवेशनक अने गर्भजमनुष्यप्रवेशनकमां कयुं प्रवेशनक कोनाथी यावद् विशेषाधिक छे ? [उ०] हे गांगेय ! सौथी अल्प गर्भजमनुष्य प्रवेशनक छे, अने संमूर्च्छिम मनुष्यप्रवेशनक असंख्यगुण छे. ॥ ३७५ ॥

देवपवेसणए णं भंते ! कतिविहे पन्नत्ते ?, गंगेया ! चउव्विहे पन्नत्ते, तंजहा-भवणवासिदेवपवेसणए जाव वेमाणियदेवपवेसणए । एगे भंते ! देवपवेसणएणं पविसमाणे किं भवणवासीसु होज्जा वाणमंतरजोइसियवेमाणिएसु होज्जा ?, गंगेया ! भवणवासीसु वा होज्जा वाणमंतरजोइसियवेमाणिएसु वा होज्जा । दो भंते ! देवा देवपवेसणए पुच्छा, गंगेया ! भवणवासीसु वा होज्जा वाणमंतरजोइसियवेमाणिएसु वा होज्जा अहवा एगे भवणवासीसु एगे वाणमंतरजोइसियवेमाणिएसु होज्जा एवं जहा तिरिक्खजोणियपवेसणए तहा देवपवेसणएवि भाणियव्वे जाव असंखेज्जत्ति । उक्कोसा भंते ! पुच्छा, गंगेया ! सव्वेवि ताव जोइसिइसु होज्जा अहवा जोइसियभवणवासीसु य होज्जा अहवा जोइसियवाणमंतरेसु य होज्जा अहवा जोइसियवेमाणिएसु य होज्जा अहवा जोइसिएसु य भवणवासीसु

९ वृत्ते
उद्देशः
॥८०९॥

व्याख्या-
प्रश्नसिः
॥८१०॥

य वाणमंतरेसु य होज्जा अहवा जोइसिएसु य भवणवासिसु य वेमाणिएसु य होज्जा अहवा जोइसिएसु वाणमंतरेसु वेमाणिएसु य होज्जा अहवा जोइसिएसु य भवणवासीसु य वाणमंतरेसु य वेमाणिएसु य होज्जा । एयस्स णं भंते ! भवणवासिदेवपवेसणगस्स वाणमंतरदेवपवेसणगस्स जोइसियदेवपवेसणगस्स वेमाणियदेवपवेसणगस्स य कयरे २ जाव विसेसाहिया वा ?, गंगेया ! सव्वत्थोवे वेमाणियदेवपवेसणए भवणवासिदेवपवेसणए असंखेज्जगुणे वाणमंतरदेवपवेसणए असंखेज्जगुणे जोइसियदेवपवेसणए संखेज्जगुणे ॥ (सूत्रं ३७६) ॥

[प्र०] हे भगवन् ! देवप्रवेशनक केटला प्रकारे कहुं छे ? [उ०] हे गांगेय ! चार प्रकारे कहुं छे. ते आ प्रमाणे — १ भवनवासिदेवप्रवेशनक, यावद् ४ वैमानिकदेवप्रवेशनक. [प्र०] हे भगवन् ! एक देव देवप्रवेशनकद्वारा प्रवेश करतो शुं भवनवासिमां होय, वानव्यंतरमां होय, ज्योतिषिकमां होय के वैमानिकमां होय ? [उ०] हे गांगेय ! १ भवनवासिमां होय, २ वानव्यंतर, ३ ज्योतिष्क अने ४ वैमानिकमां पण होय. [प्र०] हे भगवन् ! बे देवो देवप्रवेशनकवडे प्रवेश करता-इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! ते बे देवो १ भवनवासिमां होय, २ वानव्यंतर, ३ ज्योतिष्क अने ४ वैमानिकमां पण होय. अथवा एक भवनवासिमां होय अने एक वानव्यंतरमां होय. ए प्रमाणे जेम तिर्यचयोनिकप्रवेशनक कहुं छे तेम देवप्रवेशनक पण यावद् असंख्याता देवोसुधी जाणवुं. [प्र०] हे भगवन् ! देवो उत्कृष्टपणे (कया प्रवेशनकमां होय ?)-इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! ते बघा ज्योतिषिकमां होय. अथवा ज्योतिष्क अने भवनवासिमां होय. अथवा ज्योतिष्क अने वानव्यंतरमां होय. अथवा ज्योतिष्क अने वैमानिकमां होय. अथवा ज्योतिष्क, भवनवासी अने वानव्यंतरमां होय. अथवा ज्योतिष्क, भवनवासी अने वैमानिकमां होय. अथवा ज्योतिष्क, वानव्यंतर अने

९ अतके
उद्देशः
॥८१०॥

બ્યાલ્યા-
પ્રશ્નસિઃ
॥૮૧૧॥

વૈમાનિકમાં હોય. અથવા જ્યોતિષ્ક, ભવનવાસી, વાનવ્યંતર અને વૈમાનિકમાં હોય. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! ભવનવાસિદેવપ્રવેશનક, વાનવ્યંતરદેવપ્રવેશનક, જ્યોતિષ્કદેવપ્રવેશનક અને વૈમાનિકદેવપ્રવેશનકમાં કયું પ્રવેશનક કયા પ્રવેશનકથી યાવદ્ વિશેષાધિક છે ? [૩૦] હે ગાંગેય ! વૈમાનિકદેવપ્રવેશનક સૌથી અલ્પ છે, તેના કરતાં અસંખ્યેયગુણ ભવનવાસિદેવપ્રવેશનક છે, તેથી અસંખ્યેયગુણ વાનવ્યંતરદેવપ્રવેશનક છે, અને તેનાથી જ્યોતિષ્કદેવપ્રવેશનક સંખ્યાતગુણ છે. ॥ ૩૭૬ ॥

અયસ્સ ણ ભંતે ! નેરહયપવેસણગસ્સ તિરિક્કલ્લ-મણુસ્સ-દેવપવેસણગસ્સ કયરે કયરે જાવ વિસેસાહિણ્ણ-વા ?, ગંગેયા ! સઙ્ગલ્લોપે મણુસ્સપવેસણ-નેરહયપવેસણ-અસંખ્વેજ્જગુણે દેવપવેસણ-અસંખ્વેજ્જગુણે તિરિક્કલ્લ-જોણિયપવેસણ-અસંખ્વેજ્જગુણે ॥ (સૂત્ર ૩૭૭) ॥

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! નૈરયિકપ્રવેશનક, તિર્યચ્યોનિકપ્રવેશનક, મનુષ્યપ્રવેશનક અને દેવપ્રવેશનકમાં કયું પ્રવેશનક કયા પ્રવેશનકથી યાવદ્ વિશેષાધિક છે ? [૩૦] હે ગાંગેય ! સૌથી અલ્પ મનુષ્યપ્રવેશનક છે, તેથી નૈરયિકપ્રવેશનક અસંખ્યાત ગુણ છે, તેના કરતાં અસંખ્યાતગુણ દેવપ્રવેશનક છે અને તેનાથી અસંખ્યાતગુણ તિર્યચ્યોનિકપ્રવેશનક છે. ॥ ૩૭૭ ॥

સંતરં ભંતે ! નેરહયા ઉવવજ્ઞંતિ નિરંતરં નેરહયા ઉવવજ્ઞંતિ સંતરં અસુરકુમારા ઉવવજ્ઞંતિ નિરંતરં અસુરકુમારા જાવ સંતરં વેમાણિયા ઉવવજ્ઞંતિ નિરંતરં વેમાણિયા ઉવવજ્ઞંતિ સંતરં નેરહયા ઉવવદ્દંતિ નિરંતરં નેરતિયા ઉવવદ્દંતિ જાવ સંતરં વાણમંતરા ઉવવદ્દંતિ નિરંતરં વાણમંતરા ઉવવદ્દંતિ સંતરં જોહસિયા ચયંતિ નિરંતરં જોહસિયા ચયંતિ સંતરં વેમાણિયા ચયંતિ નિરંતરં વેમાણિયા ચયંતિ ?, ગંગેયા ! સંતરંપિ નેરતિયા ઉવવજ્ઞંતિ નિરંતરંપિ

૯ ચત્તકે
ઉદ્દેશઃ
॥૮૧૧॥

व्याख्या-
प्रश्नसिः
॥८१२॥

नेरतिया उववज्जंति जाव संतरं पि थणियकुमारा उववज्जंति निरंतरं पि थणियकुमारा उववज्जंति नो संतरं पि पुढविक्काइया उववज्जंति निरंतरं पुढविक्काइया उववज्जंति एवं जाव वणस्सइकाइया सेसा जहा नेरइया जाव संतरं पि वेमाणिया उववज्जंति निरंतरं पि वेमाणिया उववज्जंति, संतरं पि नेरइया उववट्ठंति निरंतरं पि नेरइया उववट्ठंति एवं जाव थणियकुमारा नो संतरं पुढविक्काइया उववट्ठंति निरंतरं पुढविक्काइया उववट्ठंति एवं जाव वणस्सइकाइया सेसा जहा नेरइया, नवरं जोइसियवेमाणिया चयंति अभिलावो, जाव संतरं पि वेमाणिया चयंति निरंतरं पि वेमाणिया चयंति ॥

[प्र] हे भगवन् ! नैरयिको सान्तर (अन्तरसहित) उत्पन्न थाय छे के निरन्तर (अन्तररहित) उत्पन्न थाय छे ? असुरकुमारो सान्तर उत्पन्न थाय छे के निरन्तर उत्पन्न थाय छे ? यावत् वैमानिक देवो सान्तर उत्पन्न थाय छे के निरन्तर उत्पन्न थाय छे ? नैरयिको सान्तर उद्वर्ते छे-नीकळे छे के निरन्तर उद्वर्ते छे ? यावत् वानव्यंतरो सांतर उद्वर्ते छे के निरन्तर उद्वर्ते छे ? ज्योतिष्को सान्तर च्यवे छे के निरन्तर च्यवे छे ? अने वैमानिको सान्तर च्यवे छे के निरन्तर च्यवे छे ? [उ०] हे गांगेय ! नैरयिको सान्तर उत्पन्न थाय छे अने निरन्तर पण उत्पन्न थाय छे. यावत् स्तनितकुमारो सान्तर अने निरन्तर उत्पन्न थाय छे. पृथिवीकायिको सान्तर उत्पन्न थता नथी पण निरन्तर पण उत्पन्न थाय छे. एप्रमाणे यावत् वनस्पतिकायिको पण निरन्तर उत्पन्न थाय छे. तथा बाकीना बधा जीवो नैरयिकोनी पेटे सान्तर अने निरन्तर उत्पन्न थाय छे. यावद् वैमानिको पण सान्तर अने निरन्तर उत्पन्न थाय छे. नैरयिको सान्तर अने निरन्तर उद्वर्ते छे. ए प्रमाणे यावद् स्तनितकुमारो जणवा. पृथिवीकायिको सान्तर उद्वर्तता नथी पण निरन्तर

९ अतके
उद्देशः
॥८१२॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥८१३॥

उद्वर्ते छे. ए प्रमाणे यावद् वनस्पतिकायिको पण जाणवा. बाकीना बधा जीवो नैरयिकोनी पेठे सान्तर अने निरन्तर उद्वर्ते छे. पण विशेष ए छे के 'ज्योतिषिको अने वैमानिको च्यवे छे' एम पाठ कहेवो. ए प्रमाणे यावद् वैमानिको सान्तर अने निरन्तर च्यवे छे. संतो भंते ! नेरतिया उववज्जंति असतो भंते ! नेरइया उववज्जंति ?, गंगेया ! संतो नेरइया उववज्जंति नो असंतो नेरइया उववज्जंति, एवं जाव वेमाणिया, संतो भंते ! नेरतिया उववट्ठंति असंतो नेरइया उववट्ठंति ?, गंगेया ! संतो नेरइया उववट्ठंति नो असंतो नेरइया उववट्ठंति, एवं जाव वेमाणिया नवरं जोइसियवेमाणिएसु चयंति भाणियव्वं। सओ भंते! नेरइया उववज्जंति असतो भंते! नेरइया उववज्जंति सतो असुरकुमारा उववज्जंति जाव सतो वेमाणिया उववज्जंति असतो वेमाणिया उववज्जंति सतो नेरतिया उववट्ठंति असतो नेरइया उववट्ठंति सतो असुरकुमारा उववट्ठंति जाव सतो वेमाणिया चयंति असतो वेमाणिया चयंति ?, गंगेया ! सतो नेरइया उववज्जंति नो असओ नेरइया उववज्जंति सओ असुरकुमारा उववज्जंति नो असतो असुरकुमारा उववज्जंति जाव सओ वेमाणिया उववज्जंति नो असतो वेमाणिया उववज्जंति सतो नेरतिया उववट्ठंति नो असतो नेरइया उववट्ठंति जाव सतो वेमाणिया चयंति नो असतो वेमाणिया, से केणट्ठेणं भंते ! एवं बुच्चइ सतो नेरइया उववट्ठंति नो असतो नेरइया उववज्जंति जाव सओ वेमाणिया चयंति नो असओ वेमाणिया चयंति ?, से नूणं भंते ! गंगेया ! पासेणं अरहया पुरिसादाणीएणं सासए लोए बुइए अणादीए अणवयग्गे जहा पंचमसए जाव जे लोक्कइ से लोए, से तेणट्ठेणं गंगेया ! एवं बुच्चइ जाव सतो वेमाणिया चयंति नो असतो वेमाणिया चयंति ॥

९ वतके
उद्देशः
॥८१३॥

વ્યાખ્યા-
પ્રશ્નસિઃ
॥૮૧૪॥

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સદ્-વિદ્યમાન નૈરયિકો ઉત્પન્ન થાય છે કે અસદ્-અવિદ્યમાન નૈરયિકો ઉત્પન્ન થાય છે ? [ઉ૦] હે ગાંગેય ! સદ્-વિદ્યમાન નૈરયિકો ઉત્પન્ન થાય છે, પણ અસદ્ નૈરયિકો ઉત્પન્ન થતા નથી. એ પ્રમાણે યાવદ્ વૈમાનિક પર્યન્ત જાણવું. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! વિદ્યમાન નૈરયિકો ઉદ્ભવે છે કે અવિદ્યમાન નૈરયિકો ઉદ્ભવે છે ? [ઉ૦] હે ગાંગેય ! વિદ્યમાન નૈરયિકો ઉદ્ભવે છે પણ અવિદ્યમાન નૈરયિકો ઉદ્ભવતા નથી. એ પ્રમાણે યાવદ્ વૈમાનિકો સુધી જાણવું. વિશેષ એ છે કે જ્યોતિષ્ક અને વૈમાનિકોમાં 'ચ્યવે છે' એવો પાઠ કહેવો. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! સદ્ નૈરયિકો ઉત્પન્ન થાય છે કે અસદ્ નૈરયિકો ઉત્પન્ન થાય છે ? સદ્ અસુરકુમારો ઉત્પન્ન થાય છે કે અસદ્ અસુરકુમારો ઉત્પન્ન થાય છે ? એ પ્રમાણે યાવત્ સદ્ વૈમાનિકો ઉત્પન્ન થાય છે કે અસદ્ વૈમાનિકો ઉત્પન્ન થાય છે ? સદ્ નૈરયિકો ઉદ્ભવે છે કે અસદ્ નૈરયિકો ઉદ્ભવે છે ? સદ્ અસુરકુમારો ઉદ્ભવે છે કે અસદ્ અસુરકુમારો ઉદ્ભવે છે ? એ પ્રમાણે યાવત્ સદ્ વૈમાનિકો ચ્યવે છે કે અસદ્ વૈમાનિકો ચ્યવે છે ? [ઉ૦] હે ગાંગેય ! સદ્ નૈરયિકો ઉત્પન્ન થાય છે પણ અસદ્ નૈરયિકો ઉત્પન્ન થતા નથી. સદ્ અસુરકુમારો ઉત્પન્ન થાય છે પણ અસદ્ અસુરકુમારો ઉત્પન્ન થતા નથી. એ પ્રમાણે યાવદ્ સદ્ વૈમાનિકો ઉત્પન્ન થાય છે પણ અસદ્ વૈમાનિકો ઉત્પન્ન થતા નથી. સદ્ નૈરયિકો ઉદ્ભવે છે પણ અસદ્ નૈરયિકો ઉદ્ભવતા નથી. યાવદ્ સદ્ વૈમાનિકો ચ્યવે છે પણ અસદ્ વૈમાનિકો ચ્યવતા નથી. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એમ શા હેતુથી કહો છો કે સદ્ નૈરયિકો ઉત્પન્ન થાય છે પણ અસદ્ નૈરયિકો ઉત્પન્ન થતા નથી. એ પ્રમાણે યાવદ્ સદ્ વૈમાનિકો ચ્યવે છે પણ અસદ્ વૈમાનિકો ચ્યવતા નથી ? હે ભગવન્ ! તું તે નિશ્ચિત છે ? [ઉ૦] હે ગાંગેય ! સ્વરેશ્વર પુરુષાદાનીય અર્હત્ શ્રીપાર્શ્વનાથે “લોકને શાશ્વત, અનાદિ અને અનન્ત કહ્યો છે—” इत्यादि पांचमा शतकमां कह्या प्रमाणे जाणवुं. यावत् जे अवलोकी शकाय—जाणी शकाय ते लोक, ते हेतुથી हे गांगेय एम कह्युं

૯ શતકે
ઉદ્દેશઃ
॥૮૧૪॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥८१५॥

छे के, सद् वैमानिको च्यवे छे पण असद् वैमानिको च्यवता नथी.

सयं भंते! एवं जाणइ उदाहु असयं असोच्चा एते एवं जाणइ उदाहु सोच्चा सतो नेरइया उववज्जंति नो असतो नेरइया उववज्जंति जाव सओ वेमाणिया चयंति नो असओ वेमाणिया चयंति?, गंगेया! सयं एते एवं जाणामि नो असयं, असोच्चा एते एवं जाणामि, नो सोच्चा, सतो नेरइया उववज्जंति नो असओ नेरइया उववज्जंति जाव सतो वेमाणिया चयंति. नो असतो वेमाणिया चयंति, से केणट्ठेणं भंते! एवं वुच्चइ तं चेव जाव नो असतो वेमाणिया चयंति?, गंगेया! केवली णं पुरच्छिमेणं मियंपि जाणइ अमियंपि जाणइ दाहिणेणं एवं जहा सगड्डु-हेसए जाव निव्वुडे नाणे केवलिसस, से तेणट्ठेणं गंगेया! एवं वुच्चइ तं चेव जाव नो असतो वेमाणिया चयंति ॥

[प्र०] हे भगवन्! आप स्वयं आ प्रमाणे जाणो छो, के अस्वयं जाणो छो? सांभळ्या शिवाय ए प्रमाणे जाणो छो अथवा सांभळीने जाणो छो के 'सद् नैरयिको उत्पन्न थाय छे पण असद् नैरयिको उत्पन्न थता नथी, यावत् सद् वैमानिको च्यवे छे, पण असद् वैमानिको च्यवता नथी'? [उ०] हे गांगेय! हुं ए बंधुं स्वयं जाणुं छुं, पण अस्वयं (बीजानी सहायथी) जाणतो नथी. वळी सांभळ्या विना आ प्रमाणे जाणुं छुं, पण सांभळीने जाणतो नथी के 'सद् नैरयिको उत्पन्न थाय छे, पण असद् नैरयिको उत्पन्न थता नथी, यावत् सद् वैमानिको च्यवे छे, पण असद् वैमानिको च्यवता नथी.' [प्र०] हे भगवन्! एम शा हेतुथी कहो छो के, 'हुं स्वयं जणुं छुं-इत्यादि पूर्वोक्त यावत् असद् वैमानिको च्यवता नथी'? [उ०] हे गांगेय! केवलज्ञानी पूर्वमां मित (मर्यादित) पण जाणे, अने अमित (अमर्यादित) पण जाणे, तथा दक्षिणमां पण ए प्रमाणे जाणे. ए प्रमाणे जेम शब्द उद्देशकमां कहुं छे तेम

९ शतके
उद्देशः
॥८१५॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥८१६॥

जाणवुं, यावत् केवलिनं ज्ञान निरावरण होय छे, माटे हे गांगेय ! ते हेतुथी एम कहुं छुं के 'हुं स्वयं जाणुं छुं-इत्यादि यावद् असद् वैमामिको च्यवता नथी.'

सयं भंते ! नेरइया नेरइएसु उववज्जन्ति असयं नेरइया नेरइएसु उववज्जन्ति ?, गंगेया ! सयं नेरइया नेरइएसु उववज्जन्ति नो असयं नेरइया नेरइएसु उववज्जन्ति ?, से केणट्ठेणं भंते ! एवं वुच्चइ जाव उववज्जन्ति ?, गंगेया ! कम्मोदएणं कम्मगुरुयत्ताए कम्मभारियत्ताए कम्मगुरुसंभारियत्ताए असुभाणं कम्माणं उदएणं असुभाणं कम्माणं विवागेणं असुभाणं कम्माणं फलविवागेणं सयं नेरइया नेरइएसु उववज्जन्ति, नो असयं नेरइया नेरइएसु उववज्जन्ति, से तेणट्ठेणं गंगेया ! जाव उववज्जन्ति ॥ सयं भंते ! असुरकुमारा पुच्छा, गंगेया ! सयं असुरकुमारा जाव उववज्जन्ति नो असयं असुरकुमारा जाव उववज्जन्ति, से केणट्ठेणं तं चेव जाव उववज्जन्ति ?, गंगेया ! कम्मोदएणं कम्मोवसमेणं कम्मविगतीए कम्मविसोहीए कम्मविसुद्धीए सुभाणं कम्माणं उदएणं सुभाणं कम्माणं विवागेणं सुभाणं कम्माणं फलविवागेणं सयं असुरकुमारा असुरकुमारत्ताए जाव उववज्जन्ति, नो असयं असुरकुमारा असुरकुमारत्ताए उववज्जन्ति, से तेणट्ठेणं जाव उववज्जन्ति, एवं जाव थणियकुमारा ॥

[प्र०] हे भगवन् ! नैरयिको नैरयिकमां स्वयं उत्पन्न थाय छे के अस्वयं उत्पन्न थाय छे. ? [उ०] हे गांगेय ! नैरयिको नैरयिकमां स्वयं उत्पन्न थाय छे, पण अस्वयं उत्पन्न थता नथी. [प्र०] हे भगवन् ! एम शा हेतुथी कहो छो के 'स्वयं यावद् उत्पन्न थाय छे' ? [उ०] हे गांगेय ! कर्मना उदयथी, कर्मना गुरुपणाथी, कर्मना भारेपणाथी, कर्मना अत्यन्त भारेपणाथी, अशुभ कर्मोना

९ अक्षके
उद्देशः ५
॥८१६॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥८१७॥

उदयथी, अशुभ कर्मोना विपाकथी अने अशुभ कर्मोना फल-विपाकथी नैरयिको नैरयिकोमां स्वयं उत्पन्न थाय छे, पण नैरयिको नैरयिकोमां अस्वयं उत्पन्न थता नथी; ते हेतुथी हे गांगेय ! एम कहेवाय छे के यावत् 'तेओ स्वयं उत्पन्न थाय छे.' [प्र०] हे भगवन् ! असुरकुमारो स्वयं (असुरकुमारपणे उत्पन्न थाय छे ?) इत्यादि प्रश्न. [उ०] हे गांगेय ! असुरकुमारो स्वयं उत्पन्न थाय छे, पण अस्वयं उत्पन्न थता नथी. [प्र०] हे भगवन् ! एम शा हेतुथी कहो छो के तेओ 'स्वयं यावद् उत्पन्न थाय छे' ? [उ०] हे गांगेय ! कर्मना उदयथी, (अशुभ) कर्मना उपशमथी, अशुभ कर्मना अभावथी, कर्मनी विशोध्धिथी, कर्मनी विशुद्धिथी, शुभ कर्मोना उदयथी, शुभ कर्मोना विपाकथी अने शुभ कर्मोना फल-विपाकथी असुरकुमारो असुरकुमारपणे स्वयं उत्पन्न थाय छे, पण असुरकुमारो असुरकुमारपणे अस्वयं उत्पन्न थता नथी. माटे हे गांगेय ! ते हेतुथी एम कहेवाय छे के, यावत् 'उत्पन्न थाय छे.' ए प्रमाणे यावत् स्तनितकुमारो सुधी जाणवुं.

सयं भंते ! पुढविकाइया० पुच्छा, गंगेया ! सयं पुढविकाइया जाव उववज्जंति नो असयं पुच्छा जाव उववज्जंति, से केणट्टेणं भंते ! एवं बुच्चइ जाव उववज्जंति ?, गंगेया ! कम्मोदएणं कम्मगुरुयत्ताए कम्मभारियत्ताए कम्मगुरुसंभारियत्ताए सुभासुभाणं कम्माणं उदएणं सुभासुभाणं कम्माणं विवागेणं सुभासुभाणं कम्माणं फल-विवागेणं सयं पुढवि काइया जाव उववज्जंति नो असयं पुढविकाइया जाव उववज्जंति, से तेणट्टेणं जाव उववज्जंति, एवं जाव मणुस्सा, पणमंतरजोइसिया वेमाणिया जहा असुरकुमारा, से तेणट्टेणं गंगेया ! एवं बुच्चइ सयं वेमाणिया जाव उववज्जंति नो असयं जाव उववज्जंति ॥ (सूत्रं ३७८) ॥

९ वृत्तके
उद्देशः ५
॥८१७॥

વ્યાख्या-
પ્રજ્ઞાપ્તિઃ
॥૮૧૮॥

[પ્ર૦] હે ભગવન્ ! પૃથિવીકાયિકો સ્વયં ઉત્પન્ન થાય છે !-ઇત્યાદિ પ્રશ્ન. [૩૦] હે ગાંગેય ! પૃથિવીકાયિકો સ્વયં ઉત્પન્ન થાય છે પણ અસ્વયં ઉત્પન્ન થાતા નથી. [પ્ર૦] હે ભગવન્ ! એમ શા હેતુથી કહો છો કે 'પૃથિવીકાયિકો સ્વયંઉત્પન્ન થાય છે' ? [૩૦] હે ગાંગેય ! કર્મના ઉદયથી, કર્મના ગુરુપણાથી, કર્મના ભારથી, કર્મના અત્યન્ત ભારથી, શુભ અને અશુભ કર્મોના ઉદયથી, શુભ અને અશુભ કર્મોના વિપાકથી અને શુભાશુભ કર્મોના ફલવિપાકથી પૃથિવીકાયિકો સ્વયં ઉત્પન્ન થાય છે, પણ યાવદ્ અસ્વયં ઉત્પન્ન થતા નથી. માટે હે ગાંગેય ! તે હેતુથી એમ કહું છું કે-યાવત્ 'પૃથિવીકાયિકો સ્વયં ઉત્પન્ન થાય છે.' એ પ્રમાણે યાવત્ મનુષ્યો સુધી જણવું. જેમ અસુરકુમારોને કહ્યું તેમ વાનવ્યંતર, ડ્યોતિષિક અને વૈમાનિકો સંબંધે કહેવું. માટે હે ગાંગેય ! તે હેતુથી એમ કહું છું કે-યાવત્ 'વૈમાનિકો સ્વયં ઉત્પન્ન થાય છે, પણ અસ્વયં ઉત્પન્ન થતા નથી.' ॥ ૩૭૮ ॥

તપ્પભિં ચ ણં સે ગંગેયે અણગારે સમણં ભગવં મહાવીરં પચ્ચભિજાણહ સઘ્વન્નુ સઘ્વદરિસી, તણં સે ગંગેયે અણગારે સમણં ભગવં મહાવીરં તિક્ખુત્તો આયાહિણપયાહિણં કરેહ કરેત્તા વંદહ નમંસહ વંદિત્તા નમંસિત્તા એવં વયાસી-ઇચ્છામિ ણં ભંતે ! તુઙ્ગં અંતિયં ચાઉજ્જામાઓ ધમ્માઓ પંચમહઘ્વહયં એવં જહા કાલાસવેસિયપુત્તો તહેવ ભાણિયઘ્વં જાવ સઘ્વદુક્ખપ્પહીણે ॥ સેવં ભંતે ! સેવં ભંતે ! ॥ (સૂત્રં ૩૭૯) ॥ ગંગેયો સમત્તો ॥ ૯ । ૩૨ ॥

ત્યાર પછી શ્રીગાંગેય અનગાર શ્રમણ ભગવન્ મહાવીરને સર્વજ્ઞ અને સર્વદર્શી જાણે છે. ત્યારબાદ તે ગાંગેય અનગાર શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને ત્રણ વાર આદક્ષિણા પ્રદક્ષિણા કરે છે, કરીને વાંદે છે, નમે છે; વાંદીને, નમીને તેણે એમ કહું કે-હે ભગવન્ ! તમારી પાસે ચાર મહાવ્રત ધર્મથી પાંચ મહાવ્રતધર્મને ગ્રહણ કરવા ઇચ્છું છું. એ પ્રમાણે બધું કાલાસવેસિક પુત્રની પેઠે યાવત્ તે 'સર્વ-

૯ શ્લોકે
ઉદ્દેશ્ય
॥૮૧૮॥

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥८१९॥

दुःखशी मुक्त थया' त्यां सुधी कहेवुं. हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे. ॥ ३७९ ॥

भगवत् सुधर्मस्वामीप्रणीत श्रीमद् भगवतीसूत्रना ९ मा शतकमां पांचमा उद्देशानो मूलार्थ संपूर्ण थयो.

उद्देशक ६.

तेणं कालेणं तेणं समएणं माहणकुंडग्गामे नयरे होत्था, वन्नओ, बहुसालए चेतिए, वन्नओ, तत्थ णं माह-
णकुंडग्गामे नयरे उस्सभदत्ते नामं माहणे परिवसति अट्ठे दित्ते वित्ते जाव अपरिभूए रिउवेदजजुवेदसामवेदअथ-
व्वणवेद जहा खंदओ जाव अन्नेसु य बहुसु वंभन्नएसु नएसु सुपरिनिट्ठिए समणोवासए अभिगयजीवाजीवे उव-
लद्धपुण्णपावे जाव अप्पाणं भावेमाणे विहरति, तस्स णं उस्सभदत्तमाहणस्स देवाणंदा नामं माहणी होत्था, सुकु-
मालपाणिपया जाव पियदंसणा सुरूवा समणोवासिया अभिगयजीवाजीवा उवलद्धपुण्णपावा जाव विहरइ । तेणं
कालेणं तेणं समएणं सामी समोसढे, परिसा जाव पज्जुवासति, तए णं से उस्सभदत्ते माहणे इमीसे कहाए लद्धे
समाणे हट्ठ जाव हियए जेणेव देवाणंदा माहणी तेणेव उवागच्छति २ देवाणंदं माहणिं एवं वयासी-एवं खलु
देवाणुप्पिए ! समणे भगवं महावीरे आदिगरे जाव सव्वन्नू सव्वदरिसी आगासगएणं चक्केणं जाव सुहंसुहेणं
विहरमाणे जाव बहुसालए चेइए अहापडिरूवं जावविहरति, तं महाफलं खलु देवाणुप्पिए ! जाव तहारूवाणं
अरिहंताणं भगवंताणं नामगोयस्सवि सवणयाए, किमंग पुण अभिगमणवंदणनमंसणपडिपुच्छणपज्जुवासणयाए?

९ शतके
उद्देशः ६
॥८१९॥

વ્યાખ્યા-
પ્રશ્નસિઃ
॥૮૨૦॥

एगस्सवि आयरियस्स धम्मियस्स सुवयणस्स सवणयाए, किमंग पुण विउलस्स अट्ठस्स गहणयाए?, तं गच्छामो
णं देवाणुप्पिए ! समणं भगवं महावीरं वंदामो नमंसामो जाव पज्जुवासामो, एयणं इह भवे य पर भवे य हि-
याए सुहाए खमाए निस्सेसाए आणुगामियत्ताए भविस्सइ । तए णं सा देवाणंदा माहणी उस भदत्तेणं माहणेणं
एवं वुत्ता समाणी हट्ठजाव हियया करयलजावकट्ठ उस भदत्तस्स माहणस्स एयमट्ठं विणएणं पडिसुणेइ,

તે કાલે, તે સમયે બ્રાહ્મણકુંડગ્રામ નામે નગર હતું. વર્ણન. બહુશાલક નામે ચૈત્ય હતું. વર્ણન. તે બ્રાહ્મણકુંડગ્રામ નામે નગરમાં
ઋષભદત્ત નામે બ્રાહ્મણ રહેતો હતો. તે આલ્ય-ધનિક, તેજસ્વી, પ્રસિદ્ધ અને યાવત્ અપરિભૂત- કોઈથી પરાભવ ન પામે તેવો હતો.
વઢી તે ઋગ્વેદ, યજુર્વેદ, સામવેદ અને અથર્વણવેદમાં નિપુણ અને સ્કંદક તાપસની પેઠે યાવત્ બ્રાહ્મણોના બીજા ઘણા નયોમાં કુશલ
હતો. તે શ્રમણોનો ઉપાસક, જીવાજીવ તત્ત્વને જાણનાર, પુણ્ય-પાપને ઓઠાંખનાર અને યાવત્ આત્માને ભાવિત કરતો વિહરતો હતો.
તે ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણને દેવાનંદા નામે બ્રાહ્મણી સ્ત્રી હતી. તેના હાથ પગ સુકુમાલ હતા, યાવત્ તેનું દર્શન પ્રિય હતું અને તેનું રૂપ
સુંદર હતું. વઢી શ્રમણોની ઉપાસિકા (દેવાનંદા) જીવાજીવ અને પુણ્યપાપને જાણતી વિહરતી હતી. તે કાલે, તે સમયે મહાવીરસ્વામી
સમોસર્યા. પર્યત્ યાવત્ પર્યુપાસના કરે છે. ત્યારપછી તે ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણ શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરના આગમનની આવાત જાણીને સુશ
થયો, યાવત્ ઉછ્છસિત હૃદયવાળો થયો, અને જ્યાં દેવાનંદા બ્રાહ્મણી હતી ત્યાં આવ્યો. ત્યાં આવીને તેણે દેવાનંદા બ્રાહ્મણીને આ પ્રમાણે
કહ્યું કે-‘હે દેવાનુપ્રિયે ! આ પ્રમાણે અહીં તીર્થની આદિ કરનાર યાવત્ સર્વજ્ઞ અને સર્વદર્શી શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર આકાશમાં રહેલા
ચક્રવર્તી યાવત્ સુખપૂર્વક વિહાર કરતા બહુશાલક નામે ચૈત્યમાં યોગ્ય અવગ્રહને ગ્રહણ કરીને યાવત્ વિહરે છે. હે દેવાનુપ્રિયે ! યાવત્

૯ શ્લોકે
ઉદ્દેશ:૬
॥૮૨૦॥

કચ્છા-
પ્રકાશિ:
॥૮૨૧॥

તેવા પ્રકારના અર્હત્ ભગવંતના નામ-ગોત્રના પળ શ્રવણથી મોટું ફલ પ્રપ્ત થાય છે, તો વઢી તેઓના અભિગમન (સામા જવું), વંદન, નમન, પ્રતિપ્રચ્છન અને પર્યુપાસન કરવાથી ફલ થાય તેમાં શું કહેવું ? તથા એક પળ આર્ય અને ધાર્મિક સુવચનના શ્રવણથી મોટું ફલ થાય છે, તો વઢી વિપુલ અર્થને ગ્રહણ કરવાવડે મહાફલ થાય તેમાં શું કહેવું ? માટે હે દેવાનુપ્રિયે ! આપણે જડે અને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વન્દન-નમન કરીએ, યાવત્ તેમની પર્યુપાસના કરીએ. એ આપણને આ ભવમાં તથા પરભવમાં હિત, સુખ, સંગતતા, નિઃશ્રેયસ અને શુભ અનુબંધને માટે થશે. ડ્યારે તેઋષભદત્ત બ્રાહ્મણે દેવાનંદા બ્રાહ્મણીને એ પ્રમાણેકહ્યું ત્યારે તે સુશ થઈ, અને યાવત્ ઉલ્હસિતહૃદયવાઢી થઈને પોતાના કરતલને યાવત્ મસ્તકે અંજલિરૂપે કરી ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણના એ કથનને વિનયપૂર્વક સ્વીકારે છે.

તએ ણં સે ડસભદત્તે માહણે કોઢુંબિયપુરિસે સદાવેઢ કોઢુંબિયપુરિસે સદાવેત્તા એવં વયાસી-સ્વિપ્પામેવ મો દેવાણુ-પ્પિયા!લહુકરણજુત્તજોઢયસમસુરવાલિહાણસમલિહિયસિંગેહિં જંબૂળયામયકલાવજુત્ત પરિવિસિટ્ટેહિં રયયામયા-ઘંટાસુત્તરજ્જુયપવરકંચનતથપગ્ગહોગ્ગહિયપહિં નીલુપ્પલકયામેલપહિં પવરગોણજુવાણપહિં નાણામણિરયણઘંટિય-જાલપરિગયં સુજાયજુગજોત્તરજ્જુયજુગપસતથસુવિરચિયનિમ્મિયં પવરલક્ખણોવવેયં [ગ્રન્થાગ્રમ્ ૬૦૦૦] ધમ્મિયં જાણપ્પવરં જુત્તામેવ ડવટ્ટવેહ ૨ મમ એયમાણત્તિયં પચ્છપ્પિણહ, તએ ણં તે કોઢુંબિયપુરિસા ડસભદત્તેણં માહણેણં એવં વુત્તા સમાણા હટ્ટ જાવ હિયયા કરયલ. એવં સામી ! તહત્તિ આણાએ વિણણં વયણં જાવ પહિસુણેત્તા સ્વિ-પ્પામેવ લહુકરણજુત્ત જાવ ધમ્મિયં જાણપ્પવરં જુત્તામેવ ડવટ્ટવેત્તા જાવ તમાણત્તિયં પચ્છપ્પિણંતિ,

ત્યારબાદ તે ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણ પોતાના કૌટુંબિક પુરુષોને બોલાવે છે, બોલાવીને તેઓને તેણે આ પ્રમાણે કહ્યું કે—હે દેવાનુપ્રિયો!

૧ સતકે
ઉદેશ:૬
॥૮૨૧॥

વ્યાख्या-
પ્રશ્ન:
॥૮૨૧॥

જલદી ચાલવાવાળા, પ્રશસ્ત અને સદ્ગુણવાળા, સમાન સ્ત્રી અને પુછવાળા, સમાન ઊગેલ સિંગડાવાળા, સોનાના કલાપ--આમ-
રણોથી યુક્ત, ચાલવામાં ઉત્તમ, રૂપાની ઘંટડીઓથી યુક્ત, સુવર્ણમય સુતરની નાથવડે બાંધેલા, નીલ કમળના શિરપેચવાળા બે ઉત્તમ
યુવાન બઢોથી યુક્ત; અનેક પ્રકારની મણિમય ઘંટડીઓના સમૂહથી વ્યાપ્ત, ઉત્તમ કાષ્ઠમય ઘોંસરુ અને જોતરની બે દોરીઓ ઉત્તમ
રીતે જેમાં ગોઠવેલી છે એવા; પ્રવરલક્ષણયુક્ત, ધાર્મિક, શ્રેષ્ઠ યાન--રથને તૈયાર કરી હાજર કરો અને આ મારી આજ્ઞા પાછી આપો'.
જ્યારે તે ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણે તે કૌટુંબિક પુરુષોને એમ કહ્યું ત્યારે તેઓએ સુશ થઈ યવદ્ આનંદિતહૃદયવાળા થઈ, મસ્તકે કરતલને
જોડી એમ કહ્યું કે— 'હે સ્વામિન્ ! એ પ્રમાણે આપની આજ્ઞા માન્ય છે'. એમ કહી વિનયપૂર્વક વચનને સ્વીકારી જલદી ચાલવાવાળા
બે બઢોથી જોડેલા, યાવત્ ધાર્મિક અને પ્રવર યાનને (રથને) શીઘ્ર હાજર કરીને યાવત્ આજ્ઞાને પાછી આપે છે.

તેણે પાંચે ઉત્તમદત્તે માહણે પહાણે જાવ અપ્પમહગ્ધાભરણાલંકિયસરીરે સાઓ ગિહાઓ પડિનિક્કમમિ
સાઓ ગિહાઓ પડિનિક્કમમિત્તા જેણેવ બાહિરિયા ઉવટ્ટાણસાલા જેણેવ ધમ્મિએ જાણપ્પવરે તેણેવ ઉવાગચ્છઈ
તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા ધમ્મિયં જાણપ્પવરં દુરુદ્ધે । તેણે પાંચે સા દેવાણંદા માહણી અંતો અંતેરંસિ પહાયા કયવલિ-
કમ્મા કયકોડયમંગલપાયચ્છિત્તા, કિં ચ વરપાદપત્તનેરમણિમેહલાહારવિરહયઉચિયકડગચ્છુદ્ધાયએકાવલીકંઠ-
સુત્તરત્થગેવેજ્જસોણિસુત્તગનાણામણિરયણભૂસણવિરાહયંગી ચીણંસુયવત્થપવરપરિહિયા દુગુલ્લસુકુમાલઉત્તરિજ્ઞા
સંવ્વોડ યસુરભિકુસુમવરિયસિરયા વરચંદણવંદિયા વરાભરણભૂસિયંગી કાલાગુરુધૂવધૂવિયા સિરિસમાણવેસા
જાવ અપ્પમહગ્ધાભરણાલંકિયસરીરા બહૂહિં ચુજ્ઞાહિં ચિલાહિયાહિં વામણિયાહિં વડહિયાહિં બંબરિયાહિં હિંસિગ-

૯ અક્ષર
ઉદ્દેશ:
॥૮૨૨॥

બ્યાલ્યા-
પ્રશ્ન:
॥૮૨૩॥

ણિયાહિં જોણિયાહિં ચારુગણિયાહિં પલ્લવિયાહિં લ્હાસિયાહિં લડસિયાહિં આરબીહિં દમિલીહિં સિંઘલીહિં પુલિં-
દીહિં પુત્રસ્વલીહિં મુરુંડીહિં સબરીહિં પારસીહિં નાળાદેસીહિં વિદેસપરિપંડિયાહિં ઇંગિતચિંતિતપત્થિયવિયાણિયાહિં
સ દેસનેવત્થગહિયવેસાહિં કુસલાહિં વિણીયાહિં ય ચેડિયાચક્કવાલવરિસધરથેરકંચુદ્દજ્જમહત્તરગવંદપ રિચિચ્ચતા
અંતેડરાઓ નિગ્ગચ્છતિ અંતેડરાઓ નિગચ્છિત્તા જેણેવ બાહિરિયા ઉવટ્ટાણસાલા જેણેવ ધમ્મિય જાણપ્પવરે તેણેવ
ઉવાગચ્છઈ તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા જાવ ધમ્મિયં જાણપ્પવરં દુરુદ્ધા ॥

ત્યારબાદ તે ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણ સ્નાન કરી યાવત્ અલ્પ અને મહામૂલ્યવાઢાં આભરણોથી પોતાના શરીરને અલંકૃત કરી પોતાના
ઘરથી બહાર નિકળે છે. બહાર નિકળીને જે ઠેકાણે બહારની ઉપસ્થાન શાલા છે, અને જ્યાં ધાર્મિક યાનપ્રવર છે ત્યાં આવીને તે રથ
ઉપર ચઢે છે. ત્યારબાદ તે દેવાનંદા બ્રાહ્મણી અંદર અંતઃપુરમાં સ્નાન કરી, બલિકર્મ—પૂજા કરી, કૌતુક—(મણીતિલેક) મંગલ અને
પ્રાયશ્ચિત્ત કરી, પગમાં પહેરેલા સુંદર નૂપુર, મણિનો કંદોરો, હાર, પહેરેલાં ઉચિત કઢાં, વીંટીઓ, વિચિત્રમણિમય એકાવલી (એક-
સરંવાઢા) હાર, કંઠસૂત્ર, છાતીમાં રહેલા ઐવેયક (લાંબા હાર), કટીસૂત્ર, અને વિચિત્રમણિ તથા રત્નોના આભૂષણથી શરીરને સુશોભિત
કરી, ઉત્તમ ચીનાંશુક વસ્ત્રને પહેરી, ઉપર સુકુમાલ રેશમી વસ્ત્રને ઓઢી, બધી ઋતુના સુગંધી પુષ્પોથી પોતાના કેશને ગુંથી, કપાઢમા
ચંદન લગાવી, ઉત્તમ આભૂષણથી શરીરને શણગારી, કાલાગરુના ધૂપવડે સુગંધિત થઈ, લક્ષ્મીસમાનવેશવઢી, યાવત્ અલ્પ અને બહુ-
મૂલ્યવાઢાં આભરણોથી શરીરને અલંકૃત કરી, ઘણી કુબ્જ દાસીઓ, ચિલાતદેશની દાસીઓ, યાવત્ અનેક દેશ વિદેશથી આવીને
એકઠી થયેલી, પોતાના દેશના પહેરવેશ જેવા વેશને ધારણ કરનારી, ઇંગિતવડે—આકૃતિવડે—ચિન્તિત અને ઇષ્ટ અર્થને જાણનારી,

૯ સત્તકે
ઉદેશ:૬
॥૮૨૩॥

વ્યાખ્યા-
પ્રશ્નસિઃ
॥૮૨૪॥

કુશલ અને વિનયવાળી દાસીઓના પરિવારસહિત, તેમજ પોતાના દેશની દાસીઓ, સોજાઓ, વૃદ્ધ કંચુકિઓ અને માન્ય પુરુષોના વૃન્દ સાથે તે દેવાનંદા પોતાના અંતઃપુરથી નિકળે છે. નિકળીને જ્યાં બહારની ઉપસ્થાન શાળ છે અને જ્યાં ધાર્મિક યાન પ્રવર (શ્રેષ્ઠ રથ) ઉભો છે ત્યાં આવે છે.

તેણે તે સે ઉસભદત્તે માહણે દેવાણંદાએ માહણીએ સદ્ધિ ધમ્મિયં જાણપ્પવરં દુરુદ્ધે સમાણે ણિયગપરિયાલ-સંપરિવુદ્ધે માહણકુંડગ્ગામં નગરં મજ્જમજ્જેણં નિગ્ગચ્છહ નિગ્ગચ્છહ ત્તા જેણેવ બહુસાલે ચેહ એ તેણેવ ઉવાગચ્છહ તેણેવ ઉવાગચ્છહ ત્તા છત્તાદીએ તિત્થકરાતિસે પાસહ છં ૨ ધમ્મિયં જાણપ્પવરં ઠવેહ ૨ ત્તા ધમ્મિયાઓ જાણ-પ્પવરાઓ પચ્છેરુહહ ધં ૨ સમણં ભગવં મહાવીરં પંચવિહેણં અભિગમેણં અભિગચ્છતિ, તંજહા-સચિત્તાણં દઘ્વાણં વિઉસરણયાએ એવં જહા વિતિયસે જાવ તિવિહાએ પજ્જુવાસણયાએ પજ્જુવાસતિ, તેણે સા દેવાણંદા માહણી ધમ્મિયાઓ જાણપ્પવરાઓ પચ્છેરુભતિ, ધમ્મિયાઓ જાણપ્પવરાઓ પચ્છેરુભિત્તા બહુહિં સુજ્ઞાહિં જાવ મહત્તર-ગવંદપરિક્ષિત્તા સમણં ભગવં મહાવીરં પંચવિહેણં અભિગમેણં અભિગચ્છહ, તંજહા-સચિત્તાણં દઘ્વાણં વિઉસર-ણયાએ અચિત્તાણં દઘ્વાણં અવિમોચણયાએ વિણયોણયાએ ગાયલટ્ટીએ ચક્કુફાસે અંજલિપગ્ગહેણં મણસ્સ એગત્તી-ભાવકરણેણં, જેણેવ સમાણે ભગવં મહાવીરે તેણેવ ઉવાગચ્છહ તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા સમણં ભગવં મહાવીરં તિક્ક-સુત્તો આયાહિણં પયાહિણં કરેહ ૨ ત્તા વંદહ નમંસહ વંદિત્તા નમંસિત્તા ઉસભદત્તં માહણં પુરો કટ્ટુ ઠિયા ચેવ સપરિવારા સુસ્સમાણીં ણમંસમાણીં અભિમુહા વિણેણં પંજલિઉડા જાવ પજ્જુવાસહ ॥ (સૂત્રં ૩૮૦) ॥

૧ અત્તકે
ઉદ્દેશઃ ૬
॥૮૨૪॥

વ્યાખ્યા-
પ્રશ્નસિઃ
૧૮૨૫૧

આવીને યાવત્ તે ધાર્મિક ઉત્તમ રથ ઉપર ચઢે છે. ત્યારબાદ તે ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણ દેવાનંદા બ્રાહ્મણીની સાથે ધાર્મિક અને શ્રેષ્ઠ યાન (રથ) ઉપર ચઢીને પોતાના પરિવારની સાથે બ્રાહ્મણકુંડગ્રામ નામે નગરના મધ્યભાગમાંથી નિકળે છે. નિકળીને જે સ્થળે વહુ શાલક ચૈત્ય છે ત્યાં આવે છે. ત્યાં આવી તીર્થકરના છત્રાદિક અતિશયોને જુએ છે; જોઈને ધાર્મિક શ્રેષ્ઠ રથને ઉભો રાખે છે. ઉભો રાખી તેના ઉપરથી નીચે ઉતરે છે. ઉતરીને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસે પાંચ પ્રકારના અભિગમવડે જાય છે. તે આ પ્રમાણે— ‘સચિત્ત દ્રવ્યોનો ત્યાગ કરવો’—ઈત્યાદિ બીજા શતકમાં કહ્યા પ્રમાણે યાવત્ ત્રણ પ્રકારની ઉપાસનાવડે ઉપાસે છે. તે દેવાનંદા બ્રાહ્મણી પણ ધાર્મિક યાનપ્રવરથી નીચે ઉતરે છે, ઉતરીને ઘણી કુબ્જદાસીઓના યાવત્ માન્ય પુરુષના સમૂહથી પરિવૃત્ત થઈને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસે પાંચ પ્રકારના અભિગમવડે જાય છે. તે આ પ્રમાણે—૧ સચિત્ત દ્રવ્યનો (ફલાદિનો) ત્યાગ કરવો. ૨ અચિત્ત દ્રવ્યનો (આભરણાદિનો) ત્યાગ નહિ કરવો, ૩ વિનયથી શરીરને અવનત કરવું, ૪ ભગવંતને ચક્ષુથી જોતાં અંજલિ કરવી. અને ૫ મનની એકાગ્રતા કરવી. ૫ પાંચ અભિગમ વડે જ્યાં શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર છે ત્યાં આવે છે. ત્યાં આવીને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને ત્રણ વાર પ્રદક્ષિણા કરે છે. કરીને વાંદે છે, નમે છે. વાંદી અને નમી ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણને આગળ કરી પોતાના પરિવારસહિત ઉભી રહીને શુશ્રૂષા કરતી, નમતી અભિમુખ રહીને વિનયવડે હાથ જોડી યાવત્ ઉપાસના કરે છે ॥ ૩૮૦ ॥

તદાણંસા દેવાણંદા માહ્ણી આગયપણ્ણાયા પપ્પુય- લોયણા સંવરિયવલયવાહા કંચુયપરિવિસ્વત્તિયા ધારા- હયકલંબગંપિય સમૂસવિયરોમકૂવા સમણં ભગવં મહાવીરં અણિમિસાણ દિટ્ઠીણ દેહમાણી ચિટ્ઠતિ ॥ ભંતેત્તિ ભગવં ગોયમે સમણં ભગવં મહાવીરં વંદતિ નમંસતિ વંદિત્તા નમંસિત્તા એવં વયાસી-કિણ્ણં ભંતે! એસા દેવાણંદા

૧ શ્લોકે
ઉદ્દેશ: ૬
૧૮૨૫૧

व्याख्या-
प्रज्ञप्तिः
॥८२६॥

माहणी आगयपणहवा तं चेव जाव रोमकूवा देवाणुप्पिए अणिमिसाए दिट्ठीए देहमाणी चिट्ठइ ?, गोयमादि समणे भगवं महावीरे भगवं गोयमं एवं वयासी-एवं खल्लु गोयमा ! देवाणंदा माहणी मम अम्मा, अहन्नं देवाणं-दाए माहणीए अत्तए, तए णं सा देवाणंदा माहणी तेण पुब्बपुत्तसिणेहाणुराएणं आगयपणहया जाव समूसवि-यरोमकूवा मम अणिमिसाए दिट्ठीए देहमाणी २ चिट्ठइ ॥ (सूत्रं ३८१)॥

त्याबाद ते देवानंदा ब्राह्मणीने पानो चढ्यो-तेना स्तनमांथी दूधनी धारा छूटी, तेना लोचनो आनंदाश्रुथी भिनां थयां, तेनी हर्षथी एकदम फुलती भुजाओने तेना कडाओए रोकी, (हर्षथी शरीर प्रफुल्लिव थतां) तेनो कंचुक विस्तीर्ण थयो, मेघनी धाराथी विकसित थयेला कदंबपुष्पनी पेठे तेना रोमकूप उमां थया, अने ते श्रमण भगवंत महावीरने अनिमिष दृष्टिथी जोती जोती उभी रही. [प्र०] त्यारे 'भगवन्' ! एम कही भगवान् गौतम श्रमण भगवंत महावीरने वांदे छे, नमे छे. वांदीने-नमीने तेणे आ प्रमाणे कहुं-हे भगवन् ! आ देवानंदा ब्राह्मणीने पानो केम चढ्यो, अर्थात् तेना स्तनमांथी दूधनी धारा केम वछूटी इत्यादि पूर्वे कह्या प्रमाणे यावत् तेने रोमांच केम थयो ? अने देवानुप्रिय तरफ अनिमिष नजरे जोती जोती केम उभी छे ? [उ०] 'हे गौतम !' एम कही श्रमण भगवान् महावीरे भगवंत गौतमने आ प्रमाणे कहुं-हे गौतम ! ए प्रमाणे खरेखर आ देवानंदा ब्राह्मणी मारी माता छे, हुं देवानंदा ब्राह्मणीनो पुत्र छुं. माटे ते देवानंदा ब्राह्मणीने पूर्वना पुत्रस्नेहानुरागथी पानो चढ्यो, अने तेना रोमकूप उभा थया, अने मारी साहुं अनिमिष नजरथी जोती उभी छे. ॥ ३८१ ॥

तए णं समणे भगवं महावीरे उसभदत्तस्स माहणस्स देवाणंदाए माहणीए तीसे य महतिम-

९ अतके
उद्देशः
॥८२६॥

व्याख्या-
प्रवृत्तिः
॥८९७॥

हालियाए इसिपरिसाए जाव परिसा पडिगया । तए णं से उसभदत्ते माहणे समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतियं धम्मं सोच्चा निसम्म हट्ठुट्ठे उट्ठाए उट्ठेइ उट्ठाए उट्ठेत्ता समणं भगवं महावीरं तिकखुत्तो जाव नमंसित्ता एवं वदासी-एवमेयं भंते ! तहमेयं ! भंते ! जहा खंदओ जाव से जहेयं तुज्जे वदहत्तिकट्ठु उत्तरपुरच्छिमं दिसी-भाक्कं अवक्कमइ उत्तरपु० २त्ता सयमेव आभरणमल्लालंकारं ओमुयइ सयमे० २त्ता सयमेव पंचमुट्ठियं लोयं करेति सयमे० २त्ता जेणेव समणे भगवं महावीरे तेणेव उवागच्छइ २ समणं भगवं महावीरं तिकखुत्तो आयाहिणं पयाहिणं जाव नमंसित्ता एवं वयासी-आलित्ते णं भंते ! लोए पलित्ते णं भंते ! लोए आलित्तपलित्ते णं भंते ! लोए जराए मरणेण य, एवं एएणं कमेणं इमं जहा खंदओ तहेव पव्वइओ जाव सामाइयमाइयाइं एक्कारस अंगाइं अहिज्जइ जाव बहूहिं चउत्थछट्ठमदसमजाव विचित्तेहिं तवोकम्मेहिं अप्पाणं भावेमाणे बहूइं वासाइं सामन्नपरियागं पाउणइ २ मासियाए संलेहणाए अत्ताणं झूसेति मास० २ सट्ठिं भत्ताइं अणसणाए छेदेति सट्ठिं २ ता जस्सट्ठाए कीरति नग्गभावे जाव तमट्ठं आराहइ जाव तमट्ठं आराहेत्ता जाव सब्बदुक्खप्पहीणे ।

त्यारवाद श्रमण भगवान् महावीरे ऋषभदत्त ब्राह्मण, देवानंदा ब्राह्मणी अने अत्यंत मोटी ऋषि पर्वदने धर्म कह्यो. यावत् पर्वद पाछी गइ. त्यारपछी ते ऋषभदत्त ब्राह्मण श्रमण भगवंत महावीरनी पासे धर्मने सांभळी, हृदयमां धारण करी खुश थयो, तुष्ट थयो अने तेणे उभा थइने श्रमण भगवंत महावीरने त्रण वार प्रदक्षिणा करी, यावत् नमस्कार करी आ प्रमाणे कहुं-‘हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे, हे भगवन् ! ते ए प्रमाणे छे.’-इत्यादि स्कंदक तापसना प्रकरणमां कहा प्रमाणे यावत् ‘जे तमे कहो छो ते एमज छे’

९ वतके
उद्देशः ६
॥८२७॥

વ્યાખ્યા-
પ્રજ્ઞાપ્તિઃ
॥૮૨૮॥

એમ કહી તે (ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણ) ઈશાન દિશા તરફ જાય છે, ત્યાં જઈને પીતાની મેળે આભરણ, માલા અને અલંકારને ઉતારે છે, ઉતારીને પોતાની મેળે પંચમુષ્ટિક લોચ કરે છે. લોચ કરીને જ્યાં શ્રમણ ભગવંત મહાવીર છે ત્યાં આવે છે, આવીને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને ત્રણવાર પ્રદક્ષિણા કરી યાવત્ નમી તેણે આ પ્રમાણે કહ્યું કે-‘હે ભગવન્ ! જરા અને મરણથી આ લોક ચોતરફ પ્રજ્વલિત થયેલો છે, હે ભગવન્ ! આ લોક અત્યન્ત પ્રજ્વલિત થયેલો છે, હે ભગવન્ ! લોક ચોતરફ અને અત્યન્ત પ્રજ્વલિત થયેલો છે.-એ પ્રમાણે એ ક્રમથી સ્કંદકતાપસની પેટે તેણે પ્રવ્રજ્યા લીધી, યાવત્ સામાયિકાદિ અગીયાર અંગોનું અધ્યયન કરે છે, યાવત્ ઘણા ઉપવાસ, છટ્ટ, અટ્ટમ અને દશમ યાવત્ વિચિત્ર તપકર્મ વડે આત્માને ભાવિત કરતો તે ઘાણ વરસ સુધી સાધુપણના પર્યાયને પાળે છે. પાઠીને માસિકી સંલેખના વડે આત્માને વાસિત કરીને સાઠ ભક્તોને અનશન કરવાવડે વ્યતીત કરીને જેને માટે નમ્રભાવ-નિર્ગ્રન્થપણનો સ્વીકાર કર્યો હતો, યાવત્ તે નિર્વાણરૂપ અર્થને આરાધે છે, તે અર્થને આરાધી ત્યાર બાદ યાવત્ સર્વદુઃખથી મુક્ત થાય છે.

તેણે પાંચ સા દેવાણંદા માહણી સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ અંતિયં ધમ્મં સોચ્ચા નિમમ્મ હટ્ટતુટ્ટા સમણં ભગવં મહાવીરં તિક્કલુત્તો આયાહિણપયાહિણં જાવ નમંસિત્તા એવં વયાસી-એવમેયં ભંતે ! તહમેયં ભંતે ! એવં જહા ઉસભદત્તો તહેવ જાવ ધમ્માહિક્કિચ્ચં । તેણે પાંચ સમણે ભગવં મહાવીરે દેવાણંદં માહણિં સયમેવ પઠ્ઠાવેતિ સયમેવ અજ્જચંદણાએ અજ્જાએ સીસિણિત્તાએ દલ્લયહ ॥ તેણે પાંચ સા અજ્જચંદણા અજ્જા દેવાણંદ માહણિં સયમેવ પઠ્ઠાવેતિ સયમેવ મુંડાવેતિ સયમેવ સેહાવેતિ એવં જહેવ ઉસભદત્તો તહેવ અજ્જચંદણાએ અજ્જાએ હમં એયારૂવં ધમ્મિયં ઉવદેસં સમ્મં સંપહિવજ્જહ તમાણાએ તહ ગચ્છહ જાવ સંજમેણં સંજમતિ, તેણે પાંચ સા દેવાણંદા અજ્જા અજ્જચંદણાએ

૯ ચત્તકે
ઉદ્દેશઃ
॥૮૨૮॥

બ્યાલ્યા-
પ્રશ્નસિઃ
૧૮૨૧॥

અજ્ઞાણ અંતિયં સામાયમાહ્યાઈં એકારસ્ય અંગાઈં અહિજ્ઞહ સેસં તં ચેવ જાવ સન્વદુઃસ્વપ્પહીના ॥(સૂત્રં ૩૮૨)॥
હવે તે દેવાનંદા બ્રાહ્મણી શ્રમણ ભગવંત મહાવીરની પાસે ધર્મને સાંભળી, હૃદયમાં અવધારી આનન્દિત અને સંતુષ્ટ થઈ, અને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને ત્રણવાર પ્રદક્ષિણા કરી યાવત્ નમસ્કાર કરી આ પ્રમાણે બોલી-‘હે ભગવન્ ! તે એમજ છે, હે ભગવન્ ! તે એમજ છે,’-એ પ્રમાણે ઋષભદત્તની જેમ યાવત્ તેણે ભગવંત કથિત ધર્મ કહ્યો. ત્યારબાદ શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર પોતે દેવાનંદા બ્રાહ્મણીને દીક્ષા આપે છે, દીક્ષા આપીને પોતે આર્યચંદના નામે આર્યાને શિષ્યાપણે સોંપે છે. ત્યારબાદ તે આર્યચંદના આર્યા પોતેજ તે દેવાનંદા બ્રાહ્મણીને દીક્ષા આપે છે, સ્વયમેવ મુંડે છે, સ્વયમેવ શિક્ષા આપે છે એ પ્રમાણે દેવાનંદા ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણની પેઠે આર્યચંદનાના આ આવા પ્રકારના ધાર્મિક ઉપદેશને સમ્યક્ પ્રકારે સ્વીકાર કરે છે, અને તેની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તે છે, યાવત્ સંયમવડે પ્રવર્તે છે. ત્યારપછી દેવાનંદા આર્યા આર્યચંદના આર્યાની પાસે સામાયિકાદિ અગીયાર અંગોનું અધ્યયન કરે છે. બાકીનું પૂર્વ પ્રમાણે જાણવું, યાવત્ તે (દેવાનંદા) સર્વદુઃસ્વથી મુક્ત થાય છે. ॥ ૩૮૨ ॥

તસ્સ ણં માહ્ણકુંડગ્ગામસ્સ નગરસ્સ પચ્છત્થિમેણં એત્થ ણં સ્વત્તિયકુંડગ્ગામેનામં નગરે હોત્થા, વન્નઓ, તત્થ ણં સ્વત્તિયકુંડગ્ગામે નયરે જમાલીનામં સ્વત્તિયકુમારે પરિવસતિ અદ્દે દિત્તે જાવ અપરિભૂએ ઉપ્પિ પાસાયવરગએ પુટ્ટમાણેહિં મુહંગમત્થએહિં બત્તીસતિબદ્દેહિં નાહ્ણએહિં ણાણાવિહવરતરુણીસંપપ્પત્તેહિં ઉવનચ્ચિજ્જમાણે ઉવનચ્ચિજ્જમાણે ઉવગિજ્જમાણે ૨ ઉવલાલિજ્જમાણે ઉવ ૨ પાઉસવાસારત્તસરદહેમંતવસંતગિમ્હપજ્જંતે છપ્પિ ઉક્ક જહાવિભવેણં માણમાણે ૨ કાલં ગાલેમાણે હટ્ઠેસદ્ધરિસરસરૂવગંથે પંચવિહે માણુસ્સએ કામભોગે પચ્છણુભવમાણે વિહરહ ॥

૧ જાતકે
ઉદેશઃ
૧૮૨૧॥

व्याख्या-
प्रशस्तिः
॥८३०॥

तए णं खत्तियकुंडग्गामे नगरे सिंघाडगतियचउक्कचचरजाव बहुजणसहेइ वा जहा उववाइए जाव एवं पन्नवेइ एवं परूवेइ-एवं खलु देवाणुप्पिया! समणे भगवं महावीरे आइगरे जाव सव्वन्नू सव्वदरिसी माहणकुंडग्गामस्स नगरस्स बहिया बहुसालए चेइए अहापडिरूवं जाव विहरइ, तं महप्फलं खलु देवाणुप्पिया ! तहारूवाणं अर-
हंताणं भगवंताणं जहा उववाइए जाव एगाभिमुहे खत्तियकुंडग्गामं नगरं मज्झंमज्झेणं निग्गच्छंति निग्गच्छित्ता जेणेव माहणकुंडग्गामे नगरे जेणेव बहुसालए चेइए एवं जहा उववाइए जाव तिविहाए पज्जुवासणाए पज्जुवा-
संति । तए णं तस्स जमालिस्स खत्तियकुमारस्स तं महया जणसहं वा जाव जणसन्निवायं वा सुणमाणस्स वा पासमाणस्स वा अयमेयारूवे अज्झत्थिए जाव समुप्पज्जित्था-किंनं अज्ज खत्तियकुंडग्गामे नगरे इंदमहेइ वा खंदमहेइ वा मुगुंदमहेइ वा णागमहेइ वा जक्खमहेइ वा भूयमहेइ वा कूवमहेइ वा तडागमहेइ वा नईमहेइ वा दहमहेइ वा पव्वयमहेइ वा रुक्खमहेइ वा चेइयमहेइ वा थूभमहेइ वा जणं एए बहवे उग्गा भोगा राइन्ना इक्खागा णाया कोरव्वा खत्तिया खत्तियपुत्ता भडा भडपुत्ता जहा उववाइए जाव सत्थवाहप्पभिइए णहाया क-
यबलिकम्मा जहा उववाइए जाव निग्गच्छंति ?, एवं संपेहेइ एवं संपेहित्ता कंचुइज्जपुरिसं सदावेति कंचु० २ एवं वयासी-किण्णं देवाणुप्पिया ! अज्ज खत्तियकुंडग्गामे नगरे इंदमहेइ वा जाव निग्गच्छंति ?, तए णं से कंचुइज्ज-
पुरिसे जमालिणा खत्तियकुमारेणं एवं वुत्ते समाणे हट्ठतुट्ठे समणस्स भगवओ महावीरस्स आगमणगहियवि-
णिच्छए करयल० जमालिं खत्तियकुमारं जएणं विजएणं बद्धावेइ बद्धावेत्ता एवं वयासी-णो खलु देवाणुप्पिया !

९ अतके
उद्देशः६
॥८३०॥

व्याख्या-
प्रशंसिः
॥८३१॥

अज्ज खत्तियकुंडगामे नयरे इंदमहेइ वा जाव निग्गच्छइ, एवं खलु देवाणुप्पिया ! अज्ज समणे भगवं महावीरे जाव सव्वन्नू सव्वदरिसी माहणकुंडगामस्स नयरस्स बहिया बहुसालए चेइए अहापडिरूवं उग्गहं जाव विहरति, तए णं एए बहवे उग्गा भोगा जाव अप्पेगइया वंदणवत्तिं जाव निग्गच्छंति । तए णं से जमाली खत्ति- यकुमारं कंचुइज्जपुरिसस्स अंतिए एयमट्ठं सोच्चा निसम्म हट्ठतुट्ठं कोडुंबियपुरिसे सदावेइ कोडुंबियपुरिसे सदा- बइत्ता एवं वयासी-खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया ! चाउग्घंटं आसरहं जुत्तामेव उवट्ठवेह उवट्ठवेत्ता मम एयमाण- त्तियं पच्चप्पिणह, तए णं ते कोडुंबियपुरिसा जमालिणा खत्तियकुमारेणं एवं वुत्ता समाणा जाव पच्चप्पिणंति,

हवे ते ब्राह्मणकुंडग्राम नगरनी पश्चिम दिशाए ए स्थले क्षत्रियकुंडग्राम नामे नगर हतुं. वर्णन. ते क्षत्रियकुंडग्राम नामे नगरमां जमालि नामनो क्षत्रियकुमार रहेतो हतो. ते आढ्य-धनिक, तेजस्वी अने यावद् जेनो पराभव न थइ शके एवो (समर्थ) हतो. ते पोताना उच्चम प्रासाद उपर जेमां मृदंगो वागे छे एवा, अने अनेक प्रकारनी सुंदर युवतिओवडे भजवाता बत्रीश प्रकारना नाटकोवडे (नृत्यने अनुसारे) हस्तपादादि अवयवोने नचावतो २, स्तुति करातो २, अत्यन्त खुश करातो २ प्रावृष्, वर्षा, शरद, हेमंत, वसंत, अने ग्रीष्म पर्यन्त ए छए ऋतुओमां पोताना वैभव प्रमाणे सुखनो अनुभव करतो २, समयने गाळतो, मनुष्यसंबन्धी पांच प्रकारना इष्ट शब्द, स्पर्श, रस, रूप अने गन्धरूप कामभोगोने अनुभवतो विहरे छे. तयारबाद क्षत्रियकुंडग्राम नामना नगरमां शृंगाटक, त्रिक, चतुष्क अने चत्वरमां यावत् घणा माणसोनो कोलाहल थतो हतो-इत्यादि औपपातिक सूत्रमां कह्या प्रमाणे कहेवुं; यावत् घणां माणसो परसपर ए प्रमाणे जणावे छे, यावत् ए प्रमाणे प्ररूपे छे के-हे देवानुप्रियो ! ए प्रमाणे खरेखर तीर्थनी आदिना करनारा,

९ वतके
उद्देशः
॥८३१॥

વ્યાख्या-
પ્રશ્નસિઃ
॥૮૩૨॥

યાવત્ સર્વજ્ઞ અને સર્વદર્શી શ્રમણ ભગવન્ મહાવીર આ બ્રાહ્મણકુંડગ્રામ નામે નગરની બહાર બહુશાલ નામના ચૈત્યમાં યથાભોગ્ય અવ-
ગ્રહને ગ્રહણ કરી યાવત્ વિહરે છે, તો હે દેવાનુપ્રિયો ! તેવા પ્રકારના અર્હત્ ભગવંતના નામગોત્રના શ્રવણમાત્રથી પણ મોટું ફલ થાય
છે'—ઈત્યાદિ ઔપપાતિક સૂત્રને અનુસારે વર્ણન કરવું. યાવત્ તે જનસમૂહ એક દિશા તરફ જાય છે, અને ક્ષત્રિયકુંડગ્રામ નામે
નગરના મધ્યભાગમાંથી બહાર નિકળે છે, નિકળીને જ્યાં બ્રાહ્મણકુંડગ્રામ નામે નગર છે, અને જ્યાં બહુશાલક ચૈત્ય છે ત્યાં આવે છે.
એ પ્રમાણે બધું ઔપપાતિક સૂત્રને અનુસારે કહેવું. યાવત્ ત્રણ પ્રકારની પર્યુપાસના કરે છે. ત્યાર પછી તે ઘણા મનુષ્યના શબ્દને યાવત્
જનાના કોલાહલને સાંભળીને અને અવધારીને ક્ષત્રિયકુમાર જમાલિના મનમાં આવા પ્રકારનો આ વિચાર યાવત્ ઉત્પન્ન થયો—‘શું
આજે ક્ષત્રિયકુંડગ્રામ નગરમાં ઇન્દ્રનો ઉત્સવ છે, સ્કન્દનો ઉત્સવ છે, વાસુદેવનો ઉત્સવ છે, નાગનો ઉત્સવ છે, યક્ષનો ઉત્સવ છે.
ભૂતનો ઉત્સવ છે, કૂવાનો ઉત્સવ છે, તળાવનો ઉત્સવ છે, નદીનો ઉત્સવ છે, દ્રહનો ઉત્સવ છે, પર્વતનો ઉત્સવ છે વૃક્ષનો ઉત્સવ છે
ચૈત્યનો ઉત્સવ છે યા સ્તૂપનો ઉત્સવ છે, કે જેથી એ બધા ડગ્રકુલના, મોગકુલના, રાજકુલના, શ્વેતકુલના, જ્ઞાતકુલના અને કુરુ-
વંશના ક્ષત્રિયો, ક્ષત્રિયપુત્રો, મટો, અને મટપુત્રો, ઇત્યાદિ ઔપપાતિકસૂત્રને અનુસારે કહેવું. યાવત્ સાર્થવાહ પ્રમુખ સ્નાન કરી, બલિ-
કર્મ (પૂજા) કરી ઇત્યાદિ ઔપપાતિકસૂત્રમાં વર્ણન કર્યા પ્રમાણે યાવત્ બહાર નિકળે છે ?’ એમ વિચાર કરે છે. વિચાર કરીને જમાલિ
કંચુકિને બોલાવે છે, બોલાવીને તેને આ પ્રમાણે કહ્યું—‘હે દેવાનુપ્રિય ! શું આજે ક્ષત્રિયકુંડગ્રામ નામના નગરમાં ઇન્દ્રનો ઉત્સવ છે
કે યાવત્ આ બધા નગર બહાર નિકળે છે ? જ્યારે તે જમાલિ નામના ક્ષત્રિયકુમારે તે કંચુકિ પુરુષને એ પ્રમાણે કહ્યું ત્યારે તે હર્ષિત
અને સંતુષ્ટ થયો, અને તે શ્રમણ ભગવન્ મહાવીરના આગમનનો નિશ્ચય કરીને હાથ જોડી જમાલિ નામે ક્ષત્રિયકુમારને જય અને વિજય

૯ શ્લોકે
ઉદ્દેશઃ ૬
॥૮૩૨॥

બ્યાલ્યા-
પ્રકાસિઃ
॥૮૩૩॥

વઢે વધાવે છે. વધાવીને તેણે આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હે દેવાનુપ્રિય ! આજે ક્ષત્રિયકુંડગ્રામ નામે નગરમાં ઇન્દ્રનો ઉત્સવ છે-ઇત્યાદિ તેથી યાવત્ વધા નીકળે છે, એમ નથી, પણ હે દેવાનુપ્રિય ! એ પ્રમાણે શ્રમણ મગવાનું મહાવીર યાવત્ સર્વજ્ઞ, સર્વદર્શી બ્રાહ્મણકુંડગ્રામ નામે નગરની બહાર બહુશાલ નામે ચૈત્યમાં યથાયોગ્ય અવગ્રહ ગ્રહણ કરીને યાવત્ વિહરે છે. તેથી એ ઉગ્રકુલના, મોગકુલના ક્ષત્રિયો-ઇત્યદિ યાવત્ કેટલાક વાંદવા માટે નીકળે છે. ત્યારપછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમાર કંચુકિ પુરુષ પાસેથી એ વાતને સાંભળી, હૃદયમાં અવધારી હર્ષિત અને અને સંતુષ્ટ થઈ, કૌડુંબિક પુરુષોને બોલાવે છે, બોલાવીને તેણે આ પ્રમાણે કહ્યું-‘હે દેવાનુપ્રિયો ! તમે શીઘ્ર ચારઘંટાવાળા અશ્વરથને જોડીને હાજર કરો અને હાજર કરીને આ મારી આજ્ઞા પાછી આપો’. ત્યારબાદ જમાલિ ક્ષત્રિયકુમારે એ પ્રમાણે કહ્યું એટલે તે કૌડુંબિક પુરુષો તે પ્રમાણે અમલ કરી યાવત્ તેની આજ્ઞા પાછી આપે છે.

તેણે જમાલી સ્વત્તિયકુમારે જેણેવ મજ્જણઘરે તેણેવ ઉવાગચ્છદ્દ તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા પહાણ કયબલિકમ્મે જહા ઉવવાહણે પરિસાવન્નઓ તહા માણિયન્વં જાવ ચંદણાકિન્નગાયસરીરે સન્વાલંકારવિભૂસિણ મજ્જણઘરાઓ પહિ-નિક્કલ્લમહ મજ્જણઘરાઓ પહિનિક્કલ્લમિત્તા જેણેવ બાહિરિયા ઉવટ્ટાણસાલા જેણેવ ચાઉગ્ધંટે આસરહે તેણેવ ઉવા-ગચ્છદ્દ તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા ચાઉગ્ધંટં આસરહં દુરુહેહ ચાઉ ૨ ત્તા સકોરંટમલ્લદામેણં છત્તેણં ધરિજ્જમાણેણં મહયા મહચલ્લકરપહકરવંદપરિક્કલ્લત્તે સ્વત્તિયકુંડગગામં નગરં મજ્જંમજ્જેણં નિગ્ગચ્છદ્દ નિગ્ગચ્છિત્તા જેણેવ માહણકુંડગગામે નગરે જેણેવ બહુશાલણે ચેહણ તેણેવ ઉવાગચ્છદ્દ તેણેવ ઉવાચ્છિત્તા તુરણ નિગિણેહ તુરણ ૨ ત્તા રહં ઠવેહ રહં ઠવેત્તા રહાઓ પચ્ચોરુહતિ રહા ૨ ત્તા પુપ્પતંબોલાઉહમાદીયં વાહણાઓ ય વિસજ્જેહ ૨ ત્તા એગ-

૯ ચત્તકે
ઉદેશઃ ૬
॥૮૩૩॥

વ્યાખ્યા-
પ્રજ્ઞાપ્તિઃ
॥૮૩૪॥

સાહિયં ઉત્તરાસંગં કરેહ ઉત્તરાસંગં કરેત્તા આયંતે ચોક્ષ્વે પરમસુહૃદ્ભૂએ અંજલિમહાલિયહત્થે જેણેવ સમણે ભગવં મહાવીરે તેણેવ ઉવાગચ્છહ તેણેવ ઉવાગચ્છિત્તા સમણં ભગવં મહાવીરં તિક્કલુત્તો આયાહિણપયાહિણં કરેહ ૨ તિક્કલુત્તો ૨ જાવ તિવિહાએ પજ્જુવાસણાએ પજ્જુવાસહ । તેણં સમણે ભગવં મહાવીરે જમાલિસ્સ સ્વત્તિ-યકુમારસ્સ તીસે ય મહત્તિમહાલિયાએ હસિજાવધમ્મકહા જાવ પરિસા પહિગયા,

ત્યારપછી તે જમાલિ ક્ષત્રિયકુમાર જ્યાં સ્નાનગૃહ છે ત્યાં આવે છે, ત્યાં આવીને સ્નાન કરી, તેણે બલિકર્મ (પૂજા) કર્યું-ઇત્યાદિ યાવત્ જેમ ઔપપાતિકસૂત્રમાં પર્ષદનું વર્ણન કર્યું છે તેમ અહિં જાણવું, યાવત્ ચંદનથી જેના શરીરે વિલેપન કરાયેલું છે એવો તે જમાલિ સર્વ અલંકારથી વિભૂષિત થઈ સ્નાનગૃહથી બહાર નિકળે છે. બહાર નિકળીને જ્યાં બહાર ઉપસ્થાનશાલા છે, અને જ્યાં ચારઘંટાવાળો અશ્વરથ ઉભો છે ત્યાં આવે છે. ત્યાં આવીને તે ચારઘંટાવાળા અશ્વરથ ઉપર ચઢે છે. ચઢીને માથા ઉપર ધારણ કરાતા કોરંટપુષ્પની માળાવાળા છત્રસહિત, મહાન્ યોદ્ધાઓના સમૂહથી વિંટાયેલો તે ક્ષત્રિયકુંડગ્રામ નામે નગરના મધ્યભાગથી બહાર નિકળે છે. નિકળીને જ્યાં બ્રાહ્મણકુંડગ્રામ નગર આવેલું છે, અને જ્યાં બહુશાલ નામે ચૈત્ય છે ત્યાં આવે છે. ત્યાં આવીને ઘોડાઓને રોકે છે, અને રથને ઉભો રાખે છે. રથને ઉભો રાખી, રથથી નીચે ઉતરે છે. ઉતરીને પુષ્પ, તાંબૂલ, આયુધાદિ તથા ઉપાનહનો (પગરખાનો) ત્યાગ કરે છે ત્યાગ કરીને એક સઠંગવસ્ત્રનું ઉત્તરાસંગ કરે છે. કરીને કોગલો કરી ચોક્ષ્વા અને પરમ પવિત્ર થઈને અંજલિવડે બે હાથ જોડીને જ્યાં શ્રમણ ભગવન્ મહાવીર છે ત્યાં આવે છે, ત્યાં આવીને શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને ત્રણ વાર પ્રદક્ષિણા કરી યાવત્ ત્રિવિધ પર્યુપાસનાથી ઉપાસે છે. ત્યારપછી શ્રમણ ભગવંત મહાવીર જમાલિ નામે ક્ષત્રિયકુમારને અને તે અત્યંત મોટી ઋષિ પર્ષદાને યાવત્ ધર્મોપદેશ

૯ અત્તકે
ઉદ્દેશઃ૬
॥૮૩૪॥

व्याख्या-
प्रसिद्धिः
॥८३५॥

करे छे. यावत् ते पर्वद् (धर्मोपदेश श्रवण करीने) पाछी गई.

तए णं से जमाली खत्तियकुमारे समणस्स अगवओ महावीरस्स अंतिए धम्मं सोच्चा निसम्म हट्ठ जाव उट्ठाए उट्ठेइ उट्ठाए उट्ठेत्ता समणं भगवं महावीरं तिकखुत्तो जाव नमंसित्ता एवं वयासी-सइहामि णं भंते ! निग्गंथं पावयणं पत्तयामि णं भंते ! निग्गंथं पावयणं रोएमि णं भंते ! निग्गंथं पावयणं अब्भुट्ठेमि णं भंते ! निग्गंथं पावयणं एवमेयं भंते ! तहमेयं भंते ! अ वितहमेयं भंते ! असंदिद्धमेयं भंते ! जाव से जहेयं तुज्जे वदह, जं नवरं देवाणुप्पिया ! अम्मापिपरो आपुच्छामि, तए णं अहं देवाणुप्पियाणं अतियं मुंडे भवित्ता अगाराओ अणगारियं पव्वयामि, । अहासुहं देवणुप्पिया ! मा पडिबन्धं ॥ ३८३ ॥

त्यारवाद ते जमालि नामे क्षत्रियकुमार श्रमण भगवान् महावीरनी पासेथी धर्मेने सांभळी, हृदयमां अवधारीने हर्षित अने संतुष्टहृदयवाळो थयो, अने यावत् उभो थइने श्रमण भगवंत महावीरनी त्रण वार प्रदक्षिणा करी, वंदन-नमस्कार करी तेणे आ प्रमाणे कछुं- हे भगवन् ! हुं निर्ग्रथना प्रवचननी श्रद्धा करुं छुं, हे भगवन् ! हुं निर्ग्रथना प्रवचन उपर विश्वास करुं छुं, हे भगवन् ! हुं निर्ग्रथना प्रवचन उपर रुचि करुं छुं, अने हे भगवन् ! निर्ग्रथना प्रवचनानुसारे वर्तवाने तैयार थयो छुं. वळी हे भगवन् ! जे तमे उपदेशो छो ते निर्ग्रन्थ प्रवचन एम ज छे, हे भगवन् ! तेमज छे. हे भगवन् ! सत्य छे, हे भगवन् ! असंदिग्ध (निश्चित) छे, परन्तु हे देवानुप्रिय ! मारा माता पितानी रजा मागीने हुं आप देवानुप्रियनी पासे मुंड-दीक्षित थइ गृहवासनो त्याग करी अनगारिकपणाने स्वीकारवा इच्छुं छुं.' हे देवानुप्रिय ! जेम सुख उपजे तेम करो, प्रतिबंध न करो.' ॥ ३८३ ॥ (अनुसंधान भाग चोथामां)

९ वक्के
उद्देशः
॥८३५॥

व्याख्या-
प्रवृत्तिः
॥८३६॥

॥ इति श्रीमद् भगवतीसूत्रे मूलार्थसह तृतीयो भागः समाप्तः ॥

९ अक्षरे
उद्देशः
॥८३६॥